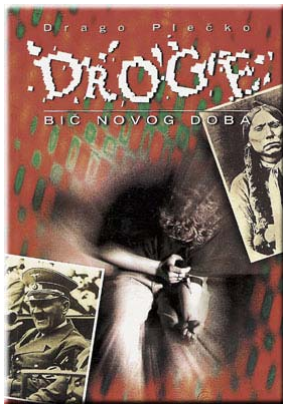

DROGE

BIČ NOVOG DOBA

Drago Plečko

Uvod

Ova je knjiga niz podataka kombiniranih sa saznanjima i dojmovima koje sam stekao u kontaktima s ljudima koji pripadaju američkom narkomanskom podzemlju, austrijskim, švicarskim, danskim, nizozemskim i njemačkim intelektualnim krugovima koji godinama eksperimentiraju s drogama, kao i indijskom mističnom i šamanističkom krugu. Knjiga je pisana bez ambicije da bude znanstvena i ona je odraz moje želje da neke informacije i razmišljanja prenesem većem broju ljudi. Jer, čini mi se da će upravo takva, rekao bih ulična saznanja, koristiti i našoj sredini kad jednom shvati koliko joj je problem droge blizak i opasan. Dugi sam niz godina gomilao podatke o različitim narkoticima. Bio mi je to u neku ruku fah, jer sam teoretski dio svog magistarskog rada iz organske kemije posvetio uglavnom halucinogenim drogama.

Ipak, nisam ovdje iznosio sve što znam i što sam vidio. To bi katkada preduboko ulazilo u privatne živote ljudi koji su mi se povjeravali i kada bih i sam osjetio nelagodu pišući o nekim sudbinama, odustajao sam od toga da priču uključim u ovu knjigu.

Ovo skromno djelo nema ambicije sugerirati rješenja za problem narkomanije, jer ni ne vjerujem da nekakva konačna rješenja postoje. Osviješćivanje stanovništva glede opasnosti od pada u kandže neke droge, kućni odgoj, usmjeravanje mladih ljudi prema životnim vrijednostima koje proizlaze iz duhovne discipline, stvarno razumijevanje okoline za pritiske pod kojima se u današnje vrijeme pojedinac može naći i pomoć u svladavanju strahova koje svaka generacija živi kao žrtva projekcija svojih predaka ukoliko su bitne smjernice borbe protiv droge kako ih vidim u ovom trenutku i na osnovu dosadašnjih spoznaja. Dakle, prije svega prevencija.

Kada kokain ili heroin jednom dohvate nekoga u pravom smislu te riječi, oni će postati sav smisao njegova življenja. Vjerovati će da mu život ne može pružiti ništa što se može mjeriti s ushićenjem koje nastaje kada se molekule narkotika zalijepe u područja mozga iz kojih dolazi taj gotovo nepodnošljiv užitek. I kada užitek prijeđe u patnju, on će odbijati ideju o napuštanju svog prokletstva nadajući se da će romansa starih dana ponovo doći. Najčešće neće željeti drugačiji život, jer će mu ono obično ljudsko sada izgledati kao depresivno sivilo bez ikakva dubljeg smisla. Ta će tmina beznađa potrajati satima i danima i svaka će stanica ovisnikova tijela čeznuti za magičnom tvari.

Kada se ta tvar konačno razlije njegovim žilama, više neće osjećati onaj orgastički vrhunac u svakoj stanici svoga tijela. On će si samo kupiti predah do slijedeće krize. Predah koji će biti ispunjen praznom tupošću. Droge donose desetine milijardi dolara zarade godišnje. Javna je tajna da su u ovaj izuzetno unosni i siguran biznis umiješane mnoge banke, ali i moćnici čiji pipci u nekim zemljama dopiru do samog vrha struktura vlasti. Iz mnogih se primjera može vidjeti da novac okreće svijet i kada je u pitanju profit, moralne norme odjednom postaju prilagodljive potrebama onih koji iza zastora povlače konce.

Prodaja je narkotika nesumnjivo u interesu previše onih što imaju utjecaja na upravljanje ovim svijetom, a da bi akcije koje se poduzimaju na suzbijanju jednog od najvećih zala koja su zadesila čovječanstvo dale bitne rezultate. Kao što ćete vidjeti kasnije u samoj knjizi, u igri

su i obavještajne službe sa specifičnim strateškim interesima u nekim regijama. Prema Alfredu McCoyu, sprega podzemlja i obavještajnih agencija poznata je u povijesti od suradnje američke mornaričke obavještajne službe sa sicilijanskim mafijašima koji su Amerikancima pomogli kod iskrcavanja na svoj otok 1943. godine do uloge korzikanskih klanova iz Marseillesa u suzbijanju "crvene opasnosti" 1947. i 1949. godine. Špijuni su stvorili i antikomunističku armiju od pripadnika plemena Hmong iz današnjeg "Zlatnog Trokuta". U slučaju potrebe gorštaci su se trebali suprotstaviti Kinezima i njihovim marionetama unutar Laosa.

Kasnije su, zaštićeni svojim zaslugama i kao potencijalno dobro došli saveznici, Sicilijanci, Korzikanci i Laošani postali glavni uzgajivci opijuma i prerađivači ove sirovine u heroin. Igre svjetskih sila su uspjele uspostaviti ravnotežu straha među blokovima, ali uz cijenu čiju ćemo visinu tek vidjeti. Oni koji su u podzemnom obračunu sudjelovali nekoliko su godina iza toga dobro naplatili svoje usluge. Tko zna tko danas naplaćuje slične usluge na isti način. Velike igrače ne zanimaju vaša djeca niti kako će ona izgledati nakon što ih usiše paklena navika. Oni ni ne znaju kako ona izgledaju i vi ste možda taj koji jedini može jednostavno izbjeći da vaše dijete bude žrtvom teških narkotika. Recept je samo jedan: ne uzeti drogu. Suprotstaviti se savršenom marketingu i onoj bolesti od koje svi bolujemo - znatiželji. Vaše dijete niti vi nećete postati oznojeni drščući ovisnik s uništenim žilama od jedne cigarete marihuane. Problem je u tome da ta jedna cigareta ne mora, ali može dovesti do onih težih droga. Paniku ne treba stvarati, ali nemojte zaboraviti ono što si nerado priznajemo. Naša djeca su ličnosti, ona nisu kopija nas samih niti projekcija naših želja.

Odgov koji sam spomenuo ranije prijateljsko je prenošenje saznanja o ovom svijetu i životu. Silom neće ići, jer s druge strane postoji dobro utemeljena subkulturna propaganda koja diskretno u svijest čovjeka uvlači uvjerenje da je "joint" potpuno bezopasan, "ecstasy" ne može nikoga ubiti, a "horse" i "kokica" se "... mogu uzimati ako ih držiš pod kontrolom...". Za nekoga je možda to zaista tako, ali onome na koga će pasti kocka u ovom ruskom ruletu statistike više ne važe. Nemojte se zavaravati na način na koji to obično činite razmišljajući "... meni se to ne može dogoditi..." i osjeajući onu laganu ugodu i opuštanje kada pročitate da se to dogodilo nekom drugom, a vas je ovoga puta zaobišlo. Za mene, narkomanija je bolest, a osoba koja je ovisna o nekom težem narkotiku spada u nadležnost adekvatnih medicinskih ustanova. Sigurno je bolje spriječiti nego liječiti, ali ako već nastane situacija da je čovjek zahvaćen opasnom požudom, najbolje je obratiti se ustanovama koje se profesionalno bave rehabilitacijom ovisnika.

Autor

MESKALIN, PSILOCIBIN mystica psychodelica

Oko 1909. godine u Beč je iz provincije dolunjaio mladi soboslikar u ranim dvadesetima, prazna džepa i opsesivne vjere u vlastiti umjetnički talent. U dva se navrata nije uspio upisati na studij arhitekture, pa je životario prodavajući male akvarele i naslikane razglednice ispred brojnih bečkih povijesno-turističkih lokacija. Slobodno je vrijeme provodio jedući kremšnite, politizirajući po zadimljenim, jeftinim bečkim kavanama i proučavajući germanski misticizam i mitologiju.

Ova ga je posljednja i najjača strast dovela do Ernesta Pretzschea, vlasnika male knjižare u starom dijelu grada u čijoj se stražnjoj kancelariji satima diskutiralo o moći sv. Graala i tzv. Longinusova koplja, metalnog šiljka kojim je, navodno, istoimeni rimski vojnik probio tijelo Isusa Krista i koji se kao osobito atraktivna relikvija čuvao u glavnom gradu imperije bogate prošlosti. Pretzsche je svog mladog šticećenika, čije je ime bilo Adolf Hitler, snabdijevao literaturom, pomagao financijski, ali i indoktrinirao tezama o superiornosti arijevske rase koja je imala pravo koristiti i najokrutnije metode u realizaciji temeljnog cilja—dominacije čitavim svijetom. Dakako, da za tako maglovite, dalekosežne i bolesne ambicije siromašnog soboslikara nije moglo kvalificirati samo uživanje u Wagnerovim djelima i pangermanskoj mistici, pa ga je Pretzsche postupno uvodio u tajne alkemije, astrologije i onog čemu se sam posvetio—crne magije.

Bečki knjižar, čije je lice neodoljivo podsjećalo na žablje, bio je dijete farmaceuta Wilhelma Pretzschea koji je dobar dio života proveo u Mexico Cityju i tamo dobro proučio ritualnu magiju Asteka. Njegov je sin Ernest, po povratku u Austriju 1892. godine, već odlično poznao djelovanje malog modrozelenog, psihodeličnog kaktusa peyotla (lat. *Lophophora williamsii*), kojim su se drogirali meksički domoroci, doživljavajući tako, za europske pojmove spektakularna proširenja svijesti. Uskoro će to znanje postati moćno oružje u rukama negdašnjeg stanovnika Meksika. Zadojen antisemitizmom, germanskom veličinom i sotonskom bezobzirnošću, Pretzsche se priključuje okultnoj loži na čijem se čelu nalazi stanoviti Guido von List, prva osoba koja u ritualima umjesto kršćanskog koristi kukasti križ. List, kojeg neki uspoređuju s čuvenim Aleisterom Crowleyom, bježi iz Beča nakon skandala u kojem u javnost izlaze detalji o srednjovjekovnim ritualima punim seksualnih perverzija. Međutim, demonsko je sjeme već posijano.

Sotonističko viđenje sv. Graala, uvjerenje da je Germane stvorila izvanzemaljska superrasa i predanost Tamnoj Strani daju Pretzscheu novi životni smisao. Tako i njegovu duhovnom sljedbeniku, Adolfu Hitleru.

Kako je to kasnije napisao povjesničar dr. Walter Johannes Stein, koji je u to vrijeme osobno poznao Adolfa Hitlera, a za vrijeme Drugog svjetskog rata postao savjetnikom Winstona Churchilla, mladi se soboslikar već tada nalazio na putu kojim ga je usmjerio dijabolični knjižar. Kasnijim je istraživanjima ustanovio da je Pretzsche Hitleru konačni "kozmički smisao" dao uvođenjem u korištenje peyotla, pri čemu je pomogao jedan bizarni lik. Riječ je o Hitlerovu prijatelju Hansu Lottzu, starčiću razbarušene sijede kose, travaru koji je usamljen živio u skromnoj kolibi na obali Dunava. Po svemu sudeći, on je budućem Fuhreru zamiješao prvu smjesu koja je sadržavala **magični kaktus**. Već do 1913. godine Hitlera je redovita uporaba, tada još uvijek slabo poznate droge, dovela do mesijanskih vizija o predodređenosti izabrane rase i osobnoj misiji.

Zapadna je znanost ustanovila da je aktivni princip **pejotla** alkaloid **meskalin**, no ova je misteriozna droga među bijelce ozbiljnije prodrla tek koncem prošlog stoljeća, u SAD, preko Quanaha Parkera (1839-1911), posljednjeg poglavice plemena Comanche. Njegovi opisi djelovanja malog kaktusa koji ga je "povratio od mrtvih" dovoljno su poticajni za stanovnike surova američkog podneblja i religija se pejotla nezadrživo širi. Već 1918. godine u Oklahomi je osnovana Native American Church, crkva čiji se obred zasniva na uzimanju pejotla, dakle na djelovanju na živčani sustav njegova glavnog sastojka meskalina.

U Europi se prvom detaljnijom studijom utjecaja meskalina na čovječju psihu smatra djelo dr. Kurta Beringera na 400 stranica, a pod naslovom "Der Meskalinrausch". Riječ je o 1919. godini, prije koje su u zavodljive vizije pejotla uvid imali samo rijetki pojedinci, uglavnom skriveni pod plaštom tajnih okultnih udruženja. Gotovo je sasvim sigurno da je farmaceut Pretzsche bio svjestan prvih opisa pejotla, od Francisca Hernandezza iz 1651. godine, kojim ovaj španjolski kraljevski liječnik upozorava na moć viđenja budućnosti koju kaktus navodno daje, do povremenih izvješća antropologa koji opisuju život i običaje pripadnika plemena Tarahumara. Domoroci s vremenom miješaju kršćanstvo i drevnu religiju baziranu na djelovanju magičnog kaktusa, pa literatura bilježi opise mentalnih kontakata s osobom Isusa Krista u onih koji se nalaze pod utjecajem meskalina.

Zanimljivo je da se postupno razvija vjerovanje u postojanje sveca zaštitnika pejotla, imenom **El Santo Nino de Peyotl**, koji možda ima neke veze s likom Meskalita kojeg uvodi mnogo godina kasnije Carlos Castaneda, a radi se o kaktusolikom humanoidu kojeg ovaj antropolog navodno redovito kontaktira za vrijeme transa induciranog tajanstvenim alkaloidom. Obzirom da neki stručnjaci procjenjuju kako je djelovanje pejotla ljudima poznato već oko 3.000 godina, a Asteci su oni koji su njegovu primjenu razvili do savršenstva, teško je povjerovati da Pretzsche nije raspolagao znanjima o nadnaravnim moćima koje kaktus pruža i koja su bila više nego dovoljna da mu osiguraju povlašteni status u bečkoj okultnoj komuni.

Hitler i meskalin

Hitler odlazi u Njemačku gdje ga zatiče Prvi svjetski rat, u koji se uključuje bez oklijevanja i stječe reputaciju sluđena fanatika koji se ne može pomiriti s neumitnošću vojnog poraza. Postaje kaplarom, dobija Željezni križ drugog reda, ali završava u sjevernonjemačkoj bolnici Pasewalk, navodno oslijepjen bojnim otrovom iperitom upotrijebljenim na francuskoj fronti. Upravo taj dio Hitlerova životopisa daje naslutiti da se on ponovo, igrom slučaja, sreće sa svojim starim prijateljem **meskalinom**. Bar ako je vjerovati povjesničaru psihijatrije dr. Rudolphu Binionu, koji je svoju smjelu špekulaciju objavio u stručnom časopisu "History of Childhood Quarterly".

Naime, pri prijemu u vojnu bolnicu, kod Hitlera je prvobitno dijagnosticirana "psihopatska histerija", jer su neki njegovi suborci tvrdili da nije mogao oslijepiti od iperita, obzirom da se njihova jedinica nalazila na povišenoj lokaciji do koje otrov nije ni mogao doprijeti. Kako nagađa dr. Binion, psihijatar koji je tretirao kaplara, dr. Edmund Forster, odlučio se za novi, još neispitani pristup. Radilo se o induciranju mistično-religijskih vizija uz pomoć meskalina, što je, nakon nekoliko mjeseci sljepila, rezultiralo—ozdravljenjem. Kakve argumente navodi Binion u korist svoje naizgled fantastične teorije?

Dr. Forstera je još 1933. godine, odmah po dolasku Hitlera na mjesto njemačkog kancelara, likvidirao Gestapo. Sva dokumentacija o Fuhrerovoj bolesti netragom je nestala, ali je ostalo jedno neobično svjedočanstvo. Radi se o knjizi jednog Židova, dr. Ernesta Weissa, objavljenoj 1939. godine. Njen je naslov "Der Augenzeuge" ("Svjedok"), a autor opisuje

slučaj nekog "A. H." koji je nakon transa izazvanog drogom u bolnici Pasewalk progledao. Tako je bar čuo od svog kolege, a to bi mogao biti upravo nesretni dr. Forster koji se početkom 1933. godine doista nalazio u Parizu, gdje je Weiss cijelu priču i čuo. I sam je Hitler u kasnijim godinama u svezi sa svojim sljepilom davao čudne izjave, koje su uglavnom ukazivale na neobično mistično-političko ludilo koje je psihodelična droga poput meskalina mogla lako izazvati. Između ostalog, pričao je kako je u to vrijeme "... čekao poruke iz drugog svijeta...".

Neposredno nakon poraza Njemačke, Hitler je već nadahnut idejom povratka starog sjaja posrnutom imperiju. Da su okultizam i narkotici u tome igrali značajnu ulogu tvrdi i ugledni pisac i istraživač Trevor Ravenscroft u svojoj knjizi "Spear of Destiny" (Koplje sudbine): "... Hitler je još u mladosti iskusio viša stanja svijesti izazvana drogama nakon čega je neprekidno proučavao ritualnu magiju i srednjovjekovni okultizam, što je kasnije u znatnoj mjeri utjecalo na formiranje nacističke ideologije i svjetonazora...".

Bilo je podosta onih koji su u minhenskim pivnicama podlegli magičnom šarmu veterana tankih brčića i prodornih plavih očiju, ali u to je vrijeme samo jedan od njih sagledao njegov pravi potencijal. Bio je to Dietrich Eckart, drugi u nizu Hitlerovih mračnih okultno-političkih gurua.

Eckartu ga je predstavio Ernst Rohm, okorjeli homoseksualac i budući vođa SA odreda ("smeđe košulje"), jedini koji je uz Rudolfa Hessa, s Hitlerom bio na ti. Usprkos tome, Adolf ga je 1934. godine, kada se osilio, skratio za glavu. Eckart, kojeg smatraju spiritualnim ocem nacizma, bio je neka vrsta zločinačkog genija. U mladosti je spavao u berlinskim parkovima dokazujući da je neshvaćeni pjesnik i pisac kazališnih komada. Postao je odličan student prava, ali ga to nije odviše zanimalo jer se neviđenim žarom posvetio ritualnoj magiji, o kojoj je znao toliko da su ga kao neprikosnoveni autoritet priznavali nacističke glavešine koji su praktično svi bili članovi tajnih magijskih društava. Eckart je bio praktikant neopoganske magije, a prva je iskustva stekao kroz uporabu droge. Većina se upućenih slaže da je, između ostalih, morala biti u pitanju i neka od psihodeličnih droga koje izazivaju snažne duhovne doživljaje, najvjerojatnije meskalin. Eckart je do kraja života bio teški ovisnik o morfiju. Pokušavao se liječiti—jednom je proveo više mjeseci u nekoj berlinskoj ludnici gdje je ubijao vrijeme postavljajući komade u kojima su glumili luđaci ! Mnogo je putovao i čitao i, poput Nietzschea, cijenio Islam i njegovu umjetnost i kulturu. Ipak, prava mu je ljubav bila ritualna magija koju je smatrao sredstvom za pokretanje "viših sila" koje je trebao kako bi utazió žed za moći.

Glavni instrument u ostvarivanju ovog sna bila je tajna udruga "Thule", koju je osnovao samozvani grof Heinrich von Sebottendorf, zapravo tip imenom Rudolf Glauber, sin vlakovođe iz Dresdena. Zadržati antisemit, on je propovijedao dolazak "nadčovjeka" koji će u krvi njemačkog naroda probuditi zaspalu snagu i pokoriti svijet.

Thule je, prema legendi, hipotetički otok na dalekom sjeveru, sličan Atlantidi. Bio je magijski centar iščezle civilizacije, nestale u katastrofi. S njome, međutim, nije umrlo znanje o tome kako kroz okrutni i perverzni crnomagijski ritual privući nadnaravne sile koje će novom Mesiji omogućiti stvaranje arijevske kraljevstva na Zemlji. Eckart je imao ogroman utjecaj na Hitlera koji to priznaje u svojoj knjizi "Mein Kampf" ("Moja borba"). Kako to vjeruje i ranije spomenuti Stein, labilnog je veterana, podložna magiji i drogama, Eckart uveo u tehniku seksualne magije nalik onoj koju su prakticirali pripadnici lože Astrum Argentinum, nezaobilaznog Aleistera Crowleya, a kasnije i u krvoločni ritual "astrološke magije" s ljudskim žrtvama koji se propisuje Landalfu II, magu-ubojici iz 9. stoljeća. Prema Ravenscroftu, Hitler,

pod utjecajem Eckarta, počinje vjerovati da najjeziviji sadistički rituali omogućuju običnu čovjeku razumijevanje nedostupnih inteligencija Zla, pomoću kojih je moguće doseći svaki ovozemaljski cilj. Do koje je mjere budući Fuhrer osobno sudjelovao u ponoćnim magijskim orgijama danas više ne može sa sigurnošću nitko reći, ali nema sumnje da je Dietrich Eckart, koji je upravljao instrumentaliziranjem jedne male radničke stranke od koje će kasnije Hitler stvoriti svoju Nationalsocijalističku partiju, znao: Antikrist je rođen ! Znakovita je njegova izjava neposredno prije smrti, koja je nastupila kada se za vrijeme neuspjela pokušaja puča 1923. godine na ulicama Munchena nagutao previše suzavca: "Nemojte me žaliti. Nijedan Nijemac do sada nije utjecao na svjetsku povijest poput mene...". Jedan od prvih sedam nacista Njemačke, živuća enciklopedija magije i mračni vizionar svijesti zamućene drogama, Dietrich Eckart, bio je mrtav.

A njegov je najbolji učenik, sada već sasvim jasnih ideja, završio u zatvoru, u tvrđi Landesberg, gdje će uz asistenciju Rudolfa Hessa i napisati bibliju nacizma, "Mein Kampf". U njoj, kao što sam već naveo, neće zaobići ni svog učitelja Eckarta. Nijemci, zastrašeni komunističkom opasnošću i skloni ratnim herojima, nisu Hitleru u zatvoru zagorčavali život, pa će on ovdje umjesto pet godina ostati samo devet mjeseci, uglavnom uživajući u pogledu s prozora udobne sobe i smišljajući kako se dokopati vlasti u razjedinjenoj i poniženoj Njemačkoj. U to ga vrijeme počinje posjećivati ugledni general iz Prvog svjetskog rata, geopolitičar i poliglota Karl Haushofer, koji će uskoro postati treći u nizu Hitlerovih gurua.

Haushofer je rođen 1869. godine u Bavarskoj. Napravio je solidnu vojničku i diplomatsku karijeru za vrijeme koje je službovao u Indiji i Japanu. Tamo je upoznao istočnjačku mistiku, proučavao hiduističke i budističke tekstove, čak ovladao japanskim jezikom i sanskrtom. Napisao je stotine geopolitičkih studija koje su se bavile Lebensraumom (životni prostor) za buduću njemačku naciju superljudi, koju je mislio stvoriti mutacijom arijevske rase. Smatra se da je time zapravo postao idejni začetnik kasnijih monstruoznih eksperimenata po konclogorima. Stvorio je tajnu ložu "Vril", ustvari neku vrstu eklektičkog mistično-političkog reda koji je u svom stožeru u Berlinu okupljao japanske budiste, tibetanske lame, zapadne hermetiste, Rosenkreutzere, sljedbenike Gurdjieffa i uopće, sve one koji su posjedovali znanja o čovječjoj psihi za koja je Haushofer vjerovao da mogu poslužiti razvoju osobitih sposobnosti u izabranih. O "Vrilu" se prvi puta čulo izvan Njemačke kada je raketni stručnjak dr. Willi Ley 1933. godine izbjegao nacističkom metku i pričao o osobitim vrstama meditacija koje su uključivale neobične tehnike kao, recimo, koncentraciju na jabuku presječenu napola.

Haushofer je doista bio enigmatska figura, čovjek za kojeg su povjesničari sasvim ozbiljno tvrdili da je u vrijeme Prvog svjetskog rata mogao predvidjeti pokrete neprijateljskih trupa, točno vrijeme njihova napada, ili nešto drugo što je ukazivalo da je posjedovao čudnovatu sposobnost zavirivanja u budućnost. Zna se da je bio jedan od dvojice stranaca koji su jedini uspjeli postati članovima supertajne japanske družbe Zelenog Zmaja, koja je podučavala metode kojima se navodno moglo stvoriti svojevrsni "tunel u vremenu" ili koncentracijom ubrzati klijanje biljnih sjemenki nekoliko tisuća puta. Okružje u kojem se kretao, vrlo široko obrazovanje i žeđ za okultnim nisu Haushoferovoj pažnji dopustili propuštanje informacija o psihoaktivnim supstancama koje su mogle čovjeka prekopčati u dimenzije izvan poznatih, u nekoliko minuta i bez dugotrajne i zamorne vježbe. Mada je nedvojbeno bio svjestan Hitlerove sklonosti narkoticima i vjerojatno znao za njegova iskustva s pejetlom, diskutabilno je je li i sam koristio ista sredstva. Radilo se o asketu željezne samodiscipline koji je pazio na svoj "image", pa ga je danas nemoguće povezati s meskalinom.

Haushofer je Hitlera upoznao s onime što se naziva Tajnom doktrinom i Fuhrer je, kao uostalom i tijekom života, veselo prihvatio novu avanturu u području okultnog. U Njemačkoj

se za vrijeme uspona nacizma o ovakvim stvarima govorilo sasvim ozbiljno, čak će godinama kasnije Himmler uspostaviti Ahnenerbe, Okultni biro, koji će staviti svoju šapu na sve slične aktivnosti. Na čelu će mu biti pukovnik SS Wolfram von Sievers, ali ova ustanova neće najmoćnijim magom Trećeg Reicha smatrati Haushofera već stanovitog Friedricha Heilschera, kojega neki nazivaju "najmisterioznijim čovjekom 20. stoljeća". Mada nije bio član nacističke stranke, pred njegovom su reputacijom drhtali monstrumi poput Reichsfuhrera SS Heinricha Himmlera, šefa Sicherheitsdiensta Reinharda Heydricha, Kaltenbrunnera, a nakon pada Haushofera u nemilost ovaj će čovjek, o čijoj se sudbini ne zna ništa, postati glavni Hitlerov okultni savjetnik. On će nakon nirnberškog procesa zadnji posjetiti von Sieversa u ćeliji smrti i pred zapanjenim čuvarima obaviti cijeli ritual sotonističke Crne Mise i tako ga ispratiti na vješala.

Izgleda da je prije svog pada Haushofer uvidio kuda je dovela njegova opsesija okultnim. Konačno, ne treba zaboraviti da je Haushoferov sin Albrecht smaknut svega nekoliko dana prije njemačke kapitulacije, zbog sudjelovanja u atentatu na Hitlera 20. srpnja 1944. godine.

Zbivanja na bojištima postupno su mutila planove o superrasi, pa se Hitler opet okretao opipljivim pomagalicama koja mu je nudio prof. dr. Theodor Morell, njegov osobni liječnik koji ga je kljukao **kokainom, morfijem, strihninom** i nizom drugih sličnih sredstava. Ispadi paranoje i teške depresije, koji su sve češće uzdrmaivali mračnog Mesiju nisu do posljednjeg trenutka njegova života satrli vjerovanje u nadnaravne sile, koje će poslati pomoć njegovim već davno desetkovanim armijama.

Magična droga

Meskalin se nije na optuženičkoj klupi za droge koje izazivaju religijsko-mistična uzbuđenja našao slučajno. Ova kemijski jednostavna molekula, 3,4,5-trimetoksifenilet-il-amin, sastojak je osušena kaktusa koji se javlja u količini od 4-7 posto. Stajanjem se u kriškama kaktusa ne raspada, pa je domorocima dovoljna jedna berba godišnje kako bi namirili svoje potrebe za rituale kod kojih se od kaktusa naprave kuglice, što se mijese rukama navlaženim slinom i gutaju. Uslijed gorkih glikozida pejotl u pravilu izaziva povraćanje, a cijeli ritual treba proći uz uzimanje većih količina vode, o čemu se brine posebno educirani čovjek koji cijelonoćno haluciniranje prati pri punoj svijesti, kako bi mogao opsluživati one koji putuju daleko izvan sustava omeđenog običnom ljudskom sviješću. Kriške pejotla su za pripadnike već spominjane Domorodačke američke crkve sakrament umjesto krvi i tijela Isusova. Pejotisti opisuju intenzivne duhovne doživljaje koji ih, prema njihovim tvrdnjama, dovode do transformacije koja podrazumijeva svakodnevno življenje onih vrijednosti koje su proklamirane u raznim religijama. Po svemu sudeći, ono što će droga osloboditi iz dubina čovječjeg nesvjesnog ovisi o tome kako se onoga tko je pod utjecajem narkotika usmjerava. Kao što sam već spomenuo, točnom se doima postavka jungovske psihoanalize: "... Svi strahujemo strahove svojih predaka...". Naši nam roditelji odgojem nesvjesno usađuju strahove koje su i oni primili od svojih roditelja, pa se kroz generacije gomilaju strahovi, predrasude i još štošta što može pod utjecajem droga isplivati iz nesvjesnog. Halucinacije u slučaju pejotla vođene su specijalnim pjesmama koje za vrijeme seanse s drogom treba pjevati uz ritmičko udaranje bubnjeva. Drugim riječima, ako je okružje u kojem se droga uzima nabijeno pozitivnim intencijama i iskustvo koje se iščekuje čisto religijskog karaktera, uslijediti će pozitivna transformacija. Ako je onaj koji žvače pejotl ili uzima sintetski meskalin inspiriran mračnim željama i silama skrivenim od naših očiju, vjerojatno će njegovo iskustvo biti obojeno na isti način. Ljudi su pod utjecajem gotovo svake droge hipersugestibilni, pa će se iz nesvjesnog osloboditi ono što svojim pristupom potaknu. Koliko mali kaktus znači američkim starosjediocima možemo vidjeti iz činjenice da je broj od 13 tisuća pejotista do

1992. godine narastao na četvrt milijuna, što je preko pola svih danas živućih američkih Indijanaca. No, ovdje treba istaći bitan faktor koji se već nazire – motivacija.

Već spominjani Ruben koji je sa 16 godina u svom podrumu uzgojio 600 kaktusa peyotla, te ga svakodnevno žvakao godinu i pol, misli da je shvatio bit djelovanja ove neobične droge. Prema njemu, meskalin kod snažno motiviranog čovjeka potiče iskustvo koje je u osnovi svih religija. Motivacija se kroz duge godine zlouporabe peyotla na Zapadu izmijenila. Rekreativno uzimanje droge ne može dati ono što opisuju eksperimentatori čiji je cilj bilo korištenje kaktusa u svrhu duhovna uvida. Da su neke ritualne droge u korijenu svjetskih religija teza je koja iritira predstavnike najutjecajnijih svjetskih vjera, ali joj to nije smanjilo popularnost. Upravo je meskalin droga koja se, uz "magičnu gljivu", najčešće spominje u tom kontekstu. Iako je peyotl i u SAD stavljen izvan zakona, indikativan je slučaj suca Yalea McFatea koji je u Arizoni 1960. godine dopustio korištenje peyotla sjevernoameričkim Indijancima, jer ga uzimaju u sklopu vjerskog rituala, pozivajući se na 14. Amandman Ustava SAD, koji govori o vjerskim slobodama.

U **peyotlu** ne nalazimo samo meskalin, kojem se pripisuje karakteristično djelovanje neugledna kaktusa, već čak četrdesetak alkaloida poput anhalina, anhalamina, anhalonina, anhalonidina, lofoforina, peyotlina, peyotina, O-metil meskalina, N-acetil meskalina, O-metil anhalonidina i drugih. Nakon 1919. godine, od kada je poznat način kojim se meskalin može dobiti sintetički, ovaj se alkaloid najčešće koristi u obliku sulfata, u lijepim bijelim kristalima. Tijelo čovjeka u prvi tren nije oduševljeno kriškama kaktusa, jer je okus peyotla doslovce jeziv. Uz povraćanje koje izaziva, kaktus pokazuje djelovanje slično onome drugih droga nalik amfetaminu: tremor, znojenje i stezanje čeljusti. Zanimljivo je da oni koji prolaze razne oblike pročišćavanja poput gladovanja rijetko kada pokazuju znakove mučnine ili druge negativne reakcije na drogu. Te reakcije dolaze od molekula alkaloida sličnih strihninu i prva su iskustva s kojima se peyotlist sreće, da bi pravo djelovanje meskalina nastupilo tek za dva sata. U početku se radi o stanju svijesti koje podsjeća na sanjanje, a osam do deset sati nakon prvih znakova intoksikacije peyotlom, ukoliko se seansa nastavlja i poslije inicijalnih iskustava, sudionik će pojesti oko 12 kuglica načinjenih od mesa kaktusa i doživjeti stanovitu promjenu u sadržaju onog što se zbiva u njegovoj glavi. Način bubnjanja će se izmijeniti, kao i raspoloženje, a ujutro, nakon nestanka svih simptoma trovanja drogom, obično nastupa ugodno i relaksirano, smireno stanje.

Huxleyeva vrata

Zapadnjaci koji su afirmirali **meskalin** u javnosti, a tu prije svega mislim na Aldousa Huxleya, koji je svoja iskustva iznio u već klasičnom djelu "The Doors of Perception" ("Vrata percepcije"), Alana Watta i Allena Ginsberga, nisu primjećivali bitnu razliku u efektima izazvanim uzimanjem LSD-a i meskalina. Vizije izazvane meskalinom, uz blještave i intenzivne boje, često sadrže opise susreta s Isusom Kristom, Velikim Duhom ili nekom značajnom spiritualnom figurom. Zanimljivo je da određene boje dominiraju u vizijama različitih istraživača. Indijanci govore o žutoj i crvenoj, Havelock Ellis o plavoj i ljubičastoj, a Heinrich Kluver o crvenoj i zelenoj. Vizije su karakterizirane geometrijom tipičnom za meskalinsko iskustvo i izvješća različitih ispitanika se u tom pogledu savršeno slažu. Kako to u svojoj knjizi "The Drug Experience" ("Iskustvo droge") navodi Ebin, jedan je Indijanac iz

plemena Menomini tvrdio kako mu je pejotl "... vratio vid nakon što je prethodno privremeno oslijepio...". O šokantnoj podudarnosti sa slučajem Adolfa Hitlera ne treba ni govoriti !

Vrlo je tipično iskustvo u trajanju od dva sata koje opisuje Weir Mitchell: "Predstava koja se odigrala u ta dva sata bila je takva da mi se čini beznadnim pokušaj njena opisivanja jezikom koji bi drugima trebao prenijeti ljepotu i sjaj onoga što sam vidio. Zvijezde, složeni filmovi boja, a zatim iznenadna provala bezbrojnih točaka bijele svjetlosti u vidnom polju, kao da nevideni milijuni Mliječnih staza plutaju u svjetlucajućoj rijeci pred mojim očima... cik-cak linije svjetlećih boja... prolaz divnih ljupkih, zavijenih oblaka još življih boja prije no što sam im stigao nadjenuti ime.

Bijelo je koplje od siva kamena naraslo do golemih visina i postalo visoka, bogato urešena gotička kula precizna i jasna dizajna, s mnogo izlizanih statua u prolazima i kamenim nišama. Kako sam zurio iz svih mogućih uglova, vidio sam da su i kameni na spojnicama urešeni vodopadima nečeg što se čini dragim kamenjem, ali neobrađenim, koje se više doima kao masa prozirnih plodova. Bili su zelene, purpurne, crvene i narančaste boje, nikada jasne plave ili žute. Svi su posjedovali neku unutrašnju svjetlost i sasvim je iznad mojih mogućnosti objasniti savršeno zadovoljavajući intenzitet i čistoću tih veličanstvenih obojenih plodova. Sve boje koje sam ikada vidio naprosto su dosadne u usporedbi s time...".

Huxley s nekritičkim oduševljenjem opisuje doživljaje koji nisu, kako sam kaže, vizualno spektakularni. On više naglašava ono transcendentalno, duboko značenje svakog naizgled nevažnog predmeta u koji gleda pod utjecajem meskalina. Tako pregršt ruža otkriva smisao cijele Kreacije, pa Huxley govori kako je "... vidio svijet očima Adama...", jer sve što vidi otkriva svoj duboki, unutarnji smisao. Petar Stafford smatra Huxleyeve opise boja i "Drugog svijeta", kako prekapčanje u druge realnosti naziva isti autor, najboljima u povijesti književnosti, osobito pasuse iz knjige "Heaven and Hell" ("Nebo i pakao"), objavljene 1965. godine. Crvene i smaragdne knjige, rubini, topazi, akvamarini, bijeli žad, sve to u halucinacijama pod utjecajem meskalina govori svojim intenzitetom koji nadmašuje iste doživljaje u normalnom stanju svijesti.

Interesantno je da uživatelji pejotla često govore o **glasu** koji im govori, a i Castaneda o kaktusu ne govori kao o Savezniku, već Učitelju. Za vrijeme intoksikacije odvija se ta neka unutarnja komunikacija za koju možemo pronaći različita tumačenja. Uz glas koji govori, nerijetko dolazi do vantjelesnih doživljaja, drogirani vidi svoje tijelo kao prozirno, ima osjećaj lakoće, a katkada mu se čini da mu tijelo svjetluca. Zanimljivo je jedno od ranih iskustava Carlosa Castanede, koji opisuje psa kojem je kroz prozirno tijelo mogao vidjeti vodu kako ulazi i putuje unutrašnjošću organizma ! Neki opisuju kako im blješti plavi plamen, ili se pak osjećaju poput svjetiljki s obojenim staklom.

U pedesetima, kada je interes za meskalin doživio svojevrsni vrhunac, načinjen je eksperiment kojem se dragovoljno podvrgnuo član britanskog parlamenta, Christopher Mayhew. On je pristao uzeti drogu pred televizijskim kamerama BBC-a ! Čitava se stvar odigravala pod nadzorom znanstvenika, a Mayhew opisuje svoje iskustvo slijedećim riječima: "Što mi se dogodilo između 12,30 i 16 sati u petak, 2. prosinca 1955. godine? Nakon mozganja od nekoliko mjeseci još uvijek mislim da je prvo, zapanjujuće uvjerenje ispravno—da sam u mnogo prilika tog popodneva postojao izvan vremena. To ne mislim metaforički, već doslovce. Mislim da je bitni dio mene, ona esencija... egzistirala sasvim svijesna sebe... u vanvremenskom redu stvarnosti, izvan svijeta kakav mi znamo...".

Usprkos entuzijastima poput Huxleya, koji su dokazivali da su alkaloidi poput meskalina i psilocibina droge koje služe za proširenje ljudske svijesti i kao takve su u osnovi pozitivne, meskalin je u SAD 1966. godine definitivno stavljen izvan zakona. Kemijska je struktura meskalina izazvala prilična uzbuđenja kod biokemičara kada je u urinu šizofreničara otkriven psihički inaktivni spoj DMPEA. Sličnost s drogom potakla je špekulacije da ova duševna bolest zapravo nastaje tako da tijelo bolesnika greškom proizvodi supstancu nalik meskalinu, dakle halucinogen koji izaziva izmijenjena stanja svijesti kod oboljelih. Iako je na to ukazivala i sličnost meskalina s adrenolutinom i adrenokromom, spojevima koji nastaju razgradnjom adrenalina, ova uzbudljiva teza nikada nije potvrđena.

Uobičajena **doza meskalina** jest 200-600 mg., a sintetizirani su halucinogeni koji su nalik amfetaminskoj strukturi meskalina, poput TMA i STP, koji je poznat i pod kraticom DOM. STP je snažna droga, 80 puta jača od meskalina, a njeno djelovanje traje preko 24 sata. Brojna klinička ispitivanja meskalina i halucinogena koji su mu nalik strukturom ostavljaju dojam da je ova droga možda u osnovi mnogih za čovjeka važnih zbivanja, od manipulacije sviješću raznih tajnih udruženja, preko induciranja stanja religijske iluminacije, do nastajanja najtežih mentalnih oboljenja. Po tom shvaćanju, minimalne promjene u koncentraciji molekula koje su psihoaktivne, a proizvodi ih naš vlastiti organizam ili ih unosimo izvana, mogu dovesti do dramatičnih promjena u ponašanju ljudi oko nas. Od mistično-političkog ludila do dubokog unutarnjeg zadovoljstva izazvanog duhovnim uvidima ili teškog duševnog oboljenja samo je mali korak koji možemo izraziti u mikrogramima jedne psihoaktivne supstance. Iz iznesenog se vidi da je meskalin glavni osumnjičeni za ovu uzbudljivu, zavjereničku ulogu.

Medicinska primjena

Medicinska je primjena pejotla u tradicionalnom liječenju vrlo široka, a hvalili su ga i neki američki liječnici. Djeluje povoljno na oboljenja poput astme, bronhitisa, živčanih smetnji, facijalne neuralgije, a neki mu autori, poput Franka Takesa Guna, pripisuju zanimljiva svojstva. Tako Gun spominje iskustva s jednim dječakom iz indijanskog rezervata u Montani, gdje je taj progledao nakon višegodišnjeg sljepila, što daje nove argumente u korist tvrdnji dr. Steina, prema kojima je meskalin vratio vid njemačkom Fuhreru. Iz pejotla je čak izoliran jedan antibiotik, pejokaktin, koji može uspješno suzbiti na penicilin otporni *Staphylococcus aureus*. Obzirom da znanost ipak uzimanje pejotla smatra intoksikacijom, legende o efikasnosti kaktusa kao lijeka vezane su uz sredine u kojima je on prihvaćen kao svojevrsna kemijska veza s Bogom.

Istraživanja su pokazala da su loši tripovi i mentalne tegobe nastale uzimanjem pejotla daleko manje kada se droga uzima u sklopu uhodana rituala u nekom indijanskom rezervatu. Intoksikacija, koja prema nekima ima četiri različite faze, predstavlja izrazitu opasnost ako je čovjek prethodno konzumirao alkohol, pa su tako zabilježeni slučajevi psihotičnih epizoda kod nekih stanovnika rezervata, koji su se prije seanse natočili "vatrenom vodom". Izvan toga, rijetko se nailazi na ozbiljnije duševne smetnje izazvane uzimanjem meskalina, osobito ako se narkotik uzima u dozvoljenim dozama.

Razloge za kriminalizaciju pejotla treba tražiti u vječnoj dilemi: da li kasniji ovisnik o teškim drogama poput heroina i kokaina počinje svoju smrtonosnu avanturu s blažim psihotropnim supstancama poput meskalina? Tu je i opasnost koja spada u standardne argumente onih koji odbijaju svaku pomisao da neke od halucinogenih droga dozvole makar u sklopu kontrolirane psihoterapije i to u slučajevima koji su za takav pristup indicirani. Radi se o mogućem aktiviranju latentne psihoze, ili oslobađanju intenzivne anksioznosti koju kasnije više nije lako obuzdati. Sigurno je da **intoksikaciju meskalinom** prate neugodni

subjektivni doživljaji u vidu mučnine, drhtavice, valova topline i hladnoće i glavobolje, a može se javiti i osjećaj panike. Riječ je, prije svega, o avanturi unutar vlastite svijesti, koja može dati opjevane i očekivane zanimljive učinke, ali do izražaja može doći i druga strana medalje. Za duhovni su rast čovjeku potrebna sva iskustva, ugodna i neugodna. Poželjno je da ona dođu postupno, u kontroliranim uvjetima. Meskalin je tip droge koji ih može donijeti vrlo brzo i samo je pitanje spremnosti pojedinca da li će ona biti dobrodošla. Ono što je za nekoga ludilo, bolest i zastrašujuće, za drugog može predstavljati prodor prema višim kvalitetama u životu. Ulična je droga uvijek opasna, kao i njeno uzimanje izvan kulturološkog miljea iz kojeg dolazi. To je uvijek istina za droge koje su poznate milenijima i koriste se u ritualima koji imaju usku vezu s duhovnim životom onih koji su ih osmislili.

Po svemu sudeći, putevi meskalina daleko od očiju neposvećenih postojali su dugo vremena, a povezivali su meksičke domoroce i tajne zapadnjačke mistično-okultne udruge. Nepoznata i nepriznata strana povijesti uvijek je palila maštu običnih smrtnika dajući romantični okus eksperimentima poput onih s meskalinom. Praksa je, međutim, pokazala da se takvi eksperimenti lako pretvaraju u moru.

Halucinogene gljive

Računa se da znanost poznaje oko pola milijuna različitih biljaka, od čega na **gljive** otpada nekih 5.000 vrsta, karakteriziranih nedostatkom klorofila. Gljiva ima hranjivih, čak vrlo ukusnih, ali i otrovnih, među koje spada i zloglasna **zelena pupavka** (lat. Amanita phalloides), podmukli šumski ubojica, koji izaziva sporu i strašnu smrt. Kada se pojave prvi simptomi trovanja, a to je oko deset sati nakon uzimanja, već je u principu kasno. U posebnu kategoriju spadaju **psihoaktivne gljive**, dakle one koje sadrže halucinogene droge i uglavnom imaju uzbudljivu povijest vezanu uz religijske rituale starih naroda, ali i grozničava istraživanja tragača za kemijski induciranim, izmijenjenim stanjima svijesti. Takvih gljiva ima između 80 i 90 vrsta i od tridesetih su godina ovog stoljeća meta intenzivnog istraživanja znanstvenih institucija, ali i nekih entuzijastičkih pojedinaca koji su njihovim djelovanjem nastojali tumačiti neke povijesne događaje.

Jedna od najzanimljivijih takvih gljiva svakako je **Psilocybe mexicana**, koju su zadnjih godina osobito popularizirala braća Terence i Dennis McKenna, tvrdeći da se radi o "magičnoj gljivi" koja dolazi iz dubine Svemira i omogućava onome tko uzme, kako to Terence McKenna zove, "herojsku dozu", kontakt s civilizacijom koja je spore gljive odaslala kozmičkim prostranstvima ili ih jednostavno za vrijeme boravka na Zemlji ovdje ostavila. Naravno, zato da nam ostavi sredstvo komunikacije sa sobom samom. U jednoj smjelijoj i racionalno teško prihvatljivoj varijanti, ta je "magična biljka" entitet s razvijenom sviješću koja je nama na ovom stupnju razvoja znanosti još uvijek nedostupna. Prva su se dva autora koja su psilocibinskoj gljivi Stropharia cubensis već ranije, još 1975. godine, pripisala vanzemaljsko porijeklo potpisivala kao Oss i Oeric. McKenna je mnogo eksperimentirao s drogama iz Amazonije i Južne Amerike uopće, te kao svoj konačni zaključak navodi tvrdnju da se radi o sredstvu za interstelarnu komunikaciju. Uz to misli da se pod utjecajem ove ritualne gljive može iskusiti spoznaja o tome da vrijeme stoji, da ne teče u našem smislu riječi, pa je prihvatljiva teza da je ono zapravo iluzija. No interes mnogih u svijetu za ovu čudnovatu gljivu nije prvi izazvao McKenna. Dapače, prva istraživanja idu u prilično daleku prošlost.

Jedan je meksički liječnik, inače pasionirani mikolog amater, 1919. godine napisao knjigu "El Mexico Antiguo" ("Stari Meksiko"), u kojoj iznosi podatak da u bespućima Meksika još uvijek žive ljudi koji se koriste halucinogenim gljivama kako bi izazvali religijske i prekognicijske vizije. Ime liječnika bilo je dr. Blas Pablo Reko i on je, usprkos otporima u znanstvenoj

komuni, čvrsto ostajao kod svoje tvrdnje. Tek je 1936. godine jedan antropolog austrijskog porijekla došao u posjed manje količine svete gljive koju je našao u uporabi u gradiću Huautla de Jimenez, u meksičkoj saveznoj državi Oaxaca. Pablo Reko ju je oduševljeno poslao na Harvard.

Na Harvardu su se stvari u međuvremenu promijenile, prije svega zahvaljujući briljantnom istraživaču Richardu Evansu Schultesu, koji je obranio doktorsku tezu na upotrebi kaktusa pejotla u rezervatu Kiowa Indijanaca u Oklahomi. Schultes je znao cijeniti Rekovo otkriće, ali se poslani uzorak raspao do te mjere da se s njime nije moglo mnogo učiniti. Međutim, Schultesu je ovaj signal iz Meksika bio dovoljan da na tapetu stavi jedno staro pitanje: na što su mislili španjolski osvajači kada su opisivali obožavanje gljive nazvane teonanakatl—"meso bogova", rasprostranjeno među Astecima već stoljećima?

Naime, to je pitanje skinuto s dnevnog reda tvrdnjom botaničara Williama Safforda, koji je napisao da su Španjolci osušeni pejotli zamijenili s gljivom. Proučavanje raspadnutih ostataka iz Rekove pošiljke pokazalo je da se definitivno radi o nekoj vrsti gljive, a ne pejotlu. Schultesovu je potragu za istinom u svezi s "mesom bogova" omeo Drugi svjetski rat, kada je on poslan u područje Amazonije, u potragu za izvorima gume. Čitavih je 12 godina proveo među amazonskim plemenima, od čega je 8 godina svakodnevno žvakao koku i kako sam kaže, uživao u prirodi otkrivajući nove biljne vrste i njihovu primjenu među divljim plemenima, za koje do tada jedva da je tko i znao. Svoju ljubav prema ljudima iz kišnih i djevičanskih amazonskih prašuma prenio je u mnoga svoja djela, među kojima vrijedi istaći fotomonografiju "Where the Gods Reign" ("Tamo gdje Bogovi kraljuju"). Misteriozna je gljiva opet na neko vrijeme pala u zaborav.

Njome se ipak, kao i drugim ritualnim gljivama, cijelo vrijeme bavio čuveni bračni par mikologa, Valentina i Gordon Wasson. Upozorenje Roberta Gravesa i Hansa Mardersteiga da je u Guatemali i Salvadoru otkriven povećani broj kamenih figurica koje predstavljaju neku gljivu, a u statuu je ukomponiran i ljudski lik, došlo je 1952. godine. Neke su figurice bile starije od 3.000 godina, pa se očito moralo raditi o drevnom kultu. Za R. Gordona Wassona bila je to samo potvrda teze koju je godinama nosio u glavi. Možda su naši preci, moguće i prije 6.000 godina, obožavali gljivu kao božanstvo. Gljiva je postala simbolom jedne davne religije isto kao što je križ postao simbolom kršćanstva, polumjesec Islama i Davidova zvijezda judaizma. S time da su antropolozi olako kamene figurice tumačili kao falusne simbole.

Wasson je proučio sva dotadašnja razmišljanja, od Reka i Schultesa do onog antropologa koji je ritualnu gljivu pronašao u Meksiku. Tako je došao do saznanja da je kćer istog antropologa bila nazočna religijskoj ceremoniji na kojoj se uzimala sveta gljiva i to još 1938. godine. Njoj doduše nisu ponudili da uzme gljivu, ali su joj dozvolili da čitav ritual promatra. Osoba koja je neka vrsta majstora rituala i poznavatelj pripreme i načina uzimanja gljive naziva se među poklonicima kulta gljive **curandero**. Bračni je par Wasson poduzeo osam uzastopnih ekspedicija u područje države Oaxace, uz pratnju vodiča koji je znao da je cilj jedan—identificirati "meso bogova" i znati čemu može zahvaliti taj svoj laskavi naziv.

Sudbina se na čudan način poigrala s Wassonovima. Tri godine su uzaludno lutali od jednog do drugog vrača, proplancima, selima i gradićima Meksika, bez ikakva rezultata. Nitko nije mogao reći što je to "meso bogova". Neki su načuli nešto, drugi znali za kakvu legendu, ali konkretnih tragova do božanske gljive nije bilo. A, onda je legendarna gljiva odlučila odati svoju tajnu. Wasson je slučajno posjetio administrativnu zgradu već spominjanog malog meksičkog gradića Huautla de Jimenez i usput, gotovo nervozno, upitao jednog mlađeg

činovnika je li slučajno nešto zna o ritualnoj gljivi koju zovu "mesom bogova". Odgovor je bio šokantan. Čovjek je gljivu koristio, uzgajao je u vlastitom vrtu, a istu je večer Wassonove i neke njihove prijatelje pozvao na ceremoniju uzimanja svete gljive koju je vodila tada najuglednija curandera, Maria Sabina.

Kada su prevladali strah, Wasson i njegov fotograf Allan Richardson postali su prvi Zapadnjaci za koje se zna da su ušli u svijet teonanakatla. **Višesatne halucinacije** Wasson opisuje kao snažne vizije koje su počele neobičnim bojama i geometrijskim oblicima, da bi se zatim pojavile ogromne palače s vrtovima. Za vrijeme seanse imao je iskustvo napuštanja tijela, kada mu je svijest izašla iz tijela i putovala na udaljena mjesta. U svojim opisima nagađa da su Grci mislili na isti doživljaj kada su koristili riječ **ekstaza**. Kroz nekoliko mjeseci iza ovog otkrića, Wasson, njegova žena i njena kćer nastavili su u New Yorku uzimati osušene primjerke gljive i uvjerali se da ova neobična stanovnica Srednje Amerike izaziva iskustva koja su nerijetko religijskog sadržaja. U razdoblju od 1955. do 1968. godine, kada Valentina Wasson umire od raka, bračni je par mnogo učinio na poticanju znanstvene komune da počne istraživati biljku koja je simbol možda najstarije religije na svijetu. Gordon Wasson je bio toliko opčinjen novootkrivenom gljivom da je tvrdio kako je staroindijska mitska biljka **soma**, opisana u najstarijem dijelu Veda, Rig Vedi, kao ona koja uživatelju daje besmrtnost, zapravo neka od gljiva iz porodice Psilocybe. U novije vrijeme, negdje 1984. godine, u Bengalima se javlja ista ideja, prema kojoj je psilocibinska gljiva *Stropharia cubensis* ustvari soma, a starost se rituala iz prvog dijela Veda procjenjuje na više od šest milenija. No, to nije vrlo vjerojatno, jer u Rig Vedi nalazimo opis some, koji ničime ne ukazuje da se radi o gljivi.

Ne treba zaboraviti zasluge dr. Reka, koji nikada nije prekinuo traganje za magičnim gljivama Meksika, pa je do svoje smrti 1953. godine ostao aktivan u toj potrazi. I Schultes je zaslužan za identifikaciju *Stropharia cubensis* i još dvije druge psihoaktivne gljive. Ipak, zvijezda je ostala "magična gljiva" kojoj su dali ime *Psilocybe mexicana*, a vrlo joj je bliska, praktično ista i po efektima, *Psilocybe cubensis*.

Negdje 1958. godine, za čudesnu se gljivu zainteresirao i dr. Albert Hoffmann, baselski kemičar, koji je otkrio, odnosno sintetizirao najjaču do danas poznatu psihodeličnu drogu—LSD-25. Roger Heim mu je iz Pariza poslao dovoljne količine gljive iz koje su on i njegovi suradnici iz laboratorija Sandoza izolirali psihoaktivne elemente, odredili im kemijsku strukturu i sintetizirali ih, dakle načinili umjetnu drogu koja bi po svom djelovanju trebala biti jednaka originalnoj gljivi. Spoj za koji je utvrđeno da izaziva vizije nazvan je **psilocibin**. Jedini problem je bilo to da nitko nije mogao odgovoriti na ono ključno pitanje: djeluje li psilocibin doista potpuno jednako kao i gljiva?

Hoffmann je došao na genijalnu zamisao. Pridružio se ekspediciji u Meksiko, tamo posjetio curanderu Mariu Sabinu, koja je magičnu gljivu uzimala čitavih 35 godina, i zamolio je da isproba sintetički psilocibin. Usprkos početnoj skepsi, curandera je pristala na eksperiment, nakon kojega je potvrdila da su efekti tableta koje je uzela identični onima koje izaziva originalna gljiva ! Čak je rekla da **tablete** imaju prednost jer se mogu uzimati cijele godine, dok su gljive mali problem jer uspijevaju samo za vrijeme kišne sezone.

Čovjek koji je od psilocibina i halucinogenih gljiva općenito stvorio čitavi **pokret na Zapadu** bio je harvardski profesor psihologije Timothy Leary. Irski katolik kojeg su izbacili iz elitne vojne akademije West Point, sin Eisenhowerova osobnog zubara i čovjek koji je napisao najbolji udžbenik psihologije svog vremena, Leary je bio nešto između genija i ekscentrika. Kada se, igrom slučaja, našao na ljetovanju u Cuernavaci, nedaleko Mexico Cityja, tamošnji

ga je kolega počastio sa sedam malih sušenih gljiva, koje je on progutao uz bazen iznajmljene vile i zapao u stanje koje opisuje kao "... poplavu transcendentnih vizija i halucinacija i pet sati najdubljeg religijskog iskustva koje je ikada imao...". Magična ga je gljiva obuzela toliko da je odmah započeo program testiranja psilocibina nabavljenog od Sandoza na grupi dragovoljaca.

Harvardske vlasti su imale određene rezerve spram ambicioznog projekta, pa su imenovale njegovu kolegu dr. Richarda Alperta, Learyjeva redovitog partnera u ispijanju litara wisheya u okolnim pubovima, da pripazi kuda vodi ono što njegov prijatelj radi. Alpert, guru i homoseksualac koji je danas poznatiji pod indijskim duhovnim imenom Ram Dass i koji će kasnije svjetsku slavu postići svojom knjigom "Be Here and Now" ("Budi ovdje i sada"), u kojoj opisuje život s jednim indijskim svecem, uskoro je postao Learyjev sljedbenik. Ta se transformacija dogodila 1961. godine kada je Alpert u Learyjevoj kući prvi puta uzeo psilocibin. Kao dobar psiholog, Alpert je znao da je odgoj u supresivnom okruženju stroge židovske obitelji ostavio traga na njegovoj osobi. To se pokazalo i kroz njegovo inicijalno iskustvo s psihodelikom iz magične gljive. Osjetio je kako se u njemu oslobađaju druge, potisnute osobe, glazbenik, pilot, ljubavnik i hedonist. S osjećajem jeze je primjetio da nakon toga postupno nestaje njegova tijela, prvo noge, pa polako i svi drugi dijelovi, tako dugo dok nije ostalo ničega ! Prvobitni je strah zamijenila euforija. Shvatio je da postoji i izvan tog oklopa koji zovemo tijelom, da, kako je to opisao, postoji mjesto iznad života i smrti, te da se umrijeti ni ne može. U pet ujutro, napustio je Learyjevu kuću i odlučio po toj zimskoj noći prošetati do roditeljske kuće gdje je živio. Dok je vijala snježna oluja, on je hodajući ulicom pišao i naglas urlao od smijeha, ispunjen nekom beskonačnom radošću.

"Božja moć"

Godina koja slijedi je godina velikih igara. Prihvaća se Learyjev program rehabilitacije mladih robijaša iz kaznionice Massachusetts Correctional Institution uz pomoć psilocibina. Leary vjeruje da duboka mistična i psihološka iskustva koja izaziva droga mogu od tih relativno mladih ljudi načiniti normalne građane. Javljaju se 32 dragovoljca, a slični pokušaji počinju i u nekim drugim kaznionicama. Dr. Stanley Krippner, stručnjak za rehabilitaciju robijaša, pohvalno se izražava o Learyjevim pokušajima, ali je nešto ipak krenulo krivim putem. Dok su s jedne strane njegovi kritičari tvrdili da su nagla poboljšanja u ponašanju okorjelih zločinaca bila rezultat povlastica koje su oni kao sudionici pokusa imali, on je nagli prekid eksperimenata tumačio činjenicom da zatvorskim vlastima uopće nije bilo u interesu smanjiti broj svojih mušterija. Kako je rekao, za jednog je posjeta kaznionici primjetio da je u izgradnji čitav ogroman novi blok koji je trebao zaposliti trostruki broj stražara u odnosu na postojeće. Razočaran ovakim razvojem događaja, Timothy Leary se okrenuo svijetu za koji je pretpostavljao da će imati više sluha za nove prodore u ljudskoj svijesti koje je oživljavanje jedne drevne religije najavljevalo. To je bio svijet umjetnika, pisaca, slikara, filmadžija i filozofa, koji su rado prihvatili novu avanturu. Popularizaciji psilocibina, psilocina i gljiva koje ih sadrže (ovdje sam se namjerno zadržao samo na *Psilocybe mexicana*, mada tih gljiva ima podosta, uz rod *Psilocybe* tu su i *Stropharia*, *Conocybe*, *Panaeolus* i *Copelandia*, a kao zgodan kuriozitet ovdje bih izdvojio *Psilocybe yungensis* iz zapadne Amazonije, čiju uporabu među danas već istrebljenim plemenom peruanskih Indiosa Yurimagua opisuju isusovački misionari još krajem 17. stoljeća) dao je obilan doprinos i Aldous Huxley kojeg smo već spominjali. Huxley, koji je na sebi isprobao i psilocibin, tražio je, neposredno pred smrt od raka, da mu daju manju količinu halucinogene droge, u uvjerenju da to omogućuje lakši prijelaz na "druhu stranu".

Leary i Alpert do 1963. godine postaju očevi psihodeličnog pokreta koji ostavlja traga u kulturi i umjetnosti, a pridružuju im se tisuće entuzijastički raspoloženih sljedbenika, mahom studenata. Kasnije se iz toga razvijaju različite varijante hippyjevskog pokreta, a država pod hitno sve psihodelike stavlja izvan zakona. Usprkos svemu, psihodelici se razlijevaju Amerikom, u svojim hitovima mjesta im daju pop grupe, čak "Beatlesi" i "Pink Floyd". Na scenu stupaju i drugi psihodelici, mnogi od njih mnogo opasniji i rizičniji od psilocibina i stvari počinju uzimati neočekivane tijekove.

No, to je jedna druga priča. Dobra ilustracija svojevrsne euforije koju su izazvale psilocibinske gljive u tim godinama je knjiga s početka sedamdesetih u kojoj autor, dr. John Allegro, pokušava dokazati da Isus kao povijesna osoba nije stvaran, već je to samo simbol za "magičnu gljivu" ! Ova teško održiva teza dolazi iz uma čovjeka koji je godinama pripadao uglednoj grupi znanstvenika, istraživača i prevoditelja čuvenih Qumranskih svitaka s Mrtvog mora. Ipak, čini se da se, inače vrlo nadareni Allegro, prenajeo gljiva ili potrefio krivu vrstu.

I psilocibin je područje oštrog sukoba između onih koji mu pripisuju vrijednost supstance što uklanja prepreke ljudskog uma na putu duhovnih spoznaja i onih koji u prvi plan stavljaju ideju da se, prije svega, radi o trovanju psihotropnom tvari čije su posljedice promjene u pulsu, ritmu disanja, osjećaju ravnoteže, krvnom tlaku i rektalnoj temperaturi. Psihički se doživljaji ocjenjuju kao misaono rastrojstvo, lutanje misli, globalno osiromašenje svijesti, umanjenje osjećaja za kritičnost, a navode se pokusi sa slikarima koji svaki puta slikaju nekim drugim stilom, slijedeći hirovite i automatske impulse iz svoje svijesti. Osjećaj da je vrijeme stalo definira se kao poremećaj u radu živčanog sustava, navode se slučajevi kod kojih nastupaju stanja depresije, razdraženosti, emocionalne napetosti i krize smijeha ili plača, katkada doživljaji straha ili euforije koja se smatra patološkim stanjem, ili pak povećane zabrinutosti.

Psilocibin je triptaminska droga koja ima djelovanje oko 200 puta slabije od LSD-a. Svojom kemijskom strukturom, ova je tvar nalik važnom ljudskom neurohormonu serotoninu, ali i halucinogenu bufoteninu, koji je prvi puta pronađen u koži nekih žaba. Oko efekata i doziranja također je oduvijek bilo velikih polemika. Sam je Hoffmann uzeo visoku dozu od 2,4 grama osušene gljive i halucinirao šest sati. Došao je do zaključka da doživljaji uživatelja psilocibina ili gljive ovise o dva bitna faktora: prvo, o uzetoj dozi i drugo, o njegovim očekivanjima. Isto kao što je Hoffmann cijelo vrijeme pokusa imao vizije vezane uz Meksiko jer za njega veže gljivu, onaj tko od psilocibina očekuje euforično, mistično iskustvo, vjerojatno će ga i imati. Liječnik koji je Hoffmannu mjerio tlak, u njegovim se vizijama pretvorio u astečkog vrača, a istraživač Henry Munn, koji se oženio nećakinjom jednog curandera tvrdi da Indios čuju kako im gljiva govori. Dapače, mnogi se od njih, pod utjecajem tzv. ekstatičkog jezika, osjećaju pozvani govoriti kada su pod utjecajem gljive. Šaman koji u takvu stanju govori, riječi izgovara melodičnim glasom, kao da ih recitira, one iz njega izlaze lako i poruke su sasvim jasne. On duboko vjeruje da je u tom trenutku u vezi s izvorom cijele Kreacije.

Prema Wassonu, **gljiva** se kolektivno konzumira kada treba za bolesnika pitati da li će preživjeti bolest, te što učiniti da se oporavi, ako mu je tako suđeno. Ako je ukraden novac, izgubljen magarac, ili se dugo ne zna što je s nekim rođakom koji je otišao u Ameriku, opet se "pita gljivu" i ona daje odgovore. Wasson je raspoložen vrlo navijački kada je u pitanju "meso bogova", jer je i sam napravio eksperiment, kada ga je za vrijeme seanse Maria Sabina pitala želi li nešto saznati preko gljive. Da, odgovorio je, zanima me što je s mojim sinom koji se nalazi u Cambridgeu u SAD. Meksikanka dakako nikada nije čula za Cambridge, ali je vrlo brzo odgovorila na upit: mladi Wasson sada nije u Cambridgeu, već kod kuće. Ima

emocionalnih problema zbog djevojke i sprema se javiti u vojsku. Naknadnom je provjerom Wasson ustanovio da je sve što je Sabina rekla bilo do u detalje točno. Bar je tako kasnije tvrdio.

Već spominjani dr. Krippner misli da je za vrijeme jedne seanse s gljivom imao viziju smrti Johna F. Kennedyja, odnosno čuo je glas koji je više puta ponovio: "Predsjednik je ustrijeljen...". To je bilo 1962. godine. Svog se doživljaja sjetio 19 mjeseci kasnije, 25. studenog 1963. godine, kada je na ulici u Dallasu doista pušćanim metkom ubijen predsjednik Kennedy. Određenu sjenu na njegovu tvrdnju baca to što je on, navodno, u periodu kada se nalazio pod utjecajem halucinogena vidio kip pokojnog predsjednika Lincolna, koji je također ubijen vatrenim oružjem.

Carlos Castaneda u svojim knjigama govori kako je njegov mentor Don Juan tretirao psilocibinsku gljivu. Zvao ju je **humito**, "mali dim", jer je običavao pušiti, pa stručnjaci zaključuju da je tako aktivirao neke kemijske spojeve koji se ne javljaju ako se gljiva uzima oralno. Castanedi je rekao da je gljiva "... saveznik koji omogućava da vidiš i razumiješ stvari koje ti nijedno živo biće ne može razjasniti...". Nije sasvim jasno o kojim se stvarima radi.

Psilocibinska gljiva ima suviše zanimljivo djelovanje, a da bi bila tako dugo nepoznata Zapadu—zaključuje Terence McKenna. Uzmemo li u obzir relativno nove spoznaje o tome da *Stropharia cubensis* raste u austrijskim šumama, nije daleko do zaključka da je vrlo vjerojatno za njena neobična svojstva morao znati netko, možda i pred više stoljeća, a nije isključeno da je i u Europi bila dio tajne okultne tradicije. McKenna navodi studiju o slučajnom unosu gljive koja je, kako tvrdi, bila iz porodice *Psilocybe*, a objavljena je u prestižnom znanstvenom časopisu "Science" još 1914. godine. Autor A. E. Merrill sa sveučilišta Yale opisuje kako su on i njegova nećakinja u okrugu Oxford u Maineu greškom na putu ispržili nepoznatu gljivu i pojeli je. Halucinacije koje opisuje savršeno se poklapaju s iskazima korisnika *Psilocybe*, ali su njeni prateći efekti izrazito neugodni, na granici podnošljivog.

Neki opisi iz romana Lewisa Carrolla "Alica u zemlji čudesa", koji je objavljen još 1865. godine, daju naslutiti da je autor poznao djelovanje psilocibinskih gljiva. Glavni lik romana, Alica, doživljava fantastične promjene nakon što pojede nekoliko komadića gljive, a o istoj gljivi vjerojatno govori i Mordecai Cooke u svojoj knjizi iz 1852. godine, "The Seven Sisters of Sleep" ("Sedam sestara sna"). Vrlo detaljno izgled i djelovanje psilocibinske gljive opisuje i čuveni H. G. Wells u svom djelu "The Purple Pileus". Ova je izmišljena priča objavljena krajem 19. stoljeća, a navodi niz preciznih podataka po kojima je lako zaključiti da je enigmatični Wells mnogo znao o psihoaktivnim tvarima. A izgleda da se njima bavio podosta, jer u svom romanu "New Accelerator" ("Novi akcelerator") opisuje čovjeka koji je uzeo drogu koja toliko ubrzava metabolizam da mu se čini da je čitav svijet oko njega nepomičan. To "zaustavljanje vremena" jedan je od vrlo karakterističnih efekata koje izaziva "magična gljiva".

Wellsov suvremenik, ugledni farmaceut, ali i obožavatelj svega okultnog, John Uri Lloyd, sakupio je, zajedno s bratom, golemu kolekciju gljiva američkog Juga. Svoja iskustva sa *Stropharia cubensis* ovaj čovjek, po kojem danas nosi svoje ime stručni časopis "Lloydia", opisuje u knjizi "Etidorpha", objavljenoj 1895. godine. Posrijedi je traktat o gljivi bogatoj psilocibinom, što je jasno iz niza pasusa. McKenna razvija jednu doista fantastičnu tezu, koristeći se potpisom pod jednom ilustracijom u knjizi. Slika kao da ne spada u sadržaj samog djela, a potpisana je tekстом "Monstrous Cubical Crystals" ("Monstruozni kubični kristali"). Iako *Stropharia cubensis* svoje latinsko ime dobiva tek 1906. godine, kada je na

Kubi identificira Earle, McKenna je uvjeren da je Lloyd unaprijed znao kako će se "magična gljiva" jednoga dana zvati ! Naime, kao što je cijelo djelo "Etidorpha" pisano u nekim šiframa (i naslov je naopako od "Aphrodite"), tako se, prema McKenni, kratica za naziv gljive o kojoj je u knjizi riječ može izvući iz potpisa pod navedenom ilustracijom: Stro Cub ! Samo čudnovata koincidencija ? McKenna se iz petnih žila trudi dokazati da je riječ o nečemu što nadilazi puku slučajnost i uvodi nas u moći koje gljiva može dati svom obožavatelju.

I svibanjski broj "Irish Ecclestial Record" iz 1915. godine donosi tekst iz pera stanovitog A. Newmana, a naslov mu je "Monsieur Among the Mushrooms" ("Gospodin među gljivama"). Pažljivijim čitanjem dijelova ovog teksta, koji je netko potpisao pseudonimom, pokazuje da su mnogi bili svjesni svojstava psilocibinske gljive puno godina prije njene svjetske promocije u hippyjevskom razdoblju.

Nema nikakve sumnje da su neki **mistični redovi** sufija poznavali gljivu koja je možda, poput pejotla, igrala važniju ulogu u povijesti okultnog no što mi to danas pretpostavljamo. McKenna napominje da bi se češljanjem literature ranije od spomenute zasigurno također moglo naći djela koja bi ukazivala na to da je "magična gljiva" bila poznata starim narodima izvan Južne Amerike. Prema nekima, 8 milenija stari crteži nađeni na platou Tassili u Alžiru predstavljaju čovjeka koji nosi u rukama gljive, koje bi mogle biti roda Psilocybe.

Peter Stafford iznosi špekulaciju prema kojoj je možda krava sveta životinja u Indiji zato što psilocibinska gljiva odlično uspijeva na njenu izmetu, a u Novom je Svijetu svoje preživljavanje dužna istom proizvodu jelena, zbog kojeg su ga navodno mnogi domoroci smatrali svetim. Zacijelo je u pitanju pretjerivanje koje, međutim, pokazuje popularnost "magične gljive" među onima koji se bave izučavanjem halucinogena. Nešto se ipak promijenilo svih ovih godina u kojima su u SAD razvili pravu malu industriju zasnovanu na primitivnoj opremi pomoću koje gotovo svatko, bez obzira na stručno znanje, može uzgojiti psilocibinsku gljivu. Cijeni se da takvih privatnih uzgajivača ima u Americi najmanje pet tisuća, a izgleda da se to odrazilo na kvalitetu doživljaja pod utjecajem čudnovate gljive.

Naime, Maria Sabina, curandera koja je Zapadu otkrila tajnu "magične gljive", pod kraj svog dugačkog života u kojem je bila progonjena od vlasti, ali i domorodaca, koji smatraju da nije trebala odati njihovu vjekovnu tajnu, govori o tome kako "... gljiva više nema svoju snagu otkada se naširoko koristi...". Biljka koja je čovjeka nekada povezivala "... sa svijetom bogova i mrtvih...", danas postaje sredstvo drogiranja i više ne daje ona iskustva kakva je davala dok je još bila dio skrivenog kulta poznatog samo izabranima. Iako možemo ovu tvrdnju otpisati kao praznovjerje, jedan mi je indijanski vječnik rekao: "Magična gljiva nije uvijek nježna, iskustva koja daje mogu biti vrlo surova i neugodna. Maria Sabina je znala što govori kada je tvrdila da se čud gljive izmijenila posljednjih desetljeća. Ili su se možda izmijenili ljudi. Na gore...".

Psilocibin je alkaloid s indolskom jezgrom i jedini u cijelom svijetu halucinogena u svojoj molekuli sadrži atom fosfora. Ako je u sintetičkom obliku, potrebno je 5–10 mg droge da proizvede željeni učinak. Efekti sintetičke droge i gljive praktično su identični, što je, kao što smo već rekli, potvrdila i sama Maria Sabina. Prema nekim istraživanjima, "magičnu" su gljivu poznavali i koristili još u doba Sumerana, što se navodno može zaključiti iz filološke analize, a osim drevnih Veda, njome se vjerojatno bave i još neizučeni rukopisi koje pripisuju Majama. Zanimljivo je da Palenque, duhovni centar Maja izgrađen u 7. stoljeću, danas doslovce obiluje psilocibinskim gljivama poput Psilocybe mexicana, ali i Psilocybe aztecorum i Psilocybe maytecorum. Uopće, nemoguće je i nabrojiti sve moguće teze o utjecaju "magične gljive" na razne civilizacije koje su se javile nakon prvih istraživanja njenih efekata. Antropologija,

mistika, botanika i arheologija isprepliću se u pokušaju pronalaženja dokaza da je psilocibinska gljiva odigrala neku presudnu ulogu u povijesti čovječanstva, no za to još nema definitivnog dokaza.

Psilocibinsku gljivu koja je u SAD zakonom zabranjena ipak nije moguće iskorijeniti. Andy Weil je šecući rezidencijalnom četvrti Seattlea pokupio hrpu gljiva ispred kuća vlasnika koji nisu imali pojma o čemu se radi. Time je htio pokazati da se gljiva ovako neobičnih svojstava nalazi praktično na svakom koraku.

Uočljivo je, međutim, da sklonost eksperimentiranju ovom drogom ujedno ne znači zadovoljenje svjetovnih i duhovnih aspiracija. Život mog prijatelja Rubena, koji je nebrojeno puta uzimao psilocibin i meskalin, danas je sve prije no idealan. Droga mu nije pomogla ni toliko da si pristojno organizira život. Danas više ne pokazuje interes za psihoaktivne supstance.

Glad za instant spiritualnim iskustvima u američkom podzemlju halucinogena izbacila je u prvi plan halucinogen, čija je strukturna sličnost s psilocibinom i psilocinom zapanjujuća. Riječ je o N, N-dimetil triptaminu, **DMT-u**, koji je pronađen u čak tridesetak biljaka u prirodi. To je neke halucinogenoljupce potaklo da ga promoviraju kao neku vrstu cerebralnog vitamina, koji bi ljudi trebali uzimati kao dio svakodnevne prehrane. Jer, on, kako kažu, daje najjača duhovna iskustva. Pomnijim proučavanjem djelovanja DMT-a na psihi čovjeka upada u oči činjenica da većina onih koji su ga uzimali ima jednu primjedbu glede njegova ponašanja. Nakon nekoliko tripova, DMT najčešće počinje davati zastrašujuća iskustva koja toliko uzdrmaju onog tko ga uzima da on ubrzo odustaje od magičnog vodiča u više svjetove.

Obzirom da se uzimanjem droga nitko nije prosvijetlio, ali je zato priličan broj onih koji su nastavili eksperimentirati u prslucima koji se kopčaju na leđima, jasno je da ovakav način duhovnog sazrijevanja ne treba preporučivati nikome. Ovdje važi onaj Murphyjev zakon: "Prečica je najduži put između dvije točke". Do svega što ima trajnu vrijednost i daje stabilno samopouzdanje dolazi se iskrenim duhovnim naporom, koji je uvijek na kraju, makar i nakon više godina, nagrađen.

MARIHUANA Varljivi prijatelj s istoka

Prastari grad Varanasi, kojeg zovu još i Kashi, a Englezi su mu nadjenuli ime Benares, jedan je od sedam "svetih gradova" Indije. Hindusi vjeruju da onaj tko umre na obalama rijeke Gange, u Benaresu, odnosno na glavnom od njegovih 365 gatova, ne mora natrag u novo tijelo na Zemlji. Drugim riječima, takav se sretnik oslobađa "kruga rađanja" ili reinkarnacije. Za njega prestaju beskrajne patnje koje život donosi, pa umirući danonoćno preplavljuju ovaj grad. Dolaze najčešće vlakovima, ali i u zrakoplovu možete zamijetiti pokojeg jainističkog svećenika ili bolje stojećeg Indijca na kome se vidi da mu kraj nije daleko. Dok čamcem plovite rijekom, kraj vas prolaze mali zavežljaji u kojima su ostaci onih koje su spalili, nakon što su ih ujutro pronašli mrtve na gatu, ili su ih donijeli članovi njihovih obitelji. Uz obalu su brda drva, za one bogatije sandalovina. Ni u smrti jednakosti nema, mada je nezainteresiranost neposrednih korisnika posve jasna.

Benares je budan 24 sata dnevno. Prljavim, prašnjavim ulicama glavinjaju prosjaci, beskućnici, samozvani astrolozi iz čijih usta bazdi jeftini alkohol i, dakako, turisti željni uzbuđenja u gradu za koji je netko uporno dokazivao kako je davno ugostio i samog Isusa Krista. Kažu, tada se zvao Issa. Bajka pomaže turizmu kojem je ovdje podređeno sve. Valjda je zato Benares grad u kojem možete u državnoj trgovini, koja se zove "bhong shop", kupiti sve ono što se može dobiti iz biljke koja se latinski zove Cannabis.

Riječ je o **marihuani**, koju, osim ovdje, legalno možete kupiti vjerojatno samo u Nizozemskoj. Susretljivi, već dobro ošamućeni prodavač pristaje nas uvesti u poveće skladište skromne trgovine u kojem sjede neobrijani Indijci koji ovdje pripremaju i pakiraju proizvode koje zovu bhang, ghanja i charas. Moj je američki prijatelj Richard zbunjen. Toliko droge na jednom mjestu tjera ga na kalkuliranje kolika bi joj bila vrijednost na ulicama nekog od američkih gradova. Izbacuje cifru od preko 300 tisuća dolara. Pomišljam da je možda prekardašio nekom nulom, no on inzistira. Znam da se u školi jedva provlačio zbog matematike i ipak mu ne vjerujem. Dečki se oko nas blaženo krevelje, dok mi impresionirani napuštamo prostor u kojem se nalazi tisućama puta veća količina marihuane od one zbog koje su mnogi na Zapadu osuđeni na dugogodišnje robije. To ti je teorija relativnosti u području vrijednosti koje diktiraju državne institucije. U Indiji se možeš napušiti do besvjesti za par dolara, dok su te još nedavno za istu stvar u SAD mogli skloniti i na deset godina. Danas se u većini američkih saveznih država posjedovanje marihuane u količinama ograničenim na osobnu uporabu kažnjava novčanom kaznom, jer više protok ove droge nitko ne može kontrolirati.

Računa se da je u SAD čak 40 tisuća osoba godišnje kažnjavano globom, privođeno na saslušanja ili zatvarano zbog marihuane. Izvješće Europske Zajednice iz 1991. godine pokazuje da je u zemljama članicama promet ostvaren od prodaje marihuane 7,5 milijardi dolara godišnje, prema nekima čak tri puta više nego od heroina.

Godinu dana ranije, zaplijenjena je količina od 2.200 tona marihuane, a da, prema vlastitom priznanju vlasti u tim europskim zemljama, "... na tržištu uopće nije nedostajalo te vrste droge...". Zakoni se i u Europi razvodnjavaju kada je u pitanju marihuana, odnosno onaj njen dio koji ima nadimak "trava". Kasnije ćemo razjasniti razlike u proizvodima koji se dobivaju iz

različitih dijelova iste biljke. Pritisci za legalizacijom ove zacijelo najblaže droge, koja se ipak, uz amfetamine i barbiturate, nalazi u klasi B britanske liste narkotika, traju već desetljećima. Dok njeni zagovornici ističu njenu blagost u djelovanju na organizam, oni koji su za njenu zabranu podsjećaju na ono najopasnije: da nas **beba može odvesti vukovima**. Statistikama se stalno pokušava dokazati da su ovisnici o teškim drogama poput heroina i kokaina često počinjali svoju narkomansku karijeru s marihuanom. Očito tu nečega ima, pa i mimo čvrstih dokaza, svjetske vlade oklijevaju kada je u pitanju legalizacija marihuane. Izvješća i anketa o tome da je marihuana opasna ili nije opasna ima na stotine. Ako je samo u Europi promet od marihuane mjeran u milijardama dolara, svakome je jasno da je najmanji problem pribaviti istraživanje koje potvrđuje ovu ili onu tvrdnju. Jer, kako su me upozorili neki dobri poznavatelji ove problematike, opće uvjerenje da legalizacija marihuane odgovara onima koji je prodaju na crnom tržištu nije točno. Kada bi došlo do legalizacije kanabisa, to bi najviše pogodilo upravo one koji ga proizvode i prodaju na crno. Prema toj tezi, svaki bi promet ovom drogom vrlo vjerojatno postao monopolom države, koja bi ujedno kontrolirala kvalitetu, pa bi razrađena podzemna mreža botaničara amatera, koji beru milijarde dolara godišnje, ubrzo usahnila. Zato je u toj magli interesa u kojoj u prvoj liniji stoje nepopravljivi optimisti, entuzijasti "marice" koji su od njene legalizacije napravili čitavu ideologiju, nemoguće razabrati tko je zapravo taj koji povlači konce. Nesumnjivo gigantski kapital koji se oko marihuane vrti mora imati debelog utjecala na sve sfere ljudskog života, od medija do visoke politike.

Najpopularnija teza koju zagovaraju maricoljupci jest ona da je marihuana zdravstveno neuporedivo manje štetna od alkohola, pa stoga nema razloga da se ne legalizira. Jer, dobra je stara "špira" ne samo legalna, već se čak nalazi na popisu prehrambenih namirnica ! To što je "vatrena voda", zbog urođene neotpornosti sjevernoameričkih Indijanaca tu čitavu rasu upropastila, dakako uz pomoć dobrih bijelih ljudi, nikoga osobito ne zanima. Povijest piše pobjednik, koji danas iznalazi opravdanja za stanje u indijanskim rezervatima gdje je teški alkoholizam jedan od glavnih razloga za siromaštvo i neobrazovanost ljudi kojima je jednom pripadao čitav kontinent na kojem su sada svedeni na turističku atrakciju i proizvodnju suvenira.

Marihuana je biljka koju bilježe prastari spisi, a arheološka su istraživanja potvrdila da je bila poznata, dakle vjerojatno u uporabi, već prije 8.500 godina. Postoje tri glavne vrste marihuane, označene latinskim imenima: *Cannabis sativa*, *Cannabis indica* i *Cannabis ruderalis*. Prva je od njih najraširenija, ima je mnogo u Kini, a zna se da je već u 16. stoljeću bila rasprostranjena po cijelom sjevernoameričkom kontinentu. Karakteristika je ove vrste konoplje slabija narkotična djelovanja visoka stabljika iz koje se izvlače jake vlati, ali i mala količina smole, koja zapravo sadrži najveću količinu THC-a, tetrahidrokanabinola, jednog od glavnih sastojaka koji ovu biljku čine drogom.

U tom 16. stoljeću **Cannabis sativa**, konoplja zanimljive budućnosti igrala je na američkom kontinentu jednu drugu ulogu. Naime, od nje su se proizvodili papir, tkanina za odjeću, jedra za jedrenjake i brodska užad. Britanske potrebe za užadi i jedrima bile su, prema Staffordu, tolike da je sve do polovice 18. stoljeća postojao propis kojim se u Virginiji predviđala kazna za farmere koji nisu uzgajali kanabis !

Poznato je da su ovu biljku uzgajali i Washington i Jefferson, a iz dnevnika prvog od dvojice može se samo nagađati da li je bio upoznat s njenim očaravajućim kvalitetama, koje će dva stoljeća kasnije poharati državu kojoj je udario temelje. Thomas Jefferson je posebna priča. Vrhunski intelektualac koji je u svojoj kućerini na brdu Monticello u Virginiji imao kolekciju od, za ono vrijeme fantastičnog broja knjiga, njih sedam tisuća, putovao je u Francusku i sa

sobom vodio dva Crnca kako bi naučili kuhati francuske specijalitete. Vrt ispred kuće "oca Američke Deklaracije Nezavisnosti" imao je gredice na kojima je raslo čak 250 vrsta povrća, koje je Thomas odlično poznao. Naravno, nikada se ne bih usudio uzrujati Ujaka Sama teorijom da je u večernjim satima Jefferson frkao "jointove", mada se čini da je taj čovjek bio suviše znatiželjan i pametan, a da bi propustio čuti nešto o neobičnim kvalitetama biljke koja se uzgajala u tako ogromnim količinama.

Cannabis indica klasificirana je 1783. godine, a kako je moguće zaključiti iz njena imena, potječe iz Indije. Tamo ne samo da je lako možete kupiti, već i nabrati, dakako izađete li malo izvan nekih naseljenih mjesta. Intelektualci koje sam sretao u Indiji nisu pokazivali nikakvo oduševljenje za marihuanu, oni okrenuti duhovnim vrijednostima smatrali su da se radi o grijehu kojim se gazi tradicionalni zavjet neuzimanja živčanih stimulativa.

Kod nižih slojeva, recimo vozača rikše koji nas je razvezao Benaresom, uočio sam da je često pod utjecajem marihuane. Možda je to samo moje iskustvo, ali imao sam osjećaj da sredina u kojoj je marihuana ipak nešto svakodnevno ne pokazuje za drogiranje pretjerani interes. S druge strane, ova je biljka zabilježena u Atharva Vedi kao jedna od "pet svetih" biljaka hinduističke religije. Pušenje hašiša kao nešto uobičajeno među nekim indijskim sadhuima i aghori jogijima odlično opisuje Robert Svoboda u svojoj knjizi "Aghora".

Botanički gledano **marihuana** je vrlo zanimljiva biljka, koju su godinama trpali u različite porodice, da bi na kraju netko čak ustvrdio da je rođakinja smokve. Marihuana se u svom razmnožavanju ne oslanja na kukce, već postoji ženska i muška biljka, a kada to zahtijevaju prilike, kanabis može biti i dvospolac ! To znači da na jednoj biljci postoje "ženske" i "muške" grane i ona se može sama oploditi i tako nastaviti s razmnožavanjem. Odnos muških i ženskih biljaka varira, ovisno o kraju u kojem biljka raste, odnosno količini svjetla kojoj je izložena. Time se prilikom uzgajanja može manipulirati i odrediti brožani odnos ženskih i muških jedinki.

Ova indijska verzija kanabisa nema kvalitete kojima bi zadovoljila potrebe za užadi i papirom, ali ima one druge. Ona, naime, sadrži više smole psihoaktivnih svojstava, pa je vrsta koja je naprivačnija i ilegalnim uzgajivačima upravo **Cannabis indica**. Tu sad ima raznih trikova, pa će biljka imati više narkotičkih svojstava ako joj se omogući više svjetla dnevno, a bit će i viša ako se sadi u gušćim redovima. Ovdje je majka Priroda nepravedna, pa je ženska verzija skoro dvostruko teža od muške. S time da čak 20 posto njene težine otpada na lišće, koje će jednog dana završiti u cigareti nekog sjetnog ostarjelog hippyja na obalama Arapskog mora, u staroj portugalskoj koloniji Goi, gdje je sve počelo još u tim glasovitim šezdesetima našeg stoljeća. Goa je i danas mjesto gdje možete dobiti ono čime je Bog obdario Indiju u neograničenim količinama, ali to više nije mjesto na čijim se prekrasnim plažama skupljaju desetine tisuća Amera zadojenih kozmopolitizmom i slobodnom ljubavi. Stari je san mrtav, šezdesete ostaju slatka iluzija na koju podsjećaju još jedino stari napušteni samostani Goe u kojima su hippyji znali potražiti malo hlada za vrućih indijskih mjeseci zamagljenih dimom kanabisa.

U nekim dijelovima Indije poljem kanabisa kruži ekspert kojeg zovu "ganga doktor" i istrebljuje "muškarce" među biljkama, pa ostaju smolom bogatije "ženke". Sadržaj se smole u biljci može povećati i tako da se ona u određenom smislu traumatizira, odnosno da se u ranoj fazi uzgoja izgradi osobita košara koja ometa biljku u rastu. U području Himalaja, gdje se i najviše primjenjuje, ona ima nadimak "košara za mučenje".

Što više smole, to više dolara logika je koja čudesno pokreće umove gladne profita, pa Amerikanci svako malo otkriju kakav ilegalni pogon ili farmu opremljenu vrlo efikasnom tehnologijom za uzgoj marihuane. Dobar je primjer jedan "poduzetnik" iz savezne države Vermont, koji je izgradio gigantski pogon opremljen umjetnim svjetlima i osvježivačima zraka. Kada je FBI stigao na vrata zgrade u kojoj su bujale zabranjene biljčice, čovjek je već bio odmaglio u nepoznatom pravcu, pa ga sada traže i preko televizijskih emisija. Kućna je produkcija narkotične biljke vrlo razvijena, što nije ni čudno ako imamo u vidu činjenicu da je američko tržište krcato priručnicima koji daju detaljne upute kako se to može provesti u djelo.

Od iste se biljke, dakle, dobivaju tri glavna proizvoda: prvi je načinjen od lišća biljke pri njenu dnu, najjeftiniji je i najčešće se javlja kao standardna "**trava**" ili ono pod čime mi obično podrazumijevamo marihuanu. U Indiji ga zovu "**bhang**". "Bhang" neki zovu produkt načinjen od lišća i stabljike biljke, a prema nekima je to lišće marihuane mljeveno u prah, miješano sa začинима i pripremljeno kao napitak. Zatim je tu "**ghanja**" ili "ganja", koju šverceri nude na svakom uglu u većim indijskim gradovima. "Ghanja" bi trebala zapravo biti marihuana, ali po svemu sudeći ima niz raznih dodataka. Često je zamjenjuju s "gunjom", *Abrus precatorius*, koja je također psihoaktivna. Općenito, veću tržišnu vrijednost imaju produkti od lišća s vrha stabljike, jer sadrže veću količinu smole. Cvjetni pupoljci donose još veći sadržaj aktivnih tvari. Konačno, tu je i sama, čista smola, koja je poznata kao **charas** ili, nama na Zapadu – **hašiš**. Ova je droga oko 10 puta jača od obične "trave", koja može znatno oscilirati u kvaliteti.

Tako je, recimo, iz osobite vrste sjemena moguće dobiti biljku čiji se "ženski" predstavnici obrađuju prije no što se na njima pojave sjemenke. Ova se vrsta marihuane smatra najpotentnijom, a poznata je pod imenom "**sinsemilla**", što na španjolskom znači "bez sjemenki". Uzgajivači koje je u nekim dijelovima svijeta nemoguće kontrolirati, a to je na mnogim mjestima jer se marihuana lako prilagođava u gotovo svim okolnostima, doveli su čitav biznis do savršenstva.

Usprkos stoljećima uporabe, ova droga skriva još mnoge tajne. Tako nije nikada objašnjeno zašto oni koji puše marihuanu uzgojenu na različitim mjestima u svijetu teže razvijaju toleranciju prema narkotiku nego oni koji stalno puše marihuanu istog porijekla.

Produkti nastali iz ove konoplje uglavnom se **puše**, ali se mogu i **žvakati**. Kanabis se u Sjevernoj Africi konzumira kao mješavina sa začинима i voćem poznata kao "majoon", a postoje i tamne, mekane kuglice poznate kao Tibetan Temple Balls, te tzv. "tajlandski štapići", odnosno osušena "trava" vezana u štapiće vlaknima iste biljke koja je vrlo jaka i puši se. Postoji dugački niz pripravaka iz svih dijelova svijeta, poput Nepala, Afghanistana, Kolumbije, Meksika, Havaja itd.

Ulje načinjeno od hašiša može dati vrlo jake psihodelične efekte, koji mogu trajati i više sati. Povijest je pokazala da iskustva s ovom drogom imaju niz neočekivanih aspekata, koji podrazumijevaju probleme s kojima ćemo se pozabaviti kasnije.

Od Skita Dylana

Treća vrsta kanabisa, **Cannabis ruderalis**, otkrivena je tek 1924. godine i to u južnom Sibiru. Vjerojatno je njen otkrivač imao u rukama prastare zapise Herodota, koji se neko vrijeme pridružio nomadskom plemenu Skitima. Stanovnici stepa koji su bili u stalnom pokretu imali su neobičan običaj. Naime, nakon što bi sahranili nekog važnijeg člana plemena, Skiti bi se pročišćavali tako da bi konstruirali improvizirani šator koji je zapravo predstavljao parnu kupelj. Ulazili bi u prostor na čijem se podu nalazilo užareno kamenje i na njega bacali sjemenke biljke koja je stoljećima kasnije identificirana kao jedna vrsta konoplje. Herodot je zamijetio narkotično djelovanje dima nastalog od sjemenki, jer su sudionici u ritualu zavijali od zadovoljstva nakon što su unutar ovakva šatora proveli određeno vrijeme.

Ovaj je zapis zaboravljen do kasnih četrdesetih ovog stoljeća kada je u zabačenim i slabo istraženim planinama Altaja otkriveno čitavo groblje Skita čija se starost procjenjivala na 400. godinu prije Krista. Niske su temperature pomogle očuvanju tijela pokojnika, uz koje su pronađeni mali šatori u kojima su se nalazile bakrene posude ispunjene sjemenkama konoplje. Analiza je pokazala da se radi o vrsti Cannabis ruderalis, pa je legenda da su Skiti još davno poznavali sva svojstva kanabisa time dobila svoju definitivnu potvrdu. Izgleda da je ova vrsta poznata isključivo u ovom dijelu svijeta, odakle se nije širila najvjerojatnije zbog toga što kao droga nije bila posebno atraktivna. Naime, sadrži relativno malo tetrahidrokanabinola, niža je, s nešto debljim lišćem od svoje za međunarodno podzemlje privlačnije rođakinje.

Kanabis je u raznim dijelovima svijeta poznat pod raznim imenima, a opisan je u širokom rasponu djela, od perzijske "Zend Aveste" do priča iz tisuću i jedne noći. Neka su iskapanja u Grčkoj potakla špekulacije da je nađeni komad hašiša dokaz da je ovu drogu kod proricanja koristila delfijska proročica Pitija. Teza ima konkurenta u priči da se lokacija na kojoj je proročica vraćala nalazila na močvarnom tlu iz kojeg su izbijali podzemni plinovi, pa se proročica trovala na taj način, a ne hašišem. Dakako, ostaje nam i mogućnost da je ona odista imala proročke sposobnosti, pa joj nisu trebala nikakva trovanja.

Najbizarnija legenda vezana uz kanabis zacijelo je ona o Redu Asasina (Ubojica), a potječe od Marka Pola, venecijanskog putnika koji se 1273. godine našao u dolini Alamut u Perziji. Tamo je sreo Starca s Planine, poglavara perzijskog ogranka ismailitske sekte poznate pod imenom Asasini. Dva stoljeća stari red će uskoro pomesti jedan od rijetkih koji ga je nadmašio okrutnošću – Džingis kan. Porijeklo je reda dosta nejasno, ali prema nekima radi se o sektu koja je nastala u povijesnom raskolu unutar Islama, kada je došlo do podjele na sunite i šiite. U borbama oko Muhamedova nasljednika čak je ubijena i Prorokova kćer Fatima, a počele su nastajati različite sljedbe na čijem su čelu bili "sveti ljudi" iz pustinje, među kojima su neki vjerovali u reinkarnaciju, drugi u potpune seksualne slobode, a tako je nastao red "otpadnika od otpadnika", koji je propovijedao ubijanje kao vjersku dužnost ! Radi se o preteči budućeg Reda Asasina kojeg sredinom 11. stoljeća osniva Hasan bin Sabbah, koji je ujedno prvi Starac s Planine. Radilo se o tipu kojeg Colin Wilson opisuje kao "... čovjeka vjerske discipline poput Sv. Augustina i političke nepopustljivosti jednog Lenjina...". Uskoro Hasanovi ubojice, koji po potrebi žrtvuju vlastiti život da bi smaknuli nekog tko je smetao njihovom gazdi, postaju strah i trepet za velmože tog dijela svijeta.

Hasan ubrzano okuplja sljedbenike i postupno zauzima dvorac Alamut, čije ime u prijevodu znači "Orlovsko gnijezdo". Tu će provesti ostatak života upravljajući intrigama u tadašnjem još vrlo podijeljenom svijetu Islama. Pisao je i knjige, a oni rijetki koji su ga mogli sresti i osobno, osjetili su njegov bijes ako bi slučajno prekršili neki od kodeksa kojih se on fanatično pridržavao. Konzumiranje vina je bilo zabranjeno, pa je Hasan dao ubiti i vlastita sina koji je to pravilo prekršio.

Nazanimljiviji je dio priče onaj o tome kako se pripremalo Asasine za akcije u kojima bi ubijali u ime vjere, a na temelju Hasanovih prosudbi. Čovjeka bi se uvjeralo da će zbog onoga što će učiniti zavrijediti Raj, dapače, dobio bi dopuštenje da mjesto gdje će se kasnije preseliti za vječnost posjeti na tri dana! Naime, u dubokoj kotlini iza dvorca, u koju je svaki pristup bio strogo zabranjen, napravljen je raskošan vrt s fontanama i prekrasnom palačom. Kandidata za ubilačku misiju bi drogirali hašišem i, izgleda, opijumom. Tada bi ga prenijeli u imitaciju Raja koja je morala za ove ljude iz pustinje biti fascinantna. Tri dana on bi uživao u lijepim ženama koje je imao na raspolaganju, raskošnoj palači i obilnim količinama hašiša. Zadnji bi ga dan drogirali do besvjesti i vraćali u Hasanov zamak. Čovjek, koji je bio uvjeren da je doista zavirio u Raj, pun je entuzijazma primao zadatak koji bi mu povjerio Starac s Planine. Hasan je imao vojsku svojih fanatika koja je bila premala za vođenje bitaka, pa je to nadoknađivao atentatima na svoje neprijatelje, u čemu su njegovi sljedbenici dostigli zavidan nivo efikasnosti. I oni najzaštićeniji suparnici često bi padali kao žrtve Asasina. Dovoljno je reći da su uspjeli likvidirati Nizama Al-Mulka, Velikog Vezira turskog sultana, ali i mnoge druge. Brojni su dokazi da priča o ovom jedinstvenom "pranju mozga" uz pomoć hašiša nije samo legenda.

Hašiš, koji je, kao što sam već napomenuo, zapravo smola sastrugana s biljke, pronađen je i na jednom kartaškom brodu potonulom za vrijeme Punskih ratova, spominje ga kao sredstvo za poticanje dobrog raspoloženja u vrijeme Rimskog Carstva i sam Galen, dok je u Baselu otkriven crtež botaničara Leonhardta Fuchsa iz 1542. godine, na kojem se vidi ova biljka koja se postupno proširila po cijelom svijetu.

U početku 16. stoljeća, kanabis kao biljku koja neobično djeluje na ljudsku psihu opisuje i francuski književnik Francois Rabelais. Ne treba ni naglašavati da su drogu oduševljeno prihvatili i drugi umjetnici. To je doduše bilo tek 1844. godine, kad je Theophile Gautier u Parizu osnovao "Le Club des Haschischins" ("Klub prijatelja hašiša"), koji je jednom mjesečno okupljao ljude poput Baudelairea, Hugoa, Balzaca i Dumasu. Tada vodeći pariški šminkeri odabrali su za svoja redovita mjesečna drogiranja hotel "Pimodan". Hašiš je pristizao iz Alžira, a neki smatraju Gautierove opise djelovanja narkotika prvima te vrste u Europi. No, ima i onih koji osporavaju njihovu autentičnost vjerujući da je pjesnik obilno pretjerivao fantazirajući na način koji nije karakterističan za produkte dobivene iz narkotične konoplje.

Izgleda da je od cijele družbe kanabis najviše strefio Baudelairea, čija su djela vrlo često obojena tamnim raspoloženjem, a to se nerijetko pripisuje njegovom prekomjernom uživanju u zavodljivoj biljci. Trovanje hašišem u kasnijim godinama u umjetničkom svijetu ne predstavlja nikakav raritet. Marihuana još manje. U svojim je songovima otvoreno zagovaraju Beatlesi, Rolling Stonesi, Bob Dylan i mnogi drugi, a u šezdesetima i sedamdesetima se u aktivnu borbu za njenu legalizaciju uključuju Allen Ginsberg, ali i ironični Lenny Bruce, koji javno izjavljuje da će marihuanu legalizirati onda "... kada počnu uhićivati djecu političara i studenti prava osjete njene efekte prije no što postanu suci ili tužitelji...".

Uporaba "marice"

Obzirom da je **kanabis** najraširenija droga, uz bezbroj oblika u kojima se pojavljuje na tržištu, moguće ju je u organizam unositi na razne načine. Oni koji žele jače efekte, obično pripreme kanabisa puše. To može biti u obliku cigarete, koju tada zovu "**joint**" ili "**spliff**". Miješa se s duhanom, a u istoj formi može se naći i hašiš. Pušiti se može preko različitih lula čija je funkcija najčešće to da dim droge prevedu preko vode. Najpoznatije su takve sprave, čija je namjena zapravo ista, tzv. "chillum" i nargila. Neki čak narkotičnu smolu stisnu između dvije užarene oštrice noža, a dim zarobe u običnoj boci za mlijeko. Taj se dim naglo udiše i zadrži u plućima što je dulje moguće. Time se osigurava ubrzan prodor tetrahidrokanabinolnih molekula u krvotok, a tako i u mozak, gdje će izazvati senzacije zbog kojih se droga i puši. Za nenaviknutu osobu iskustvo može biti vrlo neugodno, praćeno osjećajem gušenja ili žestokim kašljem. To će ponovnim uzimanjem droge postupno nestati.

Jedenjem proizvoda na bazi kanabisa neće nastupiti gotovo trenutni efekti kao što je to slučaj s pušenjem, dapače, može proći i sat i pola dok nastupe učinci konzumirana narkotika. A taj način unošenja u tijelo hašiša ili marihuane predstavlja povećanu opasnost zbog toga što onaj koji ga uzima ne zna je li uzeo količinu koja će postupno dovesti do iskustva iznad željenog, ali ne u pozitivnom, već negativnom smislu. Naime, dok čitava kroz usta unesena količina droge počne djelovati, korisnik može vidjeti da je uzeo previše, kada će se nerijetko početi gubiti u teškim i neugodnim emocijama koje neće moći kontrolirati. Pušač će, kad osjeti nešto što mu se ne sviđa, smjesta prestati uvlačiti omamljujući dim i time iskustvo koliko–toliko staviti pod kontrolu. Od kanabisa se mogu spravljati i alkoholature, a stvari su se razvile do te mjere da postoje čitave kuharice u kojima piše kako kanabis možete ubaciti u kulinarske specijalitete!

Rašireno uvjerenje da je **kanabis** najblaža droga samo je, prema nekima, djelomično točno. Iskustvo s marihuanom i hašišem prije svega će ovisiti o kvaliteti droge, ali i mentalnom stanju korisnika. Hašiš će čovjeka učiniti tromijim, a marihuana veselijim. Većina korisnika marihuane opisuje svoje stanje kao oslobađanje od psiholoških kočnica u prometu s okolinom, sanjivost i povećanu osjetljivost na zvuk i boje. Glazba dobiva osobito značenje i zvuči grandioznije nego u normalnim okolnostima. Uvid u značenje mentalnih procesa prostaje oštrije, osoba može biti dobre volje i osjećati potrebu za smijehom. Radi li se o drogi snažnija djelovanja, može doći do halucinacija sa zatvorenim, ali i otvorenim očima. Često te halucinacije izgledaju kao živi crtići, mogu podsjećati na iskustva s LSD-om.

Puno se špekuliralo s afrodizijačkim efektima kanabisa, koji doista, prema nekima "... povećava seksualnu privlačnost i osjećaj sigurnosti u odnosima s partnerom...". To se osporava tezama da je u pitanju veća podložnost sugestiji uslijed suženja svijesti izazvanog drogom, pa čovjek doveden u specifičnu i stimulativnu situaciju reagira povećanim interesom i, eventualno, potencijom. No, treba upozoriti da su iskustva nekih upravo obrnuta. Droga ih čini nezainteresiranima za druge životne radosti. To je vjerojatno slučaj s onima koji uzmu veće doze droge, kada, kako to dobro formulira Andrew Tyler, dolazi do "paralize mašte" i bezvoljnosti koja rezultira gubitkom želje za micanjem udova.

Pred dosta godina, kada sam s nekoliko prijatelja usred zime zaglavio u malom danskom otočnom mjestancu Oster Kippinge, grupa se mladih Nijemaca napušila hašiša u lokalnoj birtiji. U nedostatku opreme i zarobljeni snijegom koji je blokirao sve puteve, koristili su pivsku bocu, zapravo njen grlić u koji su nagurali hašiš pomiješan s duhanom. Bilo mi je jasno da su doze koje su inhalirali bile daleko veće od standardnih. To je bilo jasno i iz činjenice da su satima nepomično piljili u jednu točku. Jedan je od njih redovno povraćao,

nakon što bi odteturao kroz stražnji ulaz iz birtije van. Ostali su se osjećali "high" do te mjere da uopće nisu imali želje komunicirati s okolinom. Doduše, i to je drukčije ako je euforično stanje izazvano manjim dozama droge. Čovjek osjeća potrebu za odnosom s okolinom, ali nerijetko zaboravlja započeti s konverzacijom!

Dr. Charles Tart je svojedobno načinio opširno istraživanje efekata marihuane, koje je, prema njegovim tvrdnjama, kroz osobite upitnike, obuhvatilo iskustva ukupno 37.000 popušanih "jointova". Učinke je podijelio na uobičajene i rijetke (poznati su i slučajevi u kojima kanabis uopće ne djeluje na korisnika odnosno ne izaziva nikakve promjene u njegovoj svijesti). Istraživanje otkriva da je Tart vrlo vjerojatno osoba sklona ideji legalizacije marihuane koja objektivno nije pridala jednaku važnost ugodnim i lošim učincima droge, za koju su do njegova vremena mnogi stručnjaci tvrdili da nije baš bezazlena.

Tart, koji se kasnije bavio i parapsihologijom, kao glavni efekt marihuane navodi osjećaj dubljeg značenja u događajima iz okoline, te življe slike okoliša. Osjeti se profinjaju, pa čovjek bolje razumije riječi neke pjesme, a njene tonove percipira detaljnije. Katkada dolazi do povećanog apetita, uglavnom zbog toga što se izoštrava osjet okusa. I percepcija vremena se mijenja. Ono kao da se usporava, prolazi sporije, pa čovjek osjeća "sada" i "ovdje" mnogo intenzivnije. Ovo istraživanje tvrdi da se kvaliteta orgazma djelovanjem narkotika mijenja, a osjet dodira poprima neka nova svojstva. Nastupa osjećaj opuštenosti i razumijevanje za druge osobe, koje se očituje i u povećanom interesu za humor. Drogirani nije bučan kao osobe pod utjecajem alkohola, ali se niti ne može usredotočiti na intelektualne zadatke koji zahtijevaju okretanje prema vanjskom svijetu. Svoje obveze ne smatra prijeko važnima i pokazuje znakove neodgovornosti. Pažnja mu bježi i otežano čita. Osjeća se dobro i nezainteresiran je za probleme koji zahtijevaju bilo kakav napor. Ne pokazuje interes za kontrolom nad situacijom, već se dječjom naivnošću prepušta procesu okretanja prema unutra, pri čemu ima osjećaj da počinje bolje upoznavati vlastitu ličnost. Nema komplikacija sa spavanjem, a olako izbjegavanje obveza jedan je od razloga zašto se ovu drogu smatra društveno štetnom.

Bad

Doživljaji mogu biti i vrlo neugodni. Zvukovi postaju razvučeni i nejasni, boje čudne, svijet nezanimljiv i besmislen. Drogirani se može osjetiti okruženim neprijateljskim silama ili čak od njih opsjednutim, a nerijetko počinje osjećati energetske centre na tijelu poznate u joga tradiciji kao chakre. To može pratiti osjećaj strujanja energije u kičmenom stubu. Cjelokupni period djelovanja kanabisa može proći u neugodnim emocijama, uz nejasan osjećaj magijskih sila na djelu. Vanjski izgled drogiranoga može podsjećati na robota i čitavi periodi iz sjećanja mogu biti izbrisani. Javlja se osjećaj mučnine i neugodne tromosti, nakon čega može uslijediti povraćanje, čak i u slučaju uzimanja manje doze narkotika. Neki mislima odlutaju, a kasnije se ne mogu prisjetiti koliko je vremena proteklo. Može se javiti fenomen poznat kao "deja vu", a u nekim situacijama dolazi do nekontroliranog pokretanja udova. Često tada nastaje panika od potpunog gubitka kontrole nad životnim procesima, nastupa drhtanje ruku, a čovjek postaje nemiran. Sve to prate problemi sa spavanjem.

U onim težim slučajevima dolazi do dugotrajnijeg gubitka interesa za seks i opasnog ponašanja u društvu drugih osoba. To se može manifestirati kao verbalna agresija prema ljudima koje korisnik droge od prije smatra neprijateljima, ali i onima s kojima je ranije održavao korektne odnose. Dolazi do zahlađenja u odnosima s drugim ljudima i težih ispada. Kako to priznaje Tart, osoba pod utjecajem kanabisa može osjetiti snažan impuls koji je tjera da nekoga fizički povrijedi. To je slučaj kod korisnika s duljim stažem i onih koji uzimaju veće

doze ove droge. Dakako, pravila nema jer netko s odgovarajućom predispozicijom može "puknuti" od relativno niske doze bilo koje droge.

Imao sam prilike sresti mladića u ranim dvadesetima koji je odavao smirenu i stabilnu osobu koja je redovno uzimala marihuanu iz rekreacijskih pobuda. Jednog se dana našao u psihijatrijskoj bolnici, opsjednut idejama o tome kako su na njega bačeni uroci i snažnim, nekontroliranim strahovima od ludila. Bez jakih medikamenata i odricanja od svih vrsta narkotika oporavak nije bio moguć, dapače, prijetila su mu psihotična stanja i doživotni psihički poremećaji. I njemu je postalo jasno da i **beba među vukovima** katkada može progutati čovjeka.

Američki državni **rat protiv marihuane** poistovjećuje se s Harryjem J. Anslingerom. Zakleti protivnik droge, Anslinger nije žalio truda u javnosti iznositi slučaj za slučajem ubojstva u kojima je navodno presudnu ulogu odigrala konzumacija vjerojatno najblažeg narkotika – marihuane. U periodu od 1932. do 1937. godine kampanja protiv kanabisa razmahala se toliko da je 46 od 48 američkih saveznih država ovu drogu stavilo izvan zakona. Objavljivane su priče o onima koji su pod utjecajem marihuane skakali s prozora višekatnica, a spominjano je i seksualno nasilje kao patologija koja se polako razvija ako čovjek u organizam unosi tetrahidrokanabinole. Nije mnogo pomogla ni činjenica da je postojalo 28 različitih medicinskih preparata na bazi kanabisa. Kutije cigareta s marihuanom koje su se prodavale kao sredstvo u borbi protiv astme povučene su iz prodaje, kao i ostali proizvodi koji su imali bilo kakve veze s kanabisom. Iz današnje je perspektive jasno da je Anslinger u mnogo čemu pretjerao i rat protiv marihuane pretvorio u svoju opsesiju. Ipak, određene činjenice kojima je baratao nije lako osporiti. Neki autori knjiga o drogama i njihovim efektima mrzili su ga toliko da je jedan od njih napisao doslovce: "Anslinger je umro 1975. godine – konačno !" Bila je to slaba utjeha, jer je neumorni američki birokrat uspio neke ideje proturiti i u Ujedinjene Narode, već u tim ranim šezdesetima skrećući pažnju na dolazeću pošast. Shvatili su ga vrlo ozbiljno i, kada je umro, njegova je vizija Amerike lišene legalnih narkotika praktično bila ostvarena.

Posljedice

Kanabis i njegove efekte na čovjeka, kao što je pretpostaviti, istraživali su mnogi. Medicina opisuje bolest psihoze (ima onih koji postojanje prave psihoze izazvane kanabisom osporavaju tvrdeći da se radi o privremenom poremećaju) izazvane ovom drogom, a neki su čak kao relativno čestu pojavu registrirali paranoju koja se javlja ako pušač marihuane nije opušten, napet je ili boluje od neke kronične psihičke bolesti. Zanimljivo je da neki takve patološke strahove, koji se povremeno javljaju kod onih koji troše ovu drogu, pripisuju učinku samog narkotika, dok drugi vide problem u kvaliteti "robe" koja dolazi sa svih strana svijeta. Primjerice, ustanovljeno je da smola marokanskog porijekla zna sadržavati **kravlji izmet**, a južnoafrička "trava" dodatak vrlo otrovne **dature**. U oba slučaja, spomenuta onečišćenja mogu imati udjela u nastajanju nekog teškog sindroma poput ovih prije navedenih. To, naravno, nije dovoljno utemeljeno objašnjenje da bi na bazi njega netko potpuno legalizirao kanabis. Stječe se dojam da su američke državne institucije svele kažnjavanje zbog posjedovanja marihuane na globe više zbog očite nemoći da uporabu ove biljke stave pod kontrolu, nego zbog uvjerenje da ona ipak ne predstavlja opasnost za fizičko i duševno zdravlje ljudi. No, gotovo svi oni s kojima sam razgovarao, a mogu ih svrstati u grupu više-manje redovitih potrošača kanabisa, iskreno vjeruju da ih ova droga ne može ugroziti.

Cijeli rat oko legalizacije, koji se stalno pojačava kako se gomilaju medicinska istraživanja koja ukazuju na dobre ili loše strane marihuane koja je od svih narkotičkih sredstava najbliža vraćanju u legalne vode, izgleda da ima malo šansi za kraj. Prije svega zato što se čitava scena vezana uz drogu neprekidno zatamnjuje, broj korisnika zabranjenih sredstava raste, pa to ne pridonosi raspoloženju u kojem bi došlo do nečega tako senzacionalnog kao što je legalizacija jedne droge protiv koje su u ovom stoljeću napisani kilometri tekstova i radi koje su ljudi, kada se sve zbroji, sjedili u zatvorima stotine godina. Bez obzira na to je li istinita ona čuvena i bezbroj puta ponovljena tvrdnja da je alkohol mnogo opasniji od marihuane.

Svoj stav kroz sabrana istraživanja o kanabisu najbolje iznosi Svjetska Zdravstvena Organizacija, pa istinu o ovoj drogi možemo saznati najobjektivnije upravo iz izvješća ove institucije u kojem se bavi narkotičnom konopljom i njenim derivatima.

Manje doze kanabisa uzimane povremeno ne izazivaju vidljive oblike trovanja, ali izloženost ovoj drogi u duljem vremenu i u većim dozama dovodi do kroničnog trovanja, koje može zahtijevati i nekoliko tjedana oporavka kako bi se stanje pacijenta normaliziralo. **Kanabis** ima vrlo negativno djelovanje na dišne puteve, a ustanovljeno je da je dim marihuane opasniji od duhanskog, dok je onaj hašiša još razorniji. Nakon nekog vremena može izazvati **bronhitis**, ali i **karcinom** pluća, ako izloženost sastojcima iz dima potraje dovoljno dugo. Upravo je to neugodno svojstvo kanabisa i njegovih derivata često spominjani argument protiv legalizacije.

Moj prijatelj Mario, koji je eksperimentirao s mnogim drogama, pa tako uzeo i podosta hašiša, komentira svoje odustajanje od ove droge na zanimljiv način: "... Sami efekti su znali biti ugodni, no relativno sam brzo osjećao probleme s disanjem nalik onima pušača cigareta, čak u određenom smislu i gore. Imao sam osjećaj da mi se smola hašiša lijepila na pluća. Bio je to, uz fizički, i psihološki neugodan doživljaj...".

Vrlo opširna ispitivanja koja su pokušala povezati kanabis sa srčanim oboljenjima nisu pokazala da takva sveza postoji. Izneseno je mišljenje da kanabis može pogoršati stanje čovjeka koji već boluje od neke srčane bolesti. To ni ne mora biti uzrokovano izravnim djelovanjem narkotika, već može biti posljedica stresa koji droga izaziva na organizam.

Mada nije utvrđeno da kanabis oštećuje kromosome, ima indikacija da može biti faktor u nastajanju **malignih oboljenja** u tijelu korisnika. Radi se o smoli koja može utjecati na metabolizam na više načina, a najugroženiji su, dakako, kao što smo to već ranije spomenuli, dišni putevi. U svezi s nastajanjem stanica raka u tijelu pušača kanabisa su i neka istraživanja koja se bave utjecajem droge na funkcioniranje imunološkog sustava u čovjeka. Izvješće navodi da neki dobiveni podaci upućuju na moguće **poremećaje imunostava**, pa je to vjerojatno povezano s pojavom alergija kod pušača marihuane i hašiša. Ipak, naglašava se da te alergije nisu uobičajene.

Testovi na životinjama dokazali su da kanabis utječe na produkciju spermija kod muških štakora, ali to nikada nije dokazano na ljudima. Navodno marihuana kod žena može **poremetiti menstrualni ciklus**, ali izgleda da nema utjecaja na plodnost. Što se tiče intelektualnih funkcija, jasno je da kanabis izaziva najrazličitije varijacije promijenjenih stanja svijesti koje se odražavaju na intelektualne sposobnosti tijekom i nakon djelovanja same droge. O negativnim se psihološkim efektima govori s dozom opreza, ali se jasno ističe da stanja **paničnog straha i paranoje** mogu nastupiti koristi li se ovaj narkotik. Kada se govori o **psihozi**, dakle ludilu izazvanom kanabisom, psihijatri najčešće spominju epizode koje "... traju do četiri tjedna...", čime se zapravo daje na znanje da formiranje trajne

psihoze nije dokazano kao mogućnost vezana na potrošnju kanabisa. Tu se znanost nalazi na skliskom terenu, jer postoje osobe kod kojih je psihoza latentna, dakle prikrivena i bilo je koji okidač može pokrenuti. Zsigurno to može biti i kanabis, iako se u načelu ne vjeruje da droga sama može izazvati ovaj teški psihički poremećaj. Barem ako je suditi po spomenutom izvješću Svjetske Zdravstvene Organizacije.

Stvara li kanabis **ovisnost**? Prema novijim pogledima na ovaj problem koji se pred javnost stalno vraća već desetljećima postoje dokazi da može nastati barem manja fizička i psihička ovisnost o nekom od derivata kanabisa. Mogu se pojaviti i znaci **apstinentne krize**, slično kao kod opijata, nikotina i alkohola. Dolazi do znojenja, mučnine i grčenja mišića. Uz to, onaj koji pokazuje znakove krize zbog neuzimanja kanabisa može pokazivati znakove nervoze i često lako plane zbog često nevažnih vanjskih izazova.

Nakon pregleda dokumentacije sakupljanje od strane DEA (Drug Enforcement Agency), u razdoblju od 1986. do 1988. godine, američki je sudac Francis J. Young dao izjavu koja je proizvela pravi politički potres u Americi:

"... Gotovo svi lijekovi imaju toksično, potencijalno smrtonosno djelovanje, ali marihuana ne spada u takve supstance. Marihuana je u svom prirodnom obliku jedna od najneopasnijih aktivnih supstanci poznatih čovjeku. Mjereno racionalnom analizom, marihuana se može pod stručnim nadzorom koristiti u medicinske svrhe..."

Ova je izjava dana krajem 1988. godine, a cilj joj je bio skretanje pažnje na podatak da je kanabis potencijalni lijek protiv mnogih oboljenja. Tradicionalna ga indijska medicina koristi u borbi protiv čak 100 različitih bolesti i simptoma, a kao takav je opisan i na Zapadu. I, do zabrane, korišten. U zemljama poput Indije, on se još uvijek nalazi na popisu sastojaka dodanih različitim tradicionalnim lijekovima, u ruralnim ga sredinama ljudi koriste bez predrasuda, osobito tamo gdje je alternativa nedovoljno razvijenoj primarnoj zdravstvenoj zaštiti. "... Ova je prirodna droga daleko bezopasnija, kako mi je to energično objašnjavao indijski liječnik dr. Sharma, od niza alopatskih lijekova iz donacije, među kojima je mnogima istekao rok trajanja ili daju vrlo neugodne popratne efekte. To da se ona ne zloupotrebljava za masovno, nemedicinsko korištenje, stvar je kontrole koju nad njome treba uspostaviti..."

Trava kao lijek

Nakon Napoleonova i britanskog pohoda na Indiju i Egipat stanoviti W. B. O'Shaughnessy, profesor kemije i prirodne filozofije, potrudio se još 1839. godine počepkati po starim indijskim zapisima na koje je nabasao u Calcutti, pa čak provesti inicijalna ispitivanja na životinjama. Zaključio je da se kanabis može rabiti kao sredstvo za stišavanje bolova, protiv reumatizma, jakih napada epilepsije kod djece i u još neke druge svrhe. Francuski je psihijatar J. J. Moreau vjerovao da marihuana može pomoći osobama koje pate od mentalnih problema, a droga se uskoro našla i u Americi, gdje je postala sastavni dio niza preparata, od kojih je bio osobito popularan alkoholni "Tildenov ekstrakt".

U drugoj polovici 19. stoljeća jedan je 16-godišnjak uzeo malo preveliku dozu ljekovitih kapi. Njegovo je ime bilo Fitz Hugh Ludlow, a prvi je opisao što to znači biti **"high"** od kanabisa. Smatrao je da je pomoću čudne droge, koja ga je koštala svega 6 centi, putovao u mistične regije opisane u uzbudljivoj istočnjačkoj literaturi. Time je zapravo otvorio vrata marihuani i hašišu kao rekreacijskim drogama. Ili, bolje rečeno, on je prvi jedan medicinski preparat iskoristio kao narkotik, to opisao i tako otvorio put za nešto što će u narednom stoljeću na Zapadu postati prava noćna mora.

S vremenom se lista oboljenja koje se moglo tretirati s kanabisom postupno proširivala, pa je tako obuhvatila niz psihičkih problema poput melankolije, histerije, migrene, delirium tremensa, neuralgija, nesanice i noćnih mora. Prema jednom popisu iz 1923. godine, kanabisovi su preparati korišteni i kod gonoreje, prostatitisa, cistitisa, dismenoreje, a u formi cigareta protiv emfizema, astme i kroničnog kašlja. Već sam ranije spomenuo da kanabis uklanja bolove, pa su ga liječnici u to doba rabili u slučaju bolova u crijevima i želucu, bez obzira radilo se o karcinomu, čiru ili nekoj drugoj komplikaciji.

Imao sam se prilike u Indiji uvjeriti da njihovi liječnici, osobito ajurvedski, rado kod bolova u utrobi preporučuju kanabisove pripravke. Kada sam jednom putovao preko Dehra Duna prema himalajskom lancu, dan prije no što sam napustio Delhi i krenuo na sjever, spopali su me neugodni bolovi u području abdomena, koje sam olako pripisao prolaznim smetnjama izazvanim jakim indijskim začinima. Pitao sam liječnika ashrama u kojem sam prespavao što mi je činiti obzirom da nije bilo načina kako odgoditi put. Kada sam mu opisao podmuklu bol s lijeve strane i čudan pritisak odozdo prema gore, odnekuda je izvadio malu plastičnu bočicu ispunjenu smeđom tekućinom. Objasnio mi je da ne smijem uzimati previše kapi, možda 10 ili 15 u malo vode, najbolje prije spavanja. Nije mi rekao o kakvu se preparatu radi, niti sam ga ja o tome bilo što pitao. Već u Dehra Dunu u večernjim satima osjećao da mi se stanje pogoršava, čudan je pritisak popraćen nekom neobičnom nelagodnom rasao. Uzeo sam kapi i stanje se smirilo. U razdoblju od 11 dana koliko sam proveo na putu koji je završio u Delhiju, stalno sam održavao nekakvu ravnotežu uzimajući kapi koje mi je dao doktor iz ashrama. Znao sam da nešto nije u redu, ali su kapi uvijek na kraju potisnule simptome. Po povratku u glavni grad Indije pitao sam o kakvim se kapima zapravo radi i saznao da su bazirane na kanabisu. Vrativši se u Europu iz nalaza urina i krvnog seruma postalo je jasno da sam, ustvari, imao problema s gušteračom, koja se valjda uzrujala zbog južnoindijske kuhinje. Moj je put na sjever predstavljao nerazumni rizik, kojega cijelo vrijeme uopće nisam bio svjestan. I danas sam uvjeren da su mi kanabisove kapi pomogle.

Uz navedene bolesti, kanabis se pokazao efikasnim u borbi protiv herpesa, raspuklina na površini kože, groznica, tetanusa i kolere. Od svih nabrojanih bolesti kojima su se suprotstavljali kanabisom u tim ranim dvadesetima ovog stoljeća, liječnici izdvajaju migrenu kao onu kod koje je droga uzimana u kontroliranim dozama dala najbolje rezultate.

Jamačno je sudac Young imao čvrste argumente kada je dao malo prije citiranu izjavu o korisnu djelovanju kanabisa, ako se on koristi u medicinske svrhe i pod kontrolom stručnjaka. Među njih sigurno spadaju spoznaje o tome da kanabis pomaže osobama oboljelima od teške i neizlječive autoimune bolesti označene sa slovima MS – multiple skleroze. Ovo oboljenje izaziva grčenje mišića i oboljeloga postupno veže uz invalidska kolica. Neki američki pacijenti oboljeli od ove opake bolesti tvrdili su da im je marihuana pomogla koji puta čak do te mjere da su mogli ustati iz kolica. Dr. Lester Greenspoon u jednoj publikaciji koju je objavilo Sveučilište Stanford, opisuje mladog čovjeka koji pati od potpune paralize nastale uslijed ranjavanja zbog nespretnog rukovanja oružjem. Jaki bolovi koji se javljaju u mišićima nestaju u roku od nekoliko minuta nakon popušenog "jointa", tvrdi Greenspoon, a iznosi i vlastitu tragediju. Njegov je sin Danny sa 14 godina obolio od leukemije i patio od jakih mučnina i povraćanja nakon provedene kemoterapije. Nakon primjene kanabisa mučnine su gotovo nestale i dječak je mogao normalno jesti. Nažalost, njegova se bolest na kraju pokazala fatalnom.

Poznato je da su američke vlasti iznimno dopustile pušenje marihuane bolesnicima oboljelima od neizlječivih bolesti, a prema mnogima, kanabis je pomogao i kao sredstvo za uklanjanje neugodnih simptoma koji se javljaju nakon kemoterapije i sličnih zahvata.

Glaukom, teška bolest očiju, po svemu sudeći najbolje se može kontrolirati upravo kanabinolima iz marihuane. Radi se o oboljenju kod kojeg očni tlak raste i tako oštećuje očni živac. Još 1976. godine, tada 28-godišnji Bob Randall ušao je u američku povijest kao prva osoba kojoj je službena medicina propisala uzimanje marihuane. Čovjek koji je bolovao od glaukoma i više nije reagirao na nijedan poznati lijek protiv ove bolesti, dobio je preporuku svog liječnika da uzima marihuanu, koja je jedina, osobito u večernjim satima, mogla kontrolirati njegov očni tlak. Pušio je oko šest "jointova" dnevno, a taj je primjer potakao brojna istraživanja, s ciljem da se utvrdi na koji način marihuana može pomoći osobama oboljelima od ove bolesti. Po svemu sudeći, zagovornici legalizacije marihuane imaju podršku nekih oftalmologa koji misle da ova droga doista može učiniti ono što nije u stanju nijedan do sada poznati lijek.

Kemičari su nastojali identificirati koji spoj iz konoplje djeluje ozdravljujuće kod spomenutih bolesti. Naime, jedini sintetski kanabinoid, komercijalna imena "Nabilone", koji je legaliziran u Velikoj Britaniji, povučen je iz prodaje jer je vrlo negativno utjecao na laboratorijske životinje, a pokazivao je i loše strane u primjeni na ljude. U konoplji su pronađeni mnogi spojevi, njih osamdesetak, koji bi mogli igrati neku ulogu u njenoj biološkoj aktivnosti. Izgleda da su u normalnim dozama korisni i, uvjetno, bezopasni samo onda kada su zajedno, dakle u biljci. A to je za znanost teško prihvatljiva istina, jer je u takvu slučaju nemoguće, ako govorimo o medicinskoj primjeni, odrediti točnu dozu koju treba primijeniti u pojedinim situacijama. Da o različitom kemijskom sastavu koji nalazimo u kanabisu različita porijekla ni ne govorimo. Usprkos opširnim i ambicioznim istraživanjima u kojima se iz kanabisa željelo odvojiti ono što ozdravljuje, u ovom trenutku se ne čini da je moguće proizvesti kanabis u tabletama.

Djeca cvijeća

Vratimo se u šezdesete, preciznije u 1966. godinu, kada se počinje odvijati proces ponovnog otkrivanja Istoka, koji u povijesnim valovima fascinira Zapadnjake. Stari autobusi odlaze iz Europe, preko Turske sve do Indije, katkada i dalje i "djeca cvijeća" upoznaju egzotičnu civilizaciju nimalo nalik vlastitoj. Ovdje nema one disciplinirane strke i bolesne ambicije od koje mladi Zapadnjaci žele pobjeći. Neki u potrazi za misticima i asketima Indije, budističkim redovnicima Cejlona ili Tajlanda ili sufijima Pakistana, drugi za "kemijskim Rajem" u kojem ne treba meditirati godinama da bi se razgovaralo s "višim silama". **Hašiš** postaje dio subkulture koja će u narednim godinama konzumirati tone psihoaktivne smole. Ona će postupno doprijeti do Europe, uglavnom iz Afghanistana i Libanona, u manjim količinama i za osobnu uporabu. Kanabis u svim svojim oblicima i još uvijek nezamijećen, za razliku od SAD gdje je rat protiv Learyja i Alperta već počeo, postaje zanimljiv europskom podzemlju. U ilegalni uvoz se počinju uključivati sicilijanska i napolitanska Mafija, korzikanski gangovi u Francuskoj i turski trgovci drogama. Europa će uskoro dobiti samostalnu mrežu ilegalnih snabdjevača, koji će razviti posao neviđenih razmjera.

Richard se smije i prisjeća tih šezdesetih, kada je s kolonama ostale mlađarije dospio u San Francisco: "... Jednom smo se tako napušili hašiša, čini mi se da smo uz to još uzeli LSD, ili nešto slično. Nismo mogli ni govoriti. Bilo nas je pet ili šest. Lunjali smo parkom u Friscu i skinuli se do gola. Odněkuda su se stvorili murjaci i htjeli nas legitimirati što je bio apsurd, jer smo bili goli, a nitko nije imao pojma gdje smo ostavili odjeću. Bili smo tako drogirani da nismo mogli ništa drugo nego se glupo ceriti. Odveli su nas u policijsku stanicu. Kažnjeni smo s globom zbog "neprirodna ponašanja". Uopće nisu shvatili da smo bili totalno drogirani ! To su bili počeci, zlatno doba eksperimentiranja, kada još ni policajci nisu bili svjesni koliko je stvar uznapredovala. Romansa se brzo približila svom kraju i igre su postale surovije. Danas,

kad gledam unatrag, to mi se eksperimentiranje s drogom čini nekako blesavim... Mislili smo da mijenjamo svijet, droga nam je davala osjećaj da možemo sve. Bila je to dječja iluzija...".

"Trava" postaje uobičajeni stimulatив za koji jedan bivši igrač rugbyja iz Londona kaže: "... Marihuana me pomalo odvojila od športa. To je interesantan proces. U tebe se uvlači neka čudna lijenost, dok si napušten čini ti se da ti ništa drugo nije potrebno. Kada sam gledao masnice i ogrebotine s treninga, počeo sam razmišljati što mi sve to treba, samo ću pod stare dane imati s time problema. Polagano, ali sigurno, marihuana me preuzela. Nije mogao proći nijedan dan, a da nisam popužio "joint", koji me ufurao u stanje kada sam vjerovao da je sve u najboljem redu. Ako nisam popužio svoju dnevnu dozu bio sam užasno nervozan i napet. Na kraju sam ipak uspio dokučiti kuda sve to vodi. Promatrao sam svoje prijatelje koji su danima ispijali litre pive u pubovima i živjeli u nekom svom svijetu lažnog zadovoljstva i sreće. Znao sam da ja činim isto i odlučio sam se suprotstaviti svojoj navici. Riješio sam se marihuane, ali je, što se tiče športa, za mene bilo kasno...".

Uz spomenute, **marihuana** ima i druge ulične nadimke u zapadnim zemljama, kao "draw", "blow", "grass", "dope", "weed", "bush", "puff" itd. Prema nekim procjenama, jedna trećina kanabisa koja dolazi u Europu stiže iz Maroka ali, kako smo već spomenuli, uzgaja se diljem svijeta. Kao hašiš također ima niz imena u "slangu", poput afghanistanskog "kifa", pakistanskog "Pakija" i drugih. Najbolje ćete sve sorte kanabisa upoznati ako sjednete u neku kafeteriju u Nizozemskoj gdje će vam prići vlasnik i ponuditi vas čitavom paletom "trava" i hašiša. Uz stručno tumačenje, dakako. U to sam se i sam uvjerio u Amsterdamu i to ne samo u kafeterijama i slastičarnicama, već i na cesti gdje su mi na glasovitom trgu Damu prilazili crnopusi dečki čiji su roditelji ovamo očito stigli iz Surinama. Nudili su najkvalitetniji hašiš. Nije mi jedino bilo jasno da li je ovakva ponuda također legalna.

Psihoterapija i ovisnost

Kanabis, kao uostalom i većina drugih droga, našao je svoj put do **psihoterapije**. Neki su terapeuti u ranoj fazi propagiranja kanabisa na Zapadu pokazivali izraziti entuzijazam kada je u pitanju ova droga. Jedan od njih je i dr. Harry Harmon, koji je smatrao da kanabis nema samo onaj otupljujući efekt, koji je mnoge uljuljao u ljenčarenje i samodostatnost bez osnova u realnosti. Kako je tvrdio, marihuana deblokira čovjekov um i on lakše može svoje dileme komunicirati terapeutu. Osoba pod utjecajem marihuane može iz droge crpiti inspiraciju za umjetnička djela i rješavanje raznih problema, tumači Harmon. Povećava joj se kreativnost, dolazi na originalne zamisli i ima uvid u ono što se događa s drugim ljudima s kojima je u kontaktu. Iskreno rečeno, gotovo da se pokazalo pravilom da su psihoterapeuti prvi pokazivali interes za neku novu drogu, pa da bi to inicijalno oduševljenje splasnulo kada su izbile popratne pojave koje prate dulji tretman nekim narkotikom.

Marco je psihoterapeut koji ima privatnu praksu u jednom od većih gradova Švicarske. Vrlo je originalan u pristupu i ne krije svoje oduševljenje LSD-om i drugim drogama. Na pitanja je li to njegov privatni ili službeni stav čovjeka koji od psihičkih tegoba liječi druge ljude kratko odgovara: privatni. Droge, doduše, u nekim slučajevima mogu pomoći ljudima koji pate od psihičkih tegoba. Takvu reputaciju ima i marihuana, ali je to opasna igra u kojoj efekt može biti upravo obrnut od onog očekivanog, tumači mi ovaj sredovječni poklonik uvođenja mistike u liječenje psihičkih oboljenja. Sam je eksperimentirao s drogama, no svojim ih pacijentima ne preporuča. Kaže, rizik je ipak prevelik.

Razgovarao sam s nekoliko drugih, konzervativnijih švicarskih psihoanalitičara jungovske orijentacije, koji su svi odreda odbili i samu pomisao na korištenje droga u analizi. Procese

koji se moraju odvijati pri punoj svijesti ne treba ubrzavati, jer se oni odvijaju upravo onom brzinom kojom trebaju. Čovječji psihički razvoj je dinamičan tijekom u kojem trebamo nešto prepoznati i na intuitivnom planu, a uvjet da to doista bude korisno jest da budemo pri punoj svijesti, da jedan prirodni hod ne ometamo sredstvima za njegovo ubrzavanje ili usporavanje. Snovi nas uče, ali oni snovi koji dolaze sami u trenucima kada su nam potrebni kao svojevrsni učitelji. Ako ih samoinicijativno induciramo oni će biti umjetni i neće odražavati realno stanje naše psihe. Jungovci rezoniraju poput praktično svih duhovnih škola Istoka i Zapada, koje, ako izuzmemo rijetke iznimke, obeshrabruje uzimanje droge kao sredstva duhovnog razvoja. Droge se ističu među prvima kao opasna prepreka spiritualnom sazrijevanju, a tumačenja su različita, od onih etičke prirode do onih koje govore da droge vežu duh "... uz niže astralne sfere...".

Zanimljivo je da se upravo **duhovni doživljaji** koje opisuju korisnici narkotika, među njima i kanabisa, oštro kritiziraju od strane duhovnih adepata. Fragmentarno zavirivanje u više razine za koje čovjek još nije sazrio opasna je igra koja kulminira potpunom blokadom bilo kakva napretka, upozorenje je svima onima koji traže savjet od nekog svećenika, jogija, sufija ili budističkog monaha. Paradoks je u tome da mnogi do droga dospiju u potrazi za dubljim životnim smislom. U jednom im se trenu učini da su ga pronašli, da bi on izbljedio kako se iz organizma isele molekule koje su magičnu iluziju stvorile. Može ostati ovisnost, žed za varljivom čarolijom, koja još više udaljava od duhovnosti čiji je cilj postizanje neprivrženosti prolaznim vrijednostima ovog svijeta.

Svojedobno sam u poznatoj klinici Waldau, nedaleko Berna, promatrao tinejdžere koji su ovamo došli na odvikavanje od heroina, morfija ili kokaina. Muvali su se izgubljeno restoranom klinike dok mi je jedan psiholog za vrijeme jutarnje pauze objašnjavao sve aspekte svog nezahvalnog posla. Zanimalo me kakva je veza između ove djece koja su već u ranoj mladosti zaglavila na jednom od magičnih bijelih prašaka i marihuane, koja se smatra najdobročudnijom drogom na zapadnom tržištu. "Ne mogu ti to sa sigurnošću reći", odgovorio je nakon kraćeg razmišljanja, "ali imam dojam da su barem neki od njih počeli svoje putovanje u narkomanska nebesa nekim od derivata kanabisa. Ne tvrdim da bi se stvari razvijale drukčije da nisu nabasali na marihuanu, možda bi se ipak našli ovdje. Navodi li marihuana doista na teže narkotike jedno je od ključnih pitanja današnjice, kada je u pitanju legalizacija kanabisa koju mnogi traže. Odgovara za sada nema..."

Legalizacija ili postroženje propisa kada je u pitanju marihuana nedvojbeno je nešto što zadire u političke vode. Država koja bi u potpunosti legalizirala derivate kanabisa zacijelo bi s jedne strane dobila jednu novu i unosnu industriju, koja bi mogla utjecati i na turizam, ali i komplikacije s drugim zemljama koje nisu oduševljene idejom stavljanja u granice zakona bilo kakva narkotika. U zapadnim zemljama su pitanja poput ovog uvijek na tapeti u vrijeme predizbornih kampanja, pa je možda i ranije citirana izjava suca Younga zapravo bila pažljivo isplanirana sonda koja je trebala izmjeriti puls javnosti kada je u pitanju marihuana i njena legalizacija. Takva mjerenja obavljaju i razna udruženja "za" i "protiv" marihuane, ali i drugi, skriveni interesenti koji tu i tamo izrežiraju kakvu žešču polemiku u medijima ne bi li postupno stvorili teren za buduće promjene, koje mogu iznenaditi i one koji veruju da im je, bar što se tiče marihuane, sve jasno.

Alkoholizam je jedno od zala koje je postalo dio naše kulture. Žestoka pića koja definitivno djeluju loše na ljudsko zdravlje prodaju se svuda, nikome ne bi ni palo na pamet da ih zabrani. Pogotovo nakon iskustava s prohibicijom u Americi, kada su se na ilegalnoj prodaji alkohola obogatili ljudi poput Al Caponea, Johnnyja Torria i drugih, a lokalo se kao nikada prije.

O marihuani su govorili da je strahovito štetna i potiče ljude na zločine, da je zdrava i liječi 100 bolesti, da je potpuno bezopasna i djeluje povoljno na psihu, da je daleko bezopasnija od alkohola, da izaziva paranoju i psihotične epizode, da profinjuje i uzdiže, da potiče na seksualno nasilje, da je sjajno sredstvo za psihoterapiju, da izaziva mučnine i povraćanje, da je najbolje sredstvo protiv mučnina i povraćanja izazvanih kemoterapijom, da duhovno uzdiže, da zaustavlja svaki duhovni napredak. Rekli su da je treba legalizirati i da onaj kod kojeg nađu "joint" treba guliti deset godina u tamnici s maksimalnim osiguranjem. Sve su to rekli ugledni znanstvenici i oni koji donose zakone. I, kada sam već spomenuo alkohol: marihuana, kako tvrde neki, ide uz svaku drugu drogu osim alkohola.

Promotrimo li **problem ovisnosti** o raznim drogama, a to je osobito važno za one teže, sa stanovišta freudovske analize, odnosno zaglavlivanja ličnosti u razvoju uslijed onog što se u žargonu naziva fiksacijom, vidjeti ćemo da možda postoje dublji razlozi za skretanje čovjeka u vode narkomanije od onih koji se u glavama pogođenih obitelji svode na "utjecaj lošeg društva".

Ugledna psihoanalitičarka Christa Robinson me upozorila da je okretanje drogama često znak nemoći pojedinca da uspostavi odnos s Jastvom u sebi. Osobe koje su fiksirane u tzv. **oralnoj fazi** (za detaljnije razumijevanje korištenih termina preporuča se bilo koji udžbenik koji se bavi Freudovom psihoanalizom op. a.) okrenuti će se nekoj pasivnoj ovisnosti, npr. prekomjernom gledanju televizije, alkoholu, a među jakim drogama one će izabrati heroin. Oni koji su fiksirani u tzv. **analnoj** ili **narcisoidnoj fazi**, biti će skloniji poticajnim, stimulativnim narkoticima poput, recimo, kokaina. Prema Freudu, razvoj ega u čovjeka odvija se u periodu od 1,5 do 3 godine starosti, a bude li to bolno, ili se počine nesvjesne greške u odgoju, to se kasnije može na vrlo dramatičan način odraziti u njegovu životu.

Eva Sigg, vodeći europski ekspert za tzv. Sandplay terapiju, odlično govori o emociji koja nerijetko gura prema rješenju koje zapravo predstavlja najgoru moguću varijantu. Emocija je strah, a rješenje katkada postupno skretanje prema kemijskim agensima. Strahujemo li mi danas više od naših predaka? Možda i da, jer, kako tumači ova žena stručnjak za učenja Carla Gustava Junga, naši roditelji u nas projiciraju svoje strahove, pa mi ne strahujemo samo vlastite, nego i roditeljske strahove. A oni su ih nagomilali od svojih roditelja, a ovi opet od svojih. Dakle, mi u načelu strahujemo strahove naših predaka. Dakako, to se razlikuje od osobe do osobe, jer nije svačija životna priča ista, niti su roditelji projicirali iste probleme svojim potomcima u svim slučajevima.

Neće svatko završiti kao teški narkoman ili serijski ubojica. Impulse u svijesti koje možemo okarakterizirati kao negativne, neki će moći kontrolirati pri punoj svijesti ili će krenuti na kakvu terapiju, a možda će sve riješiti i bavljenjem kakvim oblikom meditacije. Netko strahove neće osjećati na svjesnom nivou, ali će oni upravljati njegovim životnim akcijama. Posizanje za drogama, od marihuane do heroina, treba koji puta promatrati i u svjetlu nečije nemoći da impulse iz nesvjesnog stavi pod kontrolu. A to ne možemo proglasiti njegovom krivnjom, pa apriorno osuđivanje osobe koja je postala žrtvom droga stjecajem specifičnih okolnosti ne može biti put k smanjenju opasnosti od ove epidemije. Svaku osobu koja je potpala pod utjecaj nekog narkotika do te mjere da je o njemu ovisna, prije svega treba smatrati bolesnom i njenu dovođenju u stanje kada će moći svoju naviku odbaciti treba dati prioritet.

LSD

kazalište iluzija

Mark je psihoterapeut. Živi i radi u Zurichu, a preferira neortodoksne pristupe problemu duševnog zdravlja. Na spomen LSD-a samo se lagano osmjehnuo i komentirao: "L(ove), S(u)rrender, D(e)votion...". Bio je to smiješak kolekcionara kaotičnih unutarnjih iskustava i čovjeka koji je očito cijeloga života gimnasticirao svojim neuronima, zalijevajući ih počesto solidnim porcijama molekula koje, prema nekim današnjim znanjima, predstavljaju ono što se obično zove najjačom halucinogenom drogom. I, vjerojatno, najpopularnijom. Kada govori, Mark me svojim oblizivanjem usana i još uvijek bujnom kosom, koja ipak ne može sakriti srednje pedesete, podsjeća na

hippijevsko razdoblje u kojem je izgradio ovako tolerantan stav prema drogi koja, međutim, nije nimalo naivna, osobito u rukama pretjeranih entuzijasta. Dok se vozimo prema njegovoj kući u Njemačkoj, negdje uz samu granicu, on mi govori o svojim avanturama vezanim uz unutrašnje svjetove do kojih ga je odveo LSD.

"... Jednom sam doslovce **postao Isus Krist**. Bio sam pribijen na križ, vidio oko sebe centurione koji su me čerečili i osjećao neopisivu bol. Što bih tada dao da sam mogao pobjeći iz te halucinacije koja se činila toliko stvarnom ! To prolaženje kroz pradavna sjećanja, kao recimo sjećanje na zastrašujuća iskustva vlastita rađanja, kada se probijate kroz porođajni kanal koji vas gnječi i izlazite na svjetlo dana iz sigurnosti mračne majčine utrobe, sve je to ono kroz što sam prošao. I preporučivao nekima u kontroliranim uvjetima psihoterapijske seanse. Ne svakome, dakako, jer droga može u mnogo ljudi izazvati upravo obrnute učinke od očekivanih. Strah od gubitka kontrole nad vlastitom sviješću jeziv je i ljudi ga teško podnose, pa mi je jasno zbog čega je LSD stavljen izvan zakona. Ne mogu za sebe reći da sam propovjednik halucinogena i njihova korištenja, ali uvijek ostavljam otvorenu mogućnost istraživanja svega onog što može pomoći modernu čovjeku toliko bombardiranom vanjskim doživljajima da je u psihoterapiji efikasna još samo kakva metoda koja iz temelja uzdrma ljudsku svijest...".

Da bismo bolje shvatili ulogu LSD-a u psihodeličnom pokretu koji su Leary i Alpert započeli s psilocibinom, moramo se vratiti u šezdesete godine, kada Michael Hollingshead uvodi Learyja u uporabu LSD-a. Nova droga do koje je jednostavno doći pali oca psihodeličnog pokreta i on se s oduševljenjem baca na propagiranje dietil-amida lisergične kiseline, kako se kemijski nova atrakcija zove. Isti je spoj sintetizirao Hoffmann još 1938. godine u svom laboratoriju u Baselu, a njegovo, kako ga kasnije zove "zločesto dijete", pokazuje svoje snažno djelovanje tek 1943. godine kada si je ovaj švicarski kemičar slučajno kapnuo vrlo malu količinu pet godina starog proizvoda na ruku. I ta je minimalna količina bila dovoljna da je iskusio dvosatne halucinacije po povratku s posla. Vjerojatno se ta mala količina droge u krv probila preko kakove nevidljive ogrebotine na ruci znanstvenika. Obzirom da je LSD oko tri tisuće puta jači od meskalina, računa se da je djelatna doza bila svega jedna 50 milijuntina grama ! Nekoliko dana kasnije, Hoffmann uzima vrlo malu dozu LSD-a, sa svrhom da namjerno i pod kontrolom ispita njegovo djelovanje. Čini se da je i minimalna količina koju unosi u organizam bila prevelika, jer ono što doživljava zastrašujuća je slika toga što može iskusiti korisnik halucinogenih droga ako je nepripremljen ili pak psihičke konstitucije kojoj ovakvo poigravanje ne odgovara:

"Lica nazočnih pretvarala su se u groteskne obojene maske, a snažna se pobuđenost izmijenjivala s parezom, oduzetošću. Glava, tijelo i ekstremiteti na trenutke su hladni i odrvenjeni, na jeziku se javlja metalni okus, a grlo je suho i osjetljivo do te mjere da se javlja osjećaj gušenja. Konfuzija se izmjenjuje s jasnom predodžbom o tome što se zapravo događa. Gubim kontrolu nad vremenom. Vrijeme i prostor postaju sve dezorganiziraniji i preplavljaju me strahovi da ću poludjeti. Najgore je to što sam svijestan svog stanja, a ništa ne mogu promijeniti. Povremeno osjećam da sam izvan tijela. Mislim da sam umro. Moj je ego raspršen negdje u prostoru, dok moje tijelo beživotno leži na sofi. Jasno primjećujem da se moj "alter ego" kreće sobom mumljajući..."

Na svom putu do Learyja i svjetske promocije, nova droga prolazi kroz nekoliko kliničkih ispitivanja u svojoj domovini. Iz šturog se i suhoparnog znanstvenog jezika može naslutiti da će LSD eventualno postati korisno pomoćno sredstvo u psihoterapiji. Do 1959. godine LSD je toliko zanimljiv da se održava prva međunarodna konferencija o njegovoj primjeni u psihijatriji. Neki misle da je ova supstanca idealna za izazivanje "modela shizofrenije", odnosno psihotičnog stanja u zdravih ljudi, čime se omogućava normalnu pojedincu da zaviri u bolesno stanje i po povratku ispriča kako ga je subjektivno doživio. To se smatra osobito važnim korakom k boljem razumijevanju bolesti od koje pati oko 1 posto stanovnika naše planete, a moglo bi biti presudno i u pronalaženju lijeka.

Istovremeno, znanost dolazi do spoznaje da lisergidi nisu samo djeca laboratorija, već ih ima i u prirodi. U sjemenkama meksičke jutarnje slave, *Rivea corymbosa*, poznatih pod imenom **o l o l i u q u i**, pronađeni su tzv. ergot alkaloidi, a sličan je slučaj i s nekim nižim gljivicama poput onih roda *Claviceps*. Kasnije će se pokazati da čitav niz puzavica iz porodice slakova sadrži rođake sintetičkog LSD-a. Tu spadaju one označene latinskim imenima *Ipomoea*, *Argyreia* i *Stictocardia*. Psihoaktivni spojevi poput ergina, izoergina, te uterotonik ergotamin, jako strukturom podsjećaju na molekulu koju podrazumijevamo pod imenom LSD-a. Na ilegalnom su tržištu vjerojatno najpoznatije sjemenke biljke *Argyreia nervosa* koja sadrži lisergičnu kiselinu i potječe iz Indije, a nosi naziv male havajske šumske ruže.

Prirodni će izvori spojeva nalik LSD-u postati zanimljivi tek nakon kriminalizacije LSD-a. A u toj ranoj fazi interesa za drogu to i nije predstavljalo problem, pogotovo nakon što se LSD pokazao prilično efikasnim u liječenju teških oblika alkoholizma. Čovjek koji je pokrenuo takav oblik terapije u Kanadi bio je Abram Hoffer. Nakon tretmana 800 teških alkoholičara, on tvrdi da je LSD-om moguće izliječiti trećinu pacijenata, dok trećina ima barem nekakve koristi od primjene halucinogena. Hoffer s mnogo entuzijazma preporuča niske doze LSD-a u kontroliranom tretmanu alkoholičara, izražavajući pri tome uvjerenje da je, kada bi se čitav postupak usavršio, moguć gotovo fantastičan uspjeh od 50 posto izliječenih. Već spominjani češki prebjeg iz 1968. godine, Stanislav Grof, donosi svoja iskustva s pokusima koje je načinio na pacijentima u Pragu tvrdeći da je LSD izvanredno pomoćno sredstvo u dubinskoj psihoanalizi, no u kasnijim godinama o LSD-u piše s mnogo manje oduševljenja, priznajući među recima da je pomalo razočaran u onome što je shvatio kada su kroz njegove ruke prošli rezultati tretmana LSD-om nekih tri tisuće osoba s različitim psihičkim smetnjama.

Ipak, u ranijoj fazi LSD počinju koristiti mnogi psihoterapeuti, a već tada razlikuju tzv. **psiholitičnu** i **psihodeličnu** terapiju. Prva je svojevrsno "omekšavanje" pacijenata s niskim dozama LSD-a, u visini od otprilike 0,025 mg, dok je druga tretman s visokim dozama psihoaktivne droge, kod kojega je zahvat u svijest mnogo dublji. Primjenjivala se kod

psihozu, ali je bilo mnogo prigovora koji se svode na to da uporaba droge samo pogoršava stanje bolesnika.

Dr. Eric Kast u ranim šezdesetima provodi ispitivanje djelovanja LSD-a na 50 pacijenata jedne čikaške bolnice, koji boluju od raka u poodmaklom stadiju i gangrene. S iznenađenjem komentira učinke droge koje je uočio već nakon kratkog vremena:

"Kod 50 pacijenata, većina njih s uznapredovalim karcinomom i nekolicina s gangrenom, LSD je smanjio bol na osjetno dulje razdoblje nego tako jaki analgetici kao meperidin i dihidromorfinon. U prosjeku, bol je izostala 2 sata nakon distribucije 100 mg meperidina, tri sata s 2 mg dihidromorfinona i 92 sata sa 100 mikrograma LSD-a..."

Proširena svijest

LSD je pokazao još jednu dodatnu prednost. Neizlječivi bolesnici nisu nakon halucinogena osjećali apatiju, depresiju i strah od smrti, jer su kraj svoje fizičke egzistencije doživljavali na filozofski način, kao početak jedne nove egzistencije ili prirodni nastavak fizičkog postojanja. Govorili su o jedinstvu svog bića s cijelim Svemirom, a o svojoj bliskoj smrti kao normalnom događaju u krugu vječnog postojanja. Takav su poželjan stav prema vlastitoj nezahvalnoj životnoj situaciji zadržavali i do dva tjedna nakon uzimanja jedne jedine doze LSD-a. Ovdje vidimo tu religijsku dimenziju koja se javlja i kod LSD-a, a o čemu ćemo reći nešto kasnije.

Dietilamid lisergične kiseline djeluje na ljudsku psihu na vrlo dramatičan način. Utječe na vizualne, slušne, taktilne, olfaktoričke i druge doživljaje, a mijenja i osjećaj za vrijeme i prostor. Droga utječe na misaoni proces, njegovu brzinu, ali i sadržaj. Javlja se živo obojene vizije koje se vide zatvorenim očima, a izoštrava se i osjećaj za boje. Čovjek postaje podložan sugestiji, pa su neki tako tumačili izvješća istraživača o osobama koje su za vrijeme seanse s LSD-om putovale sviješću izvan tijela ili se sjećale davne prošlosti, neki, navodno, čak vlastita rođenja. Često dolazi do depersonalizacije odnosno raspršivanja ega, što može prouzročiti snažnu euforiju, ali i panični strah. Neki ispitanici spominju uvide u funkcioniranje unutarnjih organa i tjelesnih procesa, a razvija se i osjećaj da je moguća neverbalna komunikacija s drugim osobama. Koji puta je riječ o pravoj telepatiji, a nerijetko dolazi do stanja kada čovjek direktno percipira psihodinamičke procese u svojoj svijesti. Raspon raspoloženja koje izaziva LSD vrlo je širok, od ekstremnog zadovoljstva do jake anksioznosti. Upravo se u tome i krije opasnost, jer čovjek katkada ne može prekinuti haluciniranje koje može potrajati i 8-12 sati. Istovremeno, on ima iskustvo užasnog straha koji ne može otresti sa svoje svijesti. Dolazi i do sinestezije, fenomena kod kojeg se zvukovi mogu doživljavati kao boje i obratno. Okolni se objekti mogu činiti izobličenima kao na slikama Salvadora Dalija, čovjek može osjećati da se istovremeno nalazi u tijelu i izvan njega, a za vrijeme djelovanja vidi cvijeće, zmije, životinje i druge ljude. Iako je svijestan da se radi o halucinacijama, čovjek ih se ne može riješiti.

Dugo se vremena vjerovalo da je LSD afrodizijak, no detaljnija su istraživanja pokazala da se njegovo djelovanje na potenciju zasniva na podložnosti sugestiji osobe koja se nalazi pod njegovim utjecajem. U nekim se slučajevima čuje unutarnji glas koji drogiranome naređuje da nešto napravi, a iz nespješnog se mogu osloboditi potisnute emocije i to u obliku različitih simbola ili unutrašnjih filmova koji u mnogo čemu nalikuju snovima.

Pjesnik Allen Ginsberg vrlo je plastično u "Playboyu" opisao djelovanje LSD-a, pa taj opis citiraju i drugi autori:

"Kako izgleda trip? Tijelom vam prolaze trnci... Zatim dolazi spoznaja da ste duh koji nastanjuje golemo životinjsko tijelo što sadrži gigantske otvore, rupe, cirkulatorne sustave, unutarnje kanale i tajanstvene stražnje uličice uma. Svaka se od tih uličica može istraživati vrlo dugo, poput one koja vodi do sjećanja na djetinjstvo ili ide u budućnost zamišljajući sve vrste promjena u tijelu, umu ili vanjskom svijetu i izmišljajući imaginarne svemire ili se sjećajući onih koji su jednom postojali.

Onda počinjete shvaćati da svi oni postoje u vašem umu istovremeno. Polako se počinjete pitati: ako sve ove povijesti i svemiri doista postoje, što je s onim u kojem "stvarno" jeste ili **mislite** da jeste? Je li i to postoji samo u vašem umu? Sada dolazi saznanje da to doista postoji samo u vašem umu, um je sve to stvorio. Pitate se: tko je taj um ? Na vrhuncu iskustva s "acidom" shvatite da je vaš um isti onaj um koji je uvijek postojao u svim ljudima u svim vremenima i na svim mjestima: to je Veliki Um—onaj isti um koji ljudi zovu Bogom. A zatim nailazi fascinanta sumnja: je li taj um ono što zovu Bogom, ili ono što su običavali zvati Đavlom ? Tu može početi opaki trip—ako odlučite da je to demonski Kreator. Uхватite se u razmišljanju bi li on trebao postojati ili ne.

Kako biste se iskricali iz tog vlaka misli, možete otvoriti oči i vidjeti kako sjedite na sofi u dnevnoj sobi, dok vam na kućnom ogrtaču rastu zelene biljke. Kroz prozor vidite kako vjetar puše u svim svojim oblicima dok ljudi hodaju ispod drveća, svi u jednom ritmu. I što više promatrate sinkronističke, životinjske, osjetne detalje oko sebe, počinjete shvaćati da je sve živo. Postajete svijesni biljke čiji golemi celularni listovi vise s kamina kao ogromno neprimijećeno biće i tada možete osjetiti iznenadno suosjećanje i tijesnu vezu s tim jadnim velikim listom pitajući se: kakvo iskustvo savijanja i padanja s kamina ima ova cvatuća biljka u ovih nekoliko tjedana ? I tada uviđate da sve živo percipira svoje postojanje kao enormno bitno, kao što je vaše bitno vama. Odjednom postajete suosjećajni i osjećate bratsku bliskost sa svim tim entitetima...

Tako prošireno područje svijesti pod utjecajem "acida" sastoji se u tome da postajete svijesni onoga što se odvija u svemiru u vašoj glavi—svih onih koridora koji vode u snove, sjećanja, fantazije—i onoga što se odvija izvan vas.

Ali ako idete dovoljno duboko prema unutra možete biti suočeni s konačnim pitanjem: je li sve ovo zapravo san ? Veliko drevno pitanje je: što je ova naša egzistencija ? Tko smo mi ? A onda može doći ono što Timothy Leary zove iskustvom "čiste svjetlosti"..."

Stvari su se odvijale povoljno za Learyja i Alperta, čak su psihijatri podržavali tezu o tome da LSD može na ljudsku svijest djelovati ozdravljujuće, dakako ako se uzima pod stručnim nadzorom. Međutim, Leary počinje pokazivati političke ambicije i želi se kao protukandidat Ronaldu Reaganu kandidirati za guvernera Kalifornije. Nimalo naivna ambicija, ako se zna da su do tada već na njegovoj strani ljudi poput harvardskog nastavnika Ralpa Metzera, popularnog "Beatla" Johna Lennona, koji za predizbornu kampanju komponira pjesmu "Come together", glumca Carya Granta, jazz glazbenika koji je danas vjerni sljedbenik Sai Babe, Maynarda Fergussona i mnogih drugih čija bi popularnost mogla biti vrlo neugodna za konzervativca Reagana i kalifornijske milijardere, čiji će ga novac kasnije i dovesti do Bijeke Kuće.

LSD se nezadrživo širi Amerikom, uzima se u formi tableta, ali i na šećernim kockama, čak ga nakapanog na poledini poštanskih maraka šalju robijašima koji sjede u kaznionicama. Političku platformu Learyjevu pokretu dao je Aldous Huxley, uz sponzorstvo nekih farmaceutskih tvrtki čiji su interesi ovdje jasni.

"... U slijedećoj ili nekoj od budućih generacija moći će se ljude farmakološkim sredstvima navesti da zavole svoj podređeni položaj i time će se moći, da se tako izrazim, ostvariti diktatura bez suza. Ostvariti će se neka vrsta bezbolnih koncentracijskih logora za cijele zajednice i ljudi će zapravo uživati u tome da su im slobode uskraćene. Farmakološka će sredstva ukloniti svaku želju za pobunom. Biti će to neka vrsta konačne revolucije..."

Huxley u svome djelu "Vrli novi svijet" konstatira da je vrijeme diktatura poput one Hitlera i Staljina-prošlo. Teror nije produktivan i prije ili kasnije dovede do pobune. Posebno dizajnirane droge pružiti će ljudima sva zadovoljstva koja mogu poželjeti i to će biti kraj surovih političkih razračunavanja i borbe za vlast. Bilo je to vrijeme kada su neki vjerovali da je i to moguće.

Eliminacija psihodeličara

Imperija uzvraća udarac i Leary i Alpert dobivaju nogu s Harvarda. Sada već očarani drogom mnogo ne mare za akademsku karijeru. Vjetar u jedra psihodeličnog pokreta daje i istraživanje dr. Johna Lillyja, stručnjaka za delfine i čovjeka koji uzima razne doze LSD-a u izolacijskom tanku u kojem mu tijelo pluta oslobođeno gravitacije i u totalnoj tišini. Lišen vanjskih podražaja, ljudski organizam čudesno reagira na halucinogen. Lilly piše "The Center of the Cyclone" ("Centar ciklona"), bestseller u kojem otkriva čitave unutarnje svemire koji pale maštu mladáriji odanoj neumjerenom uzimanju droge, koja stječe sve više neprijatelja. U San Franciscu se inspirirani psihodelicima više ne okupljaju samo hippyji i "djeca cvijeća", već i patološki tipovi poput onih koji osnivaju sotonističke kultove kao "P 4" i "Proces". Sunčanom Kalifornijom počinju haraćiti ljudi poput bivšeg robijaša Charlesa Mansona, koji će kasnije potaći na ubijanje članove svoje komune koja je i funkcionirala na osnovu velikih količina narkotika i grupnog seksa.

Konačno, u samo tri tjedna ožujka i travnja 1966. godine dolazi serija udaraca psihodeličnom pokretu. U Laredu uhićuju Learyja, kod čije kćeri pronalaze manju količinu marihuane i osuđuju ga na 30 godina robije ! Sredstva javnog priopćavanja objavljuju priču o petogodišnjoj djevojčici kojoj su ispumpali želudac nakon što je igrom slučaja progutala kocku šećera natopljenu LSD-om i ostala dva dana na "kritičnoj listi", a svega nekoliko dana kasnije i o Stephenu Kessleru, bivšem studentu medicine koji je umorio svoju punicu tako da joj je zadao čak 105 udaraca nožem. Po vlastitoj tvrdnji, danima se nalazio pod utjecajem LSD-a. Provedena je racija na više lokacija, gdje su se sastajali Learyjevi istomišljenici i bilo je samo pitanje vremena kad će vlasti definitivno eliminirati psihodelični pokret.

Argumentacija s kojom je to konačno učinjeno postala je predmet brojnih svađa kasnijih autora koji su se bavili psihodeličnim pokretom. Jedan od najupućenijih svakako je već spominjani Peter Stafford, koji u svojoj knjizi "Psychedelic Encyclopedia" ("Psihodelična enciklopedija") čitavu priču razlaže do u detalje.

Godine 1967. genetičar iz Buffaloe u saveznoj državi New York, dr. Maimon Cohen, objavljuje u prestižnom časopisu "Science" rezultate svog testiranja kromosoma pacijenta hospitaliziranog petnaest godina. Čovjeku je u četiri navrata davan LSD, uz standardnu terapiju s "Librium"-om i "Thorazin"-om. Nalaz je katastrofalan. Cohen tvrdi: LSD oštećuje kromosome ! Kako to zlobno tvrdi Stafford, sve su novine prenijele ovu senzaciju, iako je poznato da lijekovi koje je isti pacijent uzimao već godinama oštećuju kromosome, da bi se kasnije čak pokazalo da na isti način in vitro djeluje i obično mlijeko ! Slične nalaze nakon testiranja nekih korisnika uličnog "acida" objavljuju dvojica liječnika iz Portlanda u Oregonu. Sudbina LSD-a je zapečaćena, usprkos očajničkim primjedbama Stafforda da su isti klinici

uzimali poveće količine amfetamina, za koje se od ranije zna da oštećuju te vitalno važne dijelove stanica.

Zagovornik psihodelika Stafford ne posustaje i svoju obranu LSD-a potkrepljuje iskazom Hermanna Liscoa, liječnika iz Instituta za istraživanje raka u Bostonu, koji je načinio analizu kromosoma samog Timothyja Learyja. Ako se zna da je veliki svećenik psihodeličnog pokreta uzeo, bar kako je sam tvrdio, enormne količine ove droge, zanimljivo je čuti što govori Lisco: "Timothy Leary, na naše veliko iznenađenje, pokazuje od 200 stanica aberacije kromosoma samo u dvije, po jednu u svakoj. To je otkriće spektakularno kao vjerojatno i količina LSD-a koju je on uzeo u posljednjih osam godina. Ne mogu razumijeti ni objasniti ovaj negativni nalaz...".

U pisanju zagovornika uporabe halucinogenih droga kao nečeg što može pomoći samorealizaciji čovjeka, osjeća se gorčina i uglavnom je prihvaćena teza o zavjeri političko-medicinskog lobbyja koji se htio riješiti nepoćudna Learyja i njegovih pristaša, čiji se pacifizam nije uklapao u neke planove Johnsonove administracije. Kada se danas osvrnemo unatrag, teško se oteti dojmu da je ipak postojao čvrst razlog za stavljanje halucinogena izvan zakona. Poznato je da LSD kod nekih stvara iluziju da mogu letjeti, ili su božanstva pa stoga i nepovredivi. Uzrok smrti nekih korisnika LSD-a bio je skok s prozora višekatnice koji je imao fatalan ishod. Drugi su pak lijegali na otvoreni autoput vjerujući da im se ništa ne može dogoditi. Do 1967. godine američku javnost zapljuskuju brojne informacije o štetnosti LSD-a, dobro orkestrirana propaganda podastire dokaze o izrazito krvavim ubojstvima na koja do jučer obožavani i slavljani halucinogen potiče. Sve je više rezerve u glasovima onih koji su još jučer mahali s LSD-om kao magičnom panacejom za sve duševne i neurotske smetnje. Sada se spominju psihotični šubovi, paranoja, potpuni gubitak životnih kriterija, valovi depresije, čak teška oštećenja moždane kore, sve kao rezultat uzimanja LSD-a.

Learyjeva je sudbina nalik onoj likova iz avanturističkih filmova. Donedavno ugledni sveučilišni profesor sada bježi po cijelome svijetu, od Švicarske dopijeva u Alžir, zatim Afganistan, gdje ga, željni osvete, hvataju američki agenti. Neko vrijeme leži u jednoj američkoj kaznionici da bi ga 1976. godine konačno oslobodili. Za razliku od Alperta, koji se sasvim posvećuje istočnjačkoj meditaciji, Leary nastavlja propovijedati halucinogene, piše knjige, a 1996. godine umire u svojoj losanđeleskoj vili, od raka prostate, u 75. godini života. Izlizani se i nepopravljivi stari hippy ne boji fizičke smrti. Kada shvaća da je kraj blizu govori: "Sada čekam ono konačno i najveće iskustvo...". Da je bio legenda možemo zaključiti i iz toga što je njegov pepeo nedavno raketom lansiran u Svemir.

Pelin i impresionisti

Nesuđeni guverner Kalifornije i prorok halucinogena zadnjih je godina doprinio popularnosti nekih američkih "underground" magazina koji detaljno opisuju načine kako u kupaonici uzgojiti psilocibinsku gljivu, jednostavno sintetizirati halucinogenu drogu CB-2, ili nabaviti neki od još uvijek legalnih ukrasnih kaktusa koji sadrže psihoaktivne supstance. U istoj je kuhinji nastala knjiga "Legal Highs", koja opisuje 200 prirodnih produkata koji nisu na listi zabranjenih, a sadrže narkotične tvari. Tako pušenje vršaka jedne i u nas vrlo raširene biljke daje iste efekte kao kanabis, a zgodna je priča o običnom **pelinu** (lat. *Artemisia absinthium*).

Ova gorka ljekovita biljka sadrži eterično ulje s nizom kompleksnih organskih spojeva i tvarima poput absintina, artemisina, anabsintina, te jabučne, taninske i jantarne kiseline. U listovima se nalazi zeleno-plavo eterično ulje, tujon, a biljka se koristila za proizvodnju vrlo

popularnog pića "Absinth", koje su rado pili francuski impresionisti. Taj je pelinkovac danas izvan proizvodnje, jer su znanstvena istraživanja navodno pokazala da ekstrakt ove bilje oštećuje mozak. Pelin ima narkotično djelovanje, a neki su smjeliji povjesničari ljudskog ludila tvrdili da su impresionističke slike dobrim djelom izobličene upravo zahvaljujući djelovanju ovog pića ! Dakako, ovakve tvrdnje treba uzimati s rezervom, iako je činjenica da se danas u literaturi pelin spominje kao jedno od najraširenijih narkotičnih sredstava, koja još uvijek uspješno izbjegavaju paragrafe što su se već nadvili i nad nikotinom. Neki misle da je ljekovitost pelina, koji se može uzimati u malenim količinama bez ikakve opasnosti, jedan od glavnih razloga da se ova biljka ne nalazi na listama zajedno s drogama izrazitija narkotičnog djelovanja.

Dr. Sidney Cohen, čovjek koji je ispitivao LSD i tražio načine njegove primjene u psihoterapiji ipak ne odustaje od tvrdnje da je ta droga, primjenjuje li se pod nadzorom stručnjaka, potencijalno korisno sredstvo u liječenju neuroza, možda i psihoza. Cohen navodi četiri glavna svojstva halucinogena koja ga, prema njemu, kvalificiraju kao molekularnog psihoterapeuta:

1. Halucinogeni stišavaju obrambene reakcije pacijenta i dozvoljavaju oslobađanje potisnutih i konfliktnih sadržaja iz dubina nesvjesnog. Prizivanje u svijest ovih sadržaja se poboljšava, što omogućava učinkovitije oslobađanje od njih.
2. Oslobođeni se sadržaji bolje razumiju, jer pacijent doživljava unutarjni konflikt kroz žive slike ili simbole koji se javljaju na ekranu svijesti. Inače bolni doživljaji sada se prihvaćaju sa stanovišta promatrača, a takav pristup čini inače neugodni osjećaj krivnje manje razornim.
3. Pacijent osjeća neku bliskost s terapeutom i lakše mu je izraziti iracionalne osjećaje.
4. Budnost se ne smanjuje i uvidi ostaju živi u svijesti i nakon prestanka djelovanja droge.

Povećanje sposobnosti prizivanja i oslobađanja starih trauma vrlo je koristan početak promjena u ličnosti pacijenta. Terapeut ne može reći sa sigurnošću da će do pozitivnih promjena doista i doći, ali LSD je sredstvo koje će pokrenuti unutarnje prestrukturiranje ličnosti. Neki su terapeuti prekidali terapiju LSD-om prestrašeni pravom provalom uvida i brzim promjenama u ličnosti pacijenta. To su pravdali opasnošću od nekontrolirane provale potisnutih sadržaja, koja može biti opasna. Cohen se ne slaže s njima i vjeruje da dramatični, brzi skokovi znače napredak prema razrješenju krize.

Neurotiku su njegovi simptomi, kako god to izgledalo paradoksalno, potrebni. Ne zbije li se željena transformacija u ličnosti, a dođe do nestajanja simptoma koji su pacijenta mučili godinama, javiti će se novi simptomi. Zato, katkada spektakularne katarze pod LSD-om donose samo privremene rezultate. Matrica starih navika može postupno ponovo zavladata ponašanjem pacijenta, ili se neuroza može nakon nekog vremena manifestirati nekim novim simptomima. LSD, dakle, može otškrinuti vrata procesu deprogramiranja, ali nema nikakva dokaza da ga može ubrzati. Za izlječenje je potrebno vrijeme i opetovano djelovanje sugestije, ili nekog drugog terapijskog sredstva. Cohen to priznaje, ali napominje da i nekoliko sati predaha od terora prerevne savjesti pruža čovjeku mogućnost spoznaje da njegovi strahovi i depresija nisu rezultat stvarne krivnje, već djelovanja superega i njegove želje za pretjeranim kažnjavanjem. Čovjek, nakon što je na trenutak pogledao vlastiti život izravno, bez izobličanja izazvanih neurotskim simptomima, može iskusiti barem djelomičnu promjenu u pravcu prihvaćanja sebe onakvim kakav jest. Mnogi pacijenti koji posjećuju

ordinacije psihoterapeuta imaju daleko slabije mišljenje o sebi i svojim mogućnostima, pa je zadatak terapeuta da im popravi sliku koju imaju o sebi.

Moć i nemoć

Jackson vjeruje da je to moguće uz pomoć LSD-a, za koji tvrdi da može u cjelini restrukturirati karakter. Ta je tvrdnja zasnovana na iskustvima pacijenata koji su za vrijeme seanse s LSD-om doživjeli smrt i ponovno rođenje. Radi se o simboličnom umiranju superega i čovjek se ponovo rađa oslobođen starih krivnji. Terapija, prema ovom shvaćanju, pruža novi početak. Važno je da se pacijent u tom razdoblju ne vrati starim navikama vlastitog uma. Cohen upozorava da ovo snažno sredstvo za mijenjanje svijesti nerijetko koriste terapeuti koji nisu razriješili vlastite probleme, što će se odraziti na pacijente, osobito u osjetljivoj fazi neposredno nakon primjene droge. Ne propušta napomenuti da je pravu analizu djelovanja u ovom trenutku nemoguće napraviti, da bi zatim diskretno podsjetio da je ovakav oblik terapije znao povoljno djelovati kod smetnji poput psihogenog bola i impotencije.

Ples na žici između službene znanosti, koja je LSD diskvalificirala kao opasnu drogu što vodi u ludilo i terapeuta koji će se, ako nigdje drugdje onda u slučajevima gdje više ništa ne pomaže dohvatiti i droge, danas se svodi na akademske rasprave i diskretne pokušaje vraćanja na scenu već osuđenog LSD-a. Neki još uvijek podsjećaju na istraživanja provedena prije 1967. godine, dakle prije definitivnog stavljanja LSD-a na listu br. 1 zabranjenih narkotika u SAD. Uz Cohena i Jacksona, primjenu je droge zagovarao i Sandison. On tvrdi da LSD najbolje rezultate daje kod onih koji pate od nedostatka samopouzdanja, te osoba koje ne mogu prežaliti neki osobni gubitak. Najboljim kandidatima proglašava one koji ne mogu pronaći pravi smisao u životu. Time se tumači golemi interes za supstance koje proširuju svijest među američkim studentima. Sandison u grupu onih kojima bi LSD mogao pomoći stavlja i one koji pate od pretjeranog straha, pasivnosti, agresije ili, pak, psihopatije. Teški alkoholičari spadaju u posebnu grupu, jer je upravo utjecaj LSD-a na dipsomaniju istraživao s posebnim interesom.

U vrijeme dok je LSD još korišten u psihoterapiji, seanse su počinjale sa 25 mikrograma droge, blagom dozom koja je pacijentu trebala pokazati kako otprilike djeluje halucinogen. U narednim je seansama doza obično postupno povećavana, ali nikada nije prelazila 150 mikrograma. Bez obzira na količinu uzete droge, njeno bi djelovanje trajalo između četiri i osam sati, za vrijeme kojih je poželjno da se pacijent nalazi pod kontrolom medicinskog osoblja. Pacijenti bi reagirali na razne načine, uglavnom pokušavajući izbjeći suočenje s konfliktima u svojoj ličnosti, koji su bili uzrok njihovim tegobama. Zadatak je terapeuta bio da ih vraća na ono bitno. Pod LSD-om pacijenti su znali intelektualizirati, ili su učinili ono što se zove "bijegom u ljepotu". Naime, halucinacije su postale vizualno toliko ugodne da je pažnja pacijenta prirodno skretala s doživljaja koji su vodili razrješenju njegove unutrašnje krize. Stare traume mogu isplivati brzo, katkada kao sjećanje na konkretan događaj, drugi puta u obliku simbola. Depersonalizacija i status promatrača trebali bi drogiranom omogućiti uvid bez emocionalne nelagode koja bi inače trebala popratiti cijeli proces. Međutim, kao što smo već rekli, depersonalizacija može biti vrlo neugodna i nestajanje ega, odnosno njegovo rastakanje pod utjecajem halucinogena, može proizvesti stanje panike.

Entuzijasti izmjenjenih stanja svijesti lakonski zaključuju da je cijeli život približavanje i udaljavanje od emocionalne zrelosti, pa i neugodni učinci jednog eksperimenta koji može biti koristan, ne mogu ništa bitno promijeniti. Ipak, izgleda da mogu, bar ako je suditi po ishodu bitke za uporabu LSD-a u psihijatriji. Jer, i najveći pobornici LSD-a priznaju da se

najpovoljniji efekti droge gube u pacijentovoj okolini, ako ona nema razumijevanja za njega. Kada čovjek osjeti olakšanje kroz terapijski postupak, a zatim se vraća u staro stanje apatije, psihodelično će iskustvo samo produbiti njegovu depresiju. Drugim riječima, nema čarobnog štapića kojim se razrješavaju psihičke tegobe, pa makar se on zvao i LSD. S druge strane, isti može pokazati i svoje vrlo oštre zube.

Kod teških, neizlječivih alkoholičara LSD je navodno efikasan u preko 30 posto slučajeva, dok se spontano ozdravljenje bilježi kod svega 4 posto kronikalaca. Tako bar tvrde oni koji su drogu, u dozama od 200 do 600 mikrograma primjenjivali u suzbijanju ovisnosti koja u SAD već godinama predstavlja vrlo ozbiljan problem. Kako kažu, cilj je postizanje transcendentnog iskustva koje će cugera nagnati da potraži smisao koji ide dublje od dna njegove čaše. Sidney Cohen na slijedeći način objašnjava iznenadna ozdravljenja teških alkoholičara, koja se u nekim slučajevima navodno zbivaju već nakon jedne seanse s LSD-om:

"Na vrhuncu iskustva granice se ega gube i javlja se jak osjećaj jedinstva s vanjskim svijetom. Svijesnost povezanosti s drugim ljudima i Svemirom jača, jer čovjek u cjelini prihvaća realnost ovih osjećaja. Njegovo viđenje jastva drastično se mijenja. Beznadežni i grijешni pojedinac sada je jedno sa značenjem i vrijednošću. Lomi se veza s mizernom prošlošću i stvara budućnost puna nade. To je uskrsnuće, ponovo rođenje i novi početak. Životna se pravila iznenada mijenjaju. Što se dogodilo ? Očito je "loši ego" raspršen i zamijenjen "dobrim egom", onim koji ne kažnjava, što je urodilo rasterećenjem. Jak osjećaj pripadanja i vlastite vrijednosti daje novo značenje novom svijetu, a mijenja se i način na koji ga čovjek doživljava...".

Cohen se obratio šezdesetdvojici istraživača u SAD i Europi koji su ispitivali djelovanja meskalina i LSD-a na ljudsku svijest. Četrdesetčetvero je odgovorilo na poslani upitnik, pa su sakupljeni podaci o nekih 25 tisuća seansi u koje je bilo uključeno oko 5 tisuća osoba. Ispitanici su primili meskalin i/ili LSD jednom do 80 puta. Doze su bile od 50 do 1.500 mikrograma za LSD i 200 do 1.200 miligrama za meskalin. Teže fizičke smetnje, osim jednog sumnjivog slučaja koronarne okluzije, nisu zabilježene, čak ni kod kroničnih pijanaca, kod kojih je postojala bojazan glede funkcije jetre. U nekim je slučajevima droga izazvala fizičku nelagodu, mučninu, povraćanje, glavobolju i bolove u tijelu. Strah i stanje panike uglavnom su registrirani u fazi borbe pacijenta za održanje kontrole nad doživljajima koji naviru iz svijesti pod utjecajem droge. Neki su uslijed poremećena osjećaja za vrijeme pokazivali znakove jakog straha od mogućih komplikacija i dojma da se neće nikada vratiti u normalno stanje. Napadaji panike, koji su proizlazili iz nemoći pacijenta da ovlada situacijom prijetili su mogućim tjelesnim povredama, koje su spriječene tako da je ispitanik ostao pod stalnom paskom liječnika. Valovi paranoje znali su se izmijenjivati s ekstatičnim stanjima u kojima su se pacijenti nerijetko razodijevali.

Neželjeni se efekti javljaju i u danima nakon same seanse. Halucinogeno stanje može potrajati i 48 sati nakon isteka djelovanja droge. Bljesak sjećanja na iskustva pod utjecajem droge, tzv. "flashback", može se javiti i mjesecima, čak i godinama iza seanse, sasvim neočekivano, u raznim okolnostima. To se, doduše, najčešće događa onima koji su u životu uzeli znatnu količinu LSD-a, a literatura bilježi i one koji su s druge strane ovog, normalnog stanja svijesti, ostali trajno. Spominju se i "horror" tripovi karakterizirani zastrašujućim vizijama, a smatra se da LSD djeluje tako da inhibira monoamino oksidazu (MAO), glavnog cenzora u ljudskom mozgu, koji odlučuje o tome što je za nas normalno, a što "izvanosjetilno" iskustvo. MAO filtrira doživljaje, pa, kada ga nešto izbacila iz stroja, u područje naše svijesti prodiru i ona najnevjerojatnija sjećanja poput onoga jednog hippyja koji se

sjetio što je primalja govorila kada se on rađao. Zapanjujući je podatak da do moždanih struktura kroz sve moguće prepreke dopire samo 1 posto molekula LSD-a unijetih u organizam, a halucinacije nastupaju kada su one već napustile mozak ! Jesu li sjećanja o vlastitu rađanju stvarna ili su konstrukcija našeg uma još je uvijek upitno.

Izvešća o tretmanu LSD-om navode nekoliko primjera zapadanja u psihotična stanja, a u dva je slučaja droga po svemu sudeći dovela do samoubojstva korisnika. Ranije spomenuta sjećanja na vrlo su dramatičan način ukazala na opasnost od LSD-a u slučaju mladića koji se pod utjecajem droge sjetio kako je u dobi od četiri godine usmrtio svog brata, tada još dojenče. Paranoja je otišla tako daleko da se natjeran savješću prijavio policiji. Istraga je ustanovila da se spomenuti zločin nikada nije zbio, a psihijatri su vrlo uvjerljivo sjećanje mladića objasnili njegovom željom za nestajanjem djeteta koje je privuklo svu pažnju roditelja. Školski je primjer psihoze i žena koja je u tri godine uzela 200-300 tripova LSD-a, a kombinirala ga je s drugim drogama i nekim sedativima. Višegodišnje nekontrolirano uzimanje psihoaktivnih sredstava rezultiralo je teškim oblikom psihoze i potpunom nemoći u kontroliranju iracionalnih strahova i halucinacija koje redovno nadiru i bez posredstva LSD-a.

Statistike bazirane na spomenutim istraživanjima pokazuju da je jedan na svakih 830 pacijenata neuspješno pokušao samoubojstvo, dok je ono pošlo za rukom jednome od svakih 2.500 ispitanika na kojima je provedena terapijska primjena LSD-a. Dugotrajnija psihotična stanja izazvana drogom zabilježena su češće, jednom u 550 slučajeva, dok su kraće psihotične epizode relativno uobičajene.

Ricks misli da su droge sredstvo proširenja, ali i suženja svijesti, što otvara vrata raznoraznim manipulacijama lidera nekih sekti, ali i obavještajnih službi, o čemu ćemo reći nešto više malo kasnije. Na opasnost upućuje već i sama činjenica da osobe pod utjecajem LSD-a postaju hipersugestibilne. Fantastična je, iako navodno točna, tvrdnja da halucinogene droge ne pogađaju samo onoga tko je njima tretiran, već i samog terapeuta ! Seanse s LSD-om na neobjašnjiv način djeluju na podsvijest onoga tko ih vodi, pa je nemali broj psihoterapeuta koji završavaju s psihičkim tegobama nalik onima svojih pacijenata, koje su tretirali halucinogenom. Cohen opisuje simptome koji se javljaju u ovakvim slučajevima: neki terapeuti nakon svega nekoliko kontakata s drogom doživljavaju psihotični slom, a znaju se javiti megalomanske ideje i opsesija vlastitom veličinom. Nastupaju depresije, a nekoliko je praktikanata narkoterapije navodno završilo svoj život samoubojstvom.

Loši tripovi

Konačno, kada već govorimo o negativnim efektima LSD-a, treba imati na umu da je kemijski čisti "acid" danas dostupan samo rijetkim istraživačima, dok ulična droga u pravilu pokazuje nazočnost značajnih onečišćenja. Upravo ti neželjeni dodaci mogu biti uzrok lošim tripovima i katastrofalnim posljedicama uzimanja droge, koja se u ilegalnoj prodaji nalazi u obliku pilula, ampula i nakapana na šećerne kocke. Prosječna doza u ovim ilegalnim pripravcima je 100 mikrograma, a djelovanje droge počinje 30-45 minuta nakon unosa u tijelo.

Dick, pedesetgodišnji američki biznismen iz Masachussettsa, nekada je redovito uzimao LSD. Računa da je u životu uzeo nekoliko stotina različitih doza droge. Jednom se radilo o maksimalno dopuštenoj količini "acida", ali se ne sjeća kolika je ona bila: "Kada je trip započeo shvatio sam da će biti drugačiji, bitno različit od svih ranijih. Mene je naprosto nestalo. U sljedećem sam trenu imao osjećaj da sam bog, ili bar neko božanstvo. Teško je opisiva ta opasna iluzija svemoći koju čovjek u takvoj situaciji doživljava. Vidio sam pet Buddha kako se rotiraju oko moje glave, a spontano su mi kroz usta izlazile mantre, svete

riječi hinduističke religije. Bilo je to jedno od mojih posljednjih iskustava s drogom. Sant Kirpal Singh, moj indijski duhovni učitelj, rekao mi je da se okanim ovakvih poigravanja sa zdravim razumom i ja sam ga poslušao. Nisam dirnuo drogu još od 1974. godine i ne kajem se. Mislim da oni koji žele duhovno napredovati to ne mogu požurivanjem procesa koji ima svoju dinamiku i zahtijeva napor pri nepomućenoj svijesti...".

Dok znanstvene raspre pretežno spominju nekoliko desetina tripova kao maksimalnu izloženost LSD-u, u podzemlju droge nisu rijetki oni koji su uzeli daleko veće količine. Zvijezde show-busnessa to nisu ni tajile, pa je, recimo, poznato da je John Lennon iza teških zavjesa na prozorima svog uvijek zamračenog apartmana u njujorškoj zgradi Dakota, ispred koje je i ubijen, redovito uzimao velike količine LSD-a. "Yellow Submarine", hit "Beatlesa" od mnogo godina ranije, zapravo je opjevao žutu kapsulu koja sadrži toliko popularni halucinogen. Za Lennona tvrde da je jednom pod stalnim djelovanjem LSD-a proveo čitava tri tjedna, a za to se vrijeme mogao kretati samo četveronoške. Živčani mu je sustav pretrpio toliko dramatične promjene da više uz pomoć LSD-a nije ni mogao halucinirati! Prema Philipu Normanu, goleme su količine droge kod najpopularnijeg "Beatla" prouzročile osobito degutantno oblik antireligijske histerije. On bi još u ranim danima u Hamburgu sa balkona urinirao po časnim sestrama i, smijući se luđački, vjernicima koji su išli u crkvu pokazivao kip Isusa preko kojeg je bio navučen prezervativ.

I Hunter Thompson svojim iskustvima potkrepljuje tezu da LSD vodi u ludilo. Kako kaže, nakon trodnevnog je "tripa" osjećao kako mu je mozak doslovce spržen i imao je dojam da mu funkcioniraju još jedino osnovni instinkti.

Ubojstvo 18-godišnjeg Crnca na čuvenom koncertu "Rolling Stonesa" u Altamontu vrlo je vjerojatno rezultat djelovanja lošeg LSD-a kojim je bila drogirana većina od čak 400 tisuća posjetilaca, a kontinuiranom se trovanju ovom tvari pripisuje želja za oživljavanjem poganskih kultova i mitova poput onoga o "ocu magije", Aleisteru Crowleyu, koji je u 72. godini starosti umro u jednoj engleskoj ubožnici. Bio je teški ovisnik o alkoholu i heroinu.

Teoretičari psihodeličnog pokreta tvrdili su da je "vatra sv. Antuna" zapravo srednjovjekovni naziv za trovanje lisergičnom kiselinom, a vjerovali su da je Hieronymus Bosch svoje jezive kreature slikao intoksiciran halucinogenom koji je proizvodila gljivica *Claviceps purpurea* na žitarici odstajalog kruha. Kroničnim trovanjem halucinogenom gljivicom, koja je izrasla na starom kruhu, tumačen je misterij broda-fantoma "Marie Celeste", koji je pronađen napušten usred oceana. Na brodu nije bilo žive duše, a s tanjura se još dimila nedavno pripremljena hrana. Vrijeme je bilo lijepo, na palubi nije bilo tragova borbe i, općenito, nije bilo nikakva vidljiva razloga da posada napusti brod. Tu uskaču teoretičari psihodelika i tumače da su članovi posade, kronično zatrovani starim kruhom, kolektivno povjerovali u to da mogu letjeti i poskakali s palube ! Možda nemoguće, ali svakako zabavno.

Mistično-religijsko iskustva

Kada su u pitanju izleti u svijet halucinacija izazvanih velikim količinama psihoaktivnih droga moramo se ponovo vratiti nezaobilaznom dr. Johnu Lillyu. Njegova znanstvena biografija "The Scientist" ("Znanstvenik") opisuje podvige ovog putnika po unutrašnjim svjetovima. Prema nekima, riječ je o jedinstvenom svjedočanstvu čovjeka koji se potrudio neizrecivo pretočiti u znanstveni, ali razumljiv jezik.

Lilly se javlja na sceni u trenutku kada neurofiziologija špekulira o tome što se događa s ljudskim mozgom kada se on nađe potpuno izoliran od svih vanjskih podražaja. Prevladava

uvjerenje da će naše vijuge utonuti u dubok san bez snova, ili se iskopčati na neki drugi način, nađemo li se u situaciji kada ih vanjski podražaji ne tjeraju na rad. Čovjek koji je u NIMH-u (National Institute of Mental Health) negdje oko 1954. godine konstruirao tzv. izolacijski ili flotirajući tank bio je upravo John Lilly. Tank je plastična ili metalna kutija koja podsjeća na lijes, a kada se zatvori ne propušta ni najmanju količinu svjetla, što je isključivalo sve vizualne podražaje. U samom je tanku tridesetak centimetara vode zasićene tzv. Epsomovom soli, pa će tijelo onoga koji u njemu leži slobodno plutati, čime će se u potpunosti osloboditi znatni dijelovi mozga koji se bave upravljanjem tijela na koje djeluje gravitacija. Toplina je vode slična onoj ljudskog tijela, pa ispitanik uskoro neće ni osjećati da lebdi u otopini soli, dok će mu uši biti začepljene gumenim čepovima koji će sprečavati prodiranje vode, ali i zvuka. Ventilacija je u tanku diskretna i nečujna. Glava korisnika ovog mjesta vječne tišine je iznad vode i on u vrlo kratkom razdoblju doživljava stanje potpune opuštenosti. Već su prva iskustva s izolacijskim tankom pokazala da se s ljudskim mozgom događa nešto sasvim suprotno, no što je do tada većina istraživača pretpostavljala. Čovjek, naime, putuje u unutrašnje svjetove svoje svijesti upoznavajući sve one skrivene tajne svog bića do tada tako dobro prikrivene vanjskim aktivnostima i informacijama. Zabilježena je povećana kreativnost i sposobnost rješavanja životnih problema, a sustav samoregulacije RAS navodno pokazuje zadivljujuću fleksibilnost i, prema Michaelu Hutchisonu, neposredno nakon izlaska iz tanka podiže osjetljivost ispitanika na zvuk za čak dvadeset tisuća puta ! Tankom se počinju služiti znanstvenici, književnici, glazbenici i mnogi drugi kojima je kreativnost uvjet opstanka, a uz tankove koji se nalaze u slobodnoj prodaji otvara se sve više specijaliziranih centara u kojima svatko može, uz minimalnu naknadu, odležati par sati u totalnoj izolaciji od vanjskog svijeta. Lilly tvrdi da je cijela stvarnost, kakvu je vidimo, zapravo dogovor između naše svijesti i prirodnih zakona, pa je ona relativna. Svijet vidimo zasnovan na prihvaćenu vjerovanju, koje se u tanku, kako to on objašnjava, može razgraditi. Očito je da su to svi prihvatili kao izmijenjeno stanje svijesti, jer uskoro nakon toga, po djelu Paddyja Chayefskog, Ken Russell snima film "Altered States" (u nas je prikazivan pod imenom "Korijeni priviđenja", s Williamom Hurtom u naslovnoj ulozi). Romantizirana istraživanja Johna Lillyja postižu veliki uspjeh, a osobiti interes izazivaju neobična ispitivanja kojima se ovaj osobenjak bavi tijekom 1963. i 1965. godine, u svom usamljenom laboratoriju na otoku St. Thomas, u sklopu Djevičanskog otočja u Karipskom moru.

Lilly tamo uzima LSD i pod utjecajem droge liježe u tank, ne bi li doživio njeno djelovanje nepomučeno vanjskim izazovima. Prvi puta ubrizgava količinu od 300 mikrograma droge i u uvjetima potpune izolacije doživljava kompletno otcjepljenje od vanjske stvarnosti što kod njega proizvodi panični strah, pa će u kasnijim eksperimentima biti oprezniji.

U St. Thomasu ga zatiče zahtjev švicarske tvrtke "Sandoz" za vraćanjem 100.000 mikrograma LSD-a, kojeg ova industrija povlači s tržišta pod pritiskom američkih vlasti. Od 1967. godine on nastavlja iste pokuse, ali koristeći halucinogenu supstancu kojoj ne želi u knjizi otkriti identitet, pa je naziva "vitamin K". Iz tog su razdoblja dvije krivulje kojima Lilly želi pokazati da unutarnji svijet koji ćemo pod halucinogenom drogom iskusiti prije svega ovisi o njenoj koncentraciji u krvi.

Tako kod 30 miligrama "vitamina K" Lilly putuje onime što zove Unutrašnjom Stvarnošću, a vrhunac iskustva nastupa nakon desetak minuta. Iskustva se opisuju u terminima "ja". Kod 75 miligrama droge, nakon četvrt sata kulminira iskustvo onoga što Lilly opisuje Vanzemaljskom Stvarnošću, kod 150 miligrama Mrežom Stvaranja, a doza od 300 miligrama vodi u područje svijesti koje Lilly označava Nepoznatim.

Medicinski gledano, ovo je zadnje područje krajnja točka koju teško da je Lilly i mogao percipirati, jer se nalazi na granici kome. Ostala su vezana uz fantastične opise i bića sazdana od svjetlosti pomoću kojih se istraživač trudi dokazati da u tim unutrašnjim svjetovima postoji sistematizacija doživljaja, da su oni bar donekle predvidivi i da je moguće više puta uzastopno otići na "isto mjesto". To bi, dakako, dalo tim nivoima postojanja legitimitet stvarnih, kao što je to, uostalom, slučaj u religijama, osobito orijentalnim. John Lilly je ostao marginalac s reputacijom ekscentrika što se pola života bavio izučavanjem glasanja delfina, koji su, po njemu, visokorazvijena bića s gigantskim mozgom u čije tajne mi još nismo kadri zaviriti. Mada se jednom i sam navodno održavao čak tri tjedna pod stalnim djelovanjem droge ubrizgavajući si određenu količinu psihoaktivne supstance svaka dva sata, uz pauzu od tri sata dnevno kada je spavao, bio je svijestan da je previše njih završilo u ludnici igrajući se razumom poput njega.

Religijski doživljaj jedna je od najpriželjkivanijih stvari koju čovjek može dobiti od LSD-a. Neki čak smatraju da je iznenadni uvid pod utjecajem droge zapravo jednak učinku trenutne duhovne iluminacije, nakon koje ljudi bez teškoća napuštaju svoje loše navike, sklonost nasilju, drogama, malodušnosti i alkoholu. Dakle, po tom shvaćanju u korijenu je transformacije izazvane LSD-om–religijski doživljaj.

Masters i Houston bilježe učinke LSD-a na 206 ispitanika, a posebnu pažnju posvećuju upravo duhovnim doživljajima. Iz tabele se vidi da je transcendentni faktor kod ove droge vrlo bitan:

N = 206 ispitanika

Religijske vizije	Postotak
Bilo kakve religijske vizije	96
Religijska arhitektura, hramovi i crkve	91
Religijske skulpture, slikarije, obojena prozorska stakla	43
Religijski simboli: jin-yang, Davidova zvijezda itd.	34
Mandale	26
Religijske figure: Krist, Buddha, sveti, božanstva	58
Đavoli, demoni	49
Anđeli	7
Čudesne vizije, stupovi svjetla, gorući grmovi, Bog u kovitlacu	60
Kozmološke vizije: galaksije, nebeska tijela, nastajanje Svemira, Sunčevog sustava, Zemlje (doživljeno kao religijsko iskustvo)	14
Vjerski rituali: scene iz suvremenih kršćanskih, židovskih i muslimanskih rituala	8
Suvremeni orijentalni rituali	10
Drevni grčki, rimski, egipatski, mezopotamski i slični rituali	67
Primitivni rituali	31

Čak će tri četvrtine onih koji iskreno teže prema mističnom iskustvu takvo i imati pod utjecajem LSD-a, tumači dr. Huston Smith, profesor filozofije s MIT-a. To će iskustvo biti

praktično jednako spontanom religijskom iskustvu, a već spomenuti Masters i Houston napominju da je svega nekolicina od 206 ispitanika imala duboko mistično-religijsko iskustvo. Svi su oni bili višegodišnji praktikanti različitih meditativnih tehnika, stariji od 40 godina i intelektualno visoko iznad prosjeka. Radilo se o kreativnim i stabilnim ličnostima, koje su, kako sugeriraju autori ove studije, bile u određenom smislu zrele za takvo iskustvo, pa je LSD odigrao ulogu okidača. Treba, međutim, napomenuti da svi učitelji meditativnih tehnika upozoravaju kako mistična iskustva ne treba poticati ovakvim sredstvima. Drugim riječima, drogu ne treba uzimati ni u kom slučaju ! Nije u igri samo puko moraliziranje, već postoji realna mogućnost da unošenje halucinogenih supstanci izvana potiskuje proces proizvodnje molekula koje su biokemijski korelat duhovna iskustva u organizmu čovjeka. Isto kao što uzimanje insulina na neki način uljenjuje gušteraču, onaj organizam koji se oslanja na egzogenu stimulaciju spiritualnog razvoja zapravo blokira svoj napredak.

Posljednjih se godina mnogo govori o pinealnoj žlijezdi kao "trećem oku", a neki autori, poput dr. Ricka Strassmana, misle da se "kemija Prosvjetljenja" svodi na konverziju hormona te žlijezde, melatonina, u spoj 6-metoksi ili 10-metoksi harmalan, kojem se pripisuju halucinogena svojstva.

Zanimljivo je da u devedesetima interes za droge kao sredstvo stjecanja duhovnih iskustava postupno pada i ustupa mjesto različitim supstancama koje će zablokirati enzim MAO i time endogenim psihoaktivnim tvarima, dakle onima koje proizvede naše vlastito tijelo, omogućiti djelovanje na našu svijest. To bi bilo najbliže spontanom, prirodnom mistično-religijskom iskustvu potaknutom kemijskim djelovanjem na živčani sustav čovjeka.

Iako nedvojbeno postoji neka vrsta neurofiziološke osnove Prosvjetljenja, poruka duhovnih majstora je nedvosmisleno jasna: nemojte uzimati nikakve droge, jer ćete si time u zamjenu za umjetno iskustvo uskratiti prirodni i spontani prijelaz u viša stanja svijesti ! Izgleda da unos psihoaktivnih i sličnih tvari izvana doista potiskuje proces proizvodnje vlastite baze za duhovnu iluminaciju. A to se ne odnosi samo na teško objašnjiv metafizički koncept konačne Spoznaje, već i one svakodnevne sitne pomake u našem životu.

To je shvaćanje u oštroj suprotnosti s onime propovjednika psihoaktivnih supstanci, a i čini se da je na Zapadu vrijeme nekritičkog oduševljenja halucinogenim drogama nepovratno prošlo. U razgovoru s nekoliko američkih umjetnika koji su u šezdesetima i sedamdesetima oduševljeno eksperimentirali halucinogenima shvatio sam da govore u prošlom vremenu. Svi su spontano prestali uzimati droge pred jednu do dvije decenije, ali se i dalje bave različitim duhovnim disciplinama koje zahtijevaju odricanje, vrijeme i napor. Nakon zadovoljenja prvobitne znatiželje, više nisu osjećali da im droge mogu pružiti trajne i istinske vrijednosti u životu.

"Serum istine"

Tu se treba osvrnuti i na problem ovisnosti vezane uz LSD. Taj halucinogen ne izaziva ovisnost poput heroina ili kokaina, ali i sam Sidney Cohen priznaje da vrlo vjerojatno postoji određena psihološka ovisnost koja se razvija kod onih koji su LSD uzimali mnogo puta, odnosno iskustva s halucinogenima ugradili u svakodnevni život. Njihov nagli izostanak može izazvati depresiju, ili simptome dijelom slične apstinentskima.

Dakako, uz LSD ide i kriminalistička priča koja uključuje sve, od obavještajnih agencija i poznatih gangstera do tajnih odjela vezanih uz vojsku. "Serum istine" oduvijek je bio san špijuna koji nisu mogli slomiti protivničke igrače. Nijemci su upotrebljavali skopolamin, Rusi

na Mađarima 1956. godine meskalin, a "ispiranje mozga" obavljali su uz pomoć haloperidola. Najpoznatija droga koja tjera ljude da govore istinu vjerojatno je natrijev pentotal, tvar sintetizirana još 1911. godine. Zsigurno je dosta priča plod mašte, no o sovjetskim eksperimentima na politički nepoćudnim Mađarima svjedoči i nobelovac, ćovjek koji je iz horgoške paprike izolirao vitamin C, dr. Albert Szent-Gjorgji. A, za pentotal iz filmova zna svaki klinac. U novije su vrijeme obavještajne službe eksperimentirale sa jakim i pogubnim halucinogenom kinuklidinil benzilatom ili, kako ga skraćeno zovu–BZ.

Na "meniju" se, kao potencijalni kandidat za "serum istine" našao i LSD, a prvi puta je postalo jasno da je ova droga itekako zanimljiva kada je 1953. godine tadašnji šef CIA-e, Allen Dulles, odobrio kupovinu ćak 10 kilograma ćistog LSD-a. Solidna doza s kojom bi se moglo otrovati oko 100 milijuna ljudi, pa se netko gazdu sjetio pitati što će mu to. Odgovorio je da treba s trţišta ukloniti sve ono što bi mogli kupiti Rusi i kasnije uporabiti kao kemijsko oruđe. Priće su zamrle da bi se opet aktivirale negdje 1975. godine, kada je otvoren jedan od brojnih tajnih dosijea i na svjetlo izmilila istina o tome kako su vojska i špijunađa intenzivno istrađivali efekte LSD-a na ponašanje ljudi. Neki autori teško terete Nixona, koji je navodno još 1971. godine izdao nalog Huntu i Liddyju, budućim vinovnicima afere "Watergate", da LSD-om drogiraju kandidata za amerićkog predsjednika, Andersona. Ispostavilo se da to nije izvedivo, pa se nastavilo s planovima kako na trip poslati bradatog kubanskog vladara Castra i Gamala Abdela Nasera. Isti izvor tvrdi da je veći dio dosijea, koji su se odnosili na moguću uporabu LSD-a kao sredstva za izazivanje masovnih halucinacija, dao uništiti još 1973. godine Richard Helms.

Mnoge su stvari ipak izbile na vidjelo, pa su neke službe optuđivane da su davale LSD studentima bez njihove privole, a često i da oni to nisu ni znali. Posebno su obučene prostitutke odvodile "mušterije" u stanove snabdjevene ogledalima, iza kojih su se nalazile skrivene kamere. Istim bi davali određene doze LSD-a, njihove bi se reakcije snimale, a bilo je i ųrtava. Ljudi nisu znali što se događa i u panici su se znali ozlijediti, ili pak skoćiti s prozora. Za osobito rizićne eksperimente na ljudima optužen je jedan ugledni stručnjak, dr. Harris Isbell, a kao onaj koji se bavio istrađivanjima LSD-a kao mogućeg "seruma istine" najćešće se spominje jedan ekscentrik, dr. Sidney Gottlieb.

Znanost je izgubila nevinost u oćima obićnih ljudi, osobito kada je postalo jasno da se kao naknada za dragovoljno sudjelovanje u ispitivanju LSD-a narkomanima davao heroin ! Edward Kennedy je dobro kapitalizirao ove grijeha CIA-e i zapoćeo s oštrom javnom kampanjom protiv prevelikih ovlasti koje neke obavještajne službe imaju. Pokusi na Amerikancima bez njihova pristanka, o kojima se govorilo i pred posebnom komisijom amerićkog Senata, šokirali su javnost.

U igru su bili uključeni i neki amerićki gangsteri, poput Ronalda Starka, koji je na ilegalno trţište u SAD bacio ćak 50 milijuna doza LSD-a, navodno bar dio u dogovoru s CIA-om. Tipovi poput Starka vjerojatno su trebali odrećenim, nepoćudnim društvenim katerogijama uvaliti drogu, kako bi ih diskreditirali i otupili oštricu njihova društvenog djelovanja. Stark se muvao po cijelom svijetu, poćesto gostovao u zatvorima, a da nikada nije rasvijetlio svoju ulogu u lansiranju golemih kolićina LSD-a na amerićko trţište. Umro je 1984. godine i tajnu uloga podzemlja u igrama oko halucinogena ponio sa sobom u grob.

Kemijsko oruđe

Da je vojska detaljno istrađila sve mogućnosti glede primjene LSD-a u operacijama na terenu postaje oćito proćitate li analizu pod naslovom "War Without Death"("Rat bez smrti"),

nezaobilaznog Sidneya Cohena. U kasnim šezdesetima američka vojska s mnogo entuzijazma traga za oblikom u kojem bi droga bila najupotrebljivija kao kemijsko oružje, za koje se govorilo da "nije smrtonosno, a može na 8 do 10 sati onesposobiti neprijatelja". Generali su impresionirani podatkom da je dovoljno svega 20 kilograma droge da se na trip pošalje cjelokupno stanovništvo Sjeverne Amerike. Ista je droga bez boje, okusa i mirisa, pa ju je, ako se upotrijebi u obliku raspršenih kapljica, nemoguće otkriti u vodi ili zraku. Doduše, u kloriranoj je vodi efikasnost droge nešto umanjena, a i ona se uz pomoć vode u kojoj je topiva može ukloniti s kontaminirane hrane. Kroz kožu će prodirati teže, no naiđe li i na najmanju ranu, djelovati će kao da je unesena u organizam preko hrane ili vode. Iako je vodovod kao posrednik kod masovne intoksikacije stanovništva upravo idealan, teško je vjerovati da bi se droga tamo dala lako ubaciti.

Uspije li to, scenarij koji opisuje efekte uistinu je dojmljiv. Otpora ulasku stranih trupa praktično ne bi bilo. Svaki bi grad izložen ovakvu napadu prestao funkcionirati, nestalo bi svake organizacije koja bi ustupila mjesto posvemašnjem kaosu, koji bi trajao još dugo nakon što bi se stanovnici otrijeznili od utjecaja halocinogena. Bio bi to zapravo vrlo humani rat, tvrdili su generali. Bez ljudskih žrtava, samo s pokojom glavoboljom. Čitava bi priča završila prije no što bi uopće i počela.

Cohen je očito dobro upućen, jer u jednom dijelu teksta koji je mnogo puta citiran, govori: "... Prikazan je jedan film o jedinici koja je bez svog znanja izložena halucinogenoj drogi. Vojnici uopće nisu bili svjesni abnormalnog stanja u kojem su se nalazili. Nisu mogli obavljati ni najjednostavnije zadatke, niti su mogli shvatiti naređenja. Narednik koji nije volio kavu (droga im je podvaljena u kavi, op. a.) ponašao se normalno, ali je jedinica bila u rasulu. Nakon pauze za kavu, dvojica se vojnika nisu mogla prestati smijati i bespomoćno su kikotali cijelo popodne. Ostatak ljudi je bio neupotrebljiv za bitku. Pokušali su slijediti složene narednikove naredbe, ali je discipline i preciznosti sasvim nestalo. Situacija je podsjećala na komediju, vojničku farsu koju bismo mogli nazvati "Dan kada se vojnici nisu mogli prestati smijati"..."

Kod ovakve vrste primjene droge nemoguće ju je dozirati, pa bi zacijelo bilo dosta onih koji bi primili visoku dozu, što bi, prema saznanjima američke vojske, rezultiralo panikom i strahom od ludila. To bi dovelo do masovnih ubojstava, ali i samoubojstava. Kod priličnog broja osoba ova bi intoksikacija LSD-om dovela do trajnije psihoze, a primjedbama da bi zapravo ipak bilo teško drogu dovesti do krvotoka tih zamišljenih protivnika suprotstavljaju se podaci poput onoga da bi bilo dovoljno da nečiji prsti stignu u pripadna im usta samo na tren, pa bi to moglo dovesti do haluciniranja uslijed malih i nevidljivih količina droge koja se na prstima može zadržati i danima nakon što su oni došli u dodir sa aerosolima spravljanim iz narkotika. Po ludilom zahvaćenom gradu zaredale bi pljačke trgovina, bijegovi iz zatvora i nezapamćeni zastoj prometa, dok bi vlasti očajnički pokušavale dokučiti što se zapravo događa. Bolnice bi se punile ranjenim i sluđenim ljudima, a u mrtvačnice bi pristizali oni koji nisu imali sreće da prežive nezapamćeno kolektivno ludilo. Bio bi to vrhunac morbidne vizije arhitekata masovne destrukcije izazvane djelovanjem jedne od najjačih poznatih halucinogenih droga.

Romantično doba "crvene opasnosti" nepovratno je prošlo, pa je strah od Rusa naoružanih drogama danas bez ikakve osnove. A i izgleda da je LSD kao kemijsko oružje odbačen još početkom sedamdesetih, po svemu sudeći zbog nekih nedostataka zbog kojih se ovaj otrov nije mogao, usprkos svojoj djelotvornosti u iznenađujuće maloj koncentraciji, dobro rasporediti na mnogo ljudi. Ono što je ostalo priče su o globalnoj zavjeri, prema kojima iza zasipavanja tržišta halucinogenim drogama stoje nevidljive, podle i nama teško dokučive sile.

Za neke su to obavještajne službe, za druge centri financijske moći koji prema danas popularnim teorijama, iz sjene upravljaju čitavom našom kuglom. Oni tako odlučuju koliko nas treba pošandrcati i koga treba neutralizirati ako se suviše približi istini o pravoj povijesti ljudske vrste. Teorije se zavjere danas uzimaju sasvim ozbiljno, ima autora koji tvrde da iza svega toga stoji, nitko drugi do—vanzemaljci. Oni su nam, kako to možemo pročitati u New Age literaturi, podarili razna čuda tehnologije, a mi im dozvoljavamo mutilacije životinja i otimanje ljudi. U naše ime taj su "deal" dakako napravile svjetske vlade, a jedna je od najčešće spominjanih manipulacija masom i lansiranje na tržište stalno novih psihoaktivnih supstanci koje pružaju nove, sve snažnije i uzbudljivije iluzije. To će jednog dana dovesti do takve gladi za izvanosjetilnim doživljajima da će buduća svjetska vlada uspostaviti kontrolu nad Zemljanima servirajući im juhu od koje će imati halucinacije 24 sata na dan.

U težim slučajevima izvanzemaljce okrivljuju i za silno razvijenu kemiju halucinogenih droga. Psihotropne tvari trebaju otupiti naš intelekt i spriječiti nas da iza određenih suptilnih promjena oko nas uvidimo zavjeru nezamislivih razmjera, koja će u biti razriješiti sukob čak sedam raznih vanzemaljskih civilizacija, koje vode bitku na našoj planeti, s različitim motivima. Isto tako kao što su nekada San Franciscom jurili hippyji golih guzica propovijedajući slobodnu ljubav začinjenu LSD-om, ili kako su to vjerovali, "vitaminom ljubavi", danas neki drugi klinici jure okolo upozoravajući svijet na to da droge nisu ispile iz torbe vraga, već letećeg tanjura dinoida, reptoida, "sivih" ili kako ih sve već zovu.

Suludo, ali ljudi današnjice, bar na Zapadu, uglavnom ne uzimaju halucinogene droge iz znatiželje, već u potrazi za smislom. Kada u izmijenjenoj kemiji vlastita mozga ne nađu ono što su tražili, najčešće odustaju. Katkada to objašnjavaju iznenadnom svijesti o manipulacijama kozmičkih ili bar planetarnih razmjera, drugi puta željom za buđenjem, pročišćavanjem od molekula koje kreiraju stvarnost koja se ipak čini nestvarnom. I sam je bivši "Beatle" George Harrison, sjećajući se starih dana, rekao: "Imao sam tu tvar u jednoj bočici (LSD, op. a.), bila je to tekućina. Jednog sam je dana jednostavno bacio i rekao si da više to ne želim unositi u svoj mozak...".

Dakako, entuzijasti halucinogena još ni izdaleka nisu izumrli. D. M. Turner u svom priručniku za korisnike halucinogena drogama tepa, dajući im zgodne nadimke, pa tako LSD naziva "molekulom savršenstva", aludirajući prije svega na njenu negdašnju slavu kao sredstva za uklanjanje svih psihičkih tegoba. Vrhunac je slave dietilamida lisergične kiseline nedvojbeno prošao i sve je manje umjetnika koji svoja nadahnuća javno zahvaljuju ovoj supstanci. Tu i tamo ona ipak zabljesne, kao recimo iz usta nobelovca Karya Mulisa, koji je kao ekspert za DNA svjedočio na maratonskom procesu O. J. Simpsonu, negdašnjoj američkoj športskoj zvijezdi optuženoj da je priklala svoju bivšu suprugu i čovjeka koji se kod nje slučajno našao. Mulis se pred kamerama CNN-a pohvalio da je često uzimao LSD, koji je poticao njegovu kreativnost. Ta je izjava prokomentirana kao—ekscentrična.

Howard Stern, najotkačenija američka radijska megazvijezda čiju emisiju sluša čak 18 milijuna Amerikanaca, u svojoj skandaloznoj knjizi "Miss America" zajedljivo opisuje kako se s drogama prvi puta sreo u srednjoj školi, kada je netko držao predavanje o štetnosti narkotika i pri tome pokazivao uzorke istih. "Kada sam ga slušao, poželio sam isprobati svaku od njih"—tumači Stern, ismijavajući zastrašivanje javnosti kao posve neefikasno sredstvo u suzbijanju narkomanije.

Uskoro je to i učinio, da bi jednom, igrom slučaja, uzeo preveliku dozu LSD-a. Nakon što su mu prijatelji bezuspješno pokušali pomoći, odteturao je do kupaone i pogledao se u ogledalu:" Vidio sam kako mi lice postaje tamnocrveno, a zatim crno. Meso je otpadalo s

mog lica, dok nisam vidio samo kosti. Žile u mojoj glavi pretvorile su se u crve i ti su crvi izlazili kroz moje očne duplje. Uz sve to, spopadale su me jezive misli i u nosnicama sam osjećao užasan smrad.

Zapalio sam cigaretu. Dim koji sam ispuhnuo bio je crn. Pogledao sam svoje ruke i vidio da mi dlake na njima rastu. Zatim su se pretvorile u insekte koji su šetali gore dolje...".

Stern pokušava spriječiti navalu panike, a li dolazi do zaključka da mu je vid toliko slab da ne može sa zidnog sata očitati koliko je sati. Pomišlja da se radi o trajnom oštećenju mozga i odlučuje odagnati moru lijeganjem u krevet. Iskrivljena percepcija ostaje i kod zatvorenih očiju. Moli svog prijatelja Lewa da ga odvuče na obalu rijeke Charles u Bostonu, gdje se sve i odigrava. Uz svježi povjetarac s rijeke, pred jutro zapada u san. Halucinacije nestaju, ali Stern još dva tjedna pati od teške upale grla i otečenih žlijezda. Povremeno se vraćaju bljeskovi gadnog iskustva sa halucinogenom i ova danas ekstremno popularna zvijezda više nikada neće uzeti drogu. No, ni to neće biti kraj.

Howard Stern će još godinama patiti od opsesivnih misli i depresija, koje pripisuje opisanoj avanturi sa LSD-om. Tako je ovaj mag radijskih valova, koji je slavu stekao pozivajući u studio upravo ljude koji su sa sobom činili najveće ludorije, najbolja opomena onima koji na eksperimente sa drogama gledaju potpuno nesvjesni mogućih trajnih i tragičnih posljedica svoje mladenačke znatiželje.

KOKAIN anđeo smrti s Anda

Gotovo svako pisanje o kokainu u pravilu počinje ispovjestima konzumenata dugoprugaša, kako bi se dočarala jedna relativno slabo poznata činjenica. **Heroin** i **kokain** djeluju na ljudski mozak tako da stimuliraju osjećaj ugone u odgovarajućim moždanim centrima, koje laički možemo zvati "centrima za užitak". Dok to heroin čini u određenom smislu zaobilaznim putem, kokain je jedinstven po tome da na te centre djeluje izravno, punom silinom, osobito ako se uzima u obliku "cracka", svog najzloćudnijeg oblika. Ovo jedinstveno svojstvo čini kokain kraljem među narkoticima, a njegove očaravajuće moći toliko privlačnima da lako "zakvače" svakoga tko se s njime poigra.

John C. Flynn u svojoj knjizi "Kokain" opisuje slučaj stanovite Helen, žene sredene obiteljske situacije i materijalnog stanja, i njena zaručnika Charleya. Mladi par bez očiglednih životnih problema i s obećavajućim karijerama, još uvijek bez roditeljskih obveza, počinje se poigravati s "magičnim praškom" na cocktail partyjima priređivanim uglavnom u kućama prijatelja preko vikenda. Uskoro obilje alkohola i raznih, relativno slabijih stimulativa, ne pruža dovoljno uzbuđenja i netko u igru uvodi—kokain.

Prema nekim autorima, prvi je susret s kokainom u pravilu neugodan i može izazvati nervozu, nesanicu, gađenje i osjećaj slabosti.

Međutim, prvo je iskustvo mladoga para prava bomba, eksplozija uma u neobjašnjivom valu radosti u kojem se tope svi strahovi, nedoumice i monotonija svakodnevnog zgrtanja dolara. Podmuklo molekularno božanstvo postupno postaje jedini motiv vikendaških izživljavanja u bogatu okružju, a doze svakom prilikom rastu. U kuloarima na glasu kao snažan afrodizijak, kokain dramatično poboljšava seksualne odnose mladog para i Charleya čini doslovce neiscrpivim. Vikendima nitko ne spava i intenzitet se orgijanja ne smanjuje.

Polako, gotovo neosjetno, uzete količine skupe droge rastu, da bi Helen i Charley primjetili nešto neobično. Seks postaje sve nezanimljiviji, jer ono što im daju bijeli kristalići, gospodari sićušnih stanica njihova uma, toliko plijeni neopisivom energijom i užitkom da im se i orgazam, uz osjećaj vlasti i moći jedini ozbiljniji konkurent, kada je ugoda u pitanju, ne može suprotstaviti.

Dok drhtavom rukom, uz pomoć žileta na položenom ogledalu, Helen u paralelne redove slaže bijeli kristalinični prašak, ni ne sluti da je silazna linija već počela. Bijeli Bog južnoameričkih domorodaca će naplatiti kaznu onima koji su preuboko zavirili u kemijski Raj. Helen zna da ostatke kokainskog praška ne valja zbog njegove gorčine gutati, već tek blago njima natrljati desni, koje će malo utrnuti. Glavninu će ušmrkati u nosnu šupljinu. Za to može poslužiti uredno smotana dolarska novčanica, a kada su u pitanju moćnici, kojima je droga već pomutila um, u uporabu ulazi sto dolara. No, bit će dovoljna i kakva staklena cjevčica, ili slični instrument, koji će kokainu omogućiti da sprži nosnu sluznicu, što korisnik, mesmeriziran neutaživom žeđi za iluzornim nebesima, neće ni registrirati. Obično do trenutka kada će, ako uopće doživi taj trenutak, njegova nosna hrskavica istrunuti do te mjere da će je trebati kirurškim zahvatom zamijeniti plastičnom, ili srebrnom.

Prije ubojstva Johna Lennona ispred njujorške stambene zgrade Dakota, šušalo se da mu je uslijed oštećenja nastalih uzimanjem kokaina bila potrebna spomenuta operacija. Neki manje mu skloni biografi tvrdili su da je i njegova supruga, Japanka Yoko Ono, redoviti potrošač visokokvalitetnog kokaina.

Ono, što je danas jasno, jest da **kokain** stvara jaku ovisnost i to vrlo brzo. Autori pak poput Bruna Bisia ističu da "... ne postoji nikakva fizička ovisnost u odnosu na kokain pa, prema tome, nema ni sindroma apstinencije u slučajevima dezintoksikacije...". Ipak, on podsjeća da je ona možebitno nazočna, kada se uzmu u obzir psihički i mentalni aspekti.

Kokain djeluje na sasvim određene dijelove mozga i to izravno, a dijelovi o kojima je riječ filogenetski su vrlo stari, odnosno nastali su u ranoj fazi čovjekove evolucije. Ti "centri za zadovoljstvo" ili, kako ih neki zovu, "centri za nagrađivanje" postoje i kod dosta velikog broja životinjskih vrsta. U čovjeka su ostali ušćuvani kroz milijune godina evolucije, jer igraju važnu ulogu u borbi za opstanak i prilagodbu. Ugoda nam na neki način daje do znanja da smo učinili nešto što je korisno za naš organizam. To nam je u evolutivnom procesu bila nagrada za uspjeh, korak naprijed koji smo učinili.

Dakako, centre odgovorne za normalan osjećaj zadovoljstva možemo, uz pomoć određenih droga, stimulirati preko svake mjere, što našim osjetilima donosi užitke daleko iznad poznatih nam granica, ali i zastrašujuću i potpunu ovisnost, koja će nam život pretvoriti u pakao između dvije doze narkotika. Razdoblja sreće će se skraćivati, a naše mentalno, fizičko i financijsko propadanje ubrzavati.

Danas, kada je mehanizam "priključivanja" kokainskih molekula na specifične receptore u mozgu više-manje poznat, stručnjaci strahuju da bi znanost u službi kontrole nad populacijom mogla proizvesti narkotik, koji bi se još bolje vezao na iste receptore i izazivao ekstazu snažniju i od kokainske. A time i bržu i jaču ovisnost. Nije isključeno, dapače, za očekivati je da bi takva tvar mogla biti i znatno jeftinija od trenutno najopasnije droge, a što bi to značilo, bolje je i ne razmišljati. Uz gigantske zarade i apsolutnu kontrolu nad potrošačima, bilo bi to jedno od najjačih bioloških oružja sporog djelovanja.

Moj američki znanac Michael šest je godina živio kao diler kokainom u Kaliforniji. Na napudranim nosevima dokonih gospođa i nervoznim biznismenima željnim predaha zgrtao je velik novac.

"Kokain se tamo prodaje u ogromnim količinama", govorio mi je. "Ja sam ga raznosio dva, najviše tri sata dnevno. Sve je bilo uhodano, nitko nije pravio probleme. Vidio sam previše ovisnika da bih se u tu vražju stvar upustio i sam. Ali, jedan se od mojih prijatelja zakvačio. Biznis nije išao idealno, uhvatila ga je depresija. Dao sam mu malo, tek toliko da ga podignem. Mislio sam da uzima drogu tu i tamo, ali nažalost, postao je teškim ovisnikom vrlo brzo. Biznis mu je opet krenuo i najveći je paradoks da je kokain bio taj koji je gutao lavovski dio zarade. Zadnju je godinu života potrošio čak 300 tisuća dolara, mahom na kokain, manjim dijelom na prostitutke i dilere koji su ga okruživali. Umro je u stanju totalnog rastrojstva, bio je potpuno uništen. Mislim da je smrt nastupila uslijed prevelike doze, pred sam kraj više nije mogao ni kontrolirati unos narkotika u svoje tijelo."

"Prestao sam s tim prokletim poslom i preselio u Chicago. Nitko, tko nije bio upleten u ovako nešto, ne može shvatiti demonsku moć kokaina..."

I Marc, koji je godinama vozio noćni taksi u Anchorageu, na dalekom sjeveru, u Aljasci, potvrđuje svoja iskustva s dilerima i ovisnicima o kokainu koje je sretao silom prilika. Danas oženjen i otac jednogodišnje djevojčice, prisjeća se dana kada je noćima razvozio crne dilere, a ujutro na posao odvozio imućnije žene, koje bi na stražnjem sjedalu taksija vadile pudrijere snabdjevene žličicama i ušmrkavale kokain.

"Bio je to odvratan život, svakoga sam jutra sa stražnjeg sjedišta šmrkom ispirao bljuvotine, spermu i injekcijske šprice, pa zatim opet, popivši dvostruku kavu, bez sekunde odmora, sakupljao mušterije, koje sam razvozio na posao, dok su se one, bolje rečeno mnoge od njih, drogirale... Tek bih nakon toga odlazio kući i odpavao par sati...".

Bijeli čovjek

Vratimo se Helen, koja je upravo ušmrkala dva, tri uredno poslagana retka kokaina. Silovita ugoda uzdrmala joj je čitavo tijelo, milijuni su molekula požurili na svoja mjesta, hvatajući krvotok kao brzi vlak, koji ih jedini može odvesti na mjesto gdje će obaviti jedini posao zbog kojeg su stvoreni. No, ovoga je puta željeni efekt izostao. Dogodilo se nešto drugo, mnogo stravičnije od najluđeg sna, koji je Helen mogla sanjati. To, što joj se dogodilo, zapravo itekako opravdava izjavu jednog američkog eksperta za droge: "Mi u ovoj zemlji imamo toliko iskustva s kokainom, koji zaista predstavlja golem problem, ali nažalost, moram konstatirati da je tako malo onih koji stvarno shvaćaju što je kokain...".

Prema izvješću hitne službe Opće bolnice, u koju je Helen primljena, nađena je sklupčana iza dijela kuhinjskog namještaja, s nogama privučenim prsima i obujmljenim rukama. U bolnici su zamjetili da je zgrčila ramena, opustila čeljust i izokrenula oči prema gore. Izraz užasa na licu i lutajuće, izgubljene oči ukazivali su da nije shvaćala što se oko nje zbiva. Vidjela je čovjeka u bijelom kako joj govori, no nije njegove riječi mogla pretočiti u misli koje bi joj bile jasne. Žestoki zvuci, nalik prodornu zvižduku, odzvanjali su unutar njene lubanje, dok su joj bljeskovi svjetlosti oduzimali i ono malo razuma što je preostalo u dezorganiziranim stanicama njena mozga zatrovana kokainom.

Dok je urlala: "Isključite svjetla!", tijelo joj se počelo grčiti u valovima i netko je povikao: "Grand mal! Grand mal!...". Helen je dobila napad epilepsije i osoblje je hitne pomoći priskočilo, kako se ne bi udavila vlastitim jezikom. Dok su milijarde impulsa grozничavo lutale njenim mozgom u borbi za uspostavom nove ravnoteže, ona je pregrizla svoj jezik, usprkos tome što su joj liječnici bezuspješno pokušavali odvojiti gornju od donje vilice. Ona se neće sjećati gotovo ničega, tek će bolna rana na jeziku ukazivati da se dogodilo nešto grozno.

Kada se epileptični napad konačno smirio, pregled je pokazao da je 26-godišnja Helen dobro uhranjena osoba opasno povišena tlaka, proširenih zjenica, izražene groznice, povišene tjelesne temperature i pulsa od 125 otkucaja u minuti. Elektrokardiogram je pokazivao poremećaj u radu srca, koža je pacijentice bila izrazito crvena i ona se intenzivno znojila. Pregledom nosne šupljine uočena je perforacija hrskavice, što je jasno ukazivalo na osobu koja dulje vrijeme uzima kokain. Dijagnoza: toksična reakcija na kokain ili, jednostavnije, trovanje kokainom.

Kao što smo već ranije spomenuli, **prvi susret s kokainom** može biti neugodan, da bi kod drugog uzimanja osoba, ako je doza mala, već osjetila karakteristično euforično stanje,

katkada popraćeno i halucinacijama. Otrovnost je kokaina velika i neki autori navode da je unos od svega pola grama droge u organizam dovoljan za smrtni ishod. Dakako, za nekoga tko već nije stekao naviku. Oni iskusniji uzimaju jedan gram dnevno, jači ovisnici tri, a ima i onih, koji u organizam unose čak 10 grama u jednom danu !

Treba napomenuti da ovdje govorimo o obliku kokaina koji se **šmrče**, dakle o kokain hidrokloridu. On se, međutim, može uzimati i **intravenozno**, kada je znatno opasniji. Kod onih, koji su zaglibili dovoljno duboko, nisu nepoznate injekcije čiji je sadržaj kombinacija heroina i kokaina, ubitačni koktel koji izaziva katastrofalne posljedice.

Faze i užitek

U početku kokainoman otkriva drogu kao prijatelja, koji mu daje dovoljno snage kako bi ustrajao u prevladavanju nekog nerješivog problema. Opisane su razne iluzije i halucinacije, koje drogu u početku čine ugodnom, da bi postupno nastupilo trovanje, jedno od najjezovitijih poznatih u svijetu narkotika.

Kada djelovanje kokaina popusti, nastupa **bezvoljnost** i **depresija**, nastaje **psihički košmar**, ali rob droge i dalje traži društvo, često da bi odagnao **paniku** koja ga u pauzama između dvije doze zahvaća. S vremenom se razvija **psihopatija**, koja je opasna za okolinu, jer ovisnik o kokainu lako može počiniti ubojstvo u nastupu nekontroliranog bijesa ili osvetničkog impulsa. Droga dovodi i do prostituiranja, uglavnom radi dobavljanja novca. Bez obzira kako kokainoman moralno propadao, on ne nalazi snage oduprijeti se tome zlu.

Sve navedeno čini onu tvrdnju da ne postoji organska ovisnost o kokainu, jer se pri odvikavanju navodno ne javlja tipična apstinentska kriza, vrlo sumnjivom.

U **kasnijim fazama** trovanja kokainom nastupaju **halucinacije**, kod kojih žrtva vidi insekte kako pužu ispod njene kože. To mogu biti stjenice, crvi i slično, a tipična je reakcija pokušaj da se odstrane, prvo češkanjem, a kada to ne daje rezultata, fantomske se potkožne crve pokušava iščeprkati iglama, škarama i noževima. Pri tome, dakako, dolazi do teških tjelesnih povreda. Kokainoman pati i od neugodnih **iluzija** da mu je usna šupljina ispunjena oštrim predmetima, poput zdrobljena stakla, ili nekih drugih sitnih objekata koje pokušava pod svaku cijenu izbaciti iz usta. I to nerijetko dovodi do teških ozljeda.

Usprkos svemu ovome, što smo ovdje naveli u skraćenoj formi i što prosječna čitatelja zastrašuje, broj je potrošača kokaina u stalnome porastu. Nikakve naturalističke televizijske emisije o tragedijama ovisnika o "cracku" ili široke društvene akcije, koje zahvaćaju sve, od medicinskih ustanova do religijskih organizacija, očito ne mogu smanjiti priliv dolara u džepove kolumbijanskih i bolivijskih mafijaša crne namaštene kose, kao ni njihovih američkih ispostava, koje izgleda mogu kupiti dovoljan broj političara i drugih moćnika i time osigurati miran protok bijelog praha u Sjedinjene Države.

Netko je dobro rekao da nije bit u tome da shvatimo zašto kokain čovjeka upropasti, već da on našem umu oduzima svaku moć prosuđivanja što je dobro, a što loše za njega.

Obrisi odgovora na ovo ključno pitanje, koji treba razjasniti sasvim osobitu poziciju kokaina prema drugim drogama svjetskog narkomanskog podzemlja, naziru se već iz onog ranijeg naputka, kojim se služe i neki istočnjački propovjednici meditacije : čovjekova će pažnja ići za stanjima veće sreće.

Zadovoljstvo je, ako je vjerovati nekim biolozima, **najjači motiv** svih živih bića. Još 1954. godine eksperimentalni je psiholog dr. James Olds započeo s pokusima na štakorima, u kojima je, ugrađujući im elektrode u starije dijelove mozga, tragao za onim što kod njih izaziva negativnu reakciju, za onim što ne vole. Otkrio je nešto sasvim suprotno, nešto od bitne važnosti za naše razumijevanje izravnog djelovanja kokaina na određene, već spominjane centre u mozgu. Kratkim električnim impulsima, Olds je mogao kontrolirati ponašanje štakora, jer za neku jednostavnu obavljenu radnju, oni bi bili "nagrađivani" blagim električnim udarom u određenu moždanu zonu, u čemu su očito uživali. Životinjice su jurile u kuteve kaveza odakle je stimulacija dolazila, tražeći udare iznova, i to sve češće, kako bi osjećali zadovoljstvo. Olds je shvatio da postoji dio mozga, koji je odgovoran za čitav niz ugodnih iskustava, bilo to—kada je u pitanju čovjek—uživanje u dobrom obroku, uspjeh u poslu, javno priznanje, ili kupanje u moru.

Nagrađivanje ovim ili onim oblikom ugone važan je dio svakodnevice, koji često uspostavlja gotovo potpunu kontrolu nad našim ponašanjem. To je, prije svega, pripisano specifičnoj organizaciji mozga i o tome postoji vrlo velik broj znanstvenih studija, koje ovdje nisu za nas od neposredna interesa.

No, ovoj priči postoji dodatak. **Stimulacija mozga** daje nešto više od puke nagrade za određeno poznato nam ponašanje. Štakori, kojima su bile ugrađene elektrode, na taj način da su mogli, pokretanjem osobite ručice unutar kaveza, izazvati električne udare u određenim dijelovima mozga, podredili su taj užitak svemu drugom, uključujući osnovne nagone za preživljavanjem. Tako su pritiskali ručicu koja je aktivirala elektrode u mozgu sve češće i sve većom brzinom, tražeći podražaj ponovo i ponovo. Hrana i seks su ih prestali zanimati, čak i u trenucima kada im je gladovanje ugrozilo život. Potpuno izgladnjeli, radije su pokretali mehanizam električne sreće u svojim mozgićima, nego uzimali hranu koja im je bila na dohvat ruke. "Nagrada" koja je gotovo kao na lutriji dolazila iz unutrašnjosti štakorova mozga, podredila je život životinje samo jednom cilju—užitku, koji je ignorirao i samu smrt. Ali, užitku kakav u normalnim okolnostima čovjeku nije pojmljiv, jer su "nagrade" unutar ljudske glave dozirane i intenzitetom ipak manje od onih, koje mogu **ugroziti** i sam **opstanak jedinke**.

Na kraju krajeva, kakva bi to bila evolucija koja bi kreirala jedinku što će uništiti samu sebe, sjedeći negdje i voljom pokrećući paralizirajuću ugodu u vlastitu umu ?

Netko je ubrzo zaključio da bi se, slično kao u eksperimentu, mogle upotrijebiti i svoj posao obaviti sićušne elektrode smještene u ljudskom mozgu i to tako da pritiskom na dugme uklonimo bol, tugu, depresiju, ili bilo koju drugu neugodnu emociju. Zna se da su slični pokusi obavljani uglavnom na osobama u terminalnoj fazi neke bolesti, kako bi im se olakšale muke. No, mada su efekti bili barem bliski očekivanima, nastali su ozbiljni otpori ovoj praksi. U pitanje je, prije svega, došla sloboda pojedinca, koji bi lako u ovakvim okolnostima postao igračka onoga tko bi u rukama držao daljinski upravljač za aktiviranje elektroda u tuđem mozgu.

Nadalje, nitko ne može predvidjeti što može nakon duljeg vremena donijeti pretjerana stimulacija moždane kore, neće li to postati prepreka evoluciji, koja za svoje kretanje naprijed može uporabiti i nelagodu za onog tko joj se opire? Konačno, ne bi li to, gledano našim današnjim perspektivama, bilo stvaranje svojevrstnih "električnih narkomana" ?

Sve te dileme postale su bespredmetne, a da toga znanstvenici nisu ni bili svjesni. Dok još nisu vidjeli svezu između izravnog i selektivnog podražavanja električnim impulsima i

mogućnosti da to načini neka kemikalija, ulice su svjetskih megapolisa već bile preplavljene svim verzijama magične supstance. Kokain je osvajao svoje "fanove".

Kemija užitka poznata je danas većim dijelom, a lijepljenje kokainskih molekula na prava mjesta na receptorima unutar ljudskog mozga već smo objasnili ranije. Obzirom da je kokain gotovo nepobjediv saveznik u pokoravanju nečije pameti i pražnjenju njegova džepa, američki ultradesničar Lyndon LaRouche otvoreno tvrdi da iza goleme proizvodnje kokaina, kojeg treba ipak dobiti iz biljke koke, o čemu ćemo reći nešto više kasnije, stoje u svijetu vrlo ugledne banke ! On, vjerojatno pretjerujući, ide tako daleko da u svojim knjigama imenuje američke, hongkongške, švicarske, austrijske i druge banke, čak i obitelji, koje su im vlasnici, koje ne samo da peru kokainski novac, već, prema njegovim tvrdnjama, izravno ulažu kapital u njegovu proizvodnju. Izjavio je čak da bi, kada bi netko iz sustava odmaknuo tu ciglu, cijeli svjetski bankarski sistem mogao jednostavno kolabirati. Jer, radi se o milijardama dolara investicija, koje donose brzu i ogromnu zaradu.

On je navodno inicirao ispitivanje novčanica od 20 dolara pokupljenih nasumce u dijelovima Sjedinjenih Država, za koje se sumnja da su najveći potrošač kokaina. Novčanice su pažljivo očišćene specijalnim minijaturnim usisavačem za prašinu, a dobivena je prašina analizirana. Kako to tvrdi LaRouche, kokain je nađen na čak 50 posto analiziranih novčanica !

Biznis stoljeća

U ovom poslu prste imaju mnogi moćnici, a kolumbijanski narko-šefovi poput Pabla Escobara, koji je za svoje pomilovanje kolumbijanskoj vladi nudio 19 milijardi dolara za otplatu cjelokupnog vanjskog državnog duga(!), Gache i drugih, koji su loše završili, samo su žrtve nužnih čistki, kada pritisak javnosti postane opasan za one koji stvarno iza svega stoje. Tako se zapravo nije dogodilo ništa drugo do toga da je slavu tzv. medellinskog kartela, preuzeo onaj iz Calija.

U Kolumbiji je stopa smrtnosti u mlađih ljudi vrlo visoka, ljudski život ne vrijedi mnogo i vrlo je lako regrutirati siromašne mladiće, koji će za relativno bogate naknade učiniti sve što se od njih traži. Ipak, nakon prijatnji s američke strane, laboratoriji za preradu koke navodno su mahom preseljeni u nedostupna područja u susjednoj Boliviji.

Prije par godina o problemu kokaina sam razgovarao s atašoom za kulturu kolumbijanske ambasade u Delhiju, Carlosom Lozanom. Sreli smo se na koktelu kod poznate indijske filmske porodice Kapoor. Ispričao mi je zanimljivu storiju o tome kako su kolumbijanski agenti uhvatili već tada legendarnog narkobossa Pabla Escobara, koji je zbog svoje ljubavi prema meksičkoj glazbi imao nadimak "El Mexicano". Prikvačili su mini-predajnik na njegova 18-godišnjeg sina i tako došli do očeva skloništa.

No, Lozano mi je dočarao i drugu stranu medalje. Kolumbijanci tvrde da bi prestali s uzgojem koke, kada bi im bogate zemlje omogućile da se bave nekom drugom vrstom poljoprivrede. "Taj je narod vrlo siromašan i jedino što im je Bog poslao jest koka", rekao je Lozano, koji se kasnije u Bogoti kandidirao za senatora i problematiku očito dobro poznao. "Neka im bogate zemlje, u kojima se troše milijarde dolara na kupovinu kokaina, omoguće sadnju neke druge kulture od koje će moći živjeti. Naši ljudi ne žele nikoga trovati, no nema baš mnogo onih, koji pokazuju čvrstu namjeru zamijeniti koku nečim drugim i investirati u kolumbijanske seljake. Zaključak zašto je to tako, prepuštam tebi...".

Na čelu danas vladajućeg "kartela iz Calija" nalazili su se Gilberto i Miguel Rodriguez Orejuelo, te bivši novinar, Alberto Giraldo. Uz njih, čitavim kokainskim biznisom upravljale su još četiri osobe od kojih je jedna 11. siječnja, 1996. godine pobjegla iz jednog, navodno odlično čuvanog kolumbijanskog zatvora. Riječ je o Joseu Santacruzu Londonu, koji je zapravo iz robijašnice išetao u vrijeme predviđeno za protezanje nogu u dvorištu povezanom s parkiralištem za vozila civilnih službenika.

Mnogi su se pripadnici ovog kartela našli onkraj brave, uslijed jakog pritiska američke administracije na kolumbijansku vladu. Tamo se baš nisu napatili, jer im je u ćelijama služen kavijar i šampanjac, a imali su i sve moguće druge pogodnosti. Osim toga, mada se radi o fantastično bogatim ljudima, koji su svoja golema imanja stekli na prodaji kokaina, nije poznat slučaj da je bilo kome od njih oduzeta imovina niti ima nekih naznaka da će biti izvedeni pred sud. Ipak, Kolumbija postaje poprište sukoba između onih, koji pokušavaju kokainsku mafiju istrijebiti i onih, koji daju velike donacije organizacijama koje se, vjerovali ili ne, javno zalažu za legalizaciju kokaina ! Pritisci da se kokainske bossove izruči Sjedinjenim Državama do sada nisu urodili plodom, valjda zato što je političarima jasno kakvu bi ulogu mogao igrati golem novac koji kartel okreće, nađe li se njegov makar manji dio na računima stranaka uoči predizbornih kampanja.

Izgleda da malu pomutnju u romansu između političara i prerađivača koke iz Calija unosi vojska. Generali, bar za sada, ne misle da koka Kolumbiji može donijeti mnogo dobra, pa su sukobi između mafijaša i vojnih snaga sve češći. Politika je, očito, ipak jača, jer položaj vladajućih krugova, kao i nekih ključnih banaka vezanih u ovo kolo ne slabi.

U 1996. godini zaredale su optužbe na račun kolumbijanskog predsjednika Sampera, koji je, kako to proizlazi iz jednog bankovnog čeka, od kokainskog kartela primio 6 milijuna dolara za svoju predizbornu kampanju 1994. godine. Iako je krivnja prebačena na neke članove njegova predizbornog stožera, sjena sumnje je ostala. Govorilo se i o onome što se dogodilo Richardu Nixonu, a zove se "impeachment", ranije uklanjanje s funkcije predsjednika. Izgleda da je dogorjelo do prstiju, jer je krenula silovita akcija protiv najmoćnijeg kokainskog kartela na svijetu. Otkriveno je skrovište odbjeglog Josea Santacruza i on je u sukobu s kolumbijanskim snagama reda ubijen 5. ožujka, 1996. godine. Operacijom je rukovodio general Serrano, čija je popularnost u Kolumbiji golema. Nije stao na Santacruzu.

Kada su se ostali kokainski bossovi sklonili na sigurno, počela je potraga za Gilbertom Rodriguesom, koji je viđen kako ulazi u jednu zgradu, a pratile su ga agentice, pretvarajući se da joggiraju. Najsmješniji detalj u priči jest to da su ga na trenutak izgubile iz vida i nisu točno znale u koju je zgradu u ulici ušao. Srećom, Kolumbijanac se tako namirisao parfemom da su specijalizirane policajke došle do njegova skrovišta uz pomoć svojih noseva !

Miguel Rodrigues Orejuelo, šef šefova, sklonio se u jednom stanu u Bogoti. Uz pomoć doušnika, Serranovi su ga ljudi pronašli i u ovom sedmomilijunskom gradu. Kada su provalili u skrovište, narkoboss je već nestao. Tako su bar pomislili u prvi tren. Doušnik, koji je bio očito odlično informiran, upozorio je Serrana da u stanu postoji nekakav pregrađeni prostor, negdje uz WC. Kada su se policajci ponovo vratili u stan, uz samu zahodsku školjku razbijen je zid i pronađen mali prostor opremljen bocama za kisik. Rodrigues je ovdje pričeka dok su se pripadnici specijalnih jedinica razišli i iskrao se van. Pod je mini skrovišta bio pun krvi, a naknadno je ustanovljeno da je bušilica kojom su u potrazi za šupljinama ispitivani zidovi stana probila rame pritajenog gangstera !

Lov na kralja kokaina preuzela je CIA. Uskoro su pronašli njegovu ljubavnicu na desetom katu jedne zgrade u pregrađu Bogote. Ovoga puta nije pomoglo ni skrovište unutar stana, u kojem se Rodrigues namjeravao sakriti. Glave kartela pomalo su padale i šest se od sedam mozgova kokainske industrije našlo iza brave. Velikoj je akciji uspio pobjeći samo stanoviti Herrera, koji je svojedobno bio glavni snabdjevač kokainom dilera u njujorškom kvartu Queens. Ne zadugo, jer se Helmer "El Pacho" Herrera u rujnu 1996. godine predao policiji u Caliju. Nije pobjegao u Sjedinjene Države, kao što se pretpostavljalo, već se cijelo vrijeme skrivao u Kolumbiji.

Gotovo je sigurno da su novi laboratoriji za preradu koke uspostavljeni u Boliviji i Peruu, što je u igru uvelo i lokalne mafijaše. Osjetno se povećao priliv kokaina u SAD iz Meksika, gdje poslom upravlja stanoviti Fuentes, za koga nitko ne zna tko je i kako operira. Kolumbijanski karteli su uskočili i u biznis s heroinom, organizirali uzgoj opijumskog maka i prema nekim tvrdnjama, koje su vjerojatno ipak pretjerane, sada se izgubljeni prihod od kokaina uspješno nadoknađuje prodajom heroina. Spomenuti Fuentes preko duge američko-meksičke granice ubacuje stotine tona kokaina, mahom u Kaliforniju, pa je jasno da nije dovoljno začepiti jedan kanal, jer će se praktično istovremeno otvoriti novi.

Neobično žestoka akcija protiv kartela iz Calija, trećeg po veličini grada Kolumbije, inspirirana je političkim interesom, u trenutcima velikog američkog pritiska i unutarnjeg nezadovoljstva izazvanog rastućim nasiljem. Žrtvovani su svi istaknutiji pripadnici kokainskog podzemlja, ali i neki političari, bankari i čak tri tisuće pripadnika policijskih snaga, koji su primali mito od kokainskog kartela. Čistka sasvim sigurno, usprkos zapljeni većih količina kokaina i uništenju nekoliko skrivenih pogona za njegovu proizvodnju, nije iskorijenila ovaj golemi biznis. Vrijeme zahtijeva određene poteze koji će umiriti javnost u Kolumbiji, ali i u Sjedinjenim Državama, no, malo tko vjeruje da se radi o toliko radikalnom zahvatu da bi se suzbila trgovina drogom, čija popularnost na zapadnom tržištu ne jenjava.

Kako sada stvari stoje, kokain i dalje neometano prodire na zapadno tržište. U veljači 1996. godine u Americi je u tijeku suđenje dvojici Kolumbijanaca optuženih da su još u osamdesetima u SAD prošvercali 75 tona čistog kokaina ! Obojica su pripadnici spominjanog "Medellinskog kartela".

Zanimljiva je uska veza kolumbijanskih dilera kokainom i raznih sotonističkih i crnomagijskih kultova. Kada je policija provalila u dvorac Marroquin, sto godina staru repliku istog španjolskog zamka udaljenu 12 kilometara od Bogote, imala je što vidjeti. Građevina, vlasništvo Camila Zapate, jednog od vodećih financijera kolumbijanske proizvodnje kokaina, bila je stjecište obožavalaca Sotone, koji su ovdje podignuli golem oltar na kojem su se još mogle vidjeti ljudske kosti i krvave mrlje. Prema nekim indicijama, u zamku su se obavljali voodoo rituali, mada je sam oltar kopija španjolskog originala iz 10-og stoljeća, na kojem se služila Crna Misa. Nekoliko godina ranije, slično je mračno svetište otkriveno u bunkeru u kojem je kolumbijanska mafija skrivala zalihe droge, a stručnjaci tvrde da su jezivi rituali prakticirani na ovakovim mjestima trebali poslužiti kao magijska "zaštita" biznisu sa bijelim prahom ! Ipak, sve je više onih koji misle da je sve to rezultat kokainskog ludila, koje ponekad zahvaća i same trgovce smrću.

Isti je tip praznovjerja vrlo raširen i među meksičkim dilerima kokainom i heroinom. U ovom je dijelu svijeta popularna Santeria, a kultovi se ovdje među bossovima narkobiznisa osobito šire od 1986. godine, nakon ubojstva Saula Hernandeza, glave ove meksičke obitelji koja je u znatnoj mjeri kontrolirala protok svih vrsta droga preko američko-meksičke granice.

U igru ulazi stanoviti Adolfo de Jesus Constanzo, dijete kubanskih roditelja s Floride. Okorjeli homoseksualac, koji vjeruje da posjeduje paranormalne moći i bavi se najcrnijim vradžbinama neko vrijeme novac zarađuje kao muška prostitutka. Uskoro se priključuje dilerima drogom, među kojima širi krvoločni kult zasnovan na transvestitima, homoseksualizmu, južnoameričkom praznovjerju i ljudskim žrtvama. U Mexico Cityu uspostavlja čitavu sljedbu, također vjerujući da krvavim žrtvama koje se prinose na za to specijalno izgrađenim oltarima, pruža "crnu" zaštitu onima koji prenose drogu u Sjedinjene Države.

Ludilo se razmahuje kada policija u Houstonu otkriva sotonističko svetište u kojem se nalazi kokain čija se "ulična" vrijednost procjenjuje na 20 milijuna dolara! Na posjedu Rancho Santa Elena, nedaleko pograničnog gradića Matamorosa, meksičke snage sigurnosti dolaze do stravičnog otkrića. Ranč služi za sotonističke rituale za vrijeme kojih se još uvijek živim žrtvama, nerijetko ote tim američkim turistima, čupaju srca, mozgovi, oči i kralješnice. Drogirani i sluđeni gangsteri svojim žrtvama na živo režu testise i penise, a pri uhićenju se smiju, slijepo vjerujući da su potpuno zaštićeni od djelovanja vatrenog oružja ili zakonskih progona! Pokolj u Matamorosu, u kojem je kao žrtva prinesen neutvrđeni broj ljudi, tek je početak kraja jednog od vodećih dilera drogom, koji uspijeva pobjeći u Mexico City. Constanzo predstavlja preveliki rizik za mnoge, pa uskoro stradava od metka ubojice čiji identitet nikada nije utvrđen.

Pripadnici svojevrsnog homoseksualno-sotonističko-kokainskog podzemlja u ovom dijelu svijeta imaju svoje prste posvuda. U igri su TV zvijezde, djeca političara i razni moćnici. Prema nekima, tanki konci izopačenosti prostiru se i do čuvenog Antona LaVeya, poglavara američke Crkve Sotone. Jedan agent FBI-a, koji sudjeluje u operacijama protiv narkomafije na američkom tlu i ne želi odati svoj identitet, tvrdi da je ono što je poznato javnosti samo vrh ledenog brijega. Ispod vode se, kako kaže, krije čitav lanac trgovine ote tom djecom, dječjom pornografijom i bijelim robljem, a iza svega je droga, svemoćni pokretač svih mogućih perverzija.

Zločesti jezici tvrde da se kokainska mafija upuštala u financiranje holivudskih filmova koji su notornim gangsterima trebali dati aureolu gotovo simpatičnih, benignih lopuža. U tom se kontekstu najčešće spominje "Cotton Club" Roberta Evansa, sa Richardom Gereom u naslovnoj ulozi. Dakako, sva ta maskerada nije mogla prikriti svu zloćudnost onih kojima "anđeo smrti" donosi enormne profite.

Procjenjuje se, na bazi podataka skupljenih i obrađivanih tijekom 1988. i 1989. godine, da u SAD ima između pet i šest milijuna redovnih korisnika kokaina. Nevladini poznavatelji američkih prilika misle da je ta cifra veća. Broj onih, koji su svrstani u kategoriju osoba koje su kokain "probale barem jednom", penje se na čak 21 milijun, a posebno dramatično zvuči podatak da je najopasniji i najjeftiniji oblik kokaina, "crack", još tada bar jednom probalo čak 2,5 milijuna osoba !

Privlačna koka smrti

Smrtnost uslijed kokaina se u razdoblju između druge polovine 1986. i prve polovine 1989. godine udvostručila. Prema jednom izvješću za 1988. godinu čak je pola milijuna djece u dobi između 12 i 17 godina u toj godini uzelo kokain, dok se za one starije, između 18 i 25 godina, spominje brojka od 3,5 milijuna. I policijski podaci jasno upućuju na strahovit porast potrošnje "kolumbijanca" u Americi. Naime, u 1989.-toj godini zaplijenjeno je 15 puta više kokaina nego 1982.

Netko je nedavno rekao da postoje tri vrste laži: laž, prokleta laž i statistika. Zgodno, ali kada je u pitanju kokain, bojim se da ni sama statistika ne može pratiti realnost. Bar ako je suditi po riječima upućenih s kojima sam se sretao u SAD.

Dok smo šetali maglovitim obalama Mainea, pokrivenima oblucima, moj mi je prijatelj Richard tumačio: "Zaista ima mnogo onih koji rabe kokain, mislim da ih je više, no što smo toga svjesni. U jednoj je fazi kokain potisnuo heroin, jer te heroin pasivizira, otupi, dok kokain daje energiju, stimulira i ujedno baca u euforiju. Ja sam u životu uzimao sve, najviše LSD... Mislim da sam bio na nekih četiri stotine "tripova". Probao sam i heroin, a više puta i kokain i to onaj najkvalitetniji. Iskreno rečeno, otkvačio sam ga brzo, nije me impresionirao. Bilo je to deset minuta lude euforije i jedan takoreći fizički val enormne energije. Ništa spiritualno, puko utaživanje gladi za užitkom. "

Trajanje "vrhunca" iskustva različito je, ovisno o količini i čistoći uzetog kokaina, neurofiziološkim karakteristikama potrošača i razdoblja u kojem je drogu redovito uzimao. Isto važi za ostale fenomene vezane uz intoksikaciju kokainom.

"Više ne uzimam ništa, jedini je pravi put ka spoznaji životnog smisla onaj duhovni. U šezdesetima smo se igrali kemijom, često danas razmišljam kako je pravo čudo da mi se mozak nije od silnih droga pretvorio u paštetu... Ovo što rade klinci, mislim na "crack", gadna je igra... Bojim se, bez povratka... Meni kokain nije značio mnogo, ali znam da je proklet, jer sam imao prijatelja kojeg je doslovce samljeo. Uzimao je čistog "kolumbijanca", ćud mu se naočigled svih nas mijenjala. Stalno je ponavljao kako će prestati. Još samo malo, pa će prestati. I prestao je ! Ubio se pod nejasnim okolnostima. Ima tu nagađanja, ali mislim da se ubio u trenucima teške depresije, kada nije na noćnom ormariću imao "kolumbijanca", koji mu je na kraju ostao jedini prijatelj za kojeg je doista mario...".

Ova, kao i priča Stevea, Crnca iz Washingtona, pokazuje da ljudi na kokain reagiraju različito. "Ima ih koji ga mogu držati pod kontrolom godinama", tumačio mi je Steve, koji pozna neke dilere, ali i potrošače u glavnom gradu Sjedinjenih Država. "Doduše, ti su rijetki i izgleda da imaju snažniju ličnost, što dopušta minimalne količine stimulativa. Znaju se povući kada osjete kako ih preuzimaju kandže ovisnosti. U igri je i lova, jer prašak za šmrkanje udara slabije od "slobodne baze" ili "cracka", koji se puše. U cjelini gledano, kokain je ubojica koji će te dohvatiti prije ili kasnije. Među nama Crncima, nažalost, ima podosta potrošača i to onog smeća, "cracka"... Za to ima mnogo razloga, koje je teško shvatiti, ako nisi ovdje rođen. Jedan moj susjed, fini momak, talentiran, uspješan i sve to... zaglavio je... Jedne se noći sav isjekao kuhinjskim nožem ubijajući nevidljive kukce, koji su mu puzali ispod kože na rukama... Urlao je jezivo, izgleda da je vidio i nekakve bijele zmiје, što su po njemu plazile. Tada mi je prisjeo kokain, pa svoga sina stalno držim na oku. Nema toga što ne bih učinio da ga zaustavim na putu u ralje kokaina...".

Potrošači kokaina su i oni, koji bi trebali poslužiti kao primjer ostalima–političari,športaši i filmski glumci, koji imaju golemi utjecaj na javnost u zemljama poput Sjedinjenih Država.

Gradonačelnik Washingtona, Crnac Marion Barry uhvaćen je in flagranti, takoreći napudrana nosa. Malo je poznato da u glavnom gradu Amerike živi 60 posto crnačkog stanovništva, a Barry je uživao ugled popularna, sposobna i korektna gradonačelnika. Uslijed postojećih rasnih tenzija, afera je poprimila okus politike. Crnci uglavnom Barryju nisu previše zamjerali na tome da "se malo zabavio", jer se to u današnje vrijeme, pod datim okolnostima, ne smatra nekim većim grijehom.

Uslijed prevelike doze kokaina u tešku je stanju u bolnicu nedavno dovezen holivudski glumac Garry Busey, a crni komičar Richard Pryor svojedobno si je, uslijed nestručno prerađena kokain hidroklorida u oblik pogodan za pušenje, tako gadno opržio lice da je morao proći više plastičnih operacija. Komičar Freddie Prinze ubio se pištoljem u dvadesettrećoj godini života. Bio je ovisnik o kokainu. Njemački redatelj Rainer Werner Fassbinder umro je u tridesetsedmoj godini života. Na ormariću uz njegov krevet pronađen je kokain.

Nitko ne krije da kokain redovno uzimaju i pop zvijezde, što ne mogu spriječiti ni drakonski zakoni, koji oštro kažnjavaju posjedovanje i najmanjih količina droge, a o "dilanju" da i ne govorimo.

Šokantan je primjer Olivera McCalla, profesionalna boksača teške kategorije koji je za vrijeme meča protiv Lennox Lewisa, za naslov svjetskog prvaka u WBC verziji, doživio živčani slom. Jedinstven u povijesti športa, ovaj je slom na samome ringu na vidjelo iznio činjenicu da je McCall teški alkoholičar i ovisnik o kokainu. Navike ga nisu mogli osloboditi ni nakon poduljeg liječenja, dapače, potpuno je podivljao i prijetio smrću svojoj supruzi i šestoro djece. Zato je strpan u ludnicu i njegova je sudbina neizvjesna. Neki tvrde da je u borbu protiv Lewisa ušao totalno drogiran, pa sada teško optužuju slabe mjere kontrole u profi boksu, ali i Dona Kinga, koji je navodno pustio McCalla u ring makar je znao za njegovu stanje. McCall, crno dijete čikaških ulica, počeo je uzimati marihuanu sa 11 godina, da bi sa 13 već bio ovisan o "cracku". Registriran je kao teški ovisnik o narkoticima i pravo je čudo kako je 1994. godine dogurao do naslova prvaka svijeta u teškoj kategoriji. Njegova je karijera završena i predstoji mu borba koju je malo njih dobilo.

Todd ima tridesetsedam godina, dvoje djece i ženu. Bijelac je, koji živi u vili uz Pacifik. Sprijateljili smo se u Indiji, pa sam saznao da je okružni javni branitelj za kalifornijski okrug Ojai. Njegovi su klijenti oni koji si ne mogu priuštiti odvjetnika, pa ih on brani po službenoj dužnosti. Taj ga posao, usprkos vrlo solidnim prihodima, frustrira.

Branio je mnoge kod kojih je nađena droga. S gorčinom komentira besmislenost kažnjavanja crnog 19-godišnjaka desetgodišnjom robijom zbog posjedovanja pet doza LSD-a. Kada izađe, biti će sociopat, koji će patološki mrziti sustav koji mu je uništio život. A to nije cilj kazne, objašnjava mi. "Stalno gradimo nove robijašnice, a mnoge se od njih pune onima koji su imali nekakve veze s drogom", objašnjava Todd. "Te su robijašnice sve opremljenije sigurnosnim sistemima, jer su oni, koji u njih dospijevaju, sve opasniji. Evo, baš u sjevernoj Kaliforniji usavršavaju supersigurni zatvor, Pelican Bay... Moramo naći neko drugo rješenje i pomoći ljudima koji su pogriješili...".

Zanimljiv je njegov odgovor na pitanje o kokainu. "Ima ga posvuda", uvjerava me, "izgleda da se američki san pedesetih, o kući s travnjakom, roštilju i dva automobila, pretvorio u onog o televizoru u boji i kokainu...".

Španjolsko otkriće

Gadosti se događaju. Imaju i početak. A početak gadosti s kokainom seže u prilično daleku prošlost, preciznije u 1531. godinu. Španjolski vojnici, predvođeni Franciscom Pizzarom i gonjeni nevjerojatnom pohlepom za zlatom, prodiru kroz peruanski dio Andi, gdje se, po svim fantastičnim pričama koje su toliko puta čuli, kriju dragulji i predmeti od plemenitih metala neprocjenjive vrijednosti. Usput, pokrstiti će ovdje domoroce zaslijepljene znanjima i hrabrošću bijela čovjeka. Pizzaro je stigao u Novi Svijet još pred dva desetljeća i stalno je u

potraži za novim područjima, koja želi staviti pod krunu španjolskoga kralja. Za to je još pred tri godine dobio blagoslov, zapravo diskretan mig da pokori miroljubivu drevnu civilizaciju Inka. Slijep na duhovne vrijednosti ovog naroda, on hita za blagom i začinama, da bi, povijesno gledano možda prvi, nabasao na biljku prozaična izgleda. To je koka (žvakanje koke među Indiosima s Anda 1830. godine u svojoj knjizi "Putovanja u Peru" dobro opisuje švicarski prirodnjak J. J. von Tschudi, koji navodi da su domoroci mogli pod utjecajem koke, uz minimum sna, pješaćiti par dana i noći op.a.), čije lišće domoroci žvaču, kako bi im dala snagu kada treba prevaliti desetine kilometara neprohodnih terena bez odmora.

Biljci, koju će dva stoljeća kasnije Jean-Baptiste de Lamarck klasificirati pod latinskim imenom **Erythroxylon coca**, pripisuju se božanska svojstva, dapače stanovnici beskonačnih peruanskih prašuma prenose legendu o bogu koji im je podario ovo svemoćno sredstvo. Prije dolaska konkvistadora koka se koristila manje i izgleda da je bila povlastica kraljevske i drugih, moćnijih porodica. Vezana uz rituale poštovanja i na glasu kao izvor potencije i plodnosti, biljka je privukla pažnju osvajača, koje u ono doba nije bilo teško uvjeriti u postojanje njenih skrivenih, nadnaravnih moći. Domoroci su žvakali lišće koke, kako bi ukloniti umor što se javljao nakon dugih sati napornog fizičkog rada na velikim nadmorskim visinama. Prefrigani i pokvareni Španjolci shvatili su još jednu dimenziju koke. Kako bi bolje kontrolirali lokalno stanovništvo, stavili su distribuciju biljke, koju je ovaj narod koristio stoljećima, pod kontrolu. Uživati su je mogli samo oni koji su bili pokorni i crčili dovoljno za nametnutog im boga i španjolskog kralja.

Fama o neobičnoj biljci dopire i do Europe. Prva poznata publikacija, koja se bavi učincima koke, jest ona španjolskog liječnika Nicolasa Monardesa. Od te, 1596. godine do kokine službene znanstvene klasifikacije od strane Lamarcka, interes se za ovaj stimulatív javlja samo s vremena na vrijeme. Misionari su jamačno bili upoznati sa značajem ove biljke za starosjedioce južnoameričkog gorja, no za pretpostaviti je da su propovjednici katolicizma nastojali potisnuti priče koje su jednu neuglednu biljčicu uzdizale na nivo boga. Postojala je i druga strana istine, a to je da su Europejci s vremenom shvatili kako nova otkrića u području botanike mogu donijeti i neke nove lijekove za bolesti koje još tada nisu bile izlječive.

Popularna vjerovanja i stvarna **efikasnost koke** u olakšavanju nekih tegoba uskoro su rezultirali jednim vrlo popularnim napitkom korzikanskog kemičara Angela Marianija. Bilo je to vino koje se zvalo Vin Mariani, a s vremenom se proširilo i u Ameriku, da bi kao ljekovito čak dobilo laskava priznanja mnogih liječnika. U ovome su napitku uživali ruski car, princ od Walesa, kraljevi Norveške i Švedske, zapovjednik glavnog stožera britanske vojske, a papa Leon XIII ga je nazvao "dobročiniteljem čovječanstva" i nagradio zlatnom medaljom ! Na tržištu su se počeli pojavljivati i brojni drugi ljekoviti proizvodi koji su sadržavali koku. Bilo ih je raznih, a među njima i onaj za tretman-ovisnosti o drogama i alkoholu !

Ponašanje domorodaca, koji su svakodnevno žvakali lišće koke, ničime nije ukazivalo na moguću ovisnost, ili neke neugodne popratne pojave. Nakon godina svakodnevnog žvakanja koke, domoroci su se znali preseliti u niže krajeve, gdje su bez ikakvih poteškoća prestajali koristiti stimulatív koji im je za života u planinama toliko pomagao.

Većina onih koji su istraživali ovaj fenomen misli da sama koka nije ni približno opasna kao njen ekstrakt, alkaloid **kokain**. I jedan od najpoznatijih istraživača kulturnih biljaka tog dijela svijeta, Richard Evans Schultes priznaje da je za vrijeme svog boravka među tajanstvenim starosjediocima ovih dijelova američkog južnog susjeda redovito žvakao koku čitavih osam godina. Po povratku u SAD nije osjećao nikakvu potrebu za kokainom, ili nekim njegovim derivatom. Pravog objašnjenja koje bi zadovoljavalo sa strogo znanstvenog stajališta zapravo

još nema, ali se za njim traga, jer neki vjeruju da se tu možda krije odgovor na pitanje postoje li okolnosti pod kojima kokain nije toliko opasan kakvim ga poznajemo iz dosadašnjih iskustava.

Kemičari i Freud

Kemičari su se pobrinuli da iz lišća koke izdvoje ono čemu biljka duguje svoje djelovanje na čovječji živčani sustav. Radi se, dakako, o **kokainu**, izoliranom negdje oko 1860. godine, ali je ostalo sporno da li je to prvo pošlo za rukom Albertu Niemannu ili Friedrichu Gaedeckeu.

Počela je era euforičnog pripisivanja magičnih svojstava bijelom prahu nevina izgleda. Koristio se za sve i sva, a ovdje se na kraju pojavila i vojska u liku dr. Theodora Aschenbrandta, koji je sredinom osamdesetih godina prošlog vijeka dao kokain trupama koje su sudjelovale u manevrima vojske u Bavarskoj. Vjeruje se da su u Velikoj Britaniji prostitutke davale kokain vojnicima koji su u vrijeme Prvog svjetskog rata dolazili kućama na dopust.

Po svemu sudeći, takva je primjena poznata i iz razdoblja prije Aschenbrandta, no to neće ostati usamljen primjer u povijesti. Naime, Hitlerovi su kemičari u vrijeme prvih njemačkih poraza u Drugom svjetskom ratu dobili zadatak koji se svodio na sintetiziranje preparata koji bi deprimiranim ratnicima podigao moral. Tako je nastao **benzedrin**, jak stimulatив za izazivanje euforije, po nekim svojstvima nalik kokainu. Kemija benzedrina otvorila je put kasnijoj zlouporabi medicinskih korisnih **amfetamina**.

Možda bi kokain ponovo pao u zaborav da se Aschenbrandtove studije nije domogao mladi bečki neurolog, kasnije poznat kao otac psihoanalize—Sigmund Freud. Prema onima, koji su prema njemu romantično raspoloženi, "Sigi" je zapravo tražio rješenje za svog prijatelja, liječnika Ernsta von Fleischla koji je postao morfinoman. Po jednoj verziji, bolovao je od tumora živčanih završetaka, a po drugoj od nezacijeljene rane nakon amputacije članka na palcu ruke. Patio je od žestokih bolova koje je potiskivao morfijem, dok mu ta droga nije počela opasno štetiti, pa joj je njegov prijatelj Freud pokušao naći zamjenu.

Početni su učinci kokaina bili izvanredni. Von Fleischl je lako ostavio morfij, a bolovi su nestali kao rukom odneseni. Freuda je nova droga zaintrigirala toliko da je i sam počeo s njom eksperimentirati. Uzimao bi je u manjim količinama u razdobljima depresivnog raspoloženja, a išao je tako daleko da ju je preporučivao svojim kolegama, štoviše, davao ju je i vlastitoj zaručnici ! Neka od njegovih ljubavnih pisama pokazuju sasvim nekritičko oduševljenje za jednog od najvećih budućih ubojica iz svijeta molekula.

Dok on okolo propovijeda kokain kao svemoćni eliksir, njegov prijatelj von Fleischl zapada u stravične krize ispunjene luđačkim strahovima, vizijama, nesanicom i epileptičkim napadima. Iako je jasno da je u pitanju kokainska psihoza, izazvana dugotrajnom i prekomjernom uporabom još uvijek nedovoljno poznatog narkotika, Freud se kokaina odriče teška srca. I sam je 16 godina bolovao od raka čeljusti i u tom periodu prošao 33 operacije. Usprkos bolovima od kojih je patio, odbijao je uzeti morfij. Prema njegovim biografima, uzeo je samo malu količinu dan prije smrti. Usprkos svemu tome, njegovi biografi epizodi, kojom je svojim autoritetom dao alibi jednoj od najopasnijih droga, posvećuju malo prostora. Tek nakon brojnih znanstvenih radova, koji su pokazali stvarnu opasnost od kokaina, Freud diskretno prestaje zagovarati uporabu droge koja je kroz povijest zavarala mnoge.

Interesantna je ta, rekao bih, fascinacija nekih velikih umova s pojedinim drogama. Predstavnici nekih slikarskih stilova navodno su stvarali pod utjecajem kokaina, a u tom se kontekstu spominju kubisti, futuristi i dadaisti. Dok Freud ne skriva često citirano obožavanje kokaina, Jean Cocteau je na sličan način razmišljao o opijumu, Baudelaire o hašišu, Aldous Huxley o meskalinu, a u novije vrijeme nobelovac Kary Mulis o LSD-u.. To bi bilo simpatično da bolnice nisu pune onih koji su sličan zanos platiti trajnim ludilom, a nerijetko i životom.

Coca-Cola

Kokain može poslužiti kao lokalni anestetik i to mu je bila posljednja legalna uporaba. No i tu je ugrabio žrtvu u liku dr. Williama Halsteda, čovjeka kojeg katkada zovu "ocem američke kirurgije". Halsted si je, da bi na sebi isprobao djelotvornost novog anestetika, ubrizgavao kokain, koji će medicina kasnije zamijeniti kemijski sličnim, ali daleko bezopasnijim sredstvom—novokainom. Slavni je kirurg, međutim, uskoro uočio da ne može bez kokaina, pa se pokušao liječiti, a kada nije ni to pomoglo, u dva je navrata odlazio na mjesta na kojima mu droga nije bila dostupna. Smatra se da je poslije drugog takvog izleta, kada je dulje vremena boravio na Karibima, uspio ostaviti kokain. Izgleda da je to točno, iako neki tvrde da je pod kraj karijere čežnju za kokainom nadomjestio morfijem, od kojeg se nije rastao do kraja života.

Mnogo se ljudi pita je li kokain imao neke veze s jednim od najpopularnijih bezalkoholnih pića današnjice—**Coca Colom**". Odgovor je: da ! Prvi dio imena ovog pića dolazi od riječi kokain, jer je "Coca Cola", prema jednoj verziji, sadržavala kokain do 1903., drugoj 1904., a trećoj 1907. godine. Ovo je piće, kao sredstvo za jačanje živaca i liječenje svih tipova neurotskih smetnji, lansirao 1886. godine farmaceut iz Atlante, John Pemberton. Mada bez kapi alkohola, piće je uživalo veliku popularnost zbog svog stimulativnog djelovanja. Nije ni čudo, kada je uz kofein sadržavalo i kokain.

Iz sirupa, koji je sadržavao kokain, a koristio se za proizvodnju "Coca Cole", droga je izbačena zbog javnog pritiska, ali neki tvrde da je stvarni razlog bio formalne prirode. Lišće koke se i dalje koristilo zbog specifičnog okusa koje je davalo piću, ali je prije uporabe iz njega uklonjen alkaloid kokain. Navodno se isti ekstrakt lišća koristi i danas, a izvor biljke je sjeveroistočni Peru.

U vrijeme kada se vršio pritisak na proizvođača "Coca Cole", započela je ubrzana medijska sotonizacija stvari koja zaista ima puno pravo na nimalo laskavu vezu sa simbolom zla. Prouči li se pažljivije kako su novine donosile fantastične priče o "crnim silovateljima" iz južnih država Amerike, a sve to zbog opaka efekta kokaina na pamet, može se lako zaključiti da je netko htio jednim udarcem ubiti dvije muhe. Tekstovi su lukavo politizirani, tako da je kokain ujedno upotrebljen i u neke druge svrhe.

Zgodno je ono što mi je rekao dr. Ed, američki liječnik s privatnom praksom u sjevernom dijelu SAD, kada sam ga pitao kako to da sva ta medicinska znanost nije ranije shvatila kolika je opasnost od kokaina : "Nema mjesta čuđenju, dragi moj. Nemoj zaboraviti da su još 1915. godine vodeći američki medicinski autoriteti na sveučilištima studentima govorili da ljudsko tijelo ne bi moglo preživjeti brzine veće od 100 km/sat ! Znanost je daleko od svemoći, uvijek se spoznaje plaćaju žrtvama...".

Današnja verzija "Coca Cole", naravno, **nema** nikakve veze s opakim alkaloidom, osim imena koje podsjeća na davnu prošlost.

Nema sumnje da je **kokain** odigrao stanovitu ulogu i u **književnosti**. Nemoguće je reći koliko je pisaca koristilo ovu drogu kao stimulatív u svom radu, ali je zgodno u kakav je kontekst stavlja Sir Conan Doyle u svom djelu "Znak četvorke". Pisac Doyle kokain spominje i u drugim romanima, a istraživači poput, recimo, dr. Davida Mustoa sa sveučilišta u Yaleu, u liku profesora Moriartya u kasnijim Doylovim djelima vide utjelovljenje kokainske paranoje od koje je pisac navodno patio. Njegov junak Sherlock Holmes, po iskazu svog vjernog suradnika Watsona, tri puta dnevno u ruku ubrizgava kokain ili morfij. Jednom ga Watson pita što je uzeo, a Holmes odgovara da se radilo o 7 postotnoj otopini kokaina. Dvojica prijatelja polemiziraju o svrsishodnosti uzimanja ovakvih sredstava, a veliki detektiv inzistira na tome da mu kokain pruža izuzetnu čistoću uma i potrebnu koncentraciju.

Jasno je da je djelo pisano u vrijeme kada je kokain bio još samo jedna atrakcija iskoristiva u književnosti. Sherlockov entuzijazam, međutim, ukazuje na to da je Doyle o kokainu znao više od prosječnih čitatelja svojih romana.

Vjeruje se da je Jack Kerouac, američki antiheroj pedesetih godina ovog stoljeća napisao svoj bestseller od 175 tisuća riječi "Na cesti" pod djelovanjem amfetamina. Prema tvrdnjama jednog američkog medicinskog časopisa, roman Roberta Louisa Stevensona "Dr. Jekyll i Mr. Hyde" nastao je za svega šest dana. Ništa neobično da se ne radi o čak 60 tisuća riječi ! Stevenson je, kao teški tuberkulozni bolesnik, možda uzimao morfij, a po ovako neshvatljivo brzom pisanju autor ove špekulacije zaključuje da je jedino sredstvo koje ga je u to vrijeme moglo toliko stimulirati, bio upravo kokain. Ta mu je droga mogla omogućiti i važan uvid u postojanje skrivene tamne strane ljudske prirode, koju Carl Gustav Jung kasnije naziva "sjenom". Psihoanalitičari jungovske orijentacije često citiraju upravo ovaj roman kao primjer prepoznavanja "sjene" u književnim djelima. Jedino što vjerojatno nećemo nikada saznati jest da li je Stevenson do spoznaje o "tamnoj strani" došao zahvaljujući ubrzanim mentalnim procesima, ili trovanju kokainom.

Prerada koke

Dobiti čisti kokain, nije nimalo složen kemijski postupak, pa se tajni laboratoriji na mjestima gdje ima dovoljno sirovine, lako postave. U otkrivanju pogona za preradu koke u Kolumbiji i Boliviji koriste se najmodernija sredstva, uključujući satelite. Posao ipak cvjeta, jer se uništene instalacije obnavljaju brzo. Nije ni čudo, ako znamo da je zahtjev tržišta mjeren u stotinama tona, a neke sasvim proizvoljne kalkulacije pokazuju da je godišnji obrt kapitala vezan uz kokain, samo na američkom tržištu, preko 50 milijardi dolara. LaRouche tvrdi da je to znatno umanjena cifra i poziva se na neke statistike, prema kojima bi taj iznos mogao biti i mnogo puta veći. Njegove pristalice su otkrile čitav niz novih poduzetničkih zahvata ranije spominjanih banaka, koje su sada, uz kokainski, debelo umiješane i u biznis s heroinom, što se polako ponovo vraća u modu.

Kada smo već kod toga, treba napomenuti da investitori u ovu industriju smrti strogo poštuju načela tržišnog gospodarstva. Naime, pred nekoliko godina, kada je proizvodnja kokaina narasla do te mjere da je čak prezasitila tržište u velikim američkim gradovima, prema promatranjima LaRoucheve organizacije, cijena je najkvalitetnijeg praška iz Kolumbije drastično pala ! Ali ne zbog klasičnih tržišnih razloga. Naime, pad cijena, koji je bio iznenađujući i za one najkorjelije dilere i ovisnike, izazvan je namjerno, kako bi kokain postao dostupniji većem broju ljudi. Naravno, tako je regrutirana nova masa korisnika koji će uskoro postati ovisni do te mjere da neće moći mnogo prigovarati eventualnom povećanju cijena. To se i dogodilo. Cijene su ponovo skočile, zalihe su se kokaina smanjile i posao se normalno nastavio dalje. Dakako, sada uz još veće zarade. Usput je provedeno i redovno

čišćenje, pa su smaknute neke slabije karike u lancu, ali i one koje bi uskoro takvima mogle postati.

Tehnički gledano, lišće se koke namače u razna organska otapala, kako bi se u više stupnjeva postupka uklonili svi neželjeni sastojci koje biljka sadrži. Počinje se s alkoholom, a završava ekstrakcijom s kerozinom, čime se dobiva 60 posto čisti kokain.

Problem je u tome da svaka droga, koju želimo ubrizgati u krvotok, mora biti topiva u vodi. Grubo ekstrahirana koka, niska stupnja čistoće, ne zadovoljava taj kriterij, pa se podvrgava daljnjim zahvatima. Oni podrazumijevaju obradu oksidansima i kiselinama, čime se dobiva proizvod topiv u vodi. To je tada 99 postotni, čisti kokain, odnosno **kokain hidroklorid**, koji se "šmrče" ili unosi u tijelo intravenozno. To je onaj čuveni, bijeli kristalinični prah.

Kokain hidroklorid se ušmrkava tako da se prašak slaže u retke, obično na površini ogledala, ili stakla. Svaki redak sadrži negdje između 20 i 30 miligrama droge. Ovisno o tome koliko droge korisnik želi unijeti u organizam, on kroz nosnu šupljinu udiše određeni broj redaka. Ovaj se oblik kokaina unosi cjevčicom, smotanom novčanicom ili žličicom, tako da se jedna nosnica začepi, a na drugu naglo udahne bijeli sadržaj žličice.

Hidrokloridna forma je topiva u vodi, pa se tako otopljena može ubrizgati u žilu, a srednja doza iznosi oko 16 miligrama. Krvotok je put kojim narkotik stiže do mozga, pa će efekt biti tim snažniji, što je put do moždanih receptora kraći. Tako se žvakanjem koke unosi vrlo mala količina samog kokaina, koji prolazi kroz probavni trakt, pa efekt treba čekati najduže. Ušmrkavanjem kokain u krvotok ulazi kroz sluznicu, pa u sistem ne ulazi cjelokupna količina droge. Efekt nastupa u razdoblju između 3 i 5 minuta. Kada se koristi injekcija, željeno stanje nastupa praktički trenutno.

U igri je i intenzitet djelovanja droge, koji je najslabiji kod žvakača lišća, jak kod šmrkanja, a još jači kod izravnog unošenja narkotika u krvotok. Brzina kojom kokainoman postaje rob droge ide istim slijedom.

U potrazi za sve većim i uzbudljivijim užicima, otkriveni su još **agresivniji** oblici kokaina– "**slobodna baza**" i "**crack**". Postoji i tzv. **pasta**, poluproizvod između koke i čistog kokaina, a uglavnom ga koriste u Peruu. Radi se o smeđoj smjesi s raznim dodacima, koja se najčešće miješa s marihuanom i puši. Netko je zaključio da je najkraći put do mozga, koji droga treba prevaliti da bi ovisnika prenijela u kemijska nebesa, kroz pluća, dakle, pušenjem. Hidrokloridna forma nije pogodna za pušenje, već je treba natrag preraditi u oblik, koji ne sadrži dodatak molekuli što omogućuje njenu topivost u vodi. "**Slobodna baza**" zahtijeva nešto složeniji postupak da bi postala pogodna za pušenje, a daje efekte poput onoga u krvotok ubrizganog kokain hidroklorida.

"**Crack**" je definitivno, uz neke sintetičke halucinogene, najgora droga koja danas egzistira na tržištu. Da bi se od standardnog kokaina dobio "crack", dovoljno je u kućnoj radinosti primjeniti pećnicu, vodu i obični prašak za pecivo. Pušenjem "cracka" u mozak se u najkraćem roku unosi maksimalna količina kokainskih molekula, što garantira doživljaj neusporediv s onima bilo koje druge poznate droge. "Crack" je jeftin i dostupan, zapravo je dovoljna relativno mala količina samog kokaina u ovom proizvodu, a da se izazove reakcija koja nadmašuje sve do sada poznato. To je zbog njegovog munjevitog i izravnog djelovanja na mozak.

"Crack" je potisnuo "slobodnu bazu", jer je za njenu konverziju iz kokaina potrebna primjena nekih hlapljivih otapala, pa ako se taj postupak ne izvede s dovoljno stručnosti, zaostalo otapalo poput, recimo, etera, može kod pušenja opasno opržiti lice pušača. Upravo se to dogodilo glumcu Richardu Pryoru, ali i mnogim drugim uživaocima. Ne samo da s "crackom" nema takve opasnosti, već on djeluje intenzivnije i popularnost mu neprekidno raste, čak među djecom. Danas nije ništa neobično u SAD sresti "crack babies", djecu rođenu od majki ovisnica o ovom pravom dinamitu za mozak, koji izaziva navikavanje u rekordno kratkom roku. Te se bebe rađaju kao ovisnici o drogi i već postoje čitavi postupci kojima im se pokušava pomoći.

Vremena kada je prof. Morell, Hitlerov osobni liječnik, svome gazdi davao, obično nakon svakog vojnog poraza Wermachta, manje količine kokaina i time ga držao u dobrom raspoloženju, davno su prošla. Nema više amfetamina, koji je bar na neko vrijeme potisnuo zlu koku. Odnosno, ima ga, ali je u borbi protiv "cracka" sasvim posustao. Kada sam s jednim Amerikancem iz industrijskog grada Youngstowna u Ohiju razgovarao o kvartu, gdje se u prvoj petini ovog stoljeća rodila moja majka, dijete hrvatskih emigranata koji su tamo živjeli, on me izvjestio da se tu sada nalaze "crack houses", "kuće cracka", nastambe u kojima u strašnim uvjetima žive teški ovisnici o "cracku". Mahom se radi o ljudima, koji su više puta prolazili kroz razne programe rehabilitacije i bezuspješna odvikavanja od paklene supstance, koja je svoj pohod počela u zemlji Inka. I sada naplatilo sva zla, koja joj je u svojoj pohlepi donio bijeli čovjek.

Kokain u bilo kojoj formi, a osobito kao "crack", u prodaji **"na ulici"** nečist je i kao takav još opasniji. Preprodavači, u želji za što većom zaradom, ovoj drogi dodaju sve i sva. Kada se čitaju analize napravljene u laboratorijima FBI-a, čovjek se ne može načuditi što se sve može naći kao dodatak drogama. One koje ne ubije prevelika doza, može ubiti loša kvaliteta narkotika, kojeg si pod kraj svoje tragične karijere još jedino mogu priuštiti. Ovisnici su pak najpouzdanije karike u lancu distribucije droge, jer neće nikada odati izvor iz kojeg dolazi ukleti eliksir koji ih održava u životu. Krug je vrlo vješto zatvoren, od banaka u sjeni, korumpiranih političara i policajaca do dilera, koji drogom, novcem ili revolverom urazumljuju poneku ovčicu što pokazuje namjeru pobjeći od pomno čuvana stada. Stada koje raste iz dana u dan...

Eksplוזija nagona

Negdašnji diler Michael misli da osobu, koja još nije teži ovisnik o kokainu, može kao potrošača ove droge prepoznati samo netko tko s time ima iskustva. "To su sitni detalji u ponašanju", objašnjavao mi je, "čovjek je nekako nemiran, stalno u nekom "movingu", pali se na nevažne stvari, nenormalno je susretljiv i pričljiv. Rečenice sklapa brzo, one su često lijepo sročene. Svi mu se planovi čine ostvarivima, gotovo da su samo stvar formalnosti. Često je euforičan, gubi kriterije, a katkada se javljaju tikovi, kratki karakteristični pokreti koji se ponavljaju. Uvijek je tu neki blagi nemir i on ne može pasivno sjediti ili ležati. Mora se kretati, pa makar to bilo ritmičko skidanje nepostojeće dlake s vrha nosa. Dok kokain djeluje, sve je u redu i mislim da, ako čovjeka ne poznajete od ranije ili vam na pamet ne padne mogućnost da nešto uzima, nećete lako prepoznati onoga tko još nije čvrsto u kandžama kokaina. Ja sam snabdijevao biznismene, koji su normalno funkcionirali u svojim sredinama, a da nikome nije sinulo da je njihova neobična radna energija povezana s redovitim porcijama kokaina..."

Kokainoman srlja prema kompletnom slomu, dakako, ako na vrijeme ne zatraži pomoć i pri tome donese čvrstu odluku da se kokainu neće vratiti ni pod kakvim okolnostima. Put

kokainomana do potpune propasti, od rajskih vizija do pakla potpunog ludila, odlično opisuje Bruno Bisio. Prema njemu, nakon nekog vremena nastupaju halucinacije, koje u sebi imaju neko skriveno značenje. Obične slike postaju "žive", javljaju se i slušne halucinacije, a vizije prate stanje ekstremnog užitka i euforije. Sve to traje tako dugo dok su receptori u mozgu pod okupacijom kokaina. Kada ga ponestane, nastupa bezvoljnost i depresija i ovisnik ne pokazuje interes ni za što drugo doli za uzimanje nove doze, koja će ga vratiti u staro stanje i ponovo mu dati energiju kojom će nastaviti sa svojim poslom.

Postupno dolazi do moralne degradacije, udaljavanja od porodice i obiteljskih obveza, a psihički život žrtve kokaina postaje košmar. Čovjek primjećuje **poremećaje u mehanizmu pamćenja**, a nerijetko ga spopadaju nekontrolirani **napadi** bijesa, ljubomore ili opsesivnog, bezrazložnog straha. Ličnost mu se pomalo raspada i on postaje žrtva naglih **promjena u emocionalnim** stanjima, **manije** gonjenja i niza drugih negativnih psihičkih stanja, koja se odražavaju i na njegovu vanjsku izgledu. Gubi na težini, nema apetita, zapušten je i neuredan, a nagon za bijelim demonom sve je jači. Već opisanoj perforaciji nosne pregrade u slučaju ovisnika koji kokain šmrče, obično prethode teško zaustavljiva krvarenja iz nosa, a katkada i komplicirane gnojne upale.

Stvari kulminiraju onim što se zove "**kokainskim ludilom**". To stanje ima sve karakteristike paranoidne shizofrenije. Čovjek u tom stanju može počinuti svakojake zločine, prema drugima, ali i prema sebi. Neki misle da dolazi do oslobađanja najdublje potisnutih agresivnih nagona, koji eksplodiraju punom snagom, pa kokainoman može u takvoj situaciji počinuti samoubojstvo, ali i višestruko ubojstvo.

Ogroman broj osoba, koji bez znanja okoline, ili medicinskih ustanova, uzima "crack" dulje vrijeme, zacijelo je važan faktor kada je u pitanju rastuće nasilje u pojedinim kvartovima gradova poput Los Angelesa, Philadelphije, New Yorka, Washingtona itd. Sve je više nasilja za koje ne postoji pravi motiv, a da nitko zapravo nema evidenciju o tome koliko je stalnih potrošača "cracka" među onim najmlađima i koliko je njih već zahvaćeno "kokainskim ludilom". Evidentno je da su ljudi ovisni o "cracku" pokretne tempirane bombe s kojima je lako manipulirati.

Dr Lee Hearn, direktor laboratorija u Metro Dade Centru za medicinska istraživanja, primijetio je da su učestali **slučajevi smrtnosti** od prevelike doze kokaina, iako su količine droge nađene u krvi umrlih bile znatno ispod onih koje se smatraju smrtonosnima. Uz pomoć dr Deborah Mash iz Miamijske, ustanovio je da smrt u takovim slučajevima po svoj prilici izaziva derivat kokaina, kokaetilen, spoj za koji se zna da nastaje djelovanjem enzima u jetri osoba koje su sa kokainom uzimale i alkohol. Za kokaetilen, kojem dr Mash pripisuje snažnije narkotično djelovanje od samog kokaina, vjerovalo se da ne prodire u krvotok čovjeka, već svoj put po organizmu završava u urinu. Uskoro su istraživanja upozorila da vjerojatno nije tako, te milijuni potrošača ove droge, koji je redovito kombiniraju s alkoholom, zapravo riskiraju iznenadnu smrt od doza kokaina koje su niže od letalnih. Kokaetilen je izrazito opasan, katastrofalno djeluje na srce i potiče virus HIV-a, dajući unutar ljudskog organizma kokainu, koji već i sam može izazvati teška oštećenja poput Parkinsonove bolesti, još veću ubojitost.

Ispitivanja su pokazala da je **kriminal**, koji uključuje nasilje, često povezan s narkomanskim ludilom, koje se opet, u pravilu, povezuje s "crackom" i drugim oblicima kokaina. Povezanost kriminala s ovisnošću o teškim drogama potvrđena je brojnim studijama, a neke od najnovijih načinjene su u Nizozemskoj, koja je inače jedna od najliberalnijih zemalja kada je u pitanju potrošnja zabranjenih sredstava. Prema Martinu Grapendaalu, kokainoman u

fazama apstinencije u prosjeku od kriminalnih djelatnosti zarađuje 30 dolara na dan, dok za vrijeme uzimanja droge ta svota iznosi 85 dolara. Zanimljiva je i jedna opširnija studija, koja pokazuje od čega žive ovisnici o teškim narkoticima u "aktivnoj" fazi svog narkomanskog življenja.

Tako 29 posto prihoda ovisnik ostvaruje primanjem socijalne pomoći, svega 4 posto od poštene zarade odnosno plaće, 20 posto od prodaje droge drugim osobama, 15 posto od prostitucije, 24 posto od kriminalnih djelatnosti, na koje je u nedostatku novca prisiljen, a od ostalih djelatnosti zarađuje 8 posto od svog ukupnog prihoda. Uzmemo li u obzir da su preprodaja narkotika, te kriminalne aktivnosti, u koje je narkoman uvučen u nedostatku sredstava za život i kupovinu droge, zatim i prostitucija, zapravo sve vidovi kriminala, ispada da je žrtva neke od težih droga, poput kokaina, prisiljena 60 posto svoje zarade steći nelegalnim sredstvima. To su zastrašujuća saznanja, koja nas ponovo upućuju na ono temeljno pitanje : je li ovisnik o teškim drogama bolesnik ili kriminalac ? Većina ovisnika, prema spomenutim statistikama, stiče prihode kriminalnim aktivnostima, što ih stavlja u kategoriju kriminalaca. Do koje mjere bolesno stanje, izazvano djelovanjem droga, opravdava takav način života ?

Apostol smrti

Kokain je vrsta droge koja, bez sumnje, nakon nekog vremena od korisnika učini invalida, nesposobna za normalan život i velikim se uspjehom smatra ako se netko, tko je već postao ovisnik, otkine iz njegovih ralja. Osoba ovisna o bilo kom obliku kokaina, a posebice "cracku", nedvojbeno je **bolesnik**, kojega takvim treba smatrati i tretirati.

Smrtnost kod kokainizma može nastupiti iz raznih razloga, od kojih smo neke već spominjali. Uz spomenute simptome, što se javljaju kod potrošača kokaina, za koji su neki autori pred dvadesetak godina naivno vjerovali da mu prodaja jenjava, ima i onih, na koje se nismo osvrtni. Tako smrt, recimo, može nastupiti i od akutnog kardiovaskularnog kolapsa, a postoji i podulja lista tjelesnih oštećenja koja nastupaju u različitim fazama ovisnosti.

Uvijek me zanimalo zašto svi ti zastrašujući podaci ne utječu na one koji su već o kokainu ovisni, ili bar one koji bi to mogli postati. Konačno, i na one koji ga još nisu ni iskušali, a željeli bi to učiniti. Već spomenuto nizozemsko istraživanje bavilo se i tim problemom, a kao tipično tumačenje izdvaja objašnjenje jednog ovisnika:

"Uvijek sam mislio: meni se ne može dogoditi ništa. Ja sam iznad svega toga. Vjerovao sam u one priče, koje su stalno ponavljale da se nužno ne moraš "zakvačiti". Oni slabi će se "zakvačiti", ali ja ne..."

Ovisnost nastupa postupno, obično kada dolazi do prelaska od povremenog uzimanja droge na dnevne doze. Ovisnost se može izbjeći rigoroznom kontrolom učestalosti uzimanja, kako je to slučaj kod "vikendaša", osoba koje preko tjedna imaju složene obveze, a subotom i nedjeljom se prepuštaju orgijanju začinjenoj narkoticima. Kada su u pitanju "teške droge" ("hard drugs") u koje spada i kokain, tu kontrolu nije lako održati. Kod osoba, koje u pubertetu naglo prelaze od eksperimentiranja drogom u fazu svakodnevnog uzimanja, u pravilu dolazi do razvoja patološke ličnosti, što se može očitovati i mnogo kasnije.

Profil ovisnika o kokainu i drugim teškim drogama u šezdesetim, osamdesetim i devedesetim, po svemu sudeći, mijenja se, ali neke karakteristike ostaju iste. Društveni je status ovdje od velike važnosti, osobito za mlađe i neafirmirane osobe. Korisnik će dodatno uzbuđenje i

smisao pronaći u statusu, koji mu omogućuje od okoline osuđen i izopačen stil života. On sebe ne doživljava kao jadnog, već "otkvačenog", što oni, koji nisu imali njegova iskustva "ne mogu shvatiti". Život s drogom, s druge strane, naizgled nudi sigurnost, predvidivost životnih zbivanja, a krug u kojem narkoman boravi, sve mu češće pruža identitet, koji društvo prepoznaje. Osuđuje ga i žali, ali i respektira u negativnom smislu te riječi.

Ipak, moja osobna iskustva, u kontaktima s ovisnicima o drogama poput kokaina, govore mi da za kokain možemo lako reći ono što je netko jednom rekao za bolest raka: "Gotovo o ničemu ne znamo toliko mnogo kao o raku, a ne postoji ništa, pred čime smo nemoćniji nego pred rakom...".

Usuđujem se reći: onaj tko ništa ne zna, nepobjediv je. Nema argumenta u diskusiji s osobom koja nije upoznata sa stvarnim "horrorom" prema kojem vodi njena staza posuta bijelim prahom. Bar ne onog koji bi je mogao pokolebati, ako je dobro preparirana od apostola Bijelog Boga s Anda. Oni koji su već zaglavili, imaju ponešto drukčiji stav od onih koji još nisu. Jedan 21-godišnji mladić, ovisnik čija mi kasnija sudbina nije poznata, to mi je objasnio vrlo precizno :

"... Bolje tri godine života u raji i umrijeti mlad, nego sedamdeset samrtno dosadnih godina kao činovničić u kakvoj firmi, kojemu na kraju više ne drži prostata, pa piša pod sebe i samo maltretira okolinu. Pričaju mi o vjeri, mistici, meditaciji... Zašto da provedem godine žmireći satima svaki dan meditirajući, ili se moleći? Za malo svjetla između očiju, osjećaj opuštenosti, ili bolju probavu? Što će mi taj davež, kada s dva dima doživljavam blaženstvo, koje se ne može nazvati nikako osim božanskim. Što se tiče cijene, logično je da je ona visoka kada je u pitanju veliki dobitak, maksimalni užitak..."

Osjetio sam kako mi je njegov odgovor podigao tlak i morao sam reagirati :

"Radi se o odgovornosti ljudskog bića kojemu je podaren život. Svijesno uništavanje života i odlučivanje koliko će on trajati, bacanje je tog dara Stvoritelju natrag u lice. Da ti Stvoritelj nije podario ovaj život, tijelo i osjete, ti ne bi ni mogao iskušavati taj tvoj usrani "crack". Osim toga, koliko mi je poznato, put preko tih nebesa, bez iznimke, završava u paklu. Ne samo za tebe, već i za tvoje roditelje, suprugu, djecu... Cijenu plaćaju i oni..."

Nisam ga više sreo, ne znam je li još uopće živ. Svojom mi je vulgarno iskrenom logikom dao misliti koliko je težak zadatak onih, čiji je posao otrgnuti ovisnika o kokainu od magične privlačnosti kemikalije, koja čovjeku daje iluziju vječnosti, istovremeno mu iza leđa ubrzano pomičući kazaljke na satu života. Čime nadomjestiti neodoljivu čežnju svake stanice tijela za drogom i tako spriječiti neizbježno rastakanje bića, koje je nekad bilo nečije nevino, emotivno i toplo dijete?

Dok sam sjedio u šumi uz obalu sjevernog Mainea, nakon razgovora s ovisnicima, moji su me pokušaji ukazivanja na ljubav i tolike druge divne stvari na ovom svijetu podsjećali na dane kada sam u Sahari u šaci stezao pustinjski pijesak. Koliko god sam stiskao, pijesak je ipak pomalo klizio iz svoje zamke. Nemoć je ono što sam osjećao. Znao sam da tog istog trenutka tisuće milijardi molekula boga Inka hita prema mozgovima stotina tisuća ljudi i djece, dok računala u mnogim bankama bilježe priliv novih "zelembaća" na račune nekih poštovanih, uglednih i utjecajnih građana svijeta, kojeg ponosno zovemo civiliziranim.

IBOGAIN drogom protiv droge?

Jedna je droga, koja se nalazi na listi broj 1 zabranjenih u SAD, u društvu heroina i kokaina, zaplijenjena u 30 godina zabrane u količini od svega tri grama ! Čudno za tvar, koju smatraju halucinogenom što na ljudski mozak djeluje tako da potiče vrlo uzbuđljive vizije i, navodno, snažne psihoterapeutske efekte. Riječ je o **ibogainu**, indolskom alkaloidu izoliranom iz grma Tabernanthe iboga, koji nalazimo u afričkoj državi Gabonu i na jugu susjednog Zaira. Ovu biljku koristi pleme Bwiti, kao pomoć za izoštravanje čula lovaca i u većim količinama kod inicijacije mladih članova plemena kojom oni postaju ravnopravni, odrasli muškarci.

Biljka je, prema legendi, nastala negdje na početku Vremena. Razlučeni je Stvoritelj raskomadao tijelo Pigmejca i razbacao dijelove, iz kojih su izrasli cvjetovi. Udovici, nad kojom se sažalio, savjetovao je da, ako kroz nadnaravnu komunikaciju želi razgovarati sa svojim pokojnim suprugom, pojede korijen biljke.

Prije no što ga velikim dozama ritualne droge uvedu u stanje preko kojeg će postati odrasli muškarac, pripadnici plemena Bwiti podvrgavaju mladog kandidata višednevnom gladovanju i potpunoj seksualnoj apstinenciji. Prvog dana ceremonije njegov mu vodič daje gorki korijen iboge, koji će žvakati nekoliko narednih dana, kada će sviješću putovati po svijetovima s one strane tjelesnog iskustva i tako potvrditi svoje članstvo u plemenskoj zajednici. Aktivni se princip iboge ustvari nalazi u smeđoj kožici korijena, koji će u početku izazivati povraćanje. To se prihvaća kao još jedan oblik pročišćavanja. I, kako piše Jan Thatcher Adams "...Kako nastupaju učinci droge, čovjek ima viziju putovanja izvan vremena, kroz simboličnu smrt i ponovo rođenje. To podrazumijeva susret s Točkom Biti, starcima, precima, duhovima, Suncem i Mjesecom. Kroz to ga putovanje vode i podržavaju njegovi suplemenici, osobito kroz fizičke aspekte njegova umiranja i novog rađanja. Poslije toga, njegov se život zauvijek mijenja i on postaje ravnopravan s ostalim muškarcima iz plemena."

Grm biljke iz suptropskih kišnih šuma zapadne Afrike izaziva neobičan tip ludila kod medvjeda, što je privuklo pažnju istraživača negdje na početku ovog stoljeća. U četrdesetima i pedesetima farmaceutske su tvrtke utvrdile da **ekstrakt iboge** djeluje kao stimulat, a do 1966. godine je prodavan kao sredstvo protiv depresije i kroničnog umora. Osobitu je popularnost iza Drugog svjetskog rata uživao kod atletičara. Ovaj grm iz porodice Apocynaceae jedini je u ovoj obitelji od čak 1.700 članova, koji pokazuje psihoaktivno djelovanje, a može zbog svojih lijepih žutih i ružičastih cvjetova biti i ukrasna biljka.

Njegovo su uzimanje kod gabonskih i kongoanskih domorodaca poticali svi. Stranci zato, što je droga domoroce stimulirala na povećane napore kod izgradnje željeznice (Nijemci su u osamdesetim godinama prošlog stoljeća gabonskim domorocima davali ibogu za vrijeme izgradnje pruge Donala–Yaounde,op.a.), a domaći plemenski vračevi zato, što je predstavljala bitni dio religijskih vjerovanja kojima su se suprotstavljali prodoru kršćanstva i Islama. Ibogi mnogi pripisuju jaka afrodizijačka svojstva i djelovanje na čula lovaca, koji pod njenim utjecajem mogu sjediti u gustišu potpuno nepomično i nekoliko dana. Najčešće čekajući lava. I to su razlozi redovita korištenja droge među pripadnicima plemena Bwiti. Kod ritualne uporabe droge iskustva se potiču i plesom, te bubnjanjem, različitim kod raznih plemena, a postoji i naročiti instrument **ngombi**, neka vrsta primitivne harfe, čiji zvuk ima osobito jako djelovanje na uživatelje iboge. Svirači ngombija potvrđuju da instrument utječe

na kvalitetu doživljaja za vrijeme seanse, a neki od njih vjeruju da njihovom svirkom, nakon što su i sami uzeli ibogu, upravljaju više sile.

Melem za teške droge

Zanimljivo je da su još 1956. godine istraživači švicarske kompanije CIBA-Geigy utvrdili da ova supstanca ublažava tegobe izazvane apstinenskom krizom kod ovisnika o morfiju. Taj se podatak nekim čudom zagubio, ali je jasno da je opasnost od ibogaina uočilo vrlo moćno podzemlje narkotika. Netko je dokučio da bi odvikavanje od kokaina i heroina jednom drugom drogom moglo gadno pokvariti biznis, pa nije čudno da je ibogain zaplijenjen na crnom tržištu u zapanjujuće malim količinama. Dakle, praktično ga ni nema.

Usprkos skeptičnom odmahivanju glavom nekih eksperata za borbu protiv ovisnosti, vjerojatno će 1962. godina ući u povijest kao razdoblje u kojem je ovisnik o heroinu i filmadžija iz New Yorka, Howard Lotsof, nabasao na rijetku afričku biljku, od koje je očekivao nova, uzbudljiva iskustva. Ono što je dobio nakon 36 sati djelovanja ekstrakta iboge, bila je neka vrsta **express psihoterapije**. Štoviše, kako to sam opisuje, primjetio je da mu i više dana nakon slučajne terapije s ibogainom heroin više ne nedostaje. Bilo je to pravo čudo za teškog ovisnika i Lotsof je odlučio istom eksperimentu podvrgnuti još šest teških narkomana koji su uzimali heroin ili kokain. Navodno je njih pet bez ikakve apstinencijske krize ostavilo drogu i na više mjeseci, čak godina. Ovakvi čisto anegdotalni dokazi bacili su sasvim novo svjetlo na ibogain.

Godine 1966. George Buchi, američki Švicarac i pasionirani planinar, na MIT-u razvija prvu **sintezu ibogaina**, koja je, međutim, prilično složena, pa svi oni koji su na sebi isprobali iscjeljujuće djelovanje ove droge, kojom se pokušavaju suzbiti ostale droge, zapravo govore o uporabi ekstrakta dobivenog iz gabonske biljke. Howard Lotsof, pionir primjene ibogaina u liječenju ovisnosti o heroinu, kokainu, morfiju i amfetaminima, ali i alkoholu i nikotinu, odlazi iz SAD i provodi ovu terapiju na svoju ruku u Panami, a kasnije u Nizozemskoj, gdje radi toga nema previše problema. Ekstraktom droge se snabdijeva iz pogona kojeg instalira u Belgiji. Tako je bilo do nedavno, kada su od njegove terapije umrla dva teška ovisnika, pa je Lotsof morao svoje aktivnosti opet nastaviti u nešto sigurnijoj Panami. Navodno je smrt dvoje liječenih ibogainom nastupila zato, što su oboje na svoju ruku za vrijeme djelovanja ibogaina uzeli i heroin. Obzirom da je ovakvo polulegalno liječenje izvanredno skupo, Lotsof je do sada jednoj ili više seansi s ibogainom podvrgnuo četrdesetak ovisnika koji su zbog toga putovali iz SAD u Europu ili Panamu.

Svojedobno je u nizozemskom gradu Leidenu uspio na suradnju privoliti i nekoliko liječnika, a cijeli je postupak tamo pratila i dr. Deborah Mash, neurolog iz UM School of Medicine s Brains Endowment Bank u Miamiu i ugledni stručnjak za Alzheimerovu i Parkinsonovu bolest. Izgleda da su istraživanja doista nešto pokazala, jer je 1986. godine Lotsof utemeljio međunarodnu organizaciju za pomoć ovisnicima i patentirao liječenje ibogainom. Nakon obavljenih ispitivanja na tridesetak narkomana u Leidenu, dr. Mash i njen kolega dr. Lee Hearn, ravnatelj Metro Dade Medical Examiners Department, daju ohrabrujuće izjave o djelotvornosti ibogaina. Prema posljednjim informacijama, dr. Deborah Mash i dr. Juan Sanchez-Ramos završili su prvu fazu od Vlade odobrenih ispitivanja iboge, pa se očekuje da službene institucije pronađu sredstva za daljnje testove.

Zanimljiva su istraživanja dr. Stanleya Glicka, voditelja Odjela za farmakologiju i toksikologiju na Albany Medical Collegeu. On je uvježbao štakore ovisne o morfiju da pritiskom na dugme po želji uzimaju dozu narkotika, ali su oni nakon injekcije ibogaina za to pokazivali daleko

manje interesa. Glick tumači da glavnu ulogu kod ovisnosti igra neurotransmiter dopamin. Mnoge supstance koje izazivaju navikavanje okidač su za lučenje dopamina u različitim djelovima mozga, uključujući i specifične jezgre kao tzv. "centar za nagrađivanje". Ovdje dopamin izaziva eurofično stanje i stvara jaku ovisnost. Povećana koncentracija dopamina, međutim, nije otkrivena u "centru za nagrađivanje" laboratorijskih životinja kojima je ubrizgan ibogain prije no što im je dopušten pristup morfiju.

Glick je zamijetio da je taj efekt različit kod raznih štakora, pa katkada traje nekoliko dana, a u drugom slučaju i više tjedana. Iako to nije potvrđeno biokemijskim testovima, Glick nagađa da ibogain u živčanom sustavu životinje može prijeći u oblik koji će se u moždanim strukturama zadržati duže.

Dr. Patricia Broderick s CUNY Medical School koja je u mozgove štakora ugradila osobite senzore koji prate oslobađanje ključnih tvari, misli da ibogain smanjuje efekte kokaina supresijom proizvodnje dopamina u mozgu. Preciznije rečeno, čini se da ibogain potiče lučenje jednog drugog neurotransmitera, **serotonina**, koji pak u nazočnosti kokaina inhibira stanice koje luče dopamin. Ima špekulacija prema kojima ibogain razara Purkinjeove stanice, čime utječe na proces sjećanja i učenja, u ovom slučaju navodno na mehanizam ovisnosti o narkoticima.

Magični metak

Da pravog tumačenja za neobično djelovanje ibogaina za sada zapravo nema tumači i dr. Henry Sershan, neurolog s Nathan S. Kline Instituta za psihijatrijska ispitivanja u Orangeburgu u saveznoj državi New York. Nije jasno na koje se receptore u mozgu hvataju molekule ibogaina, a na jedno neobično svojstvo ove afričke ritualne droge upozorava Eric Taub, uz Lotsofa glavni promotor ibogaina kao sredstva za liječenje ovisnosti: "... Uzmete li ibogain, on će izazvati vizije, ne halucinacije, samo ako doista imate psihičkih tegoba. Ovu su supstancu proglasili halucinogenom, iako za vrijeme njena djelovanja nećete, kao kod LSD-a, u kutu sobe vidjeti ružičastog slona koji ovamo ne spada ni u kojem slučaju. Vratiti ćete se u sjećanju na već potisnute i zaboravljene doživljaje koji utječu na vaše današnje psihičko stanje. Potisnute su emocionalne traume mnoge dovele do ovisnosti o narkoticima. Kada u sjećanje prizovete kosture iz svog ormara, moći ćete ih se riješiti i tako suzbiti i ovisnost. Ništa vam u tome ne može pomoći kao iboga. Ne kažem da je u pitanju magični metak kojim iz ponora teške ovisnosti možete izbaviti svakog, ali mislim da je upravo čudesna činjenica da ibogain, ako ste kroz seanse s njime razriješili svoje nesvjesne konflikte, ili neku ovisnost, više uopće na vas ne djeluje ! Ja smatram da psihička nestabilnost podrazumijeva i određene promjene u kemizmu mozga koje ibogain korigira. Kada je biokemija mozga normalna, droga uopće ne djeluje...".

Ibogain se najlakše dobije izolacijom iz korijena iboge, a za jednu srednju dozu od 650-750 miligrama potrebno je oko devet kilograma korjenske mase..

Taub tvrdi da ibogain nikada ne odvodi na loši, neugodni trip, a vizije prošlosti mogu biti trodimenzionalne i sasvim realne. Što ćete proživljavati pod utjecajem droge u znatnoj je mjeri ovisno o količini uzeta alkaloida. Niskom se dozom smatra 5-6,5 miligrama po kilogramu tjelesne težine, a ta će količina čovjeku omogućiti uvid u mehanizme koji su doveli do njegova današnjeg ponašanja koje želi promijeniti. Niska doza usporava rijeku unutrašnjih slika koje kod veće koncentracije droge naviru mnogo brže. Uz upućena psihoterapeuta, ovaj

doživljaj može biti izuzetno koristan, a ako osoba želi aktivnije sudjelovati u istraživanju vlastite podsvijesti i u svoje probleme zaviriti dublje, preporuča se srednja doza koja varira od 8-11 miligrama po kilogramu tjelesne težine. Visoka se doza od 10-20 miligrama primjenjuje u liječenju ovisnosti o opojnim drogama. Taub napominje da neki istraživači koriste i dva puta veću dozu kada su u pitanju narkomani, no to je tako u slučaju primjene sintetičkog ibogaina čije djelovanje, kako se čini, nije tako dramatično kao ono od ekstrakta iz prirodnog materijala.

Stanoviti Frank Roche opisuje svoju seansu s ibogainom kao eksperiment s vlastitom svijesću: "Ibogain me zaintrigirao jer sam uvježbavao lucidno, svjesno sanjanje. Ono što sam o njemu pročitao, uklapalo se u ono čime sam se bavio. Privuklo me isto što i domoroce koje je droga vodila natrag do Izvora i pomogla im da postanu majstori sanjanja.

Imao sam problema s pićem, uglavnom pivom. Kada sam jednom počeo, teško bih prestao, ali sam znao prestati i na više tjedana, uglavnom onda kada su mamurluci postali suviše neugodni. Piću bih se vraćao nakon stanovitih iskustava, ili kad bih se razljutio. Koji puta bih to učinio kada bi se osjećao osobito dobro.

Otkada sam uzeo ibogain, uopće više nemam želje za pićem. Taj impuls se sasvim izgubio. Veći sam optimist glede svojih akcija u životu. Ako me nešto uznemiri, više mi se ne čini da je sve beznadno. Moj je život ispunjen s više samopouzdanja.

Uzeo sam srednju dozu ibogaina u 11,30 sati. Nisam osjećao mučninu, ili bilo kakvu drugu nelagodu. Droga je počela djelovati nakon dvadesetak minuta i terapeut mi je preporučio da legnem. Učinak ibogaina u prvih sat vremena bio je vrlo jak. Vidio sam kako zrake plavobijelog svjetla prodiru u različite dijelove mog mozga. Ti bi dijelovi svjetlili poput krijesnica, paleći se i gaseći.. U tom bih trenutku mogao primiti informacije od dijela mozga koji je svjetlio. Sve se odvijalo tako brzo da sam mogao hvatati samo djeliće cjeline koje su strujile mojim umom. Na primjer: kada sam pogledao terapeutkinju, istovremeno sam vidio njeno sadašnje lice i lice iz njena dva prethodna života. Tako sam ih bar ja doživljavao. Kasnije mi je potvrdila da je bila svjesna tih svojih ranijih života. Ono što sam vidio, ličilo je na golemi dosije kojem sam imao pristup. I druga sam bića u tom dosijeu vidio na isti način—njihova lica onako kako ih poznajem, a zatim i lica kakva su imali nekoć.

Ovakve i slične sekvence odvijale su se za vrijeme vrhunca iskustva, otprilike četiri sata.

Prije seanse razgovarao sam s terapeutom o podvojenosti. Osjećao sam da imam dr. Jekylla i Mr Hydea u sebi, da se pretvaram od vrlo drage osobe u najhladniju ličnost na planeti.

Povezivanje

Želim nešto pojasniti: ono što ovdje nazivam snovima bila su apsolutno realna iskustva i nisam osjećao nikakav strah. Doživljavao sam sebe kao malu, nevinu bebu zamotanu u dekicu. Iz dekice je, izlazeći iz mog dječjeg tijela, izbauljala prikrivena kreatura za koju sam znao da je Mr. Hyde mog bića. Moj je terapeut zahtijevao da zagrlim tu kreaturu. Iz svog dječjeg tijela ja sam se protegnuo i zagrlio taj odvojeni dio sebe demonska izgleda. Nisam bio prestravljen. Kako sam odvojeni dio svog bića privukao k sebi, mi smo se stopili. Posljedica je bilo povezivanje tih ranije strogo odvojenih dijelova. Osjećao sam da su sada ti dijelovi povezani i isprepleteni.

Teško se prisjetiti svih tih budnih snova, jer su dolazili brzo. Trećeg dana vrijeme se usporilo.

Prije nekog vremena imao sam svijesni san, gdje sam se želio lansirati prema zvjezdanom nebu, ali me nešto zgrabilo za rame i zadržalo, pa sam se probudio. Pod ibogainom sam gledao u to isto zvjezdano nebo s dva velika kvadrata plavobijelog svjetla s moje lijeve i desne strane. Ta su me svjetla lansirala u Galaksiju. Kako sam ubrzavao, moje se tijelo topilo postajući okruglo zlatno svjetlo. Prodirao sam u mnoge galaksije krećući se velikom brzinom. Nakon nekog vremena primijetio sam i druga zlatna svjetla. Dolazili smo iz različitih smjerova na planetu ili asteroid s mnogo kratera, koji je plutao Svemirom. Ja sam ušao u golem cilindrični tunel sa zlatnim svjetlom koje je bilo toliko jako da su me boljele oči. Morao sam gledati u križ. Ispod sebe, u krateru, vidio sam grad okružen plavobijelim svjetlom. Ušao sam u okruglu prostoriju, gdje je stajalo mnogo ljudi i drugih bića. Intuitivno sam krenuo prema dijelu gdje je nekoliko bića sjedilo na tronu. Kada god bih pogledao u nečije lice, ono bi se pretopilo u ono iz prošlog života iste osobe. Znao sam da moram gledati u plavobijelo svjetlo koje se nalazilo na jednom od tronova. Bilo je suviše intenzivno da bih se mogao na njega usredotočiti, ali pokušavao sam, jer sam znao da to moram učiniti. Onda sam se okrenuo prema drugim bićima u prostoriji i osjetio da moram kleknuti. Jedno mi je biće dodirnulo oba ramena i glavu zlatnim mačem ili zrakom svjetlosti.

Vidio sam gigantsku figuru, pola čovjek–pola zvijer, u oklopu. Pogledao sam prema dolje i vidio da su mi prsa ogromna i pokrivena gustom crnom dlakom. Pomislio sam da sam i ja pola čovjek–pola zvijer i osjetio se zbunjenim. U tom se trenutku san raspršio.

Otkada sam uzeo ibogain osjećam se bližim Izvoru i drugim ljudima...". Od Erica Tauba sam saznao za vrlo zanimljiv slučaj jedne psihoterapeutkinje koja se svojevremeno podvrgnula seansi s ibogainom. Motiv joj je bio razrješavanje emocionalnog odnosa prema biološkoj majci koja ju je kao sasvim malo dijete dala na usvojenje jednoj bogatoj obitelji. Iboga ju je odvela daleko u prošlost, kako tvrdi, u vrijeme kada je bila stara svega dva dana. Taj kratki bljesak sjećanja, koje je teško racionalno protumačiti, trenutno ju je riješio traume, jer je osjetila ljubav kojom ju je njena prava majka nosila i hranila. Nestala je svaka mržnja i ogorčenje napuštenog djeteta, znala je da nedostatak ljubavi nije bio razlog za takav majčin postupak. Svjedočanstva koja govore o subjektivnom doživljaju onih koji su prošli seansu sa čudnovatom drogom rijetka su, pa je ovo posljednje osobito zanimljivo za one koji žele ustanoviti stvarne potencijalne koristi od ibogaina kao terapijskog sredstva.

Taub je i sam eksperimentirao s ibogainom, iako nije nikada bio ovisnik. Njegova je motivacija bilo mistično iskustvo, ono što Afrikanci zovu razgovorom s "duhom iboge". Više seansi u razmaku od pola godine pružilo je ovom istraživaču dublje razumijevanje koristi koje pripadnici plemena Bwiti imaju od uzimanja korijena biljke što daje i plodove koji su jestivi, a nemaju halucinogena svojstva. Spiritualni uvidi, ako izuzmemo ovisnike o teškim drogama, jedini su poticaj onima koji uzimaju ovu malo poznatu drogu.

Takva uporaba nije ograničena samo na kult Bwitija, već i druga plemena, među kojima je najpoznatije Mbiri. U svojoj knjizi "The Healing Journey" ("Iscjeljujuće putovanje") pokuse s ibogainom opisuje i Čileanac Claudio Naranjo, a govori se da je nekima uspjelo ovu biljku uzgojiti i u Berkleyu. Iako dosta opširna, Naranjova ispitivanja ne daju naslutiti da se alkaloide iz iboge može koristiti u suzbijanju ovisnosti o opojnim drogama. Glavni sastojak biljke, odnosno njena korijena koji čitav ima psihoaktivna svojstva, prvi su 1901. godine izolirali Dybowski i Landrin. Uz glavni sastojak ibogain pronađeno je dvanaestak drugih alkaloida koji čine oko 6 posto težine kožice korijena iboge. Domoroci ibogi pripisuju i ljekovita svojstva, pa je koriste u tretmanu neplodnih žena, a ibogain stimulira apetit i probavu, te snizuje tlak.

Iboga u prevelikim dozama može izazvati smrt. Prvo nastupaju konvulzije, zatim paraliza udova, a na kraju i dišnih organa, što dovodi do fatalnog ishoda. James Fernandez, autor knjige "Flesh od Gods"("Meso bogova"), tvrdi da su vračevi kulta Bwiti katkada optuživani za umorstvo, a kao primjer navodi suđenje iz 1950. godine, kada je velikoj dozi iboge podlegao jedan gabonski dječak. Nije isključeno da je usmrćen namjerno, jer je kultu za magijske rituale trebao leš. To, međutim, nije nikada definitivno potvrđeno. Glede djelovanja iboge, vrijedno je spomenuti neka Naranjova zapažanja: "Neki osjećaju potrebu za kretanjem i plesom... U najširem smislu može se reći da su, uz arhetipske slike, životinje najčešći sadržaj vizija, a umiješanost u zaplete u situacijama nalik na snove često uključuju destrukciju ili seksualnost...".

Već sam spomenuo utjecaj ibogaina na spolnu moć muškaraca, za koje neki autori tvrde da mogu biti kontinuirano seksualno aktivni i nekoliko sati, pa se droga među domorocima koristi i u te svrhe. Nije jasno radi li se o stimulativnom djelovanju same droge ili sugestibilnosti onoga koji se pod njenim utjecajem nalazi.

U organizaciji Jellinek Clinic iz Amsterdama, od 30. lipnja do 5. srpnja 1996. godine održan je međunarodni skup ICAA 1996 Amsterdam, koji se bavio ovisnostima, a pet je istraživačkih radova posvećeno djelovanju ibogaina na ovisnike o alkoholu i opojnim drogama. Podatak je značajan jer su svi referenti s ovog skupa već spominjani i priznati stručnjaci u svojim područjima. Više nema sumnje da ibogain pomalo utire svoj put u znanstvene ustanove, mada treba opet naglasiti da Howard Lotsof svoje seanse s ibogainom obavlja u Centralnoj Americi, gdje ministarstva zdravlja nemaju ništa protiv toga da se na njihovu teritoriju američke narkomane pokuša odviknuti od droge. U drugoj polovici 1996. godine cijena je terapije u grupi od tri osobe 18.500 dolara, a ta se astronomska svota pravda velikim troškovima boravka u bolnici, a posebno proizvodnje ibogaina. U propagandnim se materijalima za terapiju ističe da se radi o neverificiranoj i eksperimentalnoj metodi. Traži se i lista droga i lijekova koje je kandidat za terapiju uzimao posljednjih godinu dana, s naglaskom na antidepresive i sredstva protiv psihoze, kardiovaskularnih oboljenja i epilepsije, a priložena je njujorška adresa organizacije koja cijelu stvar organizira.

Koristan prilog razumijevanju **tretmana ibogainom** dala je dr. Barbara E. Judd, u svom radu na konferenciji o ovisnostima održanoj u prosincu 1994. u Washingtonu. Ona je pratila liječenje ibogainom trojice teških ovisnika o heroinu i kokainu u Panami, a sretala se s ovisnicima koji su pokušali istom terapijom u SAD. Njeno je mišljenje da metoda ima perspektive zbog ublažavanja apsitentske krize, ali upozorava da se terapeut sreće s problemima poput straha pacijenta od detoksikacije, nedovoljnog razumijevanja onoga što ibogain treba pružiti i sklonosti pacijenta da se drogama vrati i nakon što je inicijalna kriza prošla. Iz svega proizlazi da ibogain, nakon jedne doze i četiri dana boravka u bolnici, kod prilično velikog broja ovisnika povećava prijemчивost za psihoterapiju, a time i šanse za oporavak rastu. Bit je svega u tome da pacijent kroz sjećanje na potisnute ali presudne konflikte iz svog života shvati što ga je dovelo na put droge. Slike koje naviru često su doživljaji iz ranog djetinjstva, a psihoterapeut ih zna iskoristiti u svrhu pomaka naprijed u liječenju ovisnosti.

Pri baratanju **ibogainom** treba biti pažljiv. Ova je molekula osjetljiva na svjetlo i dovoljno je da je se nekoliko minuta izloži svjetlu pa da izgubi svoju učinkovitost. Eric Taub upozorava i na komplikacije kod nabave sirovine iz koje će se kasnije izolirati ibogain. Naime, dodirne li ibogu neposvećeni stranac, život će mu biti u opasnosti, jer pleme Bwiti to smatra smrtnom uvredom. On je sam korijen biljke nabavljao preko uzgajivača kakaovca, a time zapravo želi

razjasniti zašto je tretman ovom drogom još uvijek tako skup. Prikupio je poveći broj svjedočanstava ovisnika koji su se podvrgnuli liječenju ibogainom.

Pacijent označen kao C., bijelac je star 42 godine i ovisnik o kokainu i alkoholu. Kokain uživa kontinuirano sedam godina. Uzimao ga je na sve poznate načine. U trenutku kada je počeo s tretmanom ušmrcava 3,5 grama droge dnevno. Pored toga teški je alkoholičar koji pije litru votke dnevno. Posljednjih godina povremeno odlazi na usamljena mjesta, gdje mu je kokain nedostupan i apstinira mjesec, dva. Na liječenje dolazi drogiran, pod utjecajem alkohola. Terapeut njegovo ponašanje procjenjuje kao "izvan kontrole", a stanje kao konfuzno.

Tretman je obavljen brzo, C. je tvrdio da je na putu kući još uvijek bio pod utjecajem ibogaina, ali je ocijenjeno da je terapija dala očekivane rezultate. Ovisnik je apstinirao od kokaina šest mjeseci, kada je cijeli tretman ponovljen. Od tada je prošla godina i pol i pacijent još uvijek apstinira od kokaina, a alkohol uzima i dalje, u nešto smanjenim količinama. Više ne pije žestoka pića, već vino i pivo, a odrekao se i pušenja, s izuzetkom jedne cigare mjesečno.

Pacijent označen slovom F. je 28-godišnjak ovisan o teškim drogama više od deset godina. Pauzirao je samo kada se nalazio u terapijskoj komuni i kraće vrijeme u zatvoru. Trošio je na heroin stotinjak dolara dnevno, a na liječenje dolazi sa skepsom. Radi se o intravenoznom ovisniku koji redovito miješa kokain i heroin i čije su ruke pokrivene ožiljcima od uboda igle. Prvi puta ne dopijeva na tretman u Europu, jer se nije na vrijeme pojavio u zračnoj luci, pa seanse s ibogainom počinje tek šest mjeseci kasnije. Po njegovim vlastitim izjavama, nakon tretmana izostaju mučnine, proljevi, bolovi u tijelu. Apstinentske krize nema i on se vraća u New York gdje živi i danas, oslobođen svoje paklene navike.

Vrlo je težak slučaj 34-godišnje žene koja je heroin uzimala od svoje 14. godine. U trenutku kada je došla na terapiju uzimala je 1 gram čistog nizozemskog heroina dnevno. Nabavljala ga je u Amsterdamu, jer je jači od onog koji je mogla naći u rodnom New Yorku. Nakon tretmana s ibogainom, ostala je "čista" čitavih šest mjeseci, kada je ponovo osjetila potrebu za narkotikom i obratila se Lotsofu za još jedan tretman. Slijedi period apstinencije u tri navrata prekidan uzimanjem manjih doza blažih sedativa. Prema podacima koji su dostupni, više mjeseci nakon zadnjeg susreta s ibogainom ova dugogodišnja ovisnica apstinira od teških droga. Ovdje treba naglasiti da većina tretiranih ibogainom nije nakon provedene terapije pod stalnim nadzorom, pa se informacije o njihovom suzdržavanju od uzimanja teških droga odnose na njihove vlastite tvrdnje.

Taubova dokumentacija sadrži podatke o 32-godišnjem Nizozemcu R., koji je do susreta s ibogainom ovisnik o heroinu, metadonu i alkoholu. Prima invalidsku mirovinu od države. Čak je 25 puta hospitaliziran zbog prevelike doze heroina, a u bolnici u više navrata završava i zbog teškog pijanstva. Po vlastitim izjavama, uhićen je bezbroj puta, uglavnom zbog sitnijih prijestupa počinjenih pod utjecajem droge ili alkohola. Živi sa ženom koja je također ovisnik o opojnim drogama. Zele se podvrgnuti tretmanu ibogainom, kako bi mogli putovati u Indiju i Nepal, što ne mogu jer im je svakodnevno potreban "shoot". Prenošnje teških droga preko granice predstavlja veliki rizik, pa se R., zajedno sa svojom djevojkom odlučuje na pokušaj odvikavanja gabonskom ritualnom drogom. Za vrijeme tretmana je agresivan, ima uz sebe šprice i veće količine droge, a izvješće o njegovu slučaju spominje "vidno poboljšanje već nakon prve seanse". O kasnijem ponašanju ovog ovisnika nema preciznih podataka.

U sklopu izvješća o tretmanu njegove djevojke može se vidjeti da su oni imali određenih poteškoća neposredno po povratku s liječenja, ali priča završava optimistično. Par se svojim

terapeutima javlja kartom iz Indije, dva mjeseca kasnije, iz čega oni zaključuju da je terapija bar donekle uspjela. Ne propuštaju, međutim, naglasiti da o kasnijoj sudbini ovog para ne znaju ništa.

Slično zvuče i ostale anegdote kojima se pokušava zainteresirane uvjeriti u djelotvornost ibogaina u liječenju ovisnosti o opojnim drogama. Ibogainu su danas nedvojbeno otvorena vrata nekih istraživačkih centara, što će možda anegdote preobraziti u znanstveno utemeljene statistike i ovoj metodi liječenja, koja je niknula iz samog narkomanskog miljea, otvoriti vrata legalnih centara za rehabilitaciju ovisnika. Ipak, napominjem da u ovom trenutku to još nije slučaj, pa se stručnjaci s oprezom izjašnjavaju o dometima ove "droge koja liječi ovisnost o drogama".

Dakako, uz one relativno nove puteve u borbi protiv ovisnosti poput, recimo, primjene buprenorfina i sličnih sredstava, redovito se javljaju pokušaji i terapije koji predstavljaju alternativu službenima.

Jedna od takovih neortodoksnih metoda liječenja ovisnosti o opijatima u posljednje vrijeme dobiva na popularnosti, mahom zbog navodnih dvije tisuće bivših ovisnika koji danas žive normalnim životom u indijskoj saveznoj državi Rajasthan, odakle spomenuta metoda i potječe. U tom je vrućem dijelu Indije, točnije u Jodhpuru, osnovan centar koji propovijeda tzv. "Manaklao" metodu liječenja od ovisnosti o opojnim drogama. Propaganda se obavlja preko brošure "Drug Free", a njen je tvorac stanoviti Jai Shanker, izliječeni narkoman koji je ostao živjeti u Manaklao Rehabilitacijskom Centru. Iz knjižice nije sasvim jasno kako funkcioniraju kampovi u kojima se obavlja odvikavanje u razdoblju od 10 dana. Inzistira se na činjenici da je ovisnik izgubio svaki odnos s okolinom, pa to grupne terapije trebaju ispraviti. "Cold turkey" se ne suzbija nikakvom zamjenom tipa metadon ili buprenorfin, već se u prva tri kritična dana daju sredstva za umirenje, vitamini, voće i dosta tekućine kojom se želi izbjeći dehidracija. Sredstva za umirenje nisu opijati, a kampovi su očito zamišljeni kao mjesta sa specifičnom unutarnjom dinamikom, gdje ovisnici jedan drugoga ohrabruju kako bi ustrajali do kraja. Kako to tvrdi Shanker, ovisnik ovdje spoznaje da je život vrijedan življenja.

Snaga volje

Cijela priča ima jaki spiritualni "štih", jer se ujutro u kampu obvezno čitaju molitve čiji su naslovi znakoviti: "Pozdrav Gospodaru Nebesa" i "Sada Ti se sasvim predajem". Slijedi nezaobilazna joga, lakše vježbe koje u pravilu ne traju dulje od 5 minuta. Cilj je ove rutine dosezanje unutarnje harmonije i mira. Centar navodno naplaćuje simbolične svote novca, kojim se pokrivaju troškovi boravka u Manaklaou. Bar je tako za sada. Dakako, Zapadnjaci su nanjušili i ovu mogućnost, pa ih je tamo podosta. Iz svih izvora u Indiji, kao i posrednim saznanjima do kojih sam došao o ljudima koji su Centar posjetili, ne mogu sa sigurnošću tvrditi da ova metoda daje dugoročnije rezultate u liječenju narkomanije. Neko sustavnije praćenje pacijenata tretiranih u Manaklaou, po svemu sudeći, nikada nije provedeno. A ono što bi bilo najzanimljivije je podatak kako dugo traje apstinencija od opijata nakon što Centar Manaklao obavi svoj dio poslova.

Dosta pohvala za uspješnu rehabilitaciju ovisnika o teškim drogama dobiva i kontroverzna Scientološka Crkva danas već pokojnog Rona L. Hubbarda. Ovaj se istraživač još ranih pedesetih proslavio svojim bestsellerom "Dijanetika" u kojem nudi neortodoksne načine oslobađanja od posljedica stresova, što postaje osnovom kasnije registrirane religije. Hubbard se bavio i problemom narkomanije, te izradio osobit program za ovisnike.

Prvi su rezultati ostvareni zahvaljujući naporima stanovitog Williama Beniteza, okorjelog ovisnika o heroinu od 13-e godine starosti, koji je 1966. godine služio svoju četvrtu kaznu u državnom zatvoru u Arizoni. Nepopravljivi se narkoman, primjenivši Hubbardove tehnike, potpuno oslobodio droge i inicirao isti program za stotinjak drugih robijaša. Tako je rođena organizacija "Narconon", koja danas ima 34 filijale u 11 zemalja, od SAD do Kanade, Danske, Francuske, Njemačke, Italije, Velike Britanije, Švicarske, Švedske, Španjolske i Nizozemske. Glasnogovornik "Narconona" je poznata američka filmska i TV zvijezda Kirstie Alley. Po nekim procjenama, ovaj je scijentološki tretman do danas prošlo tridesetak tisuća ovisnika. Kako tvrde u "Narcononu", sa gotovo fantastičnim postotkom izliječenja. U novije se vrijeme ovaj projekt provodi na heroinomanima najčuvanije meksičke robijašnice Ensenada.

Tretirani uzimaju preparat Cal-Mag, sastavljen od kalcijeva glukonata, magnezijeva karbonata i jabučnog octa. Od te se smjese spravlja napitak, a za njegovu je djelotvornost osobito važan odnos spomenutih soli u smjesi. Koriste se i velike doze vitamina A, C, D i E, dok posebnu ulogu igraju B vitamini, posebice niacinamid, koji, prema Hubbardu, utječe na mentalnu ravnotežu. U kasnijem se stadiju liječenja koristi sauniranje, kao sredstvo radikalnog čišćenja organizma, a i ono se provodi uz uzimanje osobite smjese vitamina i minerala. Razrađene su i posebne vježbe pažnje, nazvane "objektivnim procesima". One trebaju u prvoj fazi odvikavanja ovisnika od droge njegovu pažnju okretati od eventualnih neugodnih apstinencijskih simptoma prema izvanjskim objektima.

U publikacijama Scientološke Crkve nalazimo opširne opise slučajeva ovisnosti o drogama čije su žrtve danas normalni građani, oslobođeni ove zastrašujuće navike. Dobar je primjer bračni par dugogodišnjih ovisnika o heroinu. Supruga, koja je na rehabilitacijski program Rona Hubbarda došla preko svoje sestre, priča:

"...Kada smo suprug i ja započeli programom rehabilitacije po R. Hubbardu, oboje smo bili ovisni o heroinu, a uzimali smo i druge droge. Čak su mi tri liječnika rekla da mom mužu više nije preostalo mnogo života. Imao je epileptične napadaje i tri puta je preživio kliničku smrt.

Kroz apstinentsku krizu smo prošli iznenađujuće lako, obzirom na staž u uzimanju heroina i stanje u kojem smo se nalazili. Nastavili smo programom pročišćavanja organizma. Iskustva sa saunom su bila teška. Znoj je trebao izbaciti sve one zaostale metabolite narkotika. Kada je to prošlo, moj mi je suprug rekao da osjeća kao da se s njegova uma podigla nekakva magla. I ja sam se osjećala nekako probuđenom i snažnom. Na kraju više uopće nisam osjećala čežnju za heroinom. Mentalne tehnike u sklopu liječenja pomogle su nam da uvidimo zbog čega smo zapravo krenuli tim putem bez povratka. Bilo je to pravo oslobađanje i danas živimo sasvim normalnim životom..."

Naravno, nisu sve priče tako romantične i optimistične. U većini slučajeva, čišćenje organizma i vježbe "objektivnih procesa" nisu dostatni, pa su scijentolozi razradili složenije programe rehabilitacije od narkotika. U pravilu se nakon prvih stupnjeva liječenja provodi osobito prilagođen oblik tzv. auditiranja, Hubbardove tehnike vraćanja psihičke ravnoteže oslobađanjem negativnih sadržaja iz svijesti, koji su nedostupni čovjekovu analitičkom umu.

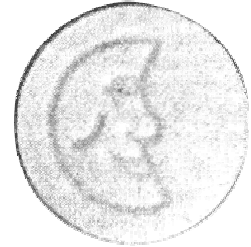
"Narconon" je u svim zemljama u kojima djeluje legaliziran, a popularnosti scijentoloških učenja i terapije u znatnoj mjeri doprinosi javna podrška slavni umjetnika i estradnih zvijezda poput Toma Cruisea, Johna Travolte, Dustina Hoffmana, Isaaka Hayesa, Chicka Coreae, Anne Archer, Kelly Preston, Billya Sheehana, Davida Pomeranza, Kate Ceberano, Marka Ishama i drugih.

Neki su se ljudi uspjeli iščupati iz kandži teške ovisnosti **snagom vlastite volje**, dok drugima katkada nije mogla pomoći ni vrhunska stručna pomoć. Za ovisnika je najbolje da bude pod stalnom medicinskom kontrolom, jer odvikavanje od droge podrazumijeva određene zdravstvene komplikacije, što međutim, ne znači da ne treba pokušavati naći i neke nove puteve kojima bi se ljudi mogli bolje suprotstaviti ovoj pošasti 20. stoljeća.

ECSTASY

Ljubav u prahu

Rijetko je koja droga izazvala toliko žučnih polemika i pravi rat oko svog stavljanja van zakona kao što je to **MDMA**, poznatiji po svojim nadimcima "Adam", "ecstasy", "droga ljubavi", "X" i "XTC" (u zemljama engleskog jezičnog područja zovu ga i Dennis the Menace, Disco Biscuits, Big Brown Ones, Burgers, M 25s, Pink Scuds, Bug-eyed Billies, California Sunrise, op.a.). Korisnici ovog sintetičkog narkotika, koji svojom strukturom podsjeća i na meskalin i na amfetamin, nisu obični "narkici" koji bježe od ovog svijeta prepunog pretjeranih zahtjeva na pojedinca. Ima i takvih, ali se većina poznavatelja X-a slaže da je to u početku bila droga terapeuta intelektualaca, biznismena i spiritualnih tragača ili onih koji će to sutra biti. Sama činjenica da je "**ecstasy**", 1. srpnja 1985. godine, u Americi stavljen izvan zakona nije naišla na jednodušno odobravanje, kao što bi to mogli očekivati u slučaju, recimo, heroína, kokaina ili nekih novijih halucinogenih sintetičkih proizvoda koji imaju katastrofalno djelovanje na ljudsku psihu.

"**Ecstasy**" je droga koju u Europi i SAD možete nabaviti lako, a javna je tajna da se masovno koristi na pop koncertima (uz opće zgražanje javno je zagovara i čuveni Sting), u disco i sličnim klubovima, ali i u intimnom okruženju. Nema sumnje da ovaj narkotik, kao uostalom svi slični proizvodi, može izazvati posljedice na zdravlje korisnika, barata se i podacima o smrtnim slučajevima, o čemu ćemo više govoriti kasnije. No njegova je privlačnost takva da su je uveli i u psihoterapiju. Navodno je to učinio čovjek kojeg Shulginovi u svojoj knjizi "PiHKal: Kemijska ljubavna priča" zovu Adam. "Adam" je nadimak koji su MDMA-u dali psihoterapeuti, legenda kaže u čast već spomenutog pionira uporabe X-a za arheologiju ljudske psihe.

Odmah treba upozoriti da su kratice kojima se označavaju droge izazvale malu pomutnju oko toga koja je od njih pravi "ecstasy". Naime, postoji MDA (3,4-metilen-dioksifenilizopropilamin), kojeg još zovu **amfedoksamini** i ta je supstanca zapravo prvobitna "**droga ljubavi**". "Ecstasy" kasnije naslijeđuje ovaj obećavajući nadimak. Zatim je tu MMDA, sintetik kilometarska kemijskog imena, kojeg je najbolje u čitanju preskočiti. Ali, zbog eventulanih čitača mazohista, evo ga: 3-metoksi-4,5-metilendioksi-fenil-izopropilamin. Konačno, tu je MDMA, **pravi "ecstasy"**, čije je jedno od kemijskih imena 3,4-metilen dioksimetamfetamin. Sami je spoj ulje, ali kao hidroklorid postaje kristaliničan i topiv u vodi, pa je tada uporabiv kao droga, koju neki trpaju u klasične psihodelike, što ne odgovara stvarnosti. Halucinacije nisu ono što se primarno od "ecstasy"-ja očekuje. Očekuje se kemijski inducirana ljubav.

Sam MDMA su sintetizirala dva kemičara njemačke farmaceutske tvrtke "Merck" još 1912. godine, da bi on zbog svojih čudesnih učinaka na ljudsku psihu u javnost izronio tek u srednjim sedamdesetima. Prije njega, u srednjim šezdesetima, u San Franciscu, istinskoj Meki hippy pokreta i subkulture zasnovane na drogama, sljedbenike brzo okuplja već spomenuti rođak buduće zvijezde narkomanskog neba-MDA. Zna se da je vojska MDA ispitivala kao moguće sredstvo "ispiranja mozga". Ova droga izaziva ugodnu euforiju, potiče profinjene emocije i uskoro je veselo prigrlje psihoterapeuti. Čak nekoliko ozbiljnih istraživanja pokazuje da navedeni narkotik potiče suosjećanje s osobama iz okoline i uvide u vlastite životne pogreške. Ima i nekih vrlo nezgodnih pratećih efekata, postoji sumnja da negativno utječe na mozak i 1970. godine biva zabranjen.

Koju godinu kasnije tiho na scenu stupa legendarni **Adam**, vjerojatno već ostarjeli hippy i terapeut, koji se palio na MDA i valjda zapao u depresiju zbog nerazumijevanja nadležnih. Dok bezvoljno sjedi u svojoj kancelariji prepunoj spisa pokrivenih centimetrom prašine i obasjanoj popodnevnim suncem, posjećuje ga stari prijatelj i nudi mu MDMA, kojeg zove "niskokaloričnim martinijem". Kao iskusni "junky", Adam ubrzo shvaća da se za vrijeme i nakon ovog unikatnog martinija ne osjeća odrvenjeno, a intenzitet je euforične ljubavi daleko snažniji nego kod bilo koje druge droge koja je prošetala kroz njegov istrošeni organizam. U oči se vraća stari sjaj, zahtjev za penziju završava u košu za otpatke i Adam kreće u svoj misionarski pohod Amerikom. Profesionalni terapeuti željni novotarija dočekuju ga kao mesiju i uvode drogu nazvanu po njemu u redovnu praksu. Na sprovodu sada već mitskog Adama, Shulgin je pitao njegovu blisku prijateljicu: "Koliko je onih koje je, po tvojim saznanjima, Adam uputio u kroištenje XTC-a?. Ona, nakon kraćeg razmišljanja, navodi broj od četiri tisuće osoba. Jasno je da stari hippy u zadnjim godinama svog života nije gubio vrijeme, ali psihijatri kojima su se dopali efekti X-a nisu žurili u propovijedanju ove droge, po svemu sudeći svijesni da će ona, proširi li se previše, doživjeti sudbinu LSD-a. Tako je XTC prohodao čak 60 godina nakon svog rođenja i u dvadesetak godina svog legalnog hoda sakupio golem broj obožavatelja.

Psihijatri i psiholozi došli su prije subkulturnjaka i narkića, a privuklo ih je jedno neobično svojstvo nove droge. Naime, pacijenti s emocionalnim poteškoćama i blokadama koje ih sprečavaju u otvaranju prema drugima, navodno su, u vrlo kratkom vremenu te svoje otpore rješavali. Ispovjedi su tekle glatko, a nemoć emocionalne komunikacije nestajala. "Treba naučiti dijeliti isti prostor s drugom osobom, ključ je u riječi dijeliti-tumačili su efekte profesionalci. Onaj tko uzima XTC ne ulazi u "ne-običnu" stvarnost ili "izmijenjena stanja svijesti", odvajanje svijesti od tijela, gubljenje identiteta, ili pak dramatične doživljaje karakteristične za psihodelične supstance. Terapeuti su svoje pacijente pozivali na nesebičnost i razumijevanje da je smisao transformacije kroz koju trebaju proći sabrana u riječima poput empatije, nježnosti, dijeljenja i životne radosti. "Tripovi", ili bolje rečeno, seanse, uvijek su organizirane tako da uz tretiranog sudjeluje neka njemu draga ili bar ugodna osoba, a uspješnost je zahtijevala i osobitu scenografiju.

Kako uzeti "Adama"

Službeno, farmakolozi navode da **XTC** postaje psihoaktivan kod doza od 1-2 miligrama po kilogramu tjelesne težine. Dakle, ta je doza za čovjeka teškog osamdeset kilograma negdje između 80 i 160 mg. Terapeuti su zato prosječnu "normalnu" dozu odredili 100-150 mg., za početnike 50-150 mg. Pacijent ne smije ništa jesti barem tri do četiri sata prije seanse, a po mogućnosti taj period treba biti 10-12 sati. Alkohol ili bilo kakva druga vrsta droge strogo su zabranjeni najmanje zadnjih 24 sata prije početka tretmana XTC-om. Praksa je pokazala da je čitavu seansu dobro provesti navečer ili preko noći, s obzirom da može doći do manje osjetljivosti na svjetlost. Rasvjeta treba biti diskretna, najbolje nekoliko svijeća.

Sat prije početka seanse dobro je popiti koju tabletu kalcija, eventualno i magnezija, te pripremiti dovoljnu količinu vode koju treba piti cijelo vrijeme djelovanja droge u organizmu, a osobito nakon seanse. Neki su pri ruci držali manje količine hrane, najčešće sir i svježe voće, no to u načelu nije bilo potrebno jer se apetit u pravilu ne javlja do prestanka djelovanja "Adama". Neki su terapeuti upozoravali da nije uputno jesti za vrijeme seanse i zbog toga što se kod nekih osoba mogu javiti smetnje s gutanjem. Obzirom da može doći do želučanih smetnji, pri ruci treba biti antacid, a zbog relativno česte pojave osjećaja vrućine ili hladnoće u tijelu, u prostoriji gdje se terapija odvijala uvijek su se nalazili ručnici koje se moglo namočiti hladnom vodom i prebrisati lice pacijenta. Ako se javio osjećaj hladnoće, tretiranog bi se umatalo u pokrivače. Sama bi se tableta "ecstasy"-ja katkada uzimala s

malom količinom pive, zato da se zamaskira njena gorčina. Nervoza uoči početka djelovanja droge ublažavala bi se smirenim razgovorom s čovjekom ili grupom, ako je terapija provedena grupno.

Svakoga se upozorilo da vrhunac iskustva dolazi nakon 30-60 minuta, a to razdoblje može biti i kraće smrvi li se vrlo gorka tableta prije uzimanja.

Ljude je u terapijskom tretmanu najčešće zabrinjavalo to da bi ih droga mogla iznenadno "udariti" nekim šokantnim doživljajem ili nelagodom. Provede li se sve pod kontrolom stručnjaka, dakle terapeuta, svi su uvijek tvrdili da iskustvo dolazi polako i postupno. Ipak, nije se propuštalo upozoriti ljude da na svojoj prvoj seansi s XTC-om mogu proći kroz "emocionalnu fazu", te će obično prvo izbiti one loše, potisnute emocije. Ti trenuci uglavnom, navodno, nisu dugi i tretirane su osobe dobivale upute da puste svaku emociju "iz sistema van", da budu promatrači, znajući da svaki takav doživljaj na kraju mora proći i dati mjesta onome što u čovjeku razvija povezanost sa svim ostalim bićima i ljubav nezasjenjenu predrasudama-ekstazi.

Eventualni **neugodni efekti** poput napetosti u čeljusti, škrgranje zubima, blagi umor, ili mučnina nastupaju nakon 5-30 minuta poslije unosa droge u tijelo, a vrhunac ili "plato" traje između jednog i dva sata. Poslije četiri sata čovjek osjeća potrebu za kretanjem, a efekti same senase potpuno se gube poslije otprilike šest sati. Sve to važi u slučaju kontrolirane seanse i, sa stanovišta farmakologije, normalne doze XTC-a.

"**Plato**" je karakteriziran osjećajem duboke ljubavi, želje za opraštanjem, suosjećanjem, razumijevanjem, toplinom i zahvalnošću. Čovjek postaje iskren, a iskustvo ponekad postaje doslovce ekstatično stanje euforične sreće. To je tako u idealnom slučaju. Druga strana medalje pokazuje da iskustva mogu biti vrlo dramatična, kada je terapeutu bilo potrebno mnogo znanja i uvjerljivosti da seansi privede kraju i pacijenta spasi paničnog ludila.

Drugi dan nastupa **mamurluk**, a kod nekih i **depresija**. Intenzitet je nelagode različit kod raznih osoba, a profesionalni su terapeuti u vrijeme dok su još legalno obavljali tretmane s XTC-jem smislili koktel koji uklanja, ili bar bitno smanjuje mamurluk.

On se sastoji od dvije smjese koje treba odvojeno umiješati u vodu i popiti. Prva sadrži aminokiselinu L-fenilalanin i vitamine B6 i C, a druga kolin klorid i vitamin B5.

Kao svaka druga psihoterapija i ona provedena s XTC-om bila je tijekom godina razrađena do u detalje. Imala je svoje propovjednike i protivnike. Uzmemo li u obzir da u svijetu trenutno postoji čak 100 priznatih vrsta psihoterapije, a pribrojimo li im i one "alternativne", taj se broj, prema nekima, penje na čak 500. Mnoge od njih baziraju se na prodiranju u nesusvesno, odnosno podsvijest pacijenta gdje leže odgovori na pitanja o uzrocima njegove patnje ili neuklopivosti u okolinu, ali i demoni. Čudovišta iz podzemlja naše svijesti posjeduju savršeno oružje u borbi za očuvanje svog teritorija od uljeza. To je oružje najneugodnija poznata emocija, koja crpi energiju, paralizira i tjera čovjeka da odustane od daljnjeg kopanja po mjestima na kojima su pohranjeni svi oni neželjeni, potisnuti doživljaji. Dakako, riječ je o strahu. Odškrinemo li, bilo opuštanjem, meditacijom ili drogom vrata podzemlja previše, iz tame će izbauljati užasan strah koji će nas u tren oka natjerati da požalimo da smo se u čitavu avanturu uopće upuštali.

U jednoj optimističnoj varijanti "**ecstasy**" će nam omogućiti da kroz negativna iskustva naprosto proletimo, da, kako si to neki zamišljaju, istjeramo loše otiske iz podsvijesti-kao kada prdnemo u kadi, a prdac lijepo uz kičmicu prošeće iz vode van. Sve je to možda

moguće za studente američkih sveučilišta šezdesetih godina i američke domaćice iz tog perioda, ali je veliko pitanje kako bi ovako, ipak radikalno, zahvatio ljude koji su prošli strahote rata, gledali umiranje svojih bližnjih i sudjelovali u teškim ratnim bitkama. Isto tako i na one, čija je podsvijest krcata slikama strahota s ekrana televizora s kojeg nisu silazile mjesecima. Nitko ne može tvrditi da nekima ta bizarna tehnika terapije ne bi čak i pomogla, ali bi je bezuvjetno trebalo obavljati u strogo kontroliranim kliničkim uvjetima.

Terapeuti koji su u SAD primjenjivali XTC, koji tek mnogo kasnije postaje rekreacijska droga, odgovorno su upozorili da ova metoda **nije** sasvim **benigna** ako čovjek boluje od nekih bolesti. Tako terapiju X-om nisu preporučali ljudima koji su patili od srčanih oboljenja i visokog tlaka, povećane štitnjače, šećerne bolesti, hipoglikemije, epilepsije, glaukoma i oslabljene funkcije jetre. U kategoriji onih koji ne bi trebali dirati u XTC su i trudnice. Pravu je privlačnost "ecstasy" zahvaljivao ugodi za koju se vjerovalo da njegove molekule bez osobitih popratnih pojava izazivaju, ali i ljubavi Amerikanaca prema svemu što je instant. Sve mora biti na brzinu, po mogućnosti odmah. To važi za već gotove, smrznute obroke, knjige bez previše stranica, novine tabloidnog tipa i sve drugo. A sve ono što se odvija u podsvijesti jest proces koji traje i u pravilu se ne da ubrzati.

Muškatni oraščići

Korijene konačne **zabrane** uporabe MDMA-a možemo možda potražiti i u onome što znanost zna o drvetu na kojem raste muškatni oraščić (*Myristica fragrans*). Hlapiva ulja iz dijelova oraščića kemijski su nalik već spominjanima MDA-u i MDMA-u, a imaju i stanovito psihoaktivno djelovanje. Naime, kemijski je iz ulja safrola koje nalazimo u spomenutom oraščiću moguće načiniti MDA. Iz miristicina, koji također nalazimo u muškatnom oraščiću, gotovo se istim postupkom dobiva MDMA. Obje se tako dobivene tvari, dakle, smatraju polusintetičkim, a prvu je od njih na sebi ispitivao Gordon Alles. Doživio je neke senzacije tipične za halucinogene droge, primjerice tzv. astralnu projekciju, izlazak svijesti iz tijela. U drevnoj indijskoj ajurvedskoj medicini, muškatni se oraščić koristi u liječenju groznice, astme i srčanih bolesti.

Indijci ga zovu i "narkotični plod" ili "made shaunda", a poznato je da, uz halucinogene doživljaje, ova biljka izaziva jake mučnine, tromost i trovanje koje je toliko neugodno da potiskuje one ugodne efekte. Nju kao drogu koriste samo oni kojima ništa drugo nije dostupno, a očajnički trebaju nekakav psihostimulans. Zato trovanje muškatnim oraščićem srećemo u zatvorima, gdje se on konzumira bez obzira na gadne reakcije koje izaziva. Čini se da ga je u zatvoru uzimao i čuveni crnački vođa Malcolm X.

Izrazita sličnost u kemijskoj strukturi između "ecstasy"-ja i spomenutih semisintetičkih narkotika nalik prirodnim tvarima iz muškatnog oraščića, dala je nekima povoda za špekulacije da negativni učinci svih tih supstanci moraju imati nekakve veze s X-om, koji ih izaziva na suptilniji način i u duljem vremenskom razdoblju.

Možda je vješto smišljeno ime "**ekstaza**" također iritiralo zakonodavce koji su predviđali pravu eksploziju interesa za drogu koja obećava nešto tako spektakularno. Koliko su bili u pravu pokazuje podatak da je samo jedna kalifornijska tvrtka 1976. godine proizvela 10.000 doza X-a mjesečno, 1984. 30.000, a 1985. neposredno prije zabrane, čak 500.000 doza mjesečno! Kasnije je i sam Eisner, distributer nove droge, koji je zapravo i autor imena "ecstasy", priznao da je ime odredio više u interesu dobre prodaje nego zbog efekata koje bi ono trebalo opisivati. "Prije bi odgovaralo ime "empathy" (empatija, suosjećajnost)", izjavio je, "ali bi se tada među rekreativcima koji nisu imali nikakva interesa za terapijske učinke, droga prodavala daleko slabije...".

Kada su je zabranile, službene američke državne institucije, protivno općem uvjerenju, izgleda da ipak nisu shvaćale koliko su duboki korijeni fenomena zvanog "ecstasy". Pet godina nakon stavljanja XTC-a izvan zakona, u Texasu je provedena velika anketa među 30 tisuća srednjoškolaca starijih godišta. Pokazalo se da je čak 9,1 posto ispitanika probalo "ecstasy". Kod studenata je utvrđeno da su korisnici uglavnom bijelci, a od onih podvrgnutih anketi čak ih je 14,7 posto probalo popularni X.

Kada su u pitanju droge poput XTC-a, onaj glavni problem vezan uz **narkomaniju**, ovisnost, predstavlja zanimljivu enigmu. Naime, kao i kod, recimo DMT-a, ovdje ni u kom slučaju ne možemo govoriti o supstanci za koju je dokazano da stvara kod korisnika organsku ovisnost. Kasnije ćemo se osvrnuti na kokainomane koji pokazuju neodoljivi impuls za uzimanjem velikih količina XTC-a, što je specifičan slučaj i ne može se ubrojiti u simptome organske ovisnosti o toj drogi. Spominje se psihička ovisnost, koju je zapravo najteže definirati. Svatko od nas je u određenom smislu ovisan o situacijama i osobama koje nam donose ugodu. A od X-a većina rekreativaca prije svega očekuje upravo to, pa i oni koji uzimaju, u usporedbi sa standardima, goleme doze "ecstasy"-ja, ne mogu biti svrstani u klasične ovisnike koji bez droge ne bi mogli živjeti u smislu da im njen nedostatak ugrozi život fizički, ili im onemogućiti normalno psihičko funkcioniranje. To ne znači da nema onih koji se neće htjeti rasti s XTC-om ni pod utjecajem jakih pritisaka, počev od novinskih napisa koji upozoravaju na opasnost od same droge do realnih prijetnji koje dolaze od državnih institucija.

Jer, nemojmo zaboraviti: XTC se nalazi na tzv. listi br. 1, dakle rame uz rame s kokainom i heroinom i bilo kakvo posjedovanje ili trgovanje ovim narkotikom u SAD je kažnjivo zatvorom. U Velikoj Britaniji XTC je stavljen izvan zakona još 1976. godine, a danas se nalazi u najvišoj, Klasi A, opasnih narkotika. Slična je situacija i u drugim zemljama, s time da su zakoni kada su u pitanju droge nešto blaži u Nizozemskoj.

Što je "ecstasy"

Postoje teorije i statistike, koje upućuju na to da se ova droga ne bi smjela istrgnuti kontroli određenih zdravstvenih institucija i da bi oni, kojima bi jednom eventualno bio dozvoljen tretman X-om, prethodno trebali zatražiti mišljenje bilo koje vrste eksperta za ljudsku psihu. Osobno mislim da se najviše o X-u može shvatiti u kontaktima s onima koji su s njime imali izravna, praktična iskustva.

Moj je prijatelj Ruben rođeni Bečlija, 42 su mu godine i pripada krugu humanističke inteligencije koja je u mladosti podržavala tezu "da nitko tko nije kao mlad bio ljevičar nije normalan". Mladost, bar ona rana, prošla je i traganje je za smislom krenulo nekih drugim putevima. Ruben je nositelj doktorata znanosti, rastavljen je i nema djece. Pročitao je golem broj knjiga i briljantni je polemičar, uvijek okružen respektabilnim ljudima. Novac mu je glavni problem, jer vremena su takva da je pamet teško unovčiti, a on se ne želi odvojiti od određenih ideala toliko prepoznatljivih kod generacije koja je počela svojim zamahom početkom sedamdesetih. Mučen je povremenim depresijama, ali u trenucima zanosa, ponesen nekim od svojih utopističkih projekata, pokazuje zavidan elan.

Ono što je za mene bilo od posebna interesa jest činjenica da je Ruben, bez ikakva pretjerivanja, živuća enciklopedija psihodeličnih i sličnih narkotika. Ne teoretska, već

praktična. On je, recimo, na sebi iskušavao: LSD, STP, DMT, CB-2, MDA, PCP, meskalin, psilocibin, lista tako ide i dalje, a na njoj je, dakako i X, odnosno "ecstasy".

Početak priče jednostavno zvuči nevjerojatno. Kada je imao 16 godina, prvi je puta čuo za meskalin, odnosno mali meksički modrozeleni kaktus pejotl koji ga sadrži. Kultna biljka meksičkih Indijanaca, koju je baš nekako u to vrijeme u svojim sve osporavanim knjigama opjevao Carlos Castaneda, neodoljivo je privukla klinca iz dobrostojeće bečke familije koja o onome, što se već dobrano uvuklo u generaciju kojoj je pripadao njihov sin, pojma nije imala.

I tako je mali Ruben jednom odšetao do velikog botaničkog vrta koji je raspolagao jednom od većih zbirki kaktusa u Austriji. Kada je tamošnjim botaničarima, čije je vrijeme protjecalo u potpunom miru i tišini, rekao da ga gotovo opsesivno zanimaju kaktusi, oni su se umalo raspametili od sreće. Ruben je imao dovoljno strpljenja učiti o svim onim dosadnim i nezanimljivim kaktusima, jer je znao da će prije ili kasnije netko uprijeti prstom u onaj pravi, modrozeleni, neugledni, s deset krišaka. Postupno su ga naučili kako kaktuse treba uzgajati kod kuće, a njegovi roditelji su ponosno susjedima ukazivali na budućeg genija za bodljikave biljčice. Dobro opremljeni podrumski laboratorij dobio je dugo očekivana, a uskoro i ekskluzivna gosta-kaktus pejotl. Da mali Meksikanac ne bi bio usamljen, Ruben mu je proizveo poveći broj rođaka, njih par stotina ! Tata i mama nisu vidjeli da su svi kaktusi jednaki, valjda zato što je podrum uvijek bio u polumraku. Nisu primjetili ni to da je mali Ruben redovito drogiran. Kako je to lijepo opisano u brojnim ilegalnim publikacijama, Ruben je gutao dobro sažvakane kriške ("mescal buttons") pejotla, obilno to zalijevao vodom, propisno je pobjluvao i krenuo u školu ! Putem su, doduše, nastupile stanovite komplikacije, jer se moj prijatelj gotovo svaki puta u tramvaju upišao u gaće. To ga nije previše smetalo. Naime, tramvaj je do škole vozio dosta dugo, pa bi se poklonik kultnog kaktusa do dolaska u školu najčešće posušio. Kada se sjeća tih bizarnih trenutaka, još mu danas ne ide u glavu kako nisu u školi makar namirisali da s njime nešto nije u redu. O tome da je halucinirao i ponekad davao čudne izjave da i ne govorimo.

Začudo, bio je izvanredan učenik i njegova stanja između birokratske, srednjeeuropske stvarnosti i obojenog filma koji ju je povremeno prekrivao nisu presudno utjecala na njegove intelektualne sposobnosti. Pri tome treba napomenuti da je eksperiment trajao oko godinu i pol. U tom je razoblju Ruben popapao neutvrđenu količinu pejotla i tako započeo dugačak period istraživanja utjecaja narkotika na vlastitu svijest, bez da je to bilo tko iz okoline primijetio. Meskalinske vizije i danas smatra "mističnima", misli da su duboko ugrađene u civilizaciju iz koje pejotl dolazi i kao takve zaista predstavljaju neku vrstu prastare, ali sistematizirane religije. Slijedila su iskustva s LSD-om, kojeg je doživljavao kao "dobrog za psihoterapiju", CB-2, koji ima "nešto opasno u sebi, jer pod njime čovjek vidi cjelokupno funkcioniranje ljudskog uma, ali lišenog emocija, što može izazvati gadnu depresiju...". Magična je gljiva, Psilocybe mexicana, zabavna, halucinacije su uvijek vezane uz južnoameričku koreografiju, čovjek misli da razgovara s "onima s druge strane", priča mi Ruben dok uvlači dim iz cigarete, zagledan kroz veliki prozor jedne bečke kavane nekamo u daljinu.

Dolazimo i do X-a, za koji je Ruben oduvijek pokazivao stanovito oduševljenje, ali ja inzistiram na tome da ništa nije tako idealno kako izgleda. Ne možemo zaobići činjenicu da je u posljednje vrijeme, uglavnom u Engleskoj i SAD, zabilježeno petnaestak smrti izazvanih uporabom relativno normalnih doza "ecstasy"-ja. Tu je i slučaj jedne 18-godišnje Engleskinje, koja je iznenada umrla nakon što je prvi puta u životu uzela jednu jedinu tabletu "Adama". X može i ubiti, primjećujem. Ruben se slaže samnom. Nijednu drogu ne treba uzimati olako. "Znaš, ljudi odlaze u vruće noćne klubove, kljukaju se MDMA-om, ne unose u organizam

dovoljno tekućine, kalcija i magnezija i medicinski je, koliko ja znam, objašnjivo kako može doći i do smrtnog ishoda. Osim toga, ima nešto što shvatiš kada "ecstasy" uzimaš neko vrijeme. Postoji nekakav plato, neka granica kada osjetiš da ti je dosta, da si uzeo dosta X-a. Neki tada pauziraju, ali ima ih poprilično koji odustaju sasvim. Kao da je nastupilo neko zasićenje i čovjek je svoju dozu za ovaj život progutao. Možda ima onih koji progutaju dozu viška, odu samo jedan mali korak naprijed previše i to plate glavom...".

Rubenova se razmišljanja poklapaju s nekim **anketama** provedenim nedavno. Otkad je XTC stavljen izvan zakona, njegovi su se potrošači podijelili na one koji tvrde da ipak mora postojati medicinski razlog zašto vlade zapadnih zemalja ovu drogu nježne reputacije stavljaju rame uz rame s, recimo, heroinom, i one koji ne mare za sva upozorenja, vjerujući da je ova droga u osnovi bezopasna. Samom kriminalizacijom "ecstasy"-ja otvorena su vrata podzemlju, pa umjesto čiste droge proizvedene u profesionalnim laboratorijima postupno na crno tržište stiže roba sintetizirana u improviziranim, ilegalnim pogonima. Usprkos općem uvjerenju da će takvi produkti biti nečisti i daleko opasniji od visokokvalitetnog XTC-a, testovi koje je s "uličnim XTC-om" provela kompanija PharmChem Laboratories tijekom kasnijih osamdesetih pokazali su da u kvaliteti ove droge ispadanjem iz igre legalnih farmaceutskih tvrtki nije praktično došlo do nikakvih promjena. To, naravno, samu drogu ne čini manje opasnom. Ima onih koji se žale na smanjeni intenzitet iskustava s uličnom drogom, ali izgleda da objašnjenje za to treba tražiti u tome da se na zapadnoameričkom i europskom tržištu javila povećana količina lažnih tableta i kapsula "ecstasy"-ja razrijeđenog nekim blažim stimulativom ili jednostavno zamijenjenih nekom drugom supstancom. Ima i, pogotovo u sredinama koje predstavljaju "nova tržišta", opasnih zloupotreba, jer se zbog veće zarade X razblažava svakojakim dodacima. U sastavu nekih "uličnih" tableta X-a otkrivene su i tvari poput kiseline za baterije i sredstva protiv crijevnih nametnika !

Sve ukazuje na to da samo stavljanje "Adama" izvan zakona nije imalo presudni utjecaj na broj korisnika ove droge kojoj zapravo neprekidno raste popularnost.

Međutim, više je studija na životinjama pokazalo da nešto veće količine MDMA-a mogu izazvati **degeneraciju** živčanih završetaka u nekim dijelovima mozga. Oni koji su to tvrdili, poput Ricaurtea, Schmidta i drugih, još uvijek nemaju precizan odgovor na pitanje kakve su posljedice takve degeneracije u čovjeka. Na tim eventualno oštećenim mjestima izgleda da nastaje povećana količina neurohormona serotonina, a u najnovije vrijeme ima špekulacija da je patološka agresija vezana uz višak istog u mozgu. Veza s XTC-om ipak nije dokazana. Oni koji ne odustaju u obrani "droge ljubavi" ne priznaju ispitivanja obavljena na laboratorijskim životinjama, jer se radi o psihodeličnim supstancama čije djelovanje ne može shvatiti niti zec, niti štakor. Delikatne emocije koje izaziva X može vrednovati samo ljudsko biće i zagovornici se ove droge ne libe tvrditi da "... bez obzira i na moguće štetno djelovanje nakon dulje uporabe, XTC daje toliko da je vrijedan i takva rizika...". Opasan način razmišljanja ako imamo u vidu da broj smrtnih slučajeva stalno raste !

Odvjetnici ekstaze izazvane drogom ista imena nerijetko skreću pažnju na nezainteresiranost državnih institucija za iste negativne efekte na životinjama koje su proizvela neka **sredstva za mršljavanje** koja se, međutim, prodaju i dalje, a ističu i navode neurofiziologa koji su godinama pratili što se događa s nekim osobama koje "ecstasy" uzimaju i desetak godina. Navodno one ne pokazuju bitne poremećaje u fizičkoj i mentalnoj sferi. No, ni ovaj entuzijizam nije teško ohladiti, uzme li se poneka izjava od korisnika čije se iskustvo zapravo savršeno uklapa u Rubenova razmišljanja o tome da bi nekome tko to na vrijeme ne osjeti žičice lako mogle pregorjeti.

Dobar je primjer za to 35-godišnji muškarac čiju priču citiraju u svojoj knjizi Beck i Rosenbaumova. Tip je uzimao XTC deseti puta. Prvih devet iskustava nije mogao dovoljno nahvaliti, ali mu je deseto prisjelo do te mjere da na ovu vrstu ekstaze više ni ne pomišlja. Naime, prije uzimanja i za vrijeme samog djelovanja droge nije primjetio ništa neobično. Nakon što je droga napustila organizam nije nastupila laka depresija, što je relativno uobičajena pojava, već njen teži oblik, pa je čovjek osjetio **totalnu smušenost**, žestoku potištenost i imao je neodoljivi osjećaj da je nešto unutar njegova mozga nepovratno sprženo. Njegova je **depresija** prešla u kronični oblik i on se, uvjeren da nešto fiziološki nije u redu s njegovim mozgom, oporavljao čitavih devet mjeseci.

Da bi shvatili ovaj rašomon oko MDMA-a, moramo shvatiti što je to "teorija zavjere", za kojom i u novije vrijeme često posežu oni koji žele pokazati da je nemoguće trasirati medijska izvješća o lošem djelovanju neke droge do njihova izvora. Time se želi reći da je u pitanju orkestrirana kampanja začinjena svijesnim dezinformacijama, kako bi se opravdala neka restriktivna zakonska regulativa glede nečeg popularnog, u ovom slučaju droge. Ali, ne samo u ovom slučaju.

Peter Stafford još 1977. godine pokušava dokazati da nije bilo nikakva medicinska razloga za zabranu LSD-a ! Kako tvrdi ovaj hippy i obožavatelj oca psihodeličnog pokreta u SAD, Tima Learya, LSD je stavljen izvan zakona nakon pomne medijske pripreme, što ću detaljnije pojasniti u poglavlju o LSD-u. Jasno je da on aludira na namještaljku koja je za nečiji račun iz igre izbacila čitav "psihodelični pokret", što još od svojih početaka nije skrivao stanovite političke ambicije.

Argumenti oduševljenih poklonika legalizacije pojedinih droga u pravilu izazivaju sumnju i osjećaj da iza njihovih pažljivo selektiranih navoda stoje daleko manje plemeniti interesi od deklariranih. Staffordov je dosta tanki pokušaj zanimljiv, pogotovo u svjetlu kasnijih spoznaja da je CIA testirala LSD na tisućama ljudi bez njihova znanja. Teza o zavjeri kao isključivom razlogu kriminalizacije LSD-a gubi na uvjerljivosti čitamo li posljednja djela čovjeka koji je LSD na ljudima testirao još prije 1968. godine, kada je iz rodnog Praga prebjegao sa suprugom u Ameriku. Riječ je o Stanislavu Grofu, koji je dugo zagovarao LSD kao izvanredno psihoterapijsko sredstvo, da bi ga postupno napuštao i zamijenio osobitim načinom intenzivna disanja. Danas on u jednoj opširnoj studiji opisuje niz vrlo negativnih efekata koje LSD sigurno može izazvati.

Film nalik onome LSD-a danas se pojavljuje s "ecstasy"-jem, s time da ulogu Stafforda preuzimaju Jerome Beck i Marsha Rosenbaum. Među studentima američkih sveučilišta, od zapadne do istočne obale, proširila se priča o vrlo opasnom defektu koji X može izazvati na **kičmenoj moždini**. Po nekima, ova droga "isušuje" leđnu moždinu, a drugi su uvjereni da izaziva meningitis. Među studentima je proširena i fama da "Adam" razara emocije, čovjeka pretvara u pravog zombija, čak se mogu čuti naklapanja da "izaziva uništenje corpus callosuma u mozgu", te parkinsonizam. Spomenuti su autori ljuti, jer, kako tumače, za sve to nema opipljivih dokaza, a nitko od onih koji sve te priče raspredaju ne može navesti njihov izvor. Konfuzija vlada i u pogledu **smrtonosne doze "ecstasy"-ja**. Dok neki čak navode da "nije poznata letalna doza XTC-a", što se često potkrepljuje nedokazanom anedgotom o "... djevojci iz Kalifornije koja je odjednom uzela 8 grama (!?) XTC-a i preživjela...", drugi vrlo ozbiljno upozoravaju da čovjek može umrijeti već od doze koja je dvostruka od one "normalne". Ako znamo da su neki umrli od te tzv. "normalne" doze, nije teško prihvatiti mogućnost da su u smrtnoj opasnosti i oni koji uzimaju dvostruku porciju ljubavi u prahu.

Ruben je prestao uzimati droge pred nekoliko godina. Tu i tamo zapali "joint", a i primjećujem da za "ecstasy" nekako više ne pokazuje onaj mladenački polet s kojim je u podrumu uzgajao pejotl. Interesantno je da, kada znate dovoljno o istraživanjima koja su

provedena među konzumentima "ecstasy"-ja, možete neke njihove zaključke prepoznati u osobi koja je u igri toliko vremena da se na njoj mogu manifestirati očekivani trendovi. Ruben tako zna iz svog, kao i iz iskustva svojih prijatelja, da ugodni efekti "ecstasy"-ja više s vremenom ne impresioniraju kao u početku. Neke zbog toga što jednostavno dolazi do navikavanja na iskustvo koje time automatski postaje manje atraktivno, a druge zato što misle da su kroz stanovitu emocionalnu transformaciju od droge primili poruku koja im je bila potrebna. Takvi ljudi načešće osjećaju da bi svako daljnje forsiranje moglo donijeti neprilike. Radi li se o obrazovanijim ljudima oni će obično uporabiti izraz "integriranje iskustva" u svakodnevni život. Laički rečeno, čovjeku je X pomogao kako bi posložio daske u svojoj glavi, a daljnje napinjanje hirovite molekule moglo bi te daske ponovno razbacati. Ovisno o tipu osobe, taj konačni rastanak s "ecstasy"-jem može biti tumačen činjenicom da "... droga daje duhovna iskustva do jednog nivoa, nakon čega treba ići dalje bez takvih pomagala...", ili time da je onaj proces koji je trebalo završiti priveden svome kraju. Uglavnom to spontano odustajanje od uzimanja droge svi smatraju nekom vrstom duhovna koraka naprijed.

Nerijetko je razlog ostavljanja "Adama" prozaičnije prirode. Svi oni koji ovu drogu poznaju, svijesni su da postoje situacije kada uzeta doza uopće **ne djeluje**. Ruben je to nazvao "praznom bombom". To se, prema njemu, događa na otprilike 10 posto seansi. No, postoji i nešto drugo. Ima onih koji s vremenom počinju pod djelovanjem "ecstasy"-ja osjećati sve slabije efekte i "vrhunci" koji su nekada dosizali drogirajući se X-om pomalo postaju sve niži. Time splasne i entuzijazam. Magija popušta, pa postupno konzument odustaje ili potraži nešto jače. Ne treba posebno naglašavati da upravo ova točka u životu onoga koji eksperimentira s jednom relativno manje opasnom drogom može predstavljati prekretnicu na kojoj će "nešto jače" postati morfij, heroin ili kokain. Dakako, nitko ne može tvrditi za koga će to tako ispasti, jer će sve zasigurno ovisiti o okolini u kojoj se čovjek nalazi, njegovu psihičku stanju i životnoj situaciji. Trenuci depresije koji mogu biti vrlo neugodni, spojeni sa šansom da se oni ubiju u par sekundi mogu biti presudni, čega su svijesni i oni koji su "ecstasy" stavili izvan zakona. Vjerojatno svi oni koji odlučuju o tome kako će tretirati neki farmaceutski proizvod potencijalna psihotropna djelovanja, uvijek imaju na umu put koji bi potrošača mogao odvesti do onih najtežih droga, koje predstavljaju sve veći problem modernog svijeta.

Neugodni učinci

Dok neki opisuju neugodno stezanje u vilici i bolove u udovima i kralježnici, drugi vjeruju da "ecstasy" potresa cijeli organizam, do te mjere da nije pogodan za ljude koji su prošli određenu dob. To potvrđuju i mnogi korisnici "ecstasy"-ja kao rekreacijske droge. Nakon vikenda s ovim sintetičkim prijateljem, oni osjećaju da mamurluk traje predugo, da poprima sve neugodnije oblike pa odustaju od daljnjeg uzimanja droge. Katkada karakteristični mamurluk ne traje samo prvi dan nakon noći provedene pod djelovanjem "ecstasy"-ja, već se proteže kroz cijeli tjedan. I stezanje u vilici može zapravo biti jaka bol uslijed snažna škripanja zubima za vrijeme djelovanja droge.

Ruben vidi stanovitu sličnost između naknadnih učinaka "ecstasy"-ja i mamurluka izazvana žestokim pijanstvom. Dakako, često je razlika u intenzitetu, a ima i nekih zanimljivih situacija kada oni koji inače puše i piju alkohol, pod utjecajem X-a gube želju za tom vrstom stimulacije. Oni koji za vrijeme samog uzimanja X-a popuše mnogo cigareta i piju alkohol, a nerijetko puše i marihuanu, uglavnom opisuju vrlo neugodne posljedice ovakva kombinirana trovanja. Ruben ne pije, ali puši mnogo. Priznaje da je nekada eksperimentirao tako da je uz X uzimao i neke druge droge, no čini se da je živčani sustav pretrpan kemikalijama koje snažno uzdrmajaju svijest slabo reagirao na svojevrijedno poigravanje mog prijatelja s vlastitim neuronima. Priznao mi je da "... su droge bile stepenica u razvoju...", a "ecstasy"

jedna od ugodnijih epizoda u traganju koje je još daleko od svog kraja. Uz svo veličanje "ecstasy"-ja kao droge izuzetnih svojstava, koje često mogu čuti od još uvijek nedovoljno iskusnih pripadnika mlađe generacije, iz prijateljevanja s ovim čovjekom golema znanja i iskustva s X-om shvatio sam da mu droga nije donijela ni sreću, ni rješenje životnih dilema, ni duhovnu spoznaju.

Pristup onima koji su zaorali svojim mozgom u potrazi za ljubavi i pri tome prekršili zakone koje je stvorilo ljudsko društvo iz praktičnih, a ne uvijek humanih razloga, trebao bi se iz korijenja mijenjati. To bi u znatnoj mjeri omogućilo komunikaciju s onima koji su u igru ušli s motivom što ni u jednom pogledu nije kriminalan. Često sama komunikacija može dati upravo ono što se očekuje od droge.

No, vratimo se onim lošim učincima "ecstasy"-ja, droge za koju iz iskustva mogu reći da je u vrlo kratkom vremenu dosegla status kultne, prestižući u tome i one koje su to doista i bile već tisućljećima. Ne samo početnici, već katkada i iskusniji korisnici XTC-a mogu iskusiti vrlo jak, čak **panični strah**. Taj strah može nastupiti za vrijeme početnog "vala", koji najavljuje prvi stadij djelovanja droge. Ta je faza popraćena i **mučninom**, pa to kod korisnika paniku može povećati do te mjere da ona postane nekontrolirana i popraćena jakim znojenjem i teškoćama u disanju. Onaj koji se eventualno nalazi uz čovjeka koji proživljava ovakvu krizu može biti od velike pomoći, jer ga može smiriti već sugestijom da se radi o bezopasnom i prolaznom fenomenu. Panika, međutim, ne mora nužno biti rezultat navale narkotika u organizmu. Ona može imati dublje korijene, jer je kod nekih ljudi rezultat oslobađanja duboko potisnutih kompleksa i nesvjesnih sadržaja. Riješiti se tog straha neće uvijek biti lako, može se raditi o bitci za psihičku stabilnost na dulju stazu.

Postoji i kategorija korisnika koja kroz inicijalna neugodna iskustva, poput mučnine, doživljava blokadu koja je sprečava u doživljavanju prave ekstaze koja se očekuje od ove droge. Takve osobe razvijaju odbojnost prema drogi koja ih na kraju natjera na odustajanje od uzimanja "ecstasy"-ja.

Simptomi koje sam naveo malo prije možda su neka vrsta crvene lampice koja se pali kako bi signalizirala da tijelo ne želi narkotik, ali to upozorenje lako može proći nezamijećeno u uvjetima ekstremne buke i vrućine u disco klubovima i sličnim mjestima. Pregrijavanje organizma nadalje dovodi do **dehidracije**, koja je jedna od tipičnih pojava koje prate uzimanje "ecstasy"-ja. Neki vjeruju da se svime time može objasniti rastući broj **smrtnih slučajeva** kod poklonika ove droge. Prema Henryu, smrt nastupa uslijed **toplinskog udara**. Dolazi do gubljenja vode iz organizma, njegova pregrijavanja uslijed plesa u prevrućoj prostoriji, a zatim može nastupiti masivno **unutarnje krvarenje**.

Neki pak statistikama pokušavaju umanjiti opasnost od X-a, koji je, kako kažu, u vrlo širokoj primjeni, a u Americi je zabilježeno da je od onih primljenih u hitnu pomoć zbog droge, svega 0,03 posto koji tamo dospiju zbog "ecstasy"-ja. Jedno istraživanje provedeno 1992. godine pokazalo je da od "ecstasy"-ja umiru neke mlađe i zdrave osobe, međutim, kako navode autori, moguće je da se radi o onima koji boluju od još neotkrivenih srčanih oboljenja.

Ima tu i drugih faktora. Tisuće i tisuće redovnih korisnika "droge ljubavi" registrirani su ovisnici, ali o drugim narkoticima. Smrt koja nastupi kod čovjeka u čijem su organizmu ustanovljeni tragovi XTC-a može biti rezultat kombiniranog djelovanja većih količina različitih

droga, od kojih je "ecstasy" samo jedna od njih. Fatalni ishod u iste osobe može nastupiti i kao posljedica unošenja neke druge droge, dok pri tome pronađeni X za to nije odgovoran. Zvuči utješno, bar kada je u pitanju XTC. Problem je u tome da još uvijek ima mnogo onih koji su nepokolebljivi u stavu da je "ecstasy" ipak podmukla i opasna droga koja može i u niskim dozama izazvati **smrt** mlađe i fizički zdrave osobe.

Među negativnim učincima droge koja ubrzano nadire prema samom vrhu popularnosti među mlađarijom često se ističu problemi s **imunološkim sustavom**. Javljaju se, prije svega, kod korisnika s duljim stažom. Kao posljedica seanse s X-om nakon nekoliko dana izbijaju **bolesti** poput upale grla, gripe, prehlade i, što još nitko nije uspio razjasniti, infekcije mokraćnih puteva. Ove su tvrdnje dobro potkožene dokazima, a jedan je psihijatar, koji je i sam prošao kroz višegodišnju uporabu ove droge, razvio teoriju da se to događa zbog toga "... što konzumenti MDMA-a ne daju dovoljno vremena tijelu da se oporavi između dvije seanse...". To se poklapa s Rubenovim opisima osjećaja potpune iscrpljenosti nakon seansi s "ecstasy"-jem, pogotovo u slučajevima kada nije uzimao samo jednu dozu droge, već je, kada je intenzitet iskustava počeo padati, dodao još jednu i tako seansi, odnosno njen vrhunac, rastegnuo. Evidentno je da ovaj narkotik predstavlja stres za tijelo korisnika, pa privremeni pad imuniteta ne iznenađuje. Andrew Weil, štoviše, još u počecima interesa za XTC, 1976. godine, upozorava da je isti osobito neugodan za žene kod kojih postoji neki oblik **latentne bolesti** urinarno-genitalnog trakta. I jednokratno uzimanje droge može bolest aktivirati.

Najčešći kronični psihološki problem koji se javlja kao posljedica djelovanja XTC-a jest **depresija**. Prijelaz iz stanja eurofične ljubavi u standardno stanje svijesti u neku je ruku nalik izlasku iz kade s toplom vodom u ledeni hodnik. Depresija u svom kroničnom obliku ima različite manifestacije, a zajedničko im je to da su izrazito neugodne. Čovjek se može osjetiti užasno usamljenim i izgubljenim u svijetu za koji mu se čini da ga uopće ne zamjećuje. Može zapasti i u stanja na granici halucinacije i povjerovati da je soba u kojoj sjedi ispunjena neprijateljski nastrojenim, nevidljivim duhovima.

Nerijetko se javlja **konfuzija** u mislima, što dovodi do straha od gubljenja razuma ili osjećaja da život nema pravog smisla. Čovjek postaje plačljiv, a rijeđe se javljaju samoubilačke misli. Može se, kod nekih, zabilježiti emocionalna neuravnoteženost, no to je teško pripisati isključivo neurotoksičnosti droge, jer ima podosta onih koji su neuravnoteženi i bez uzimanja bilo kakvih sličnih sredstava. X po nekima, kao što smo napomenuli već ranije, može izazvati stanja **kroničnih strahova**, a kao najgora mogućnost, koja je, nažalost, i zabilježena kod više korisnika XTC-a, svakako je **paranoidna psihoza**. Ako je i samo okidač za psihozu koja je u svijesti oboljeloga čučala od ranije, XTC nije manje opasan. Roditelji i okolina potrošača X-a često u tim periodima neposredno nakon djelovanja droge, kada su zamjetni i spominjani simptomi, otkrivaju da žive s korisnikom jednog narkotika koji po svojoj opakosti svakako nije usporediv s kokainom ili heroinom, ali je ipak droga. A droga uvijek može neugodno iznenaditi.

Iznenađenja su osobito česta kada se radi o zlouporabi droge. Jest da je već samo uzimanje droge, gledano prihvaćenim društvenim normama, zlouporaba, ali postoji i stupanj više od toga, a to je pokušaj intenziviranja ugodnog dijela iskustva povećavanjem uzete doze narkotičnog sredstva. Barem je trećina iskusnijih korisnika isprobala MDMA u količini koja nadilazi standardnu od 100-150 miligrama. Većina izjavljuje da je traženo iskustvo došlo brže i na daleko neugodniji način, dok se intenzitet nije bitno povećao. I neki su terapeuti htjeli proniknuti dublje u psihi svojih pacijenata, pa su to željeli isprovocirati povećanim dozama XTC-a, dok se on još koristio kao legalno pomagalo u psihoterapiji. Ovdje, dakako govorimo

o dozi koja se unosi odjednom, a ne naknadnom pokušaju da se novom količinom droge održi postignuti "plato".

Neki su pacijenti kod ovakvih **neodgovornih** izleta svojih **terapeuta** zapadali i u neugodna delirantna i halucinantna stanja, a vjerojatno se događalo i ono što psihoanalitičari doživljavaju koriste li se "narkohipnozom". Primjenjuju se narkotici ultrakratkog djelovanja, a ispitanik u nekoliko minuta iznosi sadržaje iz najdubljih slojeva svoje svijesti ne bi li time pomogao analitičaru da prođe do samog korijena njegovog problema. Početno oduševljenje ovom metodom splasnulo je kada se ispostavilo da se radi o teško povezivoj masi slika i podataka koju osoba nekontrolirano iznosi u kratkom vremenskom periodu. Analizirani sadržaji u najvećem broju slučajeva nisu pružili očekivani uvid u fine mehanizme svijesti pacijenta.

Opisani su i **neobični fizički fenomeni** koji su isprovocirani povećanim dozama droge. Neki su više sati patili od paralize nekog uda, dok su drugi bili bezvoljni i nisu se željeli kretati. Gotovo u svim slučajevima jačih doza XTC-a uočena je slaba koordinacija udova i neobično, brzo micanje zjenica poznato pod nazivom nystagmus. Među uobičajene smetnje spada i jaka glavobolja, a može se javiti bezrazložna agresivnost koju je teško obuzdavati. Oni koji u luđačkoj želji za jačim podražajem uzimaju drogu više dana uzastopno, plaćaju tu ludoriju osjećajem da su "pregorjeli" i savladava ih jak umor. S druge strane, zabilježeni su slučajevi onih koji su X uzeli nekoliko stotina puta u svega par godina, a da, po njihovim izjavama, nisu zamjetili nikakve teže popratne pojave. Kao i kod drugih droga i alkohola, reakcije na XTC su individualne.

Filozofija XTC-a

Ova je droga vezana uz čitavu jednu subkulturu i kao takva može biti od stanovitog značaja za ono što korisnik doživljava. X traži društvo, preferira okruženje istomišljenika i nerijetko daje ono što se od njega zapravo očekuje. Radi li se o labilnijoj osobi, cijena može biti visoka. Pod ovim "nerijetko daje ono što se od njega zapravo očekuje" aludira se na sugestiju, preduvjerenje korisnika, koje, po nekima, diktira sadržaj i emocionalno obojenje iskustva. Neki se tom mišljenju suprotstavljaju tumačeći da X djeluje na dio mozga koji je, prije svega, odgovoran za emocije, možda sasvim određeni tip emocija, no, usprkos brojnim studijama, nepobitnog dokaza za ovu tvrdnju za sada još nema.

Zanimljiv je odnos nekih redovitih potrošača kokaina, dakle ovisnika o ovoj izuzetno jakoj drogi, prema MDMA-u. Poznato je da ovisnici o "teškim drogama" obično uzimaju sve što im dođe pod ruku i miješaju različite vrste narkotika. Kod nekih je kokainomana uočeno da su smanjili tjedne doze ovog narkotika i nadomjestili ih "ecstasy"-jem, ali u pravilu s njegovim vrlo velikim dozama. Općenito, izgleda da ovisnici o kokainu, kada dođu u posjed XTC-a, naprosto ne mogu odoljeti uzeti čitavu zalihu u jednoj večeri. Jedan student, višegodišnji konzument kokaina, tako opisuje kako je čvrsto odlučio uzeti određenu količinu "ecstasy"-ja, dovoljnu za seansu, ali to nije umirilo njegovu neutaživu žeđ za drogom i on je pomalo, u samo jednoj večeri, uzeo količinu od pola grama XTC-a. Nedvojbeno su narkomani koji uzimaju teže droge ljudi čiji organizam s vremenom gubi osjećaj za normalno doziranje, kreću se u sredinama poput noćnih klubova i ne ustručavaju se u tijelo unijeti abnormalno velike količine "ecstasy"-ja.

Neki od studenata koji za vrijeme studija uzimaju povelike količine MDMA-a katkada, nakon razlaza sa starim društvom, nalaze unosne i odgovorne poslove i drogu stavljaju u drugi plan. Drugi, nakon čestih produljenih seansi, ne žele povratak u "normalno" stanje svijesti, koje znači i prihvaćanje svakodnevnih životnih odgovornosti. Obzirom da je molekula MDMA

dijelom nalik i na amfetamin, ta snažna stimulacija odgovara određenom tipu ljudi. Zakvače li se na onog puno jačeg brata, kokain, izgledi da započnu redovitim i urednim životom naglo padaju.

Kontroverza je riječ koja opisuje ono što neki poznavatelji narkomanskog svijeta zovu "LSD-om osamdesetih", a karakteristično je mišljenje koje je o X-u psihofarmakolog dr. Ron Siegel 1985. godine iznio na zahtjev DEA (Drug Enforcement Agency). On na bazi svojih zapažanja zaključuje da većina korisnika "ecstasy"-ja to prije svega čini iz "eksperimentalnih" razloga, dakle iz želje za novim i nepoznatim iskustvima i saznanjima. Ta grupa, u prosjeku drogu uzme desetak puta tijekom cijelog života, dok oni koji je uzimaju iz društvenih ili rekreacijskih pobuda to čine u prosjeku jednom do četiri puta mjesečno. Očito dr. Siegel ovaj narkotik ne smatra osobito opasnim, ne upuštajući se u one neugodne špekulacije o tome može li XTC nekog slabije psihičke konstitucije postupno navesti na neku od jačih droga i time mu upropastiti život. Ovakav benevolentan, gotovo prijateljski stav prema "ecstasy"-ju podržava priličan broj američkih intelektualaca, jer se u ovakvim diskusijama obično polazi od ljudskih sloboda, odnosno prava da svaki čovjek sam odluči kako će sa svojim životom raspolagati. Dakako, pod uvjetom da pri tome ne šteti drugima. Dok za kokain ili heroin nitko ne može tvrditi da ne stvaraju invalide koji završe tragično, na teret zajednice, ili iza rešetaka uslijed kakva zločina, nešto je teže takve argumente pronaći za korisnike XTC-a. Naravno, pod uvjetom da X nije samo uvod u nešto mnogo gore.

Imao sam prilike upoznati dosta ljudi koji su makar nekoliko puta u životu probali "ecstasy", s različitim motivima. Možda je poneki od njih bio ovisnik, ali ne o MDMA-u. Nešto vrlo poučno izvukao sam iz životne priče mog prijatelja, Austrijanca u ranim četrdesetima. Tipični predstavnik tehničke inteligencije, uvijek je vjerovao da iz svake situacije, ako se ona analizira, postoji razuman izlaz. Tako je bilo sve dok mu brak nije upao u ozbiljnu krizu. Dok im je sinčić bio star svega tri godine, on i supruga počeli su obilaziti psihoterapeute i razne grupne terapije. Nisu se nikada svađali i o svojoj su novonastaloj situaciji razgovarali sasvim trezveno. On je bio snažno emocionalno vezan i za suprugu i za dijete, dok je ona prosudila da je rastava jedini stvarni izlaz iz sve mučnijih odnosa koji su opterećivali i njihove obitelji. Jednog mu je dana rekla da za njega više ništa ne osjeća, osim prijateljstva dakako, pa otezanje i produljivanje te svojevršne agonije više nema nikakva smisla. Usprkos velikoj intelektualnoj razlici i sve češćim neslaganjima oko banalnih pitanja, moj se prijatelj nije nikako mogao pomiriti s mišlju da će izgubiti ženu koju je iskreno volio. Bio je tu i sinčić, koji će, kako je on mislio, patiti zbog razdvajanja roditelja. Kada više ništa nije pomagalo, posegnuo je za "drogom ljubavi". Predložio je supruzi da je uzmu zajedno i uz njenu se pomoć "usklade".

"Ecstasy" je učinio svoje, bračni je par doživio trenutke koje mi je on kasnije opisivao kao "valove neopisive, neodoljive ljubavi koja se prelijevala u sva živa bića". Harmonija je potrajala samo tjedan, dva. Sjećanje na iskustvo s drogom "slijepilo" je privremeno par skupa, ali nije moglo promijeniti činjenicu da je neslaganje u karakterima i interesima ostalo negdje ispod površine. Ponovo su počele svađe, a druga seansa, usprkos svojoj atraktivnosti, nije donijela ni dana stare bračne sreće. Pola godine kasnije rastali su se. "Ecstasy" nije mom prijatelju odnio ni bol nakon odvajanja. I on i ja smo znali da je još daleko dan kada će ljudi svoje intimne odnose regulirati tabletama. Zapravo smo se složili da bi to u neku ruku bilo jezivo. On se pomirio sa situacijom, posvetio poslu i konstatirao da je učinio sve što je mogao. Život je opet bio jači. Ovaj puta od "ecstasy"-ja.

Kao što smo već spomenuli, u Americi je MDMA stavljen izvan zakona tek 1985. godine. Kod nekih društvenih grupa koje se nisu željele sukobljavati sa zakonom došlo je do osjetno manje potrošnje ove droge, ali se ona nastavila pojavljivati na crnom tržištu. Po svemu

sudeći, interes za "Adama" ne jenjava, a širi se i u europske zemlje u kojima je još nedavno bio sasvim nepoznat. Pod pritiskom nekih medicinskih autoriteta koji misle da bi ovaj narkotik mogao, pod nadzorom stručnih institucija, poslužiti kao pomoćno sredstvo u psihoterapiji, FDA (Food and Drug Administration) je u listopadu 1992. godine odobrila prvo službeno ispitivanje droge na ljudima.

Mediji su optuživali "ecstasy" kao "kemijskog ideologa" iza Rave scene uvezene iz Velike Britanije. Ono što je nazvano "plesovima smrti" zapravo su iscrpljujuće "čage" do jutra, čiji sudionici energiju crpe iz sintetičkog pomagala obećavajućeg imena. Pri tome, iz razloga koje smo opisivali ranije, može doći do zdravstvenih komplikacija, a i smrtnog ishoda. Mada se većina incidenata sa smrtnim ishodom odigrala na tlu Velike Britanije, američki je tisak na vrlo dramatičan način prikazao opasnost od relativno nove droge. Kampanja je po mnogome bila nalik onoj protiv LSD-a.

Pitanje legalizacije

Bilo kako bilo, kako sada stvari stoje, u Americi je MDMA zakonom zabranjen, a u aktu kojim je to preporučeno i obrazloženo piše da se radi o "dizajniranoj drogi" koja ugrožava zdravlje, a kemijski je nalik MDA-u, za koji se zna da oštećuje mozak. Navodi se nadalje da je poznato da je "ecstasy" izazvao smrt "bar dvije osobe", te da se njegovi korisnici suočavaju sa zdravstvenim problemima poput onih koji se javljaju kod uživatelja amfetamina i kokaina. Prema onima koji su zabranili uporabu X-a, on izaziva psihičke tegobe koje podrazumijevaju zbunjenost, depresiju, nesanicu, teške strahove, paranoju i psihotične epizode i više tjedana nakon uzimanja droge.

Posebno se izdvajaju fizičke tegobe poput napetosti mišića, nekontroliranog stezanja čeljusti, mučnine, ubrzanog micanja zjenica, iskrivljene slike, znojenja, osjećaja hladnoće i sklonosti iznenadnom gubljenju svijesti. Uslijed ubrzanog rada srca i povećanog tlaka koje izaziva, MDMA je osobito opasan za ljude koji pate od komplikacija sa cirkulacijom i srčanih oboljenja.

Citiraju se neki znanstveni radovi iz kojih se vidi da droge kemijski vrlo slične "ecstasy"-ju izazivaju ozbiljne poremećaje u metabolizmu nekih tvari u mozgu, čime mogu izazvati neželjene promjene u ponašanju čovjeka. Amerika je danas u paradoksalnoj situaciji, jer onaj tko bude uhvaćen u proizvodnji XTC-a može dobiti i 15 godina robije, da bi na svakom uglu lako pronašli kakvu publikaciju, magazin, letak ili knjigu u kojima nalazite detaljne upute kako se pripremiti prije uzimanja "ecstasy"-ja. Postoji i udžbenik "Manual for Cocaine Users" ("Priručnik za korisnike kokaina") ! Naime, vlasti vjeruju da još veća šteta nastaje neznanjem, dakle nestručnim uzimanjem pojedinih droga. Zato su instrukcije za potencijalne kandidate dobrodošle.

Deset godina nakon zabrane "ecstasy"-ja na američkom se tržištu pojavio legalni proizvod istog imena ! Radi se o "**biljnom Adamu**", koji se prodaje u obliku okruglih, smeđih tableta koje na sebi imaju otisnutog kukca raširenih krila. Reklamira se kao prirodno i bezopasno sredstvo za podizanje raspoloženja, izazivanje euforičnog stanja i seksualnu stimulaciju. Ima ga i u obliku plavih tableta pakiranih u srebrnim piramidama ukrašenima s likovima iz bajki i hinduističkim simbolima. Jednostavnim rječnikom rečeno, radi se o stimulatihu sklepanom od legalnih, prirodnih materijala. U skladu s vremenom u kojem živimo, ovaj se proizvod reklamira kao "čisto vegetarijanski", a prođa mu je, sudeći po ljutnji nekih vodećih američkih novina-fantastična. Sastav tog tzv. "Herbal Ecstasy" poznat je: tibetanski ma huang, brazilska guarana, kineski crni ginseng, gingko biloba, jedna vrsta afričkog oraha, ruska gotu kola, fo-ti-tieng, ekstrakt kineskog zelenog čaja i kinesko biljno "čudo", rou gui. Dakako, već

je počela akcija da se ovo lukavo izigravanje stavova državnih institucija kazni stavljanjem izvan zakona. Kako djeluje ova zapravo blijeda, gotovo komična kopija od strane vlastodržaca ozloglašenog X-a, jasno je.

Afrički orah, guarana i zeleni čaj sadrže visoki postotak kofeina, a ma huang spada u porodicu ephedra, dakle sadrži vrlo jaki stimulatív efedrin. Gingko biloba potiče cirkulaciju, gotu kola jača živce, dok se fo-ti tieng u Kini smatra sredstvom za produljenje životnog vijeka i jačanje seksualne moći. Većina nezavisnih stručnjaka u ovom proizvodu ne vidi ništa više od blagog stimulatíva koji kalifornijski psihoterapeut dr. Jonathan Robinson izjednačava s "nekoliko šalica crne kave". On čak smatra da je jedan ovakav surogat, koji se umjesto pravog "ecstasy"-ja prodaje na rave koncertima u neku ruku koristan, jer "... je manje opasan od stvarne droge...".

Nije zabilježen nijedan slučaj ozbiljnijih zdravstvenih problema izazvanih ovim proizvodom. Ipak, tisak već lansira priče poput one stanovitog Dennisa Bakera, pomoćnika šefa neke tekstaške ustanove koja je zadužena za brigu o zdravlju, a smještena je u Austinu. Ovaj revni borac za zdravi život kaže: "Za nedavnog velikog koncerta u Lollapaloozi koji je počeo u 14 sati, već smo u 16,30 u šatoru za hitnu pomoć imali djecu s palpitacijama srca i pulsom od preko 200 otkucaja u minuti...".

Zlobnici misle da su se klinici natočili alkoholom, napušili marihuane, ili najeli "magične gljive" (*Psilocybe mexicana*, halucinogena gljiva), a obzirom da je to zakonom kažnjivo, učinili su ono najpametnije-svalili krivnju na još uvijek legalni "biljni ecstasy".

Što se tiče onog pravog X-a, lobiranju za njegovom ponovnom legalizacijom vjerojatno neće tako skoro doći kraj. No, za sada je u uspjeh takvih pokušaja teško vjerovati. Naime, u četiri su slučaja **krvarenja u mozgu** dva škotska liječnika dokazala vrlo vjerojatnu vezu s "ecstasy"-jem. I činjenica da sam MDMA izaziva povišenje tjelesne temperature (plus iscrpljujući ples u pregrijanim prostorima), po svemu sudeći, nije jedini faktor kod smrtnih slučajeva korisnika X-a. U istim okolnostima, relativno male doze droge mogu kod nekih izazvati i **koagulaciju krvi u plućima**, sindrom poznat kao diseminirana intravaskularna koagulacija, a kod drugih, koji uzmu znatno veću dozu ne događa se ništa. Uzrok iznenadne smrti od X-a, prema nekima može biti i **nedostatak enzima** poznatog kao citokrom P 450 246, koji je zadužen za razgradnju ovog narkotika unutar ljudskog organizma. Ako ga nema dovoljno, droga će kolati tijelom predugo i izazvati fatalne posljedice. Nedostatak ovog enzima statistički je zabilježen kod svakog dvanaestog stanovnika našeg planeta, a smrtni su slučajevi od XTC-a relativno rijetki, pa neki izražavaju sumnju u utemeljenost teze o citokromu. Ipak, nije se lako oteti dojmu da je uzimanje droge neka vrsta ruleta u kojem nikada ne znate kada će vam kuglica uletjeti u crno 13. Kada smo već kod najnovijih istraživanja veze između zdravlja i XTC-a, treba istaći da i vrlo prestižni "The Lancet" opisuje sedam slučajeva teškog **oštećenja jetre** izravno povezanih s uzimanjem "ecstasy"-ja.

Polemike o X-u se nastavljaju, mišljenja su nerijetko dijametralno suprotna i među vrhunskim stručnjacima. Moji su me kontakti s korisnicima X-a doveli do zaključka da je njihov najdublji motiv ipak razrješenje psihičkih tegoba ili traganje za smislom, nekim dubljim značenjem života. To doduše, ne mora izgledati lijepo. U šezdesetima, neki su konzumenti LSD-a znali zuriti u sunce dok im nije nepovratno uništilo vid, grupa oko Charlesa Mansona pod utjecajem je ove droge povjerovala da su zločini koje je počinila "Božja volja", a kada je u pitanju "ecstasy", zabilježeni su ispadi kada su pojedinci čitava tri dana proveli **skvrčeni** u prenatalnom, dakle položaju koji su zauzimali dok su se još nalazili u utrobi svoje majke. Čudnovata droga izaziva i fenomen poznat kao "**head rush**", kada korisnik zanijet frenetičnim plesom potpuno izgubi vezu s okolinom. Pri tome ništa ne čuje, niti vidi bilo što

oko sebe. To gubljenje, koje podsjeća na produljeni epileptički ispad poznat kao "absence" (apsans, odsutnost), traje i do tri minute, a koje su prave posljedice za mozak danas zapravo ne zna nitko.

Iz iskustva zapadnih zemalja prilično je jasno da agresivna propaganda protiv "ecstasy"-ja, usprkos alarmantnim incidentima s pojedincima, nije dala željene rezultate. Crno je tržište, kada govorimo o nekim zemljama, puno opasne i nekvalitetne droge s dodacima koje smo spominjali ranije.

Onaj tko dobro poznaje problem u najširem kontekstu i na trenutak zaboravi eventualne psihoterapijske mogućnosti XTC-a korištenog u osobitim situacijama i pod legalnim stručnim nadzorom, lako će se složiti da je u podlozi očekivanja od X-a nečeg što možemo nazvati pravim smislom u životu-**iluzija**. Jer, praktično svi koje sam sretao, a koristili su ovu drogu u raznim količinama nisu u duhovnom smislu postigli ništa vrijedno rizika. Licitiranje u stilu "da se X isplati uzimati i bez obzira na posljedice", obična je floskula nekog tko je imao dovoljno sreće i nije upoznao tamnu stranu "**kemijske ljubavi**". Bit je u razumijevanju života kao stalne borbe i razvoja vlastitim naporom i pri čistoj svijesti. Zamagljena svijest, ali i ona proširena prije no što je čovjek na to pripremljen duhovnom samodisciplinom, ne može u evoluciji pojedinca donijeti istinski napredak jednostavno zato što u fazama čovjekova razvoja postoji redosljed, a prirodni zakoni preskakanja iskušenja s kojima se moramo suočiti najčešće kažnjavaju. To je ono što se ne može usaditi ni zakonskim regulativama, zastrašivanjem medicinskim činjenicama ili agresivnom propagandom. To treba osjetiti, koristeći zdravi razum i korektne informacije.

HEROIN konj za vječna lovišta

Gotovo cjelokupna svjetska proizvodnja od otprilike 4.000 tona sirovog **opijuma** odvija se danas na dugačkom potezu od preko sedam tisuća kilometara, koji se proteže od Turske preko Pakistana do Laosa, a zahvaća uglavnom planinske krajeve u kojima dobro uspijeva mak poznat pod latinskim imenom *Papaver somniferum*. Seljaci i pripadnici plemena osam različitih nacija sudjeluju u ovom biznisu, čija povijest pokazuje da je politika daleko najvažnija stvar na ovom svijetu. Interesi obavještajnih službi u postizanju određenih globalnih strateških ciljeva utrli su put heroinu, najopasnijoj prerađevini koja se dobiva iz opijuma, na američko tržište i to od vremena neposredno nakon Drugog Svjetskog Rata, kada se stvorila jedinstvena prilika da se Amerika trajno riješi ove jezive napasti. Naime, u vrijeme prije rata u SAD je bilo oko 200 tisuća ovisnika o heroinu, da bi ta brojka četiri godine kasnije pala na samo 20 tisuća. Taj neočekivani razvoj događaja trebalo je zahvaliti nedostatku droge na crnom tržištu koje je uslijed ratnih operacija u područjima odakle je ona dolazila počelo odumirati i tako naprosto prisililo narkomane na odustajanje od skupe i pogubne navike. Sicilijanska se mafija još nije oporavila od masovnih likvidacija svojih članova koje je provodio Mussolinijev režim, a korszikanski su klanovi oko Marseillesa bili u nemilosti zbog suradnje s njemačkom okupacijskom vlašću.

Godine 1947., predsjednik SAD Truman, ustanovljava CIA-u, obavještajnu agenciju kojoj je, u to vrijeme, glavna briga suzbijanje komunističke opasnosti, koja dolazi odasvuda. Osim komunističkih velesila nastalih ili ojačalih u ratu, SSSR-a i Kine, sve ukazuje na jačanje ove ideologije u Italiji i Francuskoj. Preteča CIA-e, OSS dobiva te signale još od doba iskrcavanja saveznika na Siciliju 1943. godine, jer se na talijanskom kopnu broj članova komunističke partije udvostručava. Počinju nagađanja o mogućem preokretu u toj zemlji neposredno nakon pada Trećeg Reicha.

Da bi stvari shvatili još bolje, treba se vratiti na početke rata, kada se na njujorškim dokovima događa niz sabotaža koje kulminiraju potapanjem francuskog broda "Normandia" u sastavu savezničkih snaga. Njemačke se podmornice opasno približavaju američkoj obali, pa se mora pod hitno stvoriti sustav praćenja u koji treba uključiti stotine ribara i lučkih radnika. Mornarički obavještajci otvoreno priznaju da to neće ići lako bez pomoći nepisanih gospodara dokova, mafioza talijanskog porijekla, čiji je boss u to vrijeme Joseph "Joe Socks" Lanza. Mafijaš koji ima problema sa zakonom pristaje na suradnju, broj sabotaža nakon nekoliko leševa koji su isplivali u luci pada, ali sam Lanza misli da u igru treba uključiti neprikosnovenog genija američkog podzemlja, Charlesa "Luckya" Luciana, koji u to vrijeme odrađuje kaznu od 30 do 50 godina robije u nekoj kaznionici blizu kanadske granice. Luciano, koji sjedi zbog organiziranja prostitucije, biva prebačen u zatvor u Albanyju, gdje pregovara sa stanovitim Haffendenom, visokim časnikom mornaričke obavještajne službe. Ne izravno, već preko svog zastupnika, čuvenog gangstera Meyera Lanskog. Uključuju se Joe Adonis i Frank Costello i njemačke sabotaže sasvim prestaju.

Već je 1943. godina i saveznici pripremaju iskrcavanje na Siciliju, pa mafijaši ne gube posao. Povezuju se s "capom" mafije na Siciliji, don Calogrom Vizzinijem, koji saveznike snabdijeva svim potrebnim informacijama, otkriva puteve krijumčara za koje Nijemci ne znaju i savezničke se trupe iskrcavaju praktično bez gubitaka u ljudstvu. Don Calovi ljudi po brdima

Sicilije likvidiraju njemačke snajpere, bivaju vodiči Amerikancima, a kada se većina snaga prebacuje na kopno Italije, vlast u sicilijanskim gradićima povjerava se mafijaškim bossovima. Usput, OSS sugerira don Calu da podrži sicilijanske separatiste koji se žele otcijepiti od Italije. Zlu ne trebalo, ako slučajno u Italiji komunisti pokušaju preuzeti vlast. Gotovo feudalni mafijaški mentalitet, uz podršku Amerikanaca, bio je dovoljna brana komunizmu.

Rat završava i Ujak Sam daruje Lucianu slobodu. S još stotinjak američkih mafijaša prognan je u Italiju, gdje odmah, uz podršku sada već i politički utjecajnog don Calogera, organizira proizvodnju heroina, koji će na kraju završiti na američkom tržištu. U početku jednostavno kupuje drogu od ugledne farmaceutske tvrtke Schiaparelli, da bi, nakon što su dobili podatak da je Luciano od iste firme kupio čak 700 kilograma ovog teškog narkotika, Amerikanci intervenirali kod talijanske vlade i na trenutak zaustavili zahuktali pogon.

Na scenu stupa Sami El Khoury, Libanonac koji iz Turske uvozi opijum, prerađuje ga u morfinsku bazu i dalje šalje na Siciliju, a kasnije i u laboratorije oko Marseillesa. Sve se odvija gotovo bez prepreke, jer El Khoury podmićuje sve, od direktora bejrutskog aerodroma do visokih policijskih funkcionera. S druge strane, Luciano i don Calo otvaraju tvornicu slatkiša u Palermu, u kojoj se zapravo morfinska baza prerađuje u heroin i složenim kanalima šalje u Ameriku.

Marsejski Korzikanci su već abolirani (Marseilles je snažno uporište francuske komunističke partije u četrdesetima. Na poticaj CIA-e, korzikanski klanovi suzbijaju radničke štrajkove koje organizira KPF 1947. i 1950. godine, op.a.), jer trebaju CIA-i za preuzimanje grada u kojem također u to vrijeme prijeti "crvena opasnost". I De Gaulleova vlada koristi usluge Korzikanaca u borbi protiv francuskog terorističkog podzemlja. Uskoro dokove važne mediteranske luke kontrolira korzikanska mafija, pa se otvaraju brojni ilegalni laboratoriji za proizvodnju heroina, a ovdje su i brodovi kojima će otploviti prema najvećem tržištu droga na svijetu. Da sprega Luciana i Korzikanaca funkcionira savršeno pokazuju američke statistike, prema kojima je broj ovisnika o heroinu od 1945. do 1952. porastao od 20 na 60 tisuća, a 1965. je registrirano 150 tisuća redovnih korisnika smrtonosne droge. Vrata heroinu su otvorena, jedinstvena prilika da ovaj nehumani biznis izumre propuštena je.

CIA organizira vojsku kineskih nezadovoljnika uz burmansku granicu. Invazija na jugozapad Kine ne uspijeva i te 1952. godine, kada još bukti hladni rat, Amerikanci procjenjuju da je opasnost od jake kineske armade dovoljna da se u regiji nešto poduzme. Trupe kineskih nacionalista ostaju uz burmansku granicu kao neka vrsta brane prema eventualnoj invaziji komunističke Kine, a slična se taktika kasnije primjenjuje od 1960. do 1975. godine u Laosu. Tamo se uspostavlja vojska od 30 tisuća domorodaca, pripadnika plemena Hmong, čiji je zadatak borba protiv laoskih komunističkih gerilaca. Kinezi u Burmi, a još više pleme Hmonga u Laosu deceniju kasnije organizira uzgoj biljke koja ovdje uspijeva izvanredno, a nalazi se daleko od puteva, u nepristupačnim planinama obraslim gustim šumama.

Od opijuma do heroina

Riječ je, dakako, o **opojnom maku**, čije će zelene čaške neposredno nakon otpadanja cvijeta zarezati na više mjesta specijalnih nožem. Na zarezanim će se mjestima izlučiti mliječnobijeli lateks, koji poprima smeđecrnu boju, a skida se tupim nožem. Radi se o sirovom **opijumu**, koji će na konjima transportirati do pogona u kojima se prerađuje u **morfinsku bazu**. Ovdje je srce jugoistočne Azije, malo područje koje je dobilo ime Zlatni Trokut. Odavde dolazi 3.000 tona sirovog opijuma godišnje, što predstavlja čak 70 posto

svjetske ilegalne produkcije. Ovaj je unosni posao u periodu od 15 godina, do 1975. odlično organizirao i vodio general Vang Pao, zapovjednik vojske koju je stvorila CIA.

Na Afghanistan, Pakistan i Indiju otpada nekih 24 posto proizvodnje opijuma, koji je igrao ulogu i u financiranju oslobodilačkih snaga afganistanskog vođe Gulbuddina Hekmatyara, dok su se one borile protiv okupacije sovjetskih trupa. Carterova administracija naoružava mudžahedine i odbija prijedlog savjetnika dr. Davida Mustoa da to uvjetuje prestankom uzgoja opijuma. Dr. Musto tvrdi da je te 1979. godine, heroin iz Afghanistana i Pakistana zapljusnuo Ameriku i povećao smrtnost od te droge u New York Cityju za čak 77 posto!

Morfinska baza je oko 10 puta lakša za transport od sirovog opijuma, pa se taj postupak provodio relativno blizu mjesta gdje je mak uzgajan. Proces diacetiliranja morfina, kojim se dobiva **heroin**, dosta je složen, pa se vjeruje kako se uglavnom obavlja u opremljenijim laboratorijima u Hong Kongu. Banke u ovom gradu nerijetko otkupljuju veće količine srebra i zlata, jer domoroci iz Zlatnog Trokuta ne vjeruju ni u jednu valutu. Po svemu sudeći nije u pitanju samo nabavka zlata za otkup morfinske baze, već i sudjelovanje banaka u financiranju ovoga posla, koji nikako ne može donijeti gubitke. Kako piše Alfred W. McCoy, CIA nije izravno sudjelovala u podjeli gomile novca koji se u ovom poslu okreće, ali je njena zrakoplovna kompanija Air America svojevremeno pomagala proizvođačima opijuma u transportu sirovine, čak i onda kada se znalo da čisti heroin dobiven od opijuma iz Zlatnog Trokuta često završava u žilama američkih vojnika u Vijetnamu.

S vremenom hongkonškim laboratorijima počinju konkurirati oni izgrađeni u bespućima Zlatnog Trokuta i zabačenim dolinama u Pakistanu. Proizvodnja visokokvalitetnog **heroina** odvija se u četiri stupnja. U prvom se 10 kilograma morfina šest sati grije s istom količinom acetanhidrida i dobiva 10 kilograma heroina niske čistoće. U drugom se dobiveni produkt dalje pročišćava vodom i kloroformom, te tretira otopinom natrijeva karbonata. Na dno pada nešto čišći heroin koji se dalje pročišćava alkoholom i aktivnim ugljenom, pa je to sada već tzv. heroin br. 3. Do ovog stupnja postupak može voditi priučeni kemičar. Da bi se dobio tzv. heroin br. 4, čija je čistoća između 80 i 99 posto, potrebno je stručno znanje, jer je zahvat složeniji, a podrazumijeva i korištenje etera, koji može u određenom trenutku eksplodirati, ako njime barata neupućena i nespretna osoba.

Ovako pripremljeni, visokokvalitetni heroin šalje se u SAD preko različitih kurira, od stjuardesa, poslovnih ljudi i diplomata do marsejskih gangstera i kineskih trgovaca. Dakako, koriste se i brodovi, zrakoplovi i sva moguća druga sredstva, a računa se da vrhunski američki "dileri" uzimaju 20 do 100 kilograma čistog heroina u jednoj pošiljci. To se onda pakira po 1 do 10 kilograma i distribuira posrednicima koji dalje razrijeđuju drogu tako da ona, kada promijeni mnogo ruku i dospije do krajnjeg potrošača, ovisnika s ulica New Yorka, Londona ili Amsterdama, katkada čak ne sadrži više od 5 posto čistog narkotika! O kakvoj je zaradi riječ, ne treba ni govoriti.

Kako su obavještajne službe **pomogle** širenju najopasnije droge u zapadnim zemljama? Prema McCoyu, diplomati i špijuni dolaze u dodir s članovima podzemlja koji za njih obavljaju određene poslove, a istovremeno su umiješani u trgovinu drogom. Često politički i obavještajni interesi, kao u primjerima koje sam naveo, zahtijevaju prikriivanje ljudi koji se bave prometom droga, jer je njihova uloga od bitne važnosti za održavanje stabilnosti i ravnoteže utjecaja u nekoj regiji. Događa se pak i to da špijuni na svoju ruku umiješaju prste u šverc heroinom, koji donosi goleme profite.

Diplomatsko zataškivanje

Najbolji primjer diplomatskog zataškivanja afere vezane uz krijumčarenje heroina jest onaj laoskog princa Sopsaisane, koji je 1971. imenovan za veleposlanika Laosa u Parizu. S aerodroma u Vientianu mladić je ispraćen uz veliku pompu u kojoj su sudjelovali mnogi uglednici zapadnih veleposlanstava. Princ je pripadao kraljevskoj obitelji, bio je istaknuti član antikomunističke lige i predsjednik udruge Alliance Francaise. Francuski veleposlanik u Laosu održao je prije prinčeva puta dirljiv govor iz kojeg je bilo jasno da su Francuzi vrlo zadovoljni ovim izborom.

I doček na Orlyju je bio veličanstven. Uz francuske diplomate pojavilo se i osoblje laoskog veleposlanstva u Parizu. No, nastao je sitan problem. Prtljaga novopečenog diplomata zagubila se i on je naočigled okupljenih doslovce pobjesnio. Kada su luksuzni kovčez konačno pronađeni, jedan je nedostajao. I dok se Sopsai, kako su ga zvali prijatelji, vrpolio čekajući da se zadnji dio njegove prtljage odnekud pojavi, u susjednoj su prostoriji francuski policajci izvicali 60 kilograma najkvalitetnijeg heroina pronađenog u diplomatovom kovčegu.

Stvar je preuzela obavještajna služba i afera je zataškana. Princ je čak zatražio vjerodajnice od francuskog predsjednika, a one su mu uskraćene tek nakon dva mjeseca razmišljanja. O tome da ga se strpa iza rešetaka nije bilo ni govora. Mirno je odletio natrag u Laos. Interesi u regiji su prevladali.

Krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih raspada se "europska veza". Na Siciliji dolazi do mafijaških obračuna, a u Marseillesu policija sve uspješnije plijeni gotove pošiljke heroina za Ameriku. Turska staje na kraj uzgoju opijumskog maka, pa je sve teže doći do sirovina za heroin. U prosincu 1971. godine postaje jasno da su neki pripadnici SDECE, francuske tajne službe, duboko uvučeni u trgovinu heroinom. Amerikanci hapse pukovnika Paula Fourniera i dokazuju da je ovaj visoki časnik francuske obavještajne službe prokrijumčario 45 kilograma heroina u Ameriku, a nekako u isto vrijeme združene američke i francuske policijske snage u Parizu hvataju Korzikanca Andrea Babaya, koji kod sebe ima 106 kilograma visokokvalitetnog heroina. Nekoliko mjeseci kasnije, Francuzi otkrivaju čak 415 kilograma heroina na brodiću "Caprice des Temps", a nakon provale u jedan marsejski laboratorij i zapljene 119 kilograma droge, hvataju veliku zvjerku korzikanske mafije Josepha Cesarija. Posljednja je velika akcija izvedena 1972., kada policija hapsi turskog senatora Kudreta Bayhana, koji pokušava prokrijumčariti oko 150 kilograma morfinske baze.

Iako 1978. i 1979. pokušavaju obnoviti biznis, Korzikanci više neće moći konkurirati dobro razvijenog industriji iz jugoistočne Azije. Teško se oteti dojmu da su godinama nedodirljivi sicilijanski i francuski mafijaši prestali biti zanimljivi svojim moćnim zaštitnicima iz poratnih godina. Stabilnoj Europi sedamdesetih korzikanski su gangovi mogli samo smetati, a trebalo je i zbog javnosti u zapadnim zemljama nešto poduzeti protiv rastućeg zla iza kojeg su, kao što su pokazala neka uhićenja, katkada stajali agenti obavještajnih službi. Čistka provedena u Europi značila je da valja potražiti druge snabdjevače, one koji su još uvijek imali moćne zaštitnike. Zato se mafijaški boss s Floride, Santo Trafficante ml. još 1968. godine uputio u Saigon, Hong Kong i Singapur. Mafija je željela kupiti azijski heroin i prodati ga Amerikancima.

U različitim razdobljima, u snabdijevanju Zapada opijumom ili kakvim poluproizvodom, iz kojeg će kasnije nastati heroin, sudjelovali su Turska, Iran, Afghanistan, francuska Indokina, Burma, Laos, Tajland, Kina, Pakistan, Vijetnam i drugi, a uvijek je to bio odraz nekog političkog interesa. Primjerice, neko je vrijeme, početkom pedesetih, Iran postao vodeći izvoznik ilegalnog opijuma, da bi tadašnji šah, pod američkim pritiskom poduzeo niz koraka da se taj biznis iskorjени.

Opijum je imao duboke korijene u običajima lokalnog stanovništva, pa je Azija oduvijek potrošač ove droge. Pušionice opijuma bile su razgranate u svim većim gradovima jugoistočne Azije, ali i u ruralnim sredinama cijelog tog dijela svijeta. Presudnu ulogu u davanju širokih ovlaštenja obavještajnim službama odigrao je i vjetnamski rat. Da bi se animiralo bezbrojne grupacije koje žive u ovom dijelu Azije, te smanjio utjecaj komunističkog bloka koji je opasno rastao, nisu se birala sredstva. Često je žeton u ruletu predstavljalo ono što donosi mnogo novca za relativno malo rada—heroin.

Agent CIA-e, general Edward G. Lansdale priznaje da je u ranim šezdesetima bio prisiljen pregovarati s korzikanskim gangsterima, koji su naselili Saigon i s tamošnjom lokalnom mafijom počeli organizirati dovoz sirovine za proizvodnju heroina u Europu. Dao im je do znanja da nije u Vijetnamu kako bi se bavio njihovim ilegalnim poduzetništvom, a to mu je savjetovao njegov stari prijatelj, također agent CIA-e, pukovnik Lucien Conein. Ovaj je čovjek 1963. godine organizirao svrgavanje Diemova režima, a za vrijeme rata je bio časnik za vezu s francuskim Pokretom otpora. Posjećivao je korzikanske barove u Saigonu i poznavao sve bossove. I Santo Trafficante se za vrijeme spomenute posjete Saigonu sreo s Korzikancima koji su posredovali u svim ilegalnim poslovima između vijetnamskog podzemlja i Zapada. Lucien Conein je svom kolegi Lansdaleu objasnio da je krijumčarenje droge nemoguće spriječiti. Može se možda smanjiti, ali dok se ne dopre do uzgajivača u brdima, nema šanse da se taj biznis obustavi, govorio je.

Model se uvijek ponavlja. Na teren prvo stižu špijuni, a za njima mafija. Kada dođe do političkih tenzija u nekoj regiji, agenti obavještajnih službi regrutiraju svakoga tko može utjecati na ravnotežu snaga. Primjeri koje sam izdvojio samo su djelić cjelokupne kompleksne slike koja ima svoju dinamiku i stalno se mijenja. Ono o čemu se piše je povijest, a ono što se odvija sada biti će napisano tek onda kada postane povijest.

Putovi "biljke radosti"

Opijum je prvi puta opisan u grčkoj farmakopeji iz 5. stoljeća prije naše ere. Njime se bavio Hipokrat, a mnogo kasnije i rimski liječnik Galen. Homerova "Odiseja" opijumu pripisuje moći "... da uklanja svaku bol i srdžbu i donosi zaborav svakoj tuzi...". Neki tvrde da je "biljka radosti" starih Sumerana, koja je opisana još prije šest tisuća godina zapravo opijum. Kinezi upoznaju opijum preko arapskih trgovaca još u 8. stoljeću i koriste ga u medicinske svrhe. Osušeni i potamnjeli iscjedak iz maka pročišćava se tako dugo, dok se ne dobije crna pasta, koju se puši tako da se njene kuglice spaljuju na plamenu svijeće, a dim udiše.

Do 18. stoljeća u Kini je uporaba opijuma kao narkotika već raširena do te mjere da je 1729. godine car zakonom zabranjuje. To, međutim, nije kraj već početak jedne drame vezane uz narod koji već tada broji 300 milijuna stanovnika. Portugalski šverceri počinju snabdijevati kinesko tržište drogom o kojoj počinje ovisiti sve više ljudi, a pravi "boom" načinili su Englezi, koji preko svoje tvrtke East India Company koja organizira proizvodnju opijuma u Bengal, doslovce zapljuskuju golemo kinesko tržište narkotikom opaka djelovanja. Da bi se zaobišao sporazum s kineskim vlastima, opijum se u Kinu krijumčari preko indijskih trgovaca.

Početak 19. stoljeća droga zahvaća i careve dvorjane i eunuhe, a vladaru Tao Kwangu umiru čak tri najstarija sina, žrtve trovanja opijumom.

Kinezi se 1839. odlučuju suprotstaviti prokletstvu tako da udaraju u njegov korijen. Plijene 20 tisuća sanduka opijuma koje nalaze u posjedu britanskih trgovaca u Kantonu. Opijum završava u moru, ali ni to ne može obuzdati potražnju za drogom koja se raširila među svim slojevima stanovništva. Englezi, zgrčući golem kapital iz ove sramne trgovine, ne libe se 1840. vojno kazniti Kinu, koja potpisuje mir u Nankingu, kojim gubi Hong Kong. Uz to mora dopustiti ekskluzivna trgovačka prava za Engleze u još nekoliko svojih luka. To je bio kraj tzv. Prvog opijumskog rata.

U deset godina uvoz se opijuma u Kinu udvostručuje, a novi car uvodi drakonske kazne poput odrubljivanja glave korisnika i slanje njegove obitelji u ropstvo. Ništa ne može zaustaviti jezivu pošast, no Englezima ni to nije dovoljno. Žele svoj monopol proširiti na nove kineske luke. Čeka se izgovor za novi napad na Kinu. Kada lokalne vlasti 1856. godine ispred luke Kanton zaustavljaju brod pod engleskom zastavom natovaren krijumčarenom robom, započinje Drugi opijumski rat. Kinezi su prisiljeni Zapadnjacima, jer su sada u igri i Francuska i SAD, otvoriti još 11 luka, a opijum je legaliziran. U dvadeset godina uvoz droge raste od 60 na 105 tisuća sanduka, a preko 15 milijuna Kineza postaju ovisnici o opijumu !

Kinezi su shvatili lekciju i počinju sami uzgajati opojni mak. U nekoliko decenija uspijevaju domaćom proizvodnjom istisnuti Engleze, a opijuma je sada toliko da počinje teći u suprotnom smjeru. Uskoro će stići na vrata Engleske, dakako uz opće zgražanje britanske javnosti.

Čuveni je Paracelsus načinio tinkturu opijuma, koja je imala vrlo široku primjenu. Dao joj je ime "**laudanum**", a uklanjala je bol, smirivala menstrualne i druge grčeve, te služila protiv proljeva i kašlja. Povijesni korak naprijed učinio je 1806. godine njemački ljekarnik Friedrich Serturmer koji je iz opijuma izolirao njegov glavni sastojak, **morfin**. Opijum sadrži još dvanaestak alkaloida, od kojih je, uz morfin, najpoznatiji **kodein**. Zvuči nevjerojatno, ali morfin je preporučan kao lijek protiv ovisnosti o opijumu. Kada je oko 1850. godine uvedeno injektiranje morfina iglom, američki liječnici su još uvijek vjerovali da se ovisnost o morfiju može javiti samo ako se on puši, dok je unos u tijelo injekcijom bezopasan! Droga je olako prepisivana, pa se na kraju američkog građanskog rata, dakle 1866., čak 45.000 vojnika vratilo kućama kao teški ovisnici o morfiju.

Englezi su još 1821. počeli shvaćati opasnost koja prijete od raznih pripravaka opijuma od kojih je morfin samo jača verzija. Naime, u različitim vrstama opijuma nalazimo razne postotke morfina, od 3 do 18 posto. Oduvijek se najkvalitetnijim opijumom smatrao makedonski, kojeg se nije proizvodilo mnogo, ali je sadržavao solidnih 10 posto morfina. Paniku je u Engleskoj izazvao spomenute godine pisac Thomas De Quincey i to svojom knjigom "Ispovijesti engleskog konzumenta opijuma". Na njega se navikao kao student u Oxfordu i nije ga se mogao riješiti do kraja života. Rastući broj žena koje su koristile morfij pokazivao je znakove teške ovisnosti, pa se sada tražilo rješenje za taj problem.

Heroin je 1874. godine sintetizirao engleski istraživač C. R. Wright, kao derivat morfina, čiji je kemijski naziv **diacetil morfin**. Četiri puta jači od morfina, ovaj je spoj ušao u masovnu proizvodnju 1898. godine. Reklamiran je kao sredstvo koje ne izaziva navikavanje, proizvodio ga je Bayer i propagirao u sklopu iste kampanje u kojoj je lansiran aspirin! Zapravo izgleda nevjerojatno koliko je vremena trebalo da farmaceuti i liječnici shvate zastrašujuće efekte koje su opijum i morfij izazvali kod rekreacijskog korištenja kroz čitavo 19. stoljeće. Heroin je

dolazio iz iste porodice narkotičnih sredstava, ali je trebalo proći još petnaest godina da Amerikanci 1914. donesu zakon prema kojem su se heroin i kokain mogli dobiti samo na recept. Mnogi su liječnici to uzimali kao formalni propis, pa je u New Yorku zabilježen slučaj doktora koji je samo u mjesec dana prodao 68.282 gotovih recepta za heroin, 54.097 za morfij i 30.280 za kokain! Do stavljanja heroina izvan zakona dolazi tek 1923. godine, kada je već svima jasno da se radi o narkotiku koji izaziva najgori oblik ovisnosti poznat do tada. Uspoređivati se može jedino s kokainom koji mu se pridružuje na listi zabranjenih.

Država nije osobito uspješna u tim prvim danima borbe protiv droge, pa dolazi do kolapsa čitavog sustava kada se 1929. godine otkriva da su vrhovi u institucijama za suzbijanje narkotika povezani sa židovskim mafijaškim šefom Arnoldom Rothsteinom. U to vrijeme na sceni još nema Vita Genovesea i drugih mafioza koje zanima isključivo profit, pa talijanska mafija u Americi ne želi trgovati drogama i baviti se prostitucijom. Biznis s drogom preuzimaju Židovi, kokain Irwing Wexler, a heroin Jacob "Yasha" Katzenberg. Roba dolazi iz Azije, a kupuje se legalno u Šangaju. U dvadesetima se još mogla kupiti sasvim legalno i u Parizu, gdje je židovska mafija imala ispostavu za kupovinu heroina i njegov transport u Ameriku. Nakon eksplozije mafijina laboratorija u New York Cityju, trojka Katzenberg–Lvovsky–"Lepke" Buchalter ponovo šalje emisara u Šangaj, gdje se povezuje s grčkim gangsterom Yanisom Tsouanisom. Grk nabavlja heroin iz legalnih pogona japanske tvrtke u Kini i šalje ga u New York. Tim je kanalom u SAD uvezelo oko 650 kilograma čistog heroina, a Lepke 1937. godine završava na robiji zbog krijumčarenja narkoticima.

Dileri, igle i AIDS

Tada je već završen sukob unutar talijanske mafije, na njeno čelo dolazi "Lucky" Luciano, koji predlaže temeljitu reorganizaciju i svojevrsnu koordinaciju između 24 "obitelji" koje pokrivaju čitavu Ameriku. Ujedno stvara čvrsti savez s Meyerom Lanskyem, šefom židovskih gangova. Stidljivosti u pogledu dilanja s drogama nestaje i posao će cvasti do Lucianova utamničenja i izbijanja Drugog svjetskog rata. Ulaskom u biznis Talijana čistoća heroina pada na 27,5 posto, što nije dovoljno za "snifanje", pa je potrebna igla kako bi se proizveo traženi učinak. Te 1938. godine, jednog uličnog dilera citira Courtwright: "... kvaliteta heroina s ulice pada dramatično. Bila su to lijepa vremena dok su heroinom trgovali Židovi i Kinezi. Židovi su to shvaćali kao posao, robu si dobio onako kako su je dobili i oni. Kada su ušli Talijani, počeli su robu razrijeđivati, pet, šest puta, počelo se trgovati kemikalijama, kiselinom...".

Danas ulicama britanskih gradova dominira heroin kojeg zovu "**smeđi**", pakistanskog je porijekla, možda proizveden iz morfinske baze koja dolazi s nepristupačnih planina i kotlina jugoistočne Azije, a čistoća mu je 25-45 posto. Nije topiv u vodi, pa se u toj formi ne može injektirati, već samo pušiti. Da bi postao topiv i kao takav pogodan za unošenje injekcijom treba ga zagrijati u kiselini, najčešće limunskoj. Obzirom da heroin nije čist, dodaje mu se laktoza, glukoza, manitol, kreda, talk, ili bilo što nalik samoj drogi. Ulični nadimci ove droge u Velikoj Britaniji i SAD su "skag", "brown", "junk", "horse", "H", "boy" i "smack".

Heroin se u organizam unosi "snifanjem" poput kokaina, pušenjem, subkutanim i intramuskularnim injekcijama, te, kao udarnim načinom, injektiranjem u žilu. "**Snifanje**", zbog gorčine heroina, nije popularno, a puši se tako da se grije na foliji, potamni, te savija poput zmije, odakle dolazi termin "ganjanje Zmaja", da bi se na kraju kroz cjevčicu udisao nastali dim. Injekcijama se može unositi u masno ili mišićno tkivo, ali glavni je oblik uzimanja heroina ubrizgavanje u **žile**. Kao što to možemo vidjeti u filmovima, "smeđeg" se na žlici zagrije s limunovim sokom, ili, recimo, vitaminom C, pa on poprima oblik topiv u vodi.

Narkomani katkada koriste mješavinu limunske kiseline i vinskog octa, što nije preporučljivo, jer može izazvati gljivičnu infekciju.

Opetovano ubadanje igala u žile djeluje razorno i dolazi do degeneracije, pa narkomani s duljim stažem više ne nalaze mjesta za ubod igle u žile na rukama. Na red dolaze žile u vratu, nogama, iza koljena, zglobovima, čak očima! Kada su sve vidljive žile uništene, ovisnik će se vratiti ubrizgavanju droge pod kožu, ili će pokušati s onima dublje u tijelu. No, to je vrlo rizično, jer može doći do povreda koje rezultiraju amputacijom udova, ili čak smrću.

Igle su izuzetno opasne i zbog prenošenja bolesti, prije svega AIDS-a i hepatitisa. Narkomani su tzv. rizična skupina kad je u pitanju AIDS, upravo zbog toga što više njih koristi istu špricu, pa se virus "kuge 20. stoljeća" lako prenosi na više osoba u vrlo kratkom razdoblju. Koliko je situacija dramatična shvatio sam kad su mi u Švicarskoj objasnili redovitu praksu koja je još nedavno bila potpuno nezamisliva: svaki narkoman može besplatno dobiti čistu špricu u svakoj ljekarni, a obzirom da ovisnici mnogo ne mare za svoje potrebe, čiste šprice se sada ostavljaju svuda. U Baselu na zidiću uz rijeku Rajnu, a uvedeni su i kombiji koji okolo razvoze opremu za narkomane kako bi spriječili širenje HIV-a, ali i hepatitisa, koji također može nastati kao posljedica korištenja prljavih igala. Poduzimaju se prave pravcate akcije prosvjećivanja ovisnika za koje više nitko ne vjeruje da im ima povratka u normalne vode. U magazinima i knjigama možete naći instrukcije kako treba prije, za vrijeme i poslije korištenja iglu obraditi. Dakako, tako da ona bude bezopasna i upotrebljiva više puta, ako njen korisnik ne želi poslušati savjet stručnjaka da valja koristiti samo šprice za jednokratnu uporabu. Mnogi su time priznali da je rigidan stav, da ovaj teški oblik narkomanije treba suzbijati pod svaku cijenu, nadživjelo vrijeme. Ovisnosti se šire takvom brzinom da je prevencija postala glavna briga svih onih koji se pošasti žele suprotstaviti.

Najbogatije zapadne zemlje, uza svu represivnu mašineriju i bogato opremljene institucije za liječenje od ovisnosti, ne bilježe značajnije uspjehe u suzbijanju ovisnosti o heroinu. Dijelom je to shvatljivo iz samog mehanizma na koji ta droga djeluje na čovjeka. Znanost još uvijek nema definitivne odgovore na pitanja vezana uz to kako ljudsko tijelo reagira da bi suzbilo bol. Vjeruje se da je naš živčani sustav u stanju proizvesti osobite supstance koje djeluju poput opijata i uklanjaju, ili bar smanjuju osjećaj bola. Najpoznatija i najistraživanija od tih supstanci svakako je "endogeni morfin" ili, skraćeno "**endorfin**". Iz imena ove supstance koju sami proizvodimo možemo vidjeti da ima djelovanje kakvo se pripisuje njenu rođaku iz prirode, morfinu, a ono endogeni znači da je tvar proizvedena unutar samog sustava, dakle ljudskog tijela. Neki autori tvrde da je endorfin po svojim efektima glede bola čak tisuću puta jači od morfija.

Zgodno je kako su istraživanja vezana uz **endorfin** neki znanstvenici upotrijebili za tumačenje iskustava ljudi koji su preživjeli kliničku smrt i nakon toga tvrdili da su sviješću putovali izvan tijela, ili pak putovali kroz tunel do neke prijateljske svjetlosti i tamo sretali preminule rođake. Dok većina ljudi vjeruje da su takve osobe zapravo vidjele ono što se s ljudskom sviješću događa iza fizičke smrti, ima onih koji to opovrgavaju i u igru uvode već spomenute endorfine. Prema tim tezama, čovjek koji doživi kliničku smrt zapravo je u uvjetima ekstremnog stresa kada njegov vlastiti sistem luči maksimalnu količinu kemikalija koje trebaju nelagodu ublažiti. Moždane stanice naprosto zalijevaju živčani sustav supstancom nalik morfiju, što u krajnjoj liniji dovodi do halucinacija koje imaju optimistični predznak.

Iz te kuhinje dolazi teorija da endorfini svakome omogućće mirnu smrt, jer neposredno prije no što čovjek izdahne, Priroda se pobrine da mu taj zadnji ovozemaljski čin učini ugodnim, bez obzira je li nekoliko trenutaka prije toga patio, bio uznemiren, ili sasvim miran.

Najnovija istraživanja su pokazala da krvotokom normalna čovjeka doista kolaju halucinogeni triptaminskog tipa, pravi morfin i kodein, ali u tako niskim koncentracijama da ne mogu izazvati nikakve zamjetne efekte. Drugim riječima, naše tijelo ne proizvodi samo endorfine, već i originalni morfin i kodein kakve nalazimo u opijumu. Iako su količine tih tvari nađenih u ljudskoj krvi vrlo male nije isključeno da na nekom suptilnom nivou igraju ulogu u formiranju stanja svijesti u kakvome se nalazimo.

Flash i blažena praznina

Unošenje supstance poput **heroina, ako se koristi igla**, izaziva nekontrolirani osjećaj, jer tvar ide kroz krvotok izravno u mozak, gdje se cijeli igrokaz odvija. Neki narkomani udar droge opisuju kao nešto što ima seksualni okus, dok drugi to uspoređuju sa smrću. Kako molekule heroina osvajaju pozicije s kojih će pokrenuti lanac unutarnjih doživljaja, koji katkada svojim intenzitetom odvlače u ambis, po izjavi jednog ovisnika "... blaženstvo dolazi kao olakšanje, bezgranična radost kada shvatiš da si nakon potonuća u ništavilo još uvijek živ...". Mnogi se dugogodišnji ovisnici slažu da je taj osjećaj bliži smrti nego orgazmu, a neki izjavljuju da je njihova navika ustvari "... produljeno i namjerno samoubojstvo...". Složeni biokemizam mozga omogućuje heroinu stvaranje ideologije, gotovo svjetonazora u kojem je svijet kakvim ga mi doživljavamo isprazan i zastrašujući. Heroin će ubiti svaki osjećaj i osloboditi korisnika svega, osim čežnje i brige za slijedećom dozom droge. Ta ovisnost ne dolazi uvijek s jednom dozom, možda ni dvije, jer sve ovisi o ličnosti i predispozicijama onog koji se ovom najubojitijom drogom započne igrati. Dani onoga koji je doista "in" pretvaraju se u sate panike, koju izaziva pomisao na to da danas neće biti redovite porcije heroina.

Netko je lijepo rekao da je za specifične efekte heroina u ljudskom mozgu odgovoran neurotransmitter **dopamin**, odnosno "tvar koja pomaže u pretvorbi neurokemijskih poruka droge u mozgu u razumljiv jezik navike i ugone..".

Subjektivni doživljaj poruka koje nose molekule heroina koje, a da toga nisu ni svijesne, igraju važnu ulogu i u vrhunskoj politici, različit je kod raznih korisnika. Jamačno nešto ovisi i o količini i kvaliteti uporabljenog narkotika. Neke osobe ne osjete doslovce ništa, kao da su ubrizgale vodu u vene. Druge imaju osjećaj gađenja i mučnine, pa ima onih koji vjeruju da onaj koji od droge želi ono zbog čega ju je uzeo mora u određenom smislu kormilariti kroz iskustva koja dolaze. Kako bi, ako može održati kontrolu, stigao na ono mjesto koje će ga zasigurno, ako mu se želje ispune, zakovati u pakleni krug neodoljive žeđi što više na kraju neće donositi radost, već samo predah između dviju perioda patnje.

Općenito, iskustvo počinje nekoliko sekundi nakon ubrizgavanja droge, najčešće osjećajem topline u trbuhu, koji se zatim širi po cijelom tijelu i polagano vodi u smireno, dremljivo stanje karakterizirano osjećajem samodostatnosti. Ne javlja se snažna euforija, ali životni se problemi udaljavaju od svijesti ovisnika i on ima osjećaj sigurnosti kao u majčinoj utrobi. Stanje dremljivosti je dublje kod viših doza, kada drogirani još više gubi dodir s vanjskim svijetom i može se povrijediti. Običnom se cigaretom može opečiti vrlo ozbiljno, a da to ni ne primjeti, jer heroin isključuje svaki osjećaj boli. Tjelesne se funkcije snižavaju, disanje i otkucaji srca usporavaju, tjelesna se temperatura smanjuje. Javlja se znojenje, povećano izbacivanje tekućine mokrenjem, zatvor i eventualno svrbež. Kada su u pitanju umjerene doze narkotika, um ostaje bistar i aktivan, dapače radi bolje, neometen svakodnevnim

brigama i opsesivnim mislima. Zato postoje mnogi koji su godinama na heroinu, a da to okolina uopće ne primjećuje, jer ne zapostavljaju katkada vrlo složene obveze.

Billy je za vrijeme školskih praznika zarađivao novac radeći u tvornici ribljih konzervi koja se nalazila na istočnoj obali SAD, u gradu u kojem je odrastao. Već je u to vrijeme uzimao razne droge, najčešće LSD, ali i razne druge preparate na bazi amfetamina. Odlučio je probati heroin. Imao je averziju prema iglama, pa je uzeo metalnu foliju, zagrijao je upaljačem nakon što je po njoj posuo priličnu količinu heroina, a dim udisao kroz plastičnu cijev koju je jedva ugurao u nos. Danas mu se čini da je za svaku sigurnost, obzirom da drogu nije ubrizgavao u krvotok, na foliju nasipao veću količinu no što mu je savjetovao prijatelj koji je bio iskusni ovisnik. "Bilo je to najsmješnije iskustvo koje sam ikada imao", prisjeća se danas, kada više ne uzima nikakve droge, "jer sam nakon što sam se tako dobro nadimio u zahodu tvornice, trebao crijevom oprati pod u jednoj od hala. Dok me je droga obuzimala, uhvatio sam crijevo, pustio vodu i počeo prati pod. Stajao sam tako na jednom mjestu, bez ikakve volje da se pomaknem. Voda je tekla, ali mene to nije nimalo zanimalo. Ljudi više nije bilo oko mene, razišli su se. Kada sam pogledao na sat, onako iz navike, shvatio sam da je već šest sati poslije podne ! Četiri se sata nisam pomaknuo s mjesta dok je voda cijelo vrijeme tekla iz crijeva koje sam držao u ruci...".

Negdašnji student sociologije, sada trgovac tekstilom, Billy nije bio oduševljen heroinom. Mislio je da suviše pasivizira i osjećao se pod njegovim utjecajem "kao u ljušturi", u kojoj možete izgraditi neki svoj lažni svijet za kojeg ne postoje nikakvi problemi.

Al allele gen

U skladu s modom, u objašnjavanje bolesti ovisnosti uključili su se i oni koji sve vide kao genetski ucrtanu predispoziciju. Tako je dr. Ken Blum, farmakolog sa sveučilišta Texas u San Antoniju, otkrio gen kojem je dao neobično ime—**Al allele**. To je, ustvari, kod za osobit receptor u mozgu koji pokazuje afinitet prema spomenutoj tvari u moždanim stanicama, **dopaminu**. Prema Blumu, iz opisanog otkrića izlazi da ljudi koji ovaj gen imaju spadaju u grupu koja će biti podložnija alkoholizmu, ali i nizu drugih "kompulzivnih bolesti". To znači, prema ovisnosni o "cracku" i heroinu, neobuzdanoj strasti za kockanjem ili neodoljivoj želji za slatkisima. Dapače, autor ove teorije ide tako daleko da tvrdi da osobe koje imaju "al allele" gen imaju čak 75 posto šansi da za života potpadnu pod neku od gadnih navika kojih se neće moći riješiti. On vidi rješenje u osnivanju multidisciplinarnih centara u kojima bi se ljude obrađivalo tako da bi se provjerilo imaju li takvu genetsku sklonost ovisnostima, a zatim bi bio razrađivan njihov psihološki profil, na temelju kojeg bi im se savjetovalo kako da izbjegnu opasnost koja je za njih veća nego za ostatak populacije. Takvi bi centri u određenom smislu mogli držati na oku kandidate za buduće ovisnike o drogama, što bi predstavljalo sporhodni, ali sustavni program prevencije.

U drugoj fazi moglo bi se provoditi "snimanje" gena dok je budući čovjek još u stadiju embrija i, prema nekim genetičarima, ovakve loše gene koji obećavaju da će netko biti jednog dana teški narkoman "srediti" prije no što uopće uđu u uporabu. Ima i ideja o svojevrsnim genetskim "terapijama", prema kojima mnogi pokazuju skepsu, čak podsmijeh, ali ljudi poput Bluma ne odustaju, slijepo vjerujući da se sve može riješiti još na nivou gena. Tehnologija manipulacije genima neprekidno napreduje, pa neki misle da neće biti iznenađenje da je netko jednog dana uporabi i u rješavanju problema narkomanije.

Švedski je istraživač Nyberg načinio jedno istraživanje koje zavređuje pažnju onih koji tragaju za pravim razlozima **zašto** neki ljudi, čiji su životi naizgled normalni, iznenada **skreću** u vode teških narkotika poput heroina i u kratkom roku do temelja uništavaju svoj život.

Nyberg i grupa njegovih suradnika proučavali su živote 200 ovisnika o opijatima rođenih u Stockholmu u razdoblju između 1945. i 1966. godine. Kada su već vjerovali da ispitanike ne povezuje ništa zajedničko, ustanovili su da je kod većine njih majkama porod olakšan primjenom dušičnog oksida. To je, prema švedskim istraživačima, moguće objašnjenje kasnije izraženog snažnog afiniteta prema heroinu. Štoviše, zaljubili su da se isto može dogoditi i u slučajevima kada je za vrijeme poroda ženi dan kakav barbiturat, ili opijat. Na nekakav još uvijek misteriozni način novorođenče "memorira" iskustvo svoje majke da bi se to kasnije u njega razvilo u neodoljivu potrebu za drogom. Zasižno uporaba raznih sredstava kojima se želi djelovati na centralni živčani sustav za vrijeme trudnoće može djelovati na plod u utrobi buduće majke. Pogotovo ako je to sredstvo droga poput heroina. Zna se da je smrtnost ploda u prvom tjednu trudnoće češća kod žena ovisnih o opijatima, a statistički one rađaju djecu manje težine i sa češćim prirođenim deformacijama. Kod težih oblika ovisnosti kod trudnica, fetus u svom razvoju zajedno s majkom prolazi kroz narkomanske krize i udare droge kada je se ona dočepa, što se može odraziti na različite načine. Žena može roditi u sedmom mjesecu trudnoće, a nerijetko rađa mrtvorodenče. Mnoge ovisnice, kada saznaju da su u drugom stanju, žele naglo prekinuti s heroinom kako bi zaštitile svoj plod, ali im to liječnici ne savjetuju upravo zbog žestoka djelovanja apstinentske krize na fetus. U takvim je okolnostima potreban maksimalan oprez i nadzor liječnika specijalista koji će moći odrediti najbolju strategiju odvikavanja od pogubnog praha.

"Overdose" i smrt

Ono što je često ubojica korisnika heroina jest prevelika doza droge ("overdose", OD, op.a.). **Prevelika doza** je relativan pojam, jer doza koja će postići maksimalan učinak na iskusa ovisnika, može početnika ubiti. Sve ovisi o stupnju tolerancije koju ovisnik razvije prema narkotiku. Uzme li se smrtonosna doza, u slučaju OD-a efekt ne nastupa odmah, već nakon jednog do 12 sati. Pretjerana količina heroina djeluje na disanje, ali i na neke druge funkcije koje smanjuje. U početku dolazi do nepravilnog, plitkog disanja, a istovremeno se zjenice stisnu i koža poprimi plavu boju. Znatno pada krvni tlak, a na kraju nastupa stanje kome. Ako se u tom trenutku ne reagira ubrizgavanjem u organizam antagonista droge, koma će završiti smrću, uslijed komplikacija sa srcem ili disanjem. Antagonista ne smiju pacijentu davati amateri, jer može doći do teških simptoma apstinentske krize. Vraćanje onoga, tko je uzeo preveliku dozu heroina u normalno stanje, treba obavljati stručna osoba.

Žrtve OD-a mogu biti neiskusni potrošači heroina, ali i oni koji su se navikli na određene, povišene količine droge, da bi onda načinili dulji prekid u uzimanju. To se događa s onima koji se pokušaju na svoju ruku "skinuti" s heroina, ili pak one koji određeno vrijeme proborave u zatvoru, gdje im je narkotik nedostupan. U trenutku kada se vraćaju svojoj staroj navici, uzimaju odmah staru dozu na koju više nisu navikli, jer je organizam "zaboravio" toleranciju prema većoj količini narkotika. To može dovesti do kome i smrti. Svašta se može dogoditi i onima koji robu nabavljaju na ulici, jer je stvarna koncentracija heroina u prašku koji se kupi od uličnog dilera nepoznata, pa ovisnik može uzeti suviše heroina odjednom, što također može imati kobni ishod. A da heroin zaista može stvoriti jezivu ovisnost koja ne poznaje oprez, mogli smo se uvjeriti iz službenih podataka medicinskih službi diljem Zapada, ali i filmova poput "Djece s kolodvora ZOO", koji je ukazao na činjenicu da ovisnika o najtežim drogama ima i među djecom od dvanaestak godina.

Svakog poslijepodneva u "Caffe Prince" u malom južnoindijskom selu Puttaparthi, gdje živi čuveni prorok neobičnih moći Sai Baba, dolazio je teturajući jedan mladi Nepalac tibetanskog porijekla. Na očima je imao tamne naočale, bio je odjevel u "jeans" i odlično govorio engleski jezik. Imao je 26 godina, a potjecao je iz bogate nepalske porodice trgovaca dragim i poludragim kamenjem. Radilo se o teškom ovisniku o heroinu, kojeg su tretirali svim mogućim zamjenama za opaku drogu. Uz to što je bio neprekidno drogiran do te mjere da je jedva izgovarao rečenice, bjeloočnice su mu bile potpuno žute. Šake su mu bile natečene, a u trbuhu mu se skupljala voda. Očito se radilo o težem obliku hepatitisa. Kako se to u žargonu kaže, žila više nije ni imao. Želio je razgovarati o svom problemu, dapače mene je pitao kako da se riješi suvišne vode iz organizma. Lijekove nije uzimao, jer su sve specijalizirane klinike odustale od toga da ga iščupaju iz kandži heroina, a ni on više nije želio ništa poduzimati. Dao sam mu nekakav diuretik, a tada sam saznao da ga prati njegov brat sa suprugom. Čovjek je bio čista suprotnost svom zabludjelom bratu i stalno mu je pokušavao pomoći. Zato ga je i doveo do Sai Babe, sve u nadi da će se dogoditi čudo i momak ostaviti ono što je za njega postalo jače od svakog boga. Čudo se nije dogodilo i Nepalac je na samu Novu godinu hitno prebačen u kliniku nedaleko Madrasa, gdje će na njemu provesti ono što su zvali "detox", odnosno bar će mu privremeno očistiti organizam i dovesti ga u red kako bi mogao do smrti nastaviti samoubilačkom praksom.

Sve je to promatrao i Amerikanac, tada 60-godišnji Paul Caudell, koji je ovdje živio četiri godine, odmarajući se u indijskoj provinciji od svog, blago rečeno, uzbudljivog života. Od bogatog braka na Manhattanu i opijanja u skupim njujorškim klubovima do šefa muškog kupleraja u Bangkoku, to je ukratko Paulova priča. Živio je više godina i u Meksiku, ali je o seksualnom i narkomanskom podzemlju najviše naučio kada je podvodačio muške prostitutke u glavnom gradu Tajlanda. Njegovo je stručno oko odmah registriralo stupanj do kojeg je Nepalac zaglavio s heroinom. "Ništa od toga", komentirao je kratko, "i moj prijatelj iz Italije je ovamo dolazio 20 godina, ne bi li Sai Baba učinio čudo i oslobodio ga heroina. Sada je u teškom fizičkom stanju, ali heroin ne može napustiti. Sve što je poduzimao nije dalo nikakve rezultate. Tu je potrebna nadljudska volja, ili situacija "biti ili ne biti", kao onda kada si na robiji: možeš se okaniti heroina ili, ako hoćeš, umrijeti. Upravo je nevjerojatno kolika je moć te droge kada se jednom zakvačite na nju. Kakav je to pakao znaju samo oni koji su ga vidjeli...".

Smrt dolazi na bijelim krilima heroina na mnogo načina. Tu i tamo pronađu čovjeka iz čije ruke još uvijek viri igla, ali koncentracija heroina u organizmu nije toliko visoka da bi on mogao biti izravni uzrok ovako iznenadne smrti. U takvim slučajevima se može raditi o nekoj vrsti šoka ili alergijske reakcije, koji još nisu dovoljno razjašnjeni. Postoje još dva načina na koji možemo umrijeti od heroina. Jedan je posebno gadan. Tjelesne tekućine navale u pluća i dolazi do onog što medicinari stručno zovu plućnim edemom. Uslijed niza fizioloških procesa, ovisnik se na kraju praktički uguši vlastitim tjelesnim tekućinama. Može doći i do blokade puteva kojima zrak stiže u pluća, najčešće zbog povraćanja. Smrt nastupa uslijed gušenja, a to se događa onima koji se za vrijeme djelovanja droge napiju.

Po svemu sudeći, na sličan je način završio Jimmy Hendrix, legenda rock glazbe iz šezdesetih. Spavao je u stanu svoje prijateljice koja mu je dala neke tablete za spavanje. Navodno je bio pripit i tada uzeo heroin, ali definitivno nije u pitanju bila doza koja bi ga mogla ubiti. Izgleda da se po noći udavio vlastitim bljuvotinama.

Mnoge su zvijezde "show businessa" skončale izravno ili od posljedica uzimanja heroina. Tako je u Los Angelesu 1982. godine uslijed koktela heroina i kokaina umro komičar John Belushi. Bile su mu 33 godine. Nakon burna i provokativna života, slomljen pritiscima, kao

žrtva OD-a izdahnuo je u svojoj kupaonici Lenny Bruce. Bila je to 1966. godina, a njemu je bilo tek 40 ljeta. Osobito je tragična priča blues pjevačice Billy Holliday, koja je doživjela 44 godine, od kojih je dobar dio uzimala heroin. Zbog opasne je navike uhićena mnogo puta, da bi potpuno iscrpljena organizma završila u njujorškoj bolnici Metropolitan, gdje je policija kod nje pronašla opremu za drogiranje i heroin kojeg se nikako nije mogla riješiti. Zasadila je infekciju bubrega i umrla u istoj bolnici 1959. godine.

4. listopada 1970. godine u jednoj sobi hotela Landmark u Hollywoodu pronađeno je tijelo Janis Joplin. "Blues Mama" je, prema obdukciji, umrla uslijed prevelike doze heroina, a pronađena je ležeći licem prema podu. Najavila je da ne želi sprovod, pa je spaljena, a njen pepeo razbačen. Od njena je novca naplaćena posljednja zabava koju su priredili njeni prijatelji u stilu kakvom bi ona to željela. Album "Pearl" koji se na tržištu pojavio neposredno nakon njene smrti postao je platinast i doživio s hitom "Me and Bobby McGee" neviđen uspjeh.

Heroin je još 1978. godine ubio tada 31-godišnjeg bubnjara slavne grupe "Who" Keitha Moona, a super zvijezda Jim Morrison službeno je umro u kadi jednog pariškog hotela kada mu je bilo svega 27 godina. Uzrok smrti: srčani udar. Uzimao je goleme količine alkohola i droga, među njima i heroin. Tri godine kasnije i njegova je supruga Pamela umrla uslijed prevelike doze heroina.

Stravični je bijeli prah toliko uništio organizam jazzista Charliea Parkera da je mrtvozornik, kada ga je vidio mrtva, procijenio da se radilo o lešu 65-godišnjeg muškarca. Bile su mu svega 34 godine. Heroin je skratio život i Jerrya Garcie, lidera grupe "Grateful Dead" koji je umro u 53-oj godini starosti. U kandžama heroina je do kraja života bio i John Lennon, a njegov su smrtonosni zagrljaj navodno uspjeli izbjeći Mick Jagger, Keith Richards, Eric Clapton, Red Rodney i neki drugi. Nažalost, upravo su "Rolling Stones" svojim songovima, poput "Sister Morphine", "Cousin Cocaine" i "Braun Sugar", otvoreno propagirali morfij, kokain i osobito opasnu smjesu heroina, strihnina i kofeina. Dapače, pjesma "Silver Lady" posvećena je hipodermičkoj igli za ubrizgavanje droge. Eric Clapton, kojemu su trebale četiri godine da se "skine" sa heroina, dao je svoj prilog hitom "Cocaine".

I Elvis Presley, kojeg danas zovu "The King", u 42-oj je godini umro od golemih količina tableta, a postoji opravdana sumnja da se na dugačkoj listi droga koje je uzimao nalazio i nezaobilazni heroin. Prevelika je doza heroina ubila i Sonnyja Listona, negdašnjeg apsolutnog svjetskog boksačkog šampiona u teškoj kategoriji.

Već smo spomenuli da droge znaju biti vezane uz razna magijska učenja, pa s vremenom nastaju bandovi inspirirani sotonističkim kultovima. Najbolji su primjer KISS ("Knights in the Service of Satan", "Vitezovi u službi Sotone"), "Slayer" i AC/DC. Ova je posljednja vjerojatno svojim hitom "Night Prowler" inspirirala serijskog ubojicu Richarda Ramireza, isto kao što je Mansonova "obitelj" tvrdila da je pokolj u vili Sharon Tate počinila pod utjecajem "Helter Skelter", do tada manje poznate pjesme "Beatlesa". Ramirez je čak na sudu urlao "Živio Sotona!".

Mnogi misle da je mješavina droga i sumračnih kultova barem jedan od razloga za činjenicu da je između 1955. i 1985. godine u SAD broj samoubojstava među tinejdžerima porastao čak za 300 %.

Skidanje s "konja"

Heroin ubija **bol**. Ako boli nema, a čovjek uzima heroin, što je slučaj kod većine ovisnika, nakon nekog vremena tijelo će stvoriti bol u nedostatku heroina. Dakle, svaki pokušaj odvikavanje od heroina popraćen je **apstinentskom krizom**, koja je to žešća što je dulje razdoblje uzimanja narkotika i veće njegove količine. Bol je signal koji tijelo daje, ako mu se uskrati heroin na koji je naviklo. Početnik će biti "high" i četiri do pet sati, a da poslije toga neće iskusiti posebnu krizu ili nelagodu, dok će pravi višegodišnji ovisnik morati više puta dnevno ubrizgati heroin, a da pri tome neće više biti "high", već će samo time spriječiti pojavljivanje boli. Na kraju se narkoman ne bode da bi u tome uživao, već da bi izbjegao patnju! Poznata je ta kriza kroz koju treba proći, a zovu je "**cold turkey**" ("hladni puran", op.a.). Malo je njih koji kroz nju prođu, a ako i uspiju, od povratka ih dijeli samo tanka linija žudnje koju većina na kraju ponovo prijeđe. A žudnja za bijelim ubojicom je tu i godinama nakon izliječenja, katkada je potrebna samo blaga asocijacija, ili neko lice koje prođe ulicom i podsjeti na neku staru situaciju, a da se neodoljiva želja za narkotikom vrati. Tu je u igri niz faktora, od sredine iz koje dolazi onaj koji želi ostaviti drogu, do niza psiholoških prepreka koje se javljaju kada netko iz korijena želi promijeniti život na koji je navikao i koji je, dok je romansa trajala, bio bez onih neugodnih, svakodnevnih briga.

Kada vrag dođe po svoje, nije lako jednostavno otići, jer će psiha i tijelo ovisnika kreirati sve ono što je potrebno da ga pokoleba ili prepadne kako bi se vratio svojoj igli. Droga stvara određeni dnevni ritam, kada je ovisnik veći dio vremena mučen simptomima krize. On izbuzumljeno lunja naokolo, kako bi nabavio svoj "fiks", da bi onda, kada si ubrizga paklenu juhu, našao onaj kratki predah za koji na kraju živi.

Heroin na različite načine djeluje **na zdravlje** ovisnika. Nema značajnijih istraživanja koja bi potvrdila djelovanje heroina u smislu izravnog utjecaja na pojedine organe. Ono što uništava fizičko zdravlje korisnika "horsa" dolazi od neoprezne uporabe igle, kada on može **zaraditi HIV** ili hepatitis B, odnosno C. Kondicija redovitih korisnika ove droge slaba je, pa oni često ostaju bez daha. Heroin može utjecati **na dišne organe**, pa je zamijećena veća incidencija plućnih oboljenja, posebno upale pluća, među onima koji uzimaju drogu, bez obzira da li je "snifaju", gutaju, puše, ili ubrizgavaju injekcijom. Narkoman gubi interes za seks, ali i hranu, pa često narušava zdravlje slabom ishranom. Postupno se zapušta, što se može primjetiti i po njegovu izgledu, neurednosti, ali i blijedoj ili žućkastoj koži. Naravno, to nije uvijek slučaj i prije svega ovisi o tome do koje je mjere ovaj monstruozi narkotik nekim ovladao. O tome u kakvo stanje mogu uslijed kontinuiranog ubadanja iglom doći žile ovisnika već sam spomenuo ranije. U pravilu se ispitivanjem žila i otkriva intravenozni ovisnik o nekom narkotiku. Zato su narkomani znali izabrati netipična mjesta za ubrizgavanje droge, to je moglo biti među prstima, na čelu, ili prema izvješću jednog švicarskog stručnjaka za droge, čak u oko!

Dok će tijelo odolijevati heroinu i godinama, psiha će čovjeka postajati sve ovisnija o krugu iz kojeg je nemoguće izaći. Kada nije pod djelovanjem droge višegodišnji ovisnik osjeća niz ekstremno neugodnih simptoma, osjeća se bolesno i sve podređuje potrazi za "fiksom". Spomenuo sam razne teorije, od one freudovske o fiksaciji do genetske, koje pokušavaju objasniti zašto netko, iako smo stalno bombardirani informacijama o strahotama heroina, ipak zaglavi i postane njegov rob.

Ovdje namjerno ne želim ulaziti u metode liječenja ovisnika o heroinu i drugim teškim drogama, jer je to sklisko područje u kojem se mišljenja često razilaze. Primjera radi, heroin se u jednoj varijanti terapije ovisnika zamjenjuje preparatom **metadonom**, čime se

izbjegava apstinentska kriza, a ipak se narkomana odvoji od heroina. No, ima autora koji tvrde da je metadon u ovom trenutku uzrok smrtnosti od prevelike doze u više slučajeva nego je to sam heroin! U svojoj studiji pod naslovom "Calls to ban killer drug methadone" ("Pozivi na zabranu droge-ubojice metadona") dr. John Marks za ovu zamjenu za heroin kaže da "izaziva jače navikavanje, opasnija je i smrtonosnija od samog heroina...". Dakako, danas su u uporabi i drugi preparati, no najbolje je da se za stručni savjet zainteresirani obrate nekom specijaliziranom ekspertu za liječenje od droga. Takva će osoba moći u pojedinom slučaju znati kako je najbolje postupiti.

Ima ovisnika o drogama, ili bar onih koji su ih uzimali u velikim dozama, a pod utjecajem jakog autoriteta u liku nekog vjerskog učenja, mistika, ili jogija **ipak ih ostavili**. Slavni je primjer već spominjani dr. Dick Alpert. Jednog je dana uzeo gomilu tableta LSD-a i uputio se u Indiju. U sjevernom je dijelu te zemlje, nedaleko Haldwanija, živio legendarni jogi Neem Karoli Baba, koji je pred isprepadanim Alpertom progutao cijelu šaku doza LSD-a, a da nije ni trepnuo okom. To je toliko impresioniralo apostola psihodelije da je uzeo indijsko ime Baba Ram Dass, koje nosi i danas. Njegova je knjiga "Be Here and Now" ("Budi ovdje i sada") postala pravi bestseller i inspirirala mnoge da odbace sve narkotike i potraže Istinu u pročišćenju kroz duhovnu disciplinu. Baba Ram Dass, kojega sada skraćeno zovu Ram Dass, iako znani ljubitelj muških guza, uživa veliki ugled među duhovnim tragačima u Americi. U međuvremenu je njegov guru umro, pa se on bavio najrazličitijim duhovnim tehnikama, a droge, koje je tako zdušno propovijedao, više ne uzima.

Ljudi su napuštali heroin i nakon višegodišnje uporabe, a to je bilo uglavnom u nuždi. Kao što sam već naveo, heroinomani su u SAD iza rata doslovce desetkovani. Krijumčarski su putevi bili u vrijeme ratnih operacija zatvoreni i droga je spontano gubila svoje žrtve. Od droge se katkada odviknu i oni koji se nalaze u zatvoru, ili osobe koje naprosto više nemaju sredstava za taj skupi i još k tome smrtonosni hobby. Agonija kroz koju prolaze napuštajući drogu zastrašujuća je, depresija i teška ovisnost mogu potaći na samoubojstvo, a u većini slučajeva narkoman se prvom prilikom vraća svom "fiksiu".

Heroin je prvobitno dobio svoje ime zbog herojskih uzbuđenja, koja zna probuditi. Radilo se o komercijalnom zahvatu, da bi nažalost dosta kasno postalo jasno o kakvoj se opakoj stvari radi. Jedna od najtragičnijih posljedica koje uživanje heroina donosi su, slično kao kod kokaina, "**junkie babies**", novorođenčad žena koje su ovisnici o heroinu. Simptomi su različiti, najčešće su takve bebe plačljive i hiperaktivne. Ne mogu spavati ni normlano jesti, a plač im je nalik vrisku. U onim težim slučajevima, javljaju se grčevi, koji mogu kulminirati epileptičkim napadajem. Nekada su majke narkomanke, da bi smirile **bebu-ovisnika**, puhnule dim opijuma u njegova usta, a danas liječnici najčešće propisuju klorpromazin ili diazepine. Ipak, ima situacija kada su prisiljeni djetetu dati opijate.

Na Zapadu su razvijene čitave specijalizirane službe koje nastoje trudnice ovisne o narkoticima što ranije identificirati i pomoći im da na svijet donesu zdravo dijete. Uspješnost je ovakvih institucija različita od zemlje do zemlje, a na umu treba imati da je borba protiv narkomanije na svim razinama vrlo skupa, pa si ono najefikasnije mogu prije svega priuštiti bogate i razvijene zemlje. One i jesu glavna žrtva teških oblika ovisnosti, bar za sada, jer tamo stanovništvo prije svega ima dovoljno novaca da može kupovati skupe narkotike. Posljednja promatranja stanja u zemljama bivšeg komunističkog bloka pokazuju da se droga munjevito širi i tamo. Vjerojatno su mogući načini suprotstavljanja ovome zlu bitno različiti u raznim podnebljima i sredinama, od kojih svaka ima poneku specifičnost, koja se odražava i na profil ovisnika. Treba činiti što se može, no budućnost glede heroina i drugih narkotika ostaje neizvjesna.